

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI ROTALARI VE YABANCI
SAVAŞÇILAR, KAÇAKÇILIK-TERÖR İLİŞKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Berat İNCİ

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı
Uluslararası İlişkiler ve Terörizm Araştırmaları Programı

AĞUSTOS, 2022

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI ROTALARI VE YABANCI
SAVAŞÇILAR, KAÇAKÇILIK-TERÖR İLİŞKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Berat İNCİ
(Y1812.305003)

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı
Uluslararası İlişkiler ve Terörizm Araştırmaları
Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mehmet Cem OĞULTÜRK

AĞUSTOS, 2022

ONAY FORMU

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Göçmen Kaçakçılığı Rotaları ve Yabancı Savaşçılar, Kaçakçılık – Terör İlişkisi “adlı çalışmanın, tezin proje safhasından, sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (.../.../2022)

Berat İNCİ

ÖNSÖZ

Yüksek lisans programına başladığım günden şimdiye kadar, bana çok değerli bilgiler katan tüm değerli hocalarıma teşekkürlerimi sunarım. Bu tez konusunun hazırlanması fikrinin oluşmasını bende sağlayan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Barış ÖZDAL'a teşekkürü borç bilirim. Değerli ve yerinde yönlendirmeleriyle tezime katkıda bulunan tez danışmanım Doç. Dr. Mehmet Cem OĞULTÜRK'e de özellikle teşekkürlerimi sunarım. Sorularımı cevapsız bırakmayan değerli dostum Dr. Mehmet Emin KURT'a en içten minnet ve şükranlarımı sunarım. Tezin hazırlanış süresince kendilerine vakit ayıramadığım eşim Anastassiya GERACHSHENKO'ya, aileme, dostlarıma, sabırlarından ve desteklerinden dolayı yürekten teşekkür ederim.

AĞUSTOS, 2022

Berat İNCİ

GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI ROTALARI VE YABANCI SAVAŞÇILAR, KAÇAKÇILIK-TERÖR İLİŞKİSİ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, dünyada ve Türkiye’de her geçen yıl sayısı artan ve büyümekte olan göçmen-sığınmacı sorununu, rotalarını ve bu rotalara terörün ve kaçakçıların nasıl dahil olduğunu ele almaktır. Göçün sınırlar üzerinden gerçekleştiği gerçeğinden hareketle, Türkiye’nin sınırlarındaki durum ve buna yönelik aldığı kolluk, fiziksel ve teknolojik önlemlerin neler olduğuna değinilmektedir. Güneyimizde ise Suriye’de gerçekleşen iç savaşın varlığından ötürü farklı bir göç olgusu ortaya çıkmıştır ki bu da Yabancı Savaşçılar konusudur. Suriye’de bulunan bütün savaşan gruplara dünyanın farklı farklı ülkelerinden katılımlar olmakla birlikte bu çalışmanın özelinde DEAŞ (Irak ve Şam İslam Devleti) Terör Örgütüne katılan Yabancı Savaşçılar ele alınmaktadır. Bunların göç etme sebepleri, toplam sayıları, gidiş- dönüş sayıları ve rotaları mümkün olan en güncel veriler ile ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Çalışmanın hem bütününde hem de DEAŞ özelinde terör-kaçakçılık ilişkisinden bahsedilmektedir. Bu anlamda, DEAŞ Terör Örgütünün petrol, tarihi eser, uyuşturucu başta olmak üzere, insan ve silah kaçakçılığı ve bunların kaçaklık ilişkisi ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Aslında her biri birer tez konusu olabilecek geniş konu başlıklarını bir tez çalışmasında gereğiyle anlatabilmek mümkün değildir. Ancak tezin yazılmasındaki amaç; bu konulara ilgi duyan ve akademik çalışma yapan insanların resmin bütününe görebilmelerini ve genel hatları ile fikir sahibi olabilmelerini sağlamaktır. Bu araştırmanın yöntemi; nitel araştırma şeklindedir ve veri toplama yöntemlerinden haber incelemesi ve literatür taraması şeklindedir. Tezin kaynakları ise çoğunluk itibariyle rapor ve istatistik odaklıdır.

Anahtar Kelimeler: Göçmen Kaçaklığı, Kaçakçılık Rotaları, DEAŞ, Yabancı Savaşçılar, Kaçakçılık Terör İlişkisi

IMMIGRANT SMUGGLING ROUTES AND FOREIGN FIGHTERS, SMUGGLING – TERRORISM AFFILIATION

ABSTRACT

The aim of this study is to address with the problem of immigrant-refugee, whose number is increasing and growing every year in the world and in Turkey, their routes and how terrorism and smugglers are involved in these routes. Based on the fact that immigration takes place over borders, the situation at Turkey's borders and the law enforcement, physical and technological measures taken for this are mentioned. In the south of our country, a different immigration phenomenon has emerged due to the existence of the civil war in Syria, which is the subject of "Foreign Fighters". Although there are participations from different countries of the world to all the warring groups in Syria, this study specifically deals with the Foreign Fighters who joined the DAESH (Islamic State of Iraq and Damascus) Terrorist Organization. The affiliation between terrorism and smuggling is mentioned both in the whole of the study and in particular DAESH. The reasons for FFT's migration, their total numbers, the number of round-trips and routes are tried to be revealed with the most up-to-date data possible. The relationship between terrorism and smuggling is mentioned both in the whole of the study and specifically in DAESH. In this sense, DAESH terrorist organization's human and weapon smuggling, especially oil, historical artifacts, drugs, and these smuggling affiliations have been tried to be revealed. In fact, it is not possible to adequately explain broad topics, each of which can be a thesis topic, in this thesis study. However, aim of the thesis is to enable people who are interested in or doing academic work on these subjects to look at the whole picture and get an idea, albeit in general terms. The method of this research; It is in the form of qualitative research and data collection methods are in the form of news analysis and literature review. The sources of the thesis are mostly based on reports and statistics.

Keywords: Immigrant Smuggling, Smuggling Routes, DAESH, Foreign Fighters, Smuggling Terrorism Affiliation

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	iii
ÖNSÖZ.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xxi
I. GİRİŞ.....	1
II. GÖÇ, GÖÇMEN VE İLİŞKİLİ KAVRAMLAR.....	5
A. Göç Olgusu	5
1. Sınır Kavramı ve Pasaport(Geçiş İzni).....	6
B. Tanım Karmaşası	8
C. Göçmen, Sığınmacı, Mülteci ve Geçici Koruma Altındakiler.....	9
1. Göçmen	9
2. Sığınmacı.....	10
3. Mülteci.....	11
4. Geçici Koruma Altındakiler	13
D. Yasal ve Yasadışı Göç (Düzenli ve Düzensiz).....	15
III. TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA GÖÇ OLGUSU.....	17
A. Türkiye'de Göç Olgusu ve Hukuki Statü	17
B. Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Yabancılar ve Sayıları	19
C. Göçün Güvenleştirilmesi ve Türkiye'deki Yabancılarda Suç Oranları.....	27
D. Dünyada Göçmen, Mülteci ve Sığınmacı Rakamları	31
E. Göçmen Kaçakçılığı.....	34
F. Göçmen Kaçakçılığına Karşı Yasal Yaptırımlar.....	35
1. Türkiye	36
2. Amerika	37

3. İngiltere.....	38
4. Almanya.....	40
5. Fransa.....	41
G. Dünyada Göçmen Rotaları	41
1. ODKA Bölgesinden Göçler ve Rotaları	44
2. ODKA Bölgesinden Avrupa'ya Göçler ve Rotaları	47
3. ODKA Bölgesinden Amerika'ya Göçler ve Rotaları	54
4. Latin ve Orta Amerika'dan Kuzey Amerika'ya Göçler ve Rotaları.....	55
5. Güneydoğu Asya Ülkelerinden Diğer Ülkelere Göçler ve Rotaları	59
6. Dünyadan Türkiye'ye Göçler ve Rotaları	63
H. Göçmen Kaçakçılarının Çalışma Yöntemleri	68
1. Kaçakçılığa Dahil Olan Gruplar	71
2. Dünyada Göçmen Kaçakçılığının Getirisi.....	78
I. İnsan Ticareti.....	80
J. İnsan Ticaretine Karşı Yasal Yaptırımlar	83
1. Türkiye.....	84
2. Amerika	84
3. İngiltere.....	85
4. Almanya.....	87
5. Fransa.....	88
6. Diğer Ülkeler	89
K. Göçmen Kaçakçılığı ile İnsan Ticareti Arasındaki Farklar	90
IV. YABANCI SAVAŞÇILAR (DEAŞ)	91
A. Yabancı Savaşçı –Terörist Sorunsalı	92
B. DEAŞ'a Katılım Sebepleri.....	93
1. İntikam	95
2. Statü	95
3. Kimlik	95
4. Heyecan	95
C. DEAŞ'a Katılımda Propaganda Yöntemleri	97
D. DEAŞ'e Katılan Yabancı Savaşçılar	100
V. DEAŞ'A ULAŞIM VE ROTALAR.....	105

A. Suriye ve Irak'a Gidiş Rotaları	106
B. Suriye ve Irak'tan Dönüş Rotaları	111
C. Olası YTS Dönüş Senaryoları	114
D. Ülkelerine Geri Dönen YTS'lerin Güvenilirlik Sorunsalı.....	121
E. Ülkelerine Geri Dönmeyen YTS'lerin Nerede Oldukları Sorunsalı	127
F. DEAŞ'lı Mahkumlar ve Kamplar	129
G. Diğer Yabancı Savaşçılar	136
VI. DEAŞ'IN KAÇAKÇILIK TÜRLERİ VE YÖNTEMLERİ.....	137
A. DEAŞ'ın Petrol Kaçakçılığı	137
B. DEAŞ'ın Uyuşturucu Kaçakçılığı	145
1. Tramadol	148
2. Captagon.....	149
C. DEAŞ'ın Tarihi Eser Kaçakçılığı	156
1. Freeport(vergisiz liman yada alan).....	161
2. Gri Pazar	162
D. DEAŞ'ın İnsan Ticareti ve Köle Pazarları	163
E. DEAŞ'ın Gelir Kaynakları.....	168
F. DEAŞ ve Kaçakçılar Arasında Simbiyotik İlişki.....	170
VII . TARTIŞMA	175
A. Yeni YTS Göçleri Olma İhtimali ve Önlemler	175
B. Suriye ve İran Sınırına Duvar Önlemi	179
C. Diğer Ülkeler İle İşbirliği	181
VIII. SONUÇ	185
IX. KAYNAKLAR.....	189
EKLER.....	243
ÖZ GEÇMİŞ.....	247

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BK	: Birleşik Krallık (İngiltere)
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
MFA	: Dışişleri Bakanlığı
DEAŞ	: Irak ve Şam İslam Devleti
DOC	: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı
EC	: Avrupa Komisyonu
EUROPOL	: Avrupa Polis Teşkilatı
FRONTEX	: Avrupa Birliği Sınır Koruma Ajansı
GKA	: Geri Kabul Anlaşması
GKAS	: Geçici Koruma Altındaki Sığınmacı
GOC – GİB	: Göç İdaresi Başkanlığı
HTŞ	: Şam'ın Kurtuluşu Heyeti (eski adıyla El Nusra veya Nusret Cephesi)
ICE	: Amerika Göçmen ve Gümrük Muhafaza Kurumu
IKYB	: Irak Kürt Bölgesel Yönetimi
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
INTERPOL	: Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
İİB	: İçişleri Bakanlığı
İHH	: İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı
İHA	: İnsansız Hava Aracı
NC	: Nusret Cephesi veya El Nusra
ODKA	: Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi
OCCRP	: Organize Suçlar ve Yolsuzluk Raporlama Projesi
OHCHR	: Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği

PYD	: Demokratik Birlik Partisi
SBB	: Strateji ve Bütçe Başkanlığı
SDG	: Suriye Demokratik Güçleri
SİHA	: Silahlı İnsansız Hava Aracı
SOHR	: Suriye İnsan Hakları Gözlemevi
TİKA	: Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNAMA	: Afganistan'daki Birleşmiş Milletler Yardım Misyonu
UNCHR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNCAC	: Birleşmiş Milletler Yolsuzluğa Karşı Mücadele Sözleşmesi
UNODC	: Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
YPG	: Halk Savunma Birlikleri
YTS	: Yabancı Terörist Savaşçı
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Tarih Öncesi Çağlarda Göç Rotaları.....	6
Şekil 2 Fransa Kralı 14. Louis'in Verdiği Mühürlü Mektuplar	7
Şekil 3 Çalışma ve Oturma İzni Olan Ülke Vatandaşları	23
Şekil 4 Geldiği Ülke Milliyetine Göre Türkiye'ye Gelen Göçmenler	23
Şekil 5 Geldiği Ülke Milliyetine Göre Türkiye'den Giden Göçmenler	23
Şekil 6 2012-2020 Suriyelilerin İşledikleri Suçlar ve Oranları.....	28
Şekil 7 Kıtalara Göre Sığınmacı Barınma Sayıları	32
Şekil 8 Tüm Mülteci ve Sığınmacıların Yüzde 68'ini Oluşturan İlk 5 ülke	32
Şekil 9 Dünya'da En Fazla Mülteci ve Sığınmacı Barındıran İlk 5 Ülke.....	32
Şekil 10 En Çok Mülteci ve Sığınmacı Veren Kaynak Ülkeler.....	33
Şekil 11 En Çok Mülteci ve Sığınmacı Barındıran Ülkeler.....	33
Şekil 12 Göçmen Kaçakçılığı Ana Rotaları.....	35
Şekil 13 Dünyada Ana Düzensiz Göçmen Rotaları	44
Şekil 14 En Fazla Göç Etmek İsteyenler.....	46
Şekil 15 Ekonomik Sebepler.....	46
Şekil 16 Eğitimsel Sebepler	46
Şekil 17 Politik Sebepler.....	46
Şekil 18 Göç Etmek İsteyenlerin Cinsiyeti	47
Şekil 19 Göç Etmek İsteyenlerin Yaş Dağılımı	47
Şekil 20 Avrupa'ya Gitmek İsteyenler.....	47
Şekil 21 Körfez Ülkelerine Gitmek İsteyenler.....	47
Şekil 22 ODKA'dan Avrupa'ya Uzanan Rotalar.....	49
Şekil 23 Havayolları ile Belarus'a Gidilen Rotalar.....	50
Şekil 24 Afrika ve Kuzey Afrika'dan Avrupa'ya Deniz Rotaları.....	51
Şekil 25 Avrupa'ya İlk Defa Sığınmacı Başvurusu Yapanlar	53
Şekil 26 Uyruklarına Göre AB'ye Kaçak Yollardan Girenler	53
Şekil 27 Amerika'da Doğmuş Olan Yabancıların Sayısı 2010-2018	54
Şekil 28 Orta Amerika'dan Kuzey Amerika'ya Uzanan Rotalar.....	57

Şekil 29 Hint Okyanusu ve Güneydoğu Asya- Adalar Rotası	60
Şekil 30 Türkiye'ye ve Avrupa'ya Uzanan Ana Göç Rotaları.....	65
Şekil 31 Türkiye'den Kaçak Yollarla Avrupa'ya Gidilen Çıkış Rotaları	66
Şekil 32 Ülkelere Göre Balkan Rotasındaki Göçmen Miktarı 2020 – 2021	67
Şekil 33 2021 Yılı Balkan Rotasında Milliyetlerine Göre Göçmen Yüzdesi	67
Şekil 34 Yunanistan'a Garantili Geçişin Reklamını Yapan Türk Kaçakçı	75
Şekil 35 DEAŞ'a Katılan Erkek, Kadın, Çocuk Sayısı Grafiği	101
Şekil 36 2003'te Irak Savaşında Kullanılan Rotaların Suriye Savaşında da Kullanılması ve Rotaların Kullanım Yoğunluğu	108
Şekil 37 Türkiye Üzerinden Giden ve Dönen YTS'lerin Sınır Geçiş Noktaları.....	110
Şekil 38 Suriye'ye Gitme ve Suriye'den Ayrılma Rotaları.....	111
Şekil 39 Havayolu ile Gidiş ve Dönüşün Mümkün Olduğu Senaryo	115
Şekil 40 Havayolu ile Gidiş ve Dönüşün Mümkün Olmadığı Senaryo	115
Şekil 41 Fiziksel Engel ve Zorlukların Olduğu Senaryo.....	116
Şekil 42 Havayolu Yolculuğunun Sınırlı Olduğu Kara ve Deniz Senaryosu	117
Şekil 43 Ege'de Yunanistan ve Türkiye Arasındaki Yasadışı Bot Rotaları.....	117
Şekil 44 Bölgelere Göre DEAŞ Örgütünden Dönenlerin Sayıları	118
Şekil 45 2014 – 2017 Yılları Arasında Mülteci ve Sığınmacıların Bağlantılı Olduğu Düşünülen Terör Eylemi Sayısı	124
Şekil 46 2014 – 2017 Yılları Arasında Ülkelere Göre DEAŞ Tarafından Avrupa'da Planlanan veya Gerçekleştirilen Terör Eylemi Sayısı.....	124
Şekil 47 2014 – 2017 Yılları Arasında Teröristin Milliyetine Göre DEAŞ Tarafından Avrupa'da Gerçekleştirilen veya Planlanan Terör Eylemi Sayısı	125
Şekil 48 Avrupa'ya Geldikten Sonra Terör Eylemi Gerçekleştirme Süreleri	125
Şekil 49 Afrika'da DEAŞ Varlığı	128
Şekil 50 DEAŞ Koalisyonunun Yaptığı Hava Saldırıları	129
Şekil 51 Suriye'de DEAŞ'lı Tutukluların Kaldığı Bazı Cezaevleri.....	132
Şekil 52 El Hol Kampından Genel Görünüm.....	133
Şekil 53 Yatay Sondaj Sisteminin Çalışma Mantığı	140
Şekil 54 Suriye'deki Petrol Rafinerilerinin Dağılımı.....	141
Şekil 55 Suriye'deki Değerli Petrol Rafinerileri DEAŞ'ın Elindeyken.....	142
Şekil 56 Suriye'den Türkiye'ye Kaçakçılarla Yapılan Petrol Kaçakçılığı	143
Şekil 57 Suriye ve Irak'tan Türkiye'ye Petrol Kaçakçılık Rotaları	143
Şekil 58 Dünyadaki Ana Uyuşturucu Rotaları	146

Şekil 59 Afganistan'dan Avrupa ve Afrika'ya Uzman Uyuşturucu Rotaları.....	147
Şekil 60 Suriye ve Irak'a Uzman Tramadol Hap Rotası	149
Şekil 61 Captagon Hapı Üretim Yerleri, Ticaret, Pazar ve Rotaları	150
Şekil 62 DEAŞ'ın Irak Uyuşturucu Ağı 2015 – 2017 Yılları – Rotaları	155
Şekil 63 DEAŞ'ın Tarihi Eser Kaçakçılık Rotaları.....	157
Şekil 64 DEAŞ'ın Son Döneminde Tarihi Eser Kaçakçılık Rotaları.....	157
Şekil 65 DEAŞ'ın Sosyal Medya Üzerinden Yaptığı Satışlar	158
Şekil 66 DEAŞ'ın Kaçakçılara Kazı Yapma İzni Verdiği Belgeler	159
Şekil 67 DEAŞ'ın Köle Pazarları.....	165
Şekil 68 YDK Tarafından Kaçakçılardan Vergi Adı Altında Alınan Haraç.....	173
Şekil 69 DEAŞ'ın Suriye Sahasında Varlık Gösterdiği Alanlar	176
Şekil 70 2019 – 2020 Arasında DEAŞ'ın Suriye'de Yaptığı Saldırıları.....	177
Şekil 71 SDG Kontrolündeki Cezaevlerinde DEAŞ'lı Mahkumlar.....	178
Şekil 72 Türkiye Sınırına Yapılan Duvar ve Güvenlik Önlemi.....	181

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1 Türkiye'nin Yaptığı Geri Kabul Anlaşmaları	18
Çizelge 2 En Fazla Suriyeli Barındıran İlk 7 Ülke	21
Çizelge 3 Yaş ve Cinsiyete Göre Türkiye'de Suriyeli GKAS Sayısı	24
Çizelge 4 Türkiye'de Okuyan, Oturma İzni Alan, Şirket Kuran, Vatandaşlık Verilen, Geri Dönen, Avrupa'ya Giden Suriyeli İstatistikleri	25
Çizelge 5 Ülkelerine Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sıralaması	25
Çizelge 6 Yıllara Göre Yakalananların Uyruklarına Göre Dağılımı	26
Çizelge 7 Suriyelilerin Türkiye Geneli Suçlu Sayısına Oranı	29
Çizelge 8 2018 Yılında Türkiye'de Tutuklu Olan Yabancı Uyruklu Sayısı.....	30
Çizelge 9 2012 Yılında Türkiye'de Tutuklu Olan Yabancı Uyruklu Sayısı.....	30
Çizelge 10 ODKA Bölgesinden Diğer Ülkelere Yapılan Göçler.....	45
Çizelge 11 Göçmenlerin Daha Fazla İstihdam Edildikleri Meslek Grupları	48
Çizelge 12 2014'ten Beri Batı-Orta-Doğu Akdeniz Rotaları Kayıp ve Ölümleri.....	52
Çizelge 13 Yıllara Göre ODKA'dan Amerika'ya Yapılan Göç Rakamları.....	54
Çizelge 14 Bölgelere ve Ülkelere Göre ODKA'dan Amerika'ya Göçmen Sayısı	55
Çizelge 15 Latin Amerika Ülkelerinde Verilen Alınan Göç Sayısı.....	56
Çizelge 16 Orta Amerika Ülkelerinde Verilen Alınan Göç Sayısı	57
Çizelge 17 Amerika'daki İlegal Göçmen Sayısı ve Nüfusa Oranı	58
Çizelge 18 Güneydoğu Asya Ülkelerinden Verilen Göçmen Sayısı ve Oranları	62
Çizelge 19 Yıllara göre Doğu Akdeniz Rotasındaki Geçiş Sayısı.....	67
Çizelge 20 Kaçakçıların Rotalarda Kazandığı Paralar	68
Çizelge 21 2017 Yılında Akdeniz Rotalarında Ölen Göçmen Sayısı	78
Çizelge 22 Göçmen Kaçakçılarının Bazı Rotalardaki Fiyatları	79
Çizelge 23 Modern Kölelerin Sektör, Meslek, Cinsiyet ve Kıtalara Oranları	82
Çizelge 24 İnsan Ticaretinde Dönen Paranın Sektörel Dağılımı	82
Çizelge 25 İnsan Ticareti Fiyat Listesi.....	83
Çizelge 26 Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Karşılaştırması	90

Çizelge 27 DEAŞ'e Katılımda Harekete Geçiren Sebepler	94
Çizelge 28 Bölgelere göre DEAŞ'e Katılan YTS Sayısı	101
Çizelge 29 Ülkelere Göre DEAŞ'e Katılan ve Dönen YTS Sayısı.....	119
Çizelge 30 DEAŞ ile Bağlantılı En Çok Kişinin Bulunduğu İlk 10 Ülke.....	120
Çizelge 31 Gruplara Göre Suriye'de Ölmüş YTS Sayısı.....	121
Çizelge 32 Engellenen ve Gerçekleşen Terör Eylemleri	126
Çizelge 33 El Hol Kampında Ülkelerine Göre Kişi Sayıları	130
Çizelge 34 En Kalabalık 3 Kamptaki Çocuk Sayısı.....	131
Çizelge 35 Günlük Üretilen Petrol Miktarı	139
Çizelge 36 Yıllara Göre Türkiye'de Yakalanan Captagon Miktarları	154
Çizelge 37 Türkiye'de Yakalanan Uyuşturucu ve Toplam Uyuşturucu Hacmi.....	155
Çizelge 38 DEAŞ'ın Yıkıldığı Önemli Tarihi Eserler	163
Çizelge 39 Yaşlarına ve Diğer Durumlara Göre Köle Ticareti Fiyatları	165
Çizelge 40 DEAŞ'ın Yıllık Genel (büyük kalem) Kazanç Türleri	168
Çizelge 41 DEAŞ'ın Vergi ve Cezalardan Aldığı Ücretler.....	169

I. GİRİŞ

Tarih boyunca, çeşitli devir ve dönemlerde, farklı sebepler ile göçler olmuştur. İnsanlar; savaşlar, afetler, kıtlık, kuraklık, doğa olayları, ekonomik sebepler, daha iyi bir yer, yurt edinme ve daha iyi bir yaşam için hep göç etmişlerdir. 20. yüzyıla iki dünya savaşı sığdıran insanlık, bu savaşın acılarından ders almadığı gibi savaşlar günümüzde farklı şekillerde ve şiddetlerde devam etmektedir. Türkiye bulunduğu coğrafya itibarıyla yüzyıllardan beri sorunlu olan Ortadoğu'ya yakınlığı hatta bir yönüyle Ortadoğulu olması sebebiyle birtakım sorunlarla karşı karşıya kalmıştır ve kalmaya devam etmektedir. Soğuk savaşın bitmesinden sonra artma eğilimi gösteren etnik, mezhepsel ve dinsel çatışmalar başta Ortadoğu olmak üzere bütün dünyada artışa geçmiş ve bu dalga Körfez Savaşı, 11 Eylül Saldırıları, Irak'ın işgali, Arap Baharıyla başlayan Suriye iç savaşı ile doruk noktasına ulaşmış ve başta komşu ülkeler olmak üzere tüm dünyada etkisini hissettirmiştir.

Suriye'de, halkın bir dikta rejimi olan Esad yönetimine karşı başlattığı ayaklanma sonrası olayların iç savaşa evrilmesi ile insanların büyük bir kısmı komşu ülkelere kaçmıştır. Türkiye en fazla Suriyeli sığınmacıyı barındıran ülkedir. Transit bir göçmen ülkesi olan Türkiye, Suriyeli sığınmacılar için transit olmaktan çok, zorunlu da olsa kalıcı bir ülke haline gelmiştir. Zorunlu diyoruz, çünkü Avrupa sığınmacıları kendi ülkelerine kabul etmemek için ellerinden gelen her türlü yasal ve yasal olmayan yolları kullanmaktadır. Suriye savaşı sonrası artan sığınmacı sayısı ve yük ile birlikte zaten elini taşın altına koymaktan çekinmeyen Türkiye'nin, 40 milyar dolar gibi rakamlara ulaşan sığınmacı yükünü paylaşmak istemeyen Avrupa ülkelerine karşı sınır kapılarını açarak, gevşek sınır kontrolü ve Avrupa'ya gitmelerini teşvik etme politikası sonrası Avrupa'ya gitmeye başlayan Suriyeliler, Avrupa'da paniğe yol açmıştır. Çünkü Avrupa'ya gidenler, özellikle Almanya gibi büyük ve ekonomisi iyi olan ülkeleri tercih etmektedir. Almanya ise bu yükün paylaşılması gerektiğini söylemektedir. Özellikle Macaristan, Sırbistan, Hırvatistan ve Bosna gibi küçük ülkeler, bu yükü kaldıramayacağı için sığınmacıların en baştan ülkelere gelmemeleri için ellerinden geleni yapmaya çalışmaktadır (Bbc.com,

2018-b; Amerikaninsesi.com, 2019-a). Macaristan'da sığınmacılara olan ön yargı öyle boyutlara ulaşmıştır ki, Sırbistan sınırından ülkeye girmeye çalışan sığınmacılar arasında, kucağında oğlu olan Suriyeli bir babaya çelme atan Macar gazeteci Petra Laszlo uzun süre konuşulmuştur (Yenisafak.com, 2018). Sığınmacı ve mültecilere iyi davranılması ve gereken yardımın yapılmasını Türkiye'ye salık veren Avrupa, gerçek yüzünü mülteciler Avrupa'ya akın edince göstermiştir. Avrupa ülkeleri arasında sığınmacı yükünü paylaşmaya istekli olan ülke sayısı az olunca âdeta bir kavga başlamıştır (Hürriyet.com, 2020). Macaristan ülkeye gelen sığınmacılara kötü davranmaya devam etmiş ve uyarılara kulak tıkamıştır, öyle ki onlara yiyecek dahi vermemiştir (Euronews.com, 2019-a). Macaristan, Hırvatistan ve Sırbistan sınırlarına dikenli teller çekmiştir. Avrupa Adalet Divanı, bu kararın yanlış olduğunu söylemiş ve FRONTEX, Macaristan bu kararı uygulayınca kadar ülkede tüm faaliyetlerini durdurmuştur (Ntv.com.tr, 2021-a) Yunanistan ise hem Türkiye'ye komşu olması sebebiyle hem de Akdeniz ve Ege'ye açık olmasından dolayı sığınmacı akınına açık bir ülke konumundadır. Bundan dolayı, sığınmacılara en sert ve en acımasız davranışlarda bulunan ülke Yunanistan olmaktadır. Yunanistan, daha sığınmacılar henüz ülkelerine ayak basmadan işkenceye başlamıştır. Geri itme denilen yöntemle sığınmacı bot ve teknelerini kendi karasularından itip Türkiye'ye ya da geldikleri yere dönmeye zorlamaktadır (Bbc.com, 2021-a) Bu şekilde geri itilen sığınmacılar denizde ölüme mahkûm edilmektedir. Ve bunu yaparken sığınmacıları dövüp üzerlerindeki değerli eşyaları da çalmaktadırlar. Yine Türkiye üzerinden Yunanistan'a geçen sığınmacıları dövüp, değerli eşyalarını alıp, elbiselerini soyup yarı çıplak bir şekilde Meriç nehrini geçmeye ve Türkiye'ye dönmeye zorlamaktadırlar (Cnnturk.com, 2020). Tüm bunlar, aslında Avrupa'nın sığınmacı ve mültecilere sahip çıkılması gerektiği sözlerinin içi boş olduğunu da göstermektedir. Başka ülkelere mülteci ve sığınmacı konusunda sorumluluk alınması gerektiği konusunda akıl veren Avrupa, kendisi sorumluluk almaya gelince bu dirayeti göstermemektedir. Tüm bunlar çerçevesinde, Avrupa'ya giden sığınmacı-mülteci sayısında artış olduktan sonra, Avrupa devletleri bunu engelleyebilmek için Türkiye ile bu konuda bir şeyler yapması gerektiğini anlamış ve Avrupa ile Türkiye arasında 2016'da belirli şartlar ile "*Mülteci Geri Kabul Anlaşması*" imzalanmıştır. Ve bu anlaşma Avrupa'ya sığınmacı ve mülteci akınını büyük ölçüde durdurmuştur. Türkiye, Avrupa ülkelerine vize serbestisi şartı ile bu anlaşmayı imzalamıştır. Ve bu anlaşma ile *geçici sığınma statüsü* verilen sığınmacıların, Türkiye'de kalma şartına

karşılık Avrupa maddi yardım sözü vermiştir. Zaten Türkiye, dünyada en fazla sığınmacının yaşadığı ülke konumuna gelmişken, bu anlaşma bu yükü hafifletmemiş daha da arttırmıştır. Bunun da asıl sebebi Suriye'deki iç savaş ve oradan kaçan insanların Türkiye'ye sığınmasıdır. İç savaş sadece Türkiye'ye sığınmacı yüküne sebep olmamıştır. Güvenlik noktasında da Türkiye'nin istikrarını etkilemiştir. İç savaşta sahada irili ufaklı birçok savaşan grup oluşmuştur. Suriye sahasında çıkarı olan ülkeler çıkarını kaybetmemek için ya da yeni fırsatlar elde etmek için savaşa, vekalet savaşları ile dahil olmaya başlamıştır. Sahada var olan örgütler üzerinden çıkarlarını korumaya çalışan küresel ve yerel güçler, bu örgütleri desteklemiş ve yeni örgütler oluşturarak olayın daha istikrarsız hale gelmesine sebep olmuştur. İstikrarsız ortamlarda zemin bulan terör örgütleri (Çelik, 2014:14) de bu fırsatı kaçırmamış ve Suriye'de örgütlenmeye başlamışlardır. Bunların başında yabancı savaşçılar kavramıyla özdeşleşen, dünyanın birçok yerinden gelen insanların katılımları ile DEAŞ Terör Örgütü gelmektedir. Türkiye ve dünya, yabancı savaşçılar kavramıyla tanıştıktan sonra, Türkiye transit bir geçiş güzergahı olarak YTS'lerin en çok kullandığı ülkelerden biri olmuştur. Bu, Türkiye'ye karşı dünya kamuoyunda teröre destek veren ülke algısı oluşturmasına sebep olmuştur. Aslında Türkiye, YTS'lerin yaptıklarının sonucundan en çok etkilenen mağdur ülkedir. Çünkü DEAŞ ve doğal olarak bunlara katılan yabancılar, Türkiye'ye silahlarını yöneltmişler ve hemen sınırın yanında var olan istikrarsız savaş ortamının da etkisiyle rahatlıkla Türkiye'ye silah, mühimmat, patlayıcı, eleman, uyuşturucu, petrol ve tarihi eser sokabilmişlerdir.

Türkiye'ye sınır komşusu olan bu örgütler ile çatışma, iç savaştan kısa süre sonra başlamıştır. 2014'te Niğde Ulukışla'da yol devriyesindeki güvenlik güçleri, Hatay'dan İstanbul'a gitmek isteyen, 3 DEAŞ'lı teröristin içinde bulunduğu otomobili durdurmaya çalışmış ama DEAŞ'lı teröristler ise sınırdan beraberlerinde Türkiye'ye soktukları uzun namlulu silahlar ile güvenlik güçlerine saldırmıştır (Trthaber.com, 2014). Faillerin hepsinin YTS olması önemlidir. 2016'da Atatürk Havalimanına 3 DEAŞ'lı canlı bomba saldırmış ve uzun namlulu silahlar ile insanları yayılım ateşine tutmuşlar, bu olayda 43 kişi hayatını kaybetmiştir (Bbc.com, 2016) Ve yine faillerin hepsi yabancı uyrukludur. 2017'de 1 DEAŞ'lı saldırgan, yılbaşı gecesi ünlü gece kulübü Reyna'ya uzun namlulu silah ve flaş bombaları ile sadırmış 39 kişi hayatını kaybetmiştir ve saldırgan yine yabancı uyrukludur

(Amerikaninsesi.com, 2017). Türkiye, yabancı terörist savaşçılardan birinci derecede etkilenen bir ülkedir.

Bu tür saldırıları yapabilmelerinin sebeplerinden bazıları, Türkiye'nin Suriye ile 911 kilometrelik sınıra sahip olması ve bu örgütlerin Türkiye'nin sınırında bulunmaları ve de o dönemde sınır koruma önlemlerinin yeteri derecede güvenli olmamasının avantajlarını kullanmalarıdır. Ayrıca bunu yaparken, yerel kaçakçılar ile de simbiyotik ilişki içinde olduklarından, sınırdan istediklerini dikkat çekmeden geçirerek, eylemlerini rahatlıkla yapabilmişlerdir.

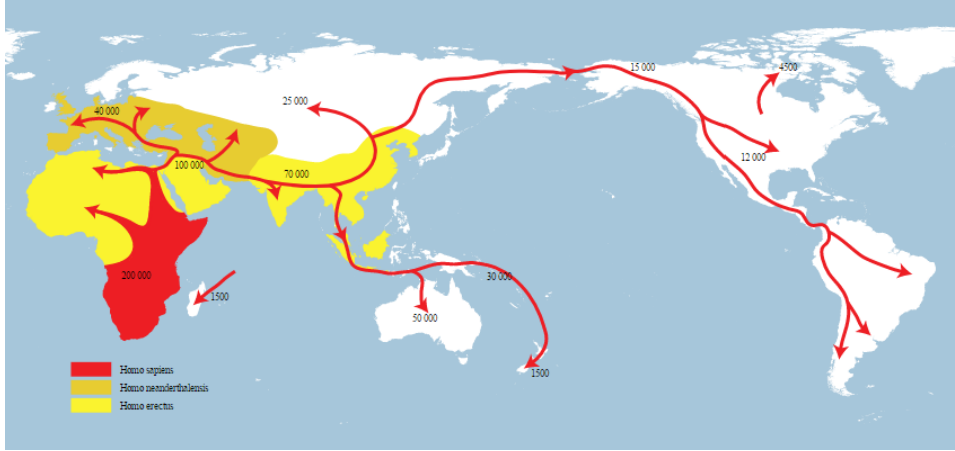
II. GÖÇ, GÖÇMEN VE İLİŞKİLİ KAVRAMLAR

Göç, göçmen ve bunların birbiriyle ilişkisini günümüz literatüründe açıklayan yan ve alt birtakım tanımlamalar ve kavramlar bulunmaktadır. Bunlar kitaplarda, medyada hatta işin içinde olup sürekli bunları konuşan bürokrat ve diplomatlar tarafından yanlış kullanılmaktadır. Bu çalışmanın ana konusunun anlaşılabilmesi için birbiriyle ilişkili olan bu kavramları kısa ve öz bir biçimde açıklamak gerekmektedir.

A. Göç Olgusu

Göçler, tarihin ilk aşaması da dâhil her aşamasında belirli sebeplerle gerçekleşmiştir (Arcgis.com, 2018). İnsanlar antik çağlarda, daha çok güvenlik ve yiyecek sebepleri ile göç etmiştir (Ancient.eu, 2017). Tarihte bilinen ilk büyük kitlesel göç, M.S. dördüncü yüzyılda, Çin egemenliğinden kaçan Hunların, batıya göç etmeleri sonucu, birçok kavmi yerlerinden ederek nüfusu şekillendiren ve bugünkü Avrupa'nın temellerini oluşturan demografik, siyasi ve kültürel sonuçları olan Kavimler Göçüdür (Aksoy, 2012). Çinlilerden kaçmalarının sebebi, başka bir devletin egemenliğine girmek istememekten kaynaklı bir güvenlik sorunudur. Aslında o zamanda var olan güvenlik nedenli göç olgusu hâlâ değişmemiştir. Her ne kadar güvenliğin sebebi değişse de güvenlik gerekçesi ile göç olgusu, günümüzde göç sebepleri arasında büyük bir yer kaplamaktadır. Çünkü Maslov'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde, fiziksel ihtiyaçlardan sonra en önemli ihtiyaç güvende olma ihtiyacıdır (Kula ve Çakar, 2015). Birey kendisini güvende hissetmediği zaman, kişinin tüm yaşam tarzına yansır ve yaşam tarzını etkiler. Sokakları güvenli olmayan şehirlerde, insanlar geceleri dışarı çıkamazlar ve bu sosyal hayatlarını etkiler ve değiştirir. Ülkeleri güvende olmayan insanlar ise başka güvenli ülkelere göç ederek güvende olmak isterler. Günümüzdeki en büyük göç nedeni, işte bu güvenlik sorunu ve bunu tetikleyen ekonomik sorunlardır. Bunun dışında doğa olayları, afetler, kıtlık, kuraklık gibi sebepler de göç nedenleri arasında sayılmaktadır. Ama daha çok güvenlik,

ekonomik, siyasal, kültürel, sosyal ya da daha iyi bir yaşam umudu gibi sebepler ağırlıktadır (Koçak, 2012:165).

Şekil 1 Tarih Öncesi Çağlarda Göç Rotaları (Ancient.eu, 2017)

1. Sınır Kavramı ve Pasaport (Geçiş İzni)

Sınır kelimesi, modern Yunancada yer alan sınır ülkesi, serhat, uç gibi anlamlara gelen *sinoron óvopov* kelimesinden Türkçeye geçmiştir (Nisanyansozluk.com, 2019). Yine hudut حدود (*hudūd*) kelimesi de Arapçadaki *ḥadd* حد yani *sınır* kelimesinin çoğulu olarak Türkçemize geçmiştir (Nisanyansozluk.com, 2017). Eskiden sınırlar daha belirsizken, göç eden insanları durduran ve kontrol eden bir güç yoktu ve sınır güvenliği şimdiki gibi komplike ve çok sıkı değildi. Ulus devletlerin oluştuğu Westfalia anlaşmasının imzalandığı yıllar, bir ülkeden bir diğerine geçerken izin alınması gerektiği ile ilgili bir mantığın oluşmaya başladığı yıllardır. Kelime kökeni olarak *pass* (geçmek) ve *port* (liman) kelimelerinin birleşimlerinden oluşan pasaportun, ilk kullanımına ilişkin tarihi veriler, Antik İran Kralı Artaxerxes'in yardımcılarında, Nehemya'ya verdiği belge olarak geçmektedir. 16. Yüzyılın ortalarında diplomatik temsilin gelişmesiyle, devlet temsilcileri ve mukim büyükelçilerin bir yerden başka bir yere gitmek için hem elçiyi gönderen hem de kabul eden kişiye gerekli korumanın sağlanabilmesi için verilen ve dokunulmazlık sağlayan güvenli geçiş belgeleri ortaya çıkmıştır (Anderson, 1993).

Şekil 2 Fransa Kralı 14. Louis'in Verdiği Mühürlü Mektuplar (pasaportlar) (Milliyet.com.tr, 2018)

1643-1715 yıllarında, Fransa Kralı olan 14. Louis'in mühürlü mektupları bunlardan sayılmaktadır. Dünya çapında demiryolu ulaşımının artması (1789-1860) pasaport uygulamasını yaygınlaştırmıştır. Osmanlı'da ilk pasaport uygulaması ise 1808 civarlarında II. Mahmut tarafından başlatılmıştır. 1861 yılında Fransa pasaport ve vize uygulamalarına son vermiş ve bunu müteakip Avrupa ülkeleri de son vermiştir. 1914 yılında patlak veren 1. Dünya Savaşı'nın getirdiği uluslararası güvenlik endişeleri, *geçici* denilerek pasaport-vize uygulamasını geri getirmiştir. O dönemden beri çeşitli düzenlemeler ile devam eden pasaport-vize anlayışı bugünkü halini almıştır (Milliyet.com.tr, 2018). Pasaport kavramının ve sınırlardan geçişlerin izin ve belgelere bağlanması günümüzdeki göç, göçmen ve göçmen kaçakçılığı gibi kavramların oluşmasını sağlamıştır. Sınır kavramı ile birlikte, ortaya çıkan bir şey daha vardır ki o da ülkelerin artık kendi sınırlarından giren ve çıkan insanları kontrol etmek ve bilmek istemeleridir. Çünkü ulus devletlerin oluşması ile birlikte, artık sadece bir ülkeyi oluşturan topluluğun dışında bir ülkeden ve yerden gelen insanların ne amaçla ne kadar süreyle geldikleri ve ne zaman geri döndüklerinin bilinmesi ülkelere sadece ekonomik anlamda değil siyasi, askeri ve istihbarat anlamında da bilgiyi elde etme ve üstünlük sağlamada yardımcı olmaktadır. Günümüzde ise göçmen, sığınmacı, mülteci, kaçakçı, suçlu, terörist hareketliliği gibi yasadışı tüm giriş ve çıkışları kontrol etmede, sınır kavramının varlığı ülkelere çok daha komplike tehditlere karşı sınırlarını kontrol edebilme imkânı sağlamaktadır (Öztürk ve Bulut, 2020:7). Elbette, ülkede huzurun tesis edilebilmesi için bir takım teknolojik ve polisiye yöntemler ile sınırlar korunmaktadır. Özellikle, Arap Baharı sonrası daha da istikrarsızlaşan sınırları Suriye üzerinden gelen sığınmacı akınına kontrol edebilmek

ve teröristlerin de sığınmacıların arasına katılarak ülkeye sızmalarını engellemek ya da bu terör örgütlerinin Türkiye'ye mühimmat, silah, eleman sokmak ya da Türkiye'den eleman temin etmek ve lojistik sağlamak gibi eylemleri önlemek için, Türkiye güney sınırına korunaklı duvarlar örmüştür (Sputniknews.com, 2016). Bu duvarlar, aynı zamanda gözetleme kuleleri, termal kameralar ve gece görüş kameraları ve hareket sensörleri ile donatılmıştır. Görüldüğü gibi sınır güvenliği kavramı, sadece sınıra tel örgü çekmek ve asker ile nöbet tutturmanın çok ötesinde farklı bir şekilde evrilmiş ve daha da önem kazanmıştır. Sınırların güvenliğini kontrol edemeyen ülkeler, günümüzde çok çeşitli sorunlar ile karşı karşıya kalmaktadır. Antik İran Kralı Artaxerxes döneminden şimdiye değin, sınır kavramı ve içerdiği önemi çok farklı boyutlara ulaşmıştır.

B. Tanım Karmaşası

Göçmen kavramının, uluslararası anlamda genel geçer kabul edilen tek bir hukuki tanımı yoktur (UNHCR, 2016-a). *“Bir ülke içinde veya uluslararası bir sınırın ötesinde, geçici veya kalıcı olarak ve çeşitli nedenlerle, mevcut ikamet ettiği yerden uzaklaşan kişi”* olarak tanımlanmaktadır (IOM, 2019-a). Göç kavramı ve göçmen kavramı genelde kişinin kendi isteği üzerinden değerlendirilmektedir. Çünkü göçmenlerde gönüllülük esastır. Göçmen sorununda, yasadışı göçmen, düzensiz göçmen ve göçmen kaçakçılığı gibi terimlerde, kullanılan isimlerde hep *göçmen* kelimesi geçmektedir. Oysa bunun dışında, insanlar sadece gönüllü olarak değil zorunlu olarak ve de istemeyerek evlerini ve yurtlarını çeşitli sebepler ile terk etmektedir. Bu sebeplerin başında da yaşadığı bölgenin ve ülkenin ekonomik koşullarından, daha iyi bir yaşam koşullarına kavuşma isteği yatmaktadır. Göç eden insanlar, her zaman kendi istekleri ile göç etmemektedirler. İnsanlar kimi zaman kendi istekleri dışında da mücbir sebeplerden dolayı da göç etmektedirler.

İşte tüm bu göç sebeplerini yan yana koyduğumuzda, farklı tanımlamalar olmasına rağmen, Türkiye'de farklı göçmen statüsündeki insanlar tek bir tanımlı altında toplanmaya çalışılmaktadır. Kamuoyunda ya da medyada bu tanımlar doğru kullanılmamaktadır. Hatta bürokratlar bile bunları doğru bilmedikleri gibi doğru kullanmamaktadırlar. Örneğin bir konuşmasında, bir bürokrat ya da bakan “Suriyeli göçmenler” ifadesini kullanırken, bir başka konuşmasında ya da aynı konuşmanın devamında “Suriyeli mülteciler” ya da “Suriyeli sığınmacılar” tanımlamasını

yapmaktadır.¹ Peki bu 3 tanım da birbirinin aynısı mıdır yoksa birbirinden farklı mıdır? Elbette bu tanımlar, birbirinden farklı statüde bulunan insanların durumlarını tespit ve tasnif etmek için AB, BM, UNHCR ve IOM gibi kuruluşlar tarafından ve uluslararası hukukta insan haklarını temel alan Cenevre Sözleşmesi aracılığıyla yapılmıştır (UNHCR, 2018-a; UNHCR, 2018-b). Bu farkların anlaşılması için ilk olarak bu tanımlamaların anlaşılması gerekmektedir.

C. Göçmen, Sığınmacı, Mülteci ve Geçici Koruma Altındakiler

Birbiriyle çok karıştırılan ve çoğunlukla birbirinin yerine kullanılan bu kavramların anlaşılması için bu başlıkta sözlük anlamlarına ve uluslararası kuruluşlardaki tanımlarına değinilecektir.

1. Göçmen

Göçmen kavramının Türk Dil Kurumuna göre sözlük anlamı şöyledir; “*Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk), muhacir*” (Sözlük.gov.tr, 2022-a). Bu tanıma göre ülkesini terk eden herkes birer göçmendir. Asıl fark; bu insanların hangi şartlar ve koşullarda ülkelerini terk ettikleri ve ülkelerin- uluslararası kuruluşların bu insanları ülkelerini terk etme sebeplerine göre tasnif etmesindedir. Yine Britannica sözlüğüne göre; “*Bir yerden başka bir yere özellikle çalışmak için giden kişiye*” göçmen denmektedir (Britannica, 2022-a). Avrupa Komisyonu; “*Vatandaşlığı veya yurttaşlığı olan bir ülkenin dışında, kendi isteğiyle veya istemi dışında, nedenlerine bakılmaksızın düzenli veya düzensiz bir şekilde bir yıldan fazla yaşayan kişiye*” göçmen demektedir (European Commission, 2019-a). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği göçmeni şöyle tanımlamaktadır; “*Geleneksel anlamda bir çatışma ve savaştan kaçmak yerine, kendi tercihi ve seçimleri ile bir uluslararası sınırı geçip başka bir ülkede bulunan ailelerine katılmak, eğitim görmek, yeni bir yaşam alanı bulabilmek, geçim kaynağı elde etmek veya başka amaçlar ile ülke değiştiren kişilere denmektedir*” (UNHCR, 2019-a). Uluslararası Göç Örgütü ise; “*Bir ülke içinde veya uluslararası bir sınırın ötesinde, geçici veya kalıcı olarak ve çeşitli nedenlerle mevcut ikamet ettiği yerden*

1 Biz de çalışmamızda, Suriyeliler için göçmen ve sığınmacı kelimelerini birbirinin yerine kullanacağız ama aslında bu insanlar, Geçici Koruma Altındaki Sığınmacılar GKAS olarak tanımlanmaktadırlar.

uzaklaşan kişi” olarak tanımlanmaktadır (a.g.r). 5443 Sayılı iskân Kanunu’nun 3. maddesi d bendinde Göçmen tanımı şöyledir; “*Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlardır*” (Resmî Gazete, 2006). Yine aynı maddenin e, f, g, ğ bentlerinde göçmen alt türlerinin de tanımı verilmektedir.

e) Serbest göçmen : Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip, Devlet eliyle iskân edilmelerini istememek şartıyla yurda kabul edilenlerdir.

f) İskânlı göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, özel kanunlarla yurt dışından getirilen ve bu Kanun hükümlerine göre taşınmaz mal verilerek iskânları sağlananlardır.

g) Münferit göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yurdumuza yerleşmek amacıyla bir aile olarak gelenlerdir.

h) Toplu göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, iki ülke arasında yapılan anlaşmaya göre yurdumuza yerleşmek amacıyla toplu olarak gelen ailelerdir.” (a.g.k.m)

Görüldüğü üzere Türkiye, göçmenlik statüsünü çok dar çerçevede ve ulus devletin verdiği soy ve nesep bağına bağlamaktadır. Özellikle Türk soyundan gelenlerin göçmen olarak kabul edilebileceğini, 2006 yılında kabul edilen kanun maddesinde belirtmiştir. Yine aynı maddenin 4. bendinde kimlerin göçmen kabul edilmeyeceğini de Türk soy ve nesep bağına bağlamıştır. “*MADDE 4 – (1) Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancılar ile Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı bulunup da sınır dışı edilenler ve güvenlik bakımından Türkiye’ye gelmeleri uygun görülmeyenler göçmen olarak kabul edilmezler.*” (a.g.k.m)

2. Sığınmacı

Türk Dil Kurumuna göre sözlük anlamı şöyledir; “*Başka bir ülkeye veya yere sığınmış olan kişi, sığınık, mülteci ya da yabancı bir ülkede iltica etmeden önce belirli bir süre kalan kimse.*” olarak tanımlanmaktadır (Sozluk.gov.tr, 2022-b). Britannica sözlüğüne göre; “*Ülkesini savaştan, dini veya politik sebeplerden dolayı terk etmeye zorlanan kimseye sığınmacı denmektedir*” (Britannica.com, 2022-b). Avrupa Komisyonu’na göre; “*Kendi ülkesinden başka bir ülkede, zulümden kaçan*

veya ciddi birtakım zararlardan korunmak isteyen ve bu konuda ilgili ulusal ve uluslararası belgelere göre mülteci statüsü başvurusu hakkında halen karar bekleyen kişiye sığınmacı denmektedir” (European Commission, 2020-a). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’ne göre; “Sığınmacı, iltica talebi henüz işleme alınmamış kişidir.” Kimlerin uluslararası korumaya hak kazandığını belirlemek için ulusal sığınma sistemleri mevcuttur. Ancak, genellikle çatışma veya şiddet sonucu oluşan kitlesel mülteci hareketleri sırasında, sınırı geçen her sığınmacı ile bireysel görüşme yapmak her zaman mümkün veya gerekli değildir. Bu gruplara genellikle "ilk bakışta" mülteciler denmektedir (UNHCR, 2005). Uluslararası Göç Örgütü “Sığınmacı olmak için yaptığı başvurusu henüz işleme alınmamış kişiye sığınmacı denir” demektedir (IOM, 2019-c). Türkiye 2013 yılında çıkardığı 6458 kanun no.lu Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile sığınmacı statüsünü yasal bir zemine oturtmuştur. Kanununun 91. Maddesine göre; “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir. Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenmektedir.” (Resmî Gazete, 2013).

3. Mülteci

Türk Dil Kurumu’na göre mülteciye sığınmacı denmektedir. Yani mültecinin çok geniş bir tanımı olmasına rağmen TDK bu başlıkta geniş bir tanımlama yapmamaktadır. Britannica sözlüğüne göre; “Zarar görme korkusuyla ülkesini veya bir ülkeyi terk eden bir kişiye gittiği ülke tarafından verilen koruma” diye tanımlanmaktadır (Britannica, 2022-c). Avrupa Komisyonuna göre; “Irkı, dini, tabiiyeti, siyasi düşüncesi veya belirli bir sosyal gruba mensubiyeti dolaylı haklı nedenlere dayanan bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu tür bir korku nedeniyle gidemeyen veya bu korku nedeniyle o ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen veya daha önce bahsi geçen aynı nedenlerle eski sürekli ikameti bulunduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkeye dönemeyen veya

bu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız bir kişiye mülteci” denmektedir (European Commission, 2019-b). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği; “Mülteciler, savaştan, şiddetten, çatışmadan, zulümden kaçan veya başka sebeplerle kendi ülkelerinin dışında başka bir ülkede güvenlik bulmak için uluslararası bir sınırı geçen ve uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişilerdir” diye tanımlamaktadır (UNHCR, 2016-a). Uluslararası Göç Örgütü; “Mülteci, ırkı, dini, tabiiyeti, siyasi görüşü veya belirli bir sosyal gruba mensubiyeti nedeniyle zulme uğramaktan haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan kişiye denir” şeklinde tanımlamaktadır (IOM, 2019-c). Türkiye 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 61.maddesi gereği sadece Avrupa ülkelerinden gelenlere mülteci hakkı vermektedir. “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir” şeklinde tanımlamaktadır. Türkiye Avrupa dışından gelenlere mülteci statüsü vermemektedir. Sadece aynı Kanun’un 91. Maddesindeki geçici koruma hakkını vermektedir. Bu statü kişinin can güvenliğini korumak ve belirli haklardan Türk kanunlarına göre sınırlı olarak faydalanmayı içermektedir. Şartlı Mülteci ismi altında başka bir ülkeye yeniden yerleştirilmeyi bekleyen vatansızları ifade eden ve uluslararası başvuruları kabul edilecek olan ya da kabul edilmeyi bekleyen kişileri ifade eden, Türkiye’ye özgü bir terminoloji kullanılmaktadır.

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 62. maddesine göre: “Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında

şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir” denilmektedir (Resmî Gazete, 2013).

4. Geçici Koruma Altındakiler

Bu kavram TDK ve Britannica tarafından tanımlanmamıştır. Amerikan Göçmen Konseyine göre; *“Devam etmekte olan bir silahlı çatışma, çevre felaketi veya olağanüstü ve geçici koşullarla karşı karşıya kalan özel olarak belirlenmiş ülkelerin vatandaşlarına sağlanan geçici bir göçmenlik statüsüdür”* denilmektedir (AIC, 2022). Örneğin Türkiye’deki Suriyeliler ya da ABD ve başka ülkelerdeki Venezuelalılar bu kapsamda özel statüdeki ülkelerin vatandaşlarıdır. Avrupa Komisyonu’na göre; *“Geçici koruma, AB üyesi olmayan ülkelerdeki yerinden edilmiş kişilere ve kaynak ülkelerine geri dönemeyen kişilere acil ve geçici koruma sağlamak için istisnai bir önlemdir. Standart iltica sisteminin, taleplerin uygulanması üzerinde olumsuz bir etki yaratma riski taşıyan kitlesel bir akından kaynaklanan taleple başa çıkabilmek için mücadele edebilme riski olduğunda devreye girer”* denilmektedir (European Commission, 2016-a). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği; *“Geçici koruma, uluslararası korumanın pragmatik araçlarıdır. Sözleşme Dışı Devletlerde ulusal müdahale sistemleri ve kapasitesindeki boşlukları doldurmak için uluslararası mülteci koruma sistemini tamamlayıcı bir uygulamadır. Devletlerin insani yardımdan kaçanlara sığınak sunma taahhüdüne ve uygulamasına yansımıştır”* şeklinde yorumlamaktadır (UNHCR, 2014-a). Uluslararası Göç Örgütü ise; *“Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi kapsamında, yaygın şiddet, afet ve felaketler, çatışma ortamlarından uçuş ile gelen veya diğer insani krizlerden kaçan ve korunmaya erişimi olmayan kişiler için devletler tarafından koruma sağlamak için geliştirilen düzenlemeye denir”* şeklinde tanımlamaktadır (IOM, 2019-d).

Türkiye, Suriye’den gelenlere toplu olarak geçici koruma hakkı verirken diğer ülkelerden gelenlerin uluslararası koruma başvurusu yapmalarını istemektedir. Uluslararası koruma altına alınanlar ise, üçüncü bir güvenli ülkeye gitmek için bekleyen başvuru sahiplerini ifade etmektedir (Mevzuat, 2013). 6458 Sayılı YUKK’un 91. maddesine göre: *“(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.*

(2) *Bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir*” denmektedir (Resmi Gazete, 2013).

Yine Türkiye'ye özgü bir kavram olan ve 6458 no.lu YUKK'un içinde tanımlanan İkincil Koruma kavramı ise “*Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;*

a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,

b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,

c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir” (a.g.k.m) denmektedir.

Türkiye'nin Mülteci tanımı sadece Avrupa'yı kapsarken, Şartlı Mülteci ve İkincil Koruma tanımları ise kendine has uluslararası sistemde var olmayan Türkiye'nin kendi *coğrafi sınırlama* politikasına göre çıkardığı tanımlamalardır. (Asylumineurope.org, 2022). Uluslararası Af Örgütü'nün 2016 yılı Türkiye raporunda Türkiye'nin mülteciler için yaptığı harcamaların ve çabaların takdir edilmesi ile birlikte Türkiye'de bulunan geçici koruma altındakilerin hâlâ insani şartlarda yaşamaktan uzak olduklarını çeşitli sebepler ile açıklamakta ve ağır ithamlara yer verilmektedir (Amnesty, 2016). Türkiye'nin gelişmiş Avrupa'dan daha fazla şartlı mülteci ve geçici koruma altındaki Suriyeliye ev sahipliği yaparak çok büyük bir fedakârlık yaptığı ortadadır. Türkiye'nin sorunlu ülkelere yakınlığı, transit bir ülke olması, Avrupa'ya geçiş için tampon bir bölge olması, Türkiye'yi mülteci ve sığınmacı statülerini Avrupa'nın tanıdığı gibi tanımaktan alıkoyduğu Avrupalı yetkililerce göz ardı edilmektedir. Çünkü Türkiye şunun farkındadır, eğer Mülteci ve

sığınmacı statüsü, Avrupa'nın tanındığı gibi her ülkeden gelene tanırırsa Türkiye bir mülteci ve sığınmacı ülkesine dönecektir. Bunun aksini düşünen akademisyenler de vardır. Örneğin Doç. Dr. Özlem Özdemir; *“Türkiye'ye gelen mülteci akını sadece ülkemizi değil tüm Avrupa'yı ilgilendiriyor. Türkiye'nin bu yükü tek başına üstlenmesi kabul edilemez. Mülteci yasası yeniden ele alınmalı, coğrafi kısıtlama kaldırılmalı. Bu bizim yükümüzü biraz da olsa hafifletebilir”* diye aktarmaktadır (T24.com.tr, 2021-a). Ancak Türkiye, bu haliyle bile toplamda 5-6 milyon yabancıyı barındırmaktadır. İran, Irak ve Suriye'ye komşu olması ve kaçak insan geçişlerinin hâlâ istenilen düzeyde önlenememesi, Türkiye açısından büyük bir risk ve açık oluşturmaktadır. Son dönemlerde Taliban'ın baskısından kaçan Afganlar Türkiye'ye akın akın gelmektedirler (Theguardian.com, 2021-a). İran kendi ülkesine kaçak yollardan giren Afganların kendi ülkesinde kalmayacağını bildiği için onlara karışmamakta ve göz yummaktadır (T24.com.tr, 2021-b). Ve sadece bununla da kalmamakta Afganları zorla Türkiye'ye göndermektedir (Yenisafak.com, 2021). Türkiye İran arasında sınır kontrolü tam sağlanamadığı için Afganlar sınırda durdurulamamaktadır. Türkiye bu tür sorunları gördüğü ve sonuçlarını bildiği için, yük paylaşımında dünyanın ve Avrupa'nın ne kadar adil olduğu da ortada olduğundan, Türkiye'nin mülteci ve sığınmacı statülerini tanımama tavrı gayet anlaşılır bir durumdur. Elbette insan hakları örgütleri Türkiye'yi insani hak temelinde eleştirmektedirler. Fakat bu gerçekleri tümüyle yansıtmamaktadır. İnsanlara yardım etmek sadece bir ülkeye yüklenebilecek bir yük değildir.

D. Yasal ve Yasadışı Göç (düzenli ve düzensiz)

Temelde 2 çeşit göç vardır. İnsanların farklı nedenler ile kendi ülkelerinden yasal yollarla çıkarak başka bir ülkenin sınırlarından yasal olarak girdikleri göç biçimine yasal olan göç denir. Bir insanın kaynak ülkeden yasal izinleri almadan çıkması ve hedef ülkeye yasa dışı yollardan ve kanuni izinler alınmadan girmesi, uzunca bir süre hedef ülkede yaşaması, çalışması ve bulunmasına yasadışı göç denir (Özgöker ve Doğan, 2019:7).

“Kişilerin, geçerli bir pasaportu veya seyahat belgesi olmadan uluslararası sınırı geçmeleri veya ülkeden ayrılmak için idari koşulları yerine getirmemesi durumunda gerçekleşen göçe düzensiz göç denir. Bir ülkeye yasa dışı yollarla giren, çıkan ya da bu ülkede yasa dışı ikamet eden ve bir ülkeye yasal yollarla girmiş olup veya yasal

kalış süresi dolmasına rağmen ülkede kalmaya devam eden yabancılara düzensiz göçmen denir” (Jandarma, 2019).

Buradan bir başka sorunsal durum daha ortaya çıkmaktadır. Gönüllü göç (göçmen) sonucu göç eden kişiler mi yoksa zorunlu göç (sığınmacı, mülteci, geçici koruma altındaki) sonucu göç eden kişiler mi genelde düzensiz göç yollarına başvurmaktadır. Aslında her iki göçmen türü de düzensiz (yasa dışı) göç yoluna başvurmaktadır. Gönüllü olarak ülkesini terk edip daha iyi koşullarda yaşamak isteyen ama yasal yollardan bu hakkı elde edebilecek imkân ve güce sahip olmayanlar yasa dışı şekilde bu yola başvurmaktadır. Fakat gönüllü göçmenler daha çok gideceği ülkelerde iş konusunu halletmiş kişi olarak kabul edildikleri için yasal yollardan gitmektedirler. Fakat kendi ülkesindeki durumu beğenmeyip daha iyi koşullarda yaşamak isteyenlerin başvurduğu yöntem de yasadışı yollara başvurmadır. Bu türde olan insanlar kendi ülkesinde de aslında çok zor şartlarda değildirlere ve ülkelerini terk etmek zorunda kalanlar gibi de değildirlere. Buna örnek Türkiye’den gidenlerdir. Zorunlu göç dolayısıyla ülkesini terk etmek durumunda kalanlar da her ne kadar ülkelerindeki koşullar kendilerine sığınmacı veya mülteci olabilme hakkını verebilecek koşullar oluştursa da her zaman bu haklara sahip olunabilecek bir ülkeye göç etmek o kadar kolay olmayacağı için yasadışı yollardan bu işe girişmektedirler. Peki insanlar hangi gerekçeler ile göç etmektedirler. Günümüzde göç çeşitleri, çok çeşitli olmak ile birlikte Prof. Barış Özdal bunu doğal, sosyal, ekonomik ve siyasi olmak üzere 4 ana kategoriye ayırmaktadır. Bunların da altında yatan birçok sebep bulunmaktadır (Özdal, 2018:30-33).

- Kuraklık, kıtlık, sel, deprem, heyelan, volkanizma, tsunami
- Eğitim, sağlık, dinlenme, eğlenme, dini inanç (hac, türbe ziyareti vb.)
- Savaş, iç savaş, şiddet, etnik çatışmalar, dini inanç, fikir, düşünce özgürlüğüne yapılan baskılar, terör olayları
- Yoksulluktan kurtulma, hedef ülkelerde daha iyi iş, ücret ve yaşam, ulaşım olanakları, doğal kaynaklar

III. TÜRKİYE’DE VE DÜNYADA GÖÇ OLGUSU

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye’de ve Dünyada göç olgusuna istatistikler ile değinilmektedir. Türkiye’de bulunan göçmen, sığınmacı, geçici koruma altındakilerin verileri, yıllık yakalanan düzensiz göçmen sayıları, ne kadar kişiye oturma izni verildiği, Geçici koruma hakkı olanların yaş ve cinsiyetlerine göre sayıları, göçün güvenlikleştirilmesi ile dünyada göç veren ve göç alan yerler gibi verilere yer verilmektedir.

A. Türkiye’de Göç Olgusu ve Hukuki Statü

Türkiye yıllar yılı sorunlu doğu ülkeleri ile zengin ve müreffeh batı arasında köprü görevi görmüş ve transit bir ülke konumundadır. Ama son yıllarda Avrupa’ya gitmenin gittikçe daha masraflı ve zor hale gelmesi insanları hedef bölge olan Avrupa ülkelerine gitmektense Türkiye’de kalmaya mecbur etmektedir. Avrupa’ya gitme gayesi ile Türkiye’ye gelen insanlar daha ileri gidemedikleri gibi kendi ülkelerindeki durumdan dolayı geri de dönememektedirler ve böylece Türkiye’de kalmayı tercih etmektedirler. Avrupa’ya gidememelerinin sebebi, aslında Türkiye’nin tek başına uyguladığı kolluk önlemlerinden ziyade, Avrupa’nın mülteci ve sığınmacıları ülkelere almalarındaki isteksizlikleri, sınır güvenliğini arttırmaları ve Türkiye ile 2013 yılında (MFA, 2013) imzalanan ama siyasi sebepler ile tam uygulanamayan Mülteci Geri Kabul Anlaşmasının, 2016 yılında yeniden ek şartlar ile imzalanmış olmasıdır (Evrensel.net, 2021). Avrupa Birliği, 1999 yılından beri birçok ülke ile geri kabul anlaşmaları imzalamıştır ve bu ülkelerin sayısı 18 olmakla birlikte 6 ülke ile de görüşmeler devam etmektedir (ECA, 2021). Türkiye’nin AB ile yaptığı geri kabul anlaşması ile “geri kabul” kavramı gündeme gelmişse de aslında Türkiye, 2001 yılından beri bu tür anlaşmaları başta AB ülkeleri olmak üzere Avrupa dışındaki ülkeler ile de yapmaktadır. Ve Türkiye ile AB arasında yapılan bu geri kabul anlaşması, vizesiz Avrupa için Türkiye’nin sığınmacıları koz olarak kullandığı algısı medyada çok zikredilse de aslında bu, hem Türkiye’nin AB üyeliği süreci için

gerekli olan hem de yasadışı göç ile mücadele için gerekli olan bir anlaşmadır (Göçmen, 2014:7).

Çizelge 1 Türkiye'nin Yaptığı Geri Kabul Anlaşmaları (MFA, 2019)

Devlet	GKA Yılı	Devlet	GKA Yılı
Yunanistan	2001	Yemen	2011
Suriye	2001	Moldova	2012
Kırgızistan	2003	Bosna Hersek	2012
Romanya	2004	Belarus	2013
Ukrayna	2005	Avrupa Birliği	2014
Pakistan	2010	Kosova	2015
Rusya	2011	Karadağ	2016
Nijerya	2011		

Anlaşıldığı üzere Türkiye düzensiz ve yasadışı göç ile mücadele edebilmek için iş birlikleri ve geri kabul anlaşmaları yapmaktadır. Ve Türkiye'nin yanı başındaki Suriye savaşı, Irak veya Afganistan'daki istikrarsız ortam, Türkiye'ye ve Avrupa'ya doğru gerçekleşen göçleri arttırmaktadır. Bu anlaşma, Avrupa'daki düzensiz göçmenleri eğer Türkiye üzerinden gittikleri anlaşılırsa, Türkiye'nin geri kabul etmesini taahhüt etmektedir. Ama bu doğrultuda Türkiye üzerinde sığınmacı yükü artmaktadır. Çünkü anlaşmanın şartları, Türkiye aleyhine bir durum oluşturmaktadır. Anlaşma her ne kadar İzlanda, İsviçre, Lihtenştayn ve Norveç² hariç, tüm AB ülkeleri ile çift yönlü bir anlaşma olsa da Avrupa'dan Türkiye'ye yasadışı yollardan geçen kişi sayısı yok denecek kadar az olduğu için âdeta Türkiye'ye yükümlülük getiren bir anlaşmadır (Ekinci, 2016).

Anlaşma şartları özetle şöyledir;

- *“20 Mart 2016'dan itibaren Yunanistan adalarına geçen yeni "düzensiz göçmenler" Türkiye'ye iade edilecek. Adalara ulaşan göçmenler, uluslararası hukuk kurallarına göre kayıt altına alınıp sığınma talepleri bireysel işleme konulacak. Talepleri dayanaksız bulunanlar Türkiye'ye iade edilecek.*

² AB üyesi olmayan bu 4 ülkeden Norveç ile 2016 yılında GKA imzalanmıştır.

- *Birleşmiş Milletlerin belirlediği kriterler uyarınca, Yunanistan adalarından Türkiye'ye iade edilen her bir Suriyeli için Türkiye'den bir başka Suriyeli AB ülkelerinden birine yerleştirilecek.*
- *Türkiye deniz ve kara güzergahlarını önlemek için ve Avrupa Birliğine yönelik yeni "yasadışı göçmen" akışını önlemek için her türlü önlemi alacak. AB ve komşu ülkelerle iş birliği yapacak.*
- *"Düzensiz geçişler" bittiğinde ya da büyük ölçüde azaldığında AB'ye üye ülkelerin gönüllülük esası devreye girecek.*
- *Türkiye lehine vize kolaylığı ve vize muafiyeti hususları ise 2016 yılı haziran sonuna kadar tüm kriterlerin yerine getirilmesi karşılığıyla gündeme alınacak vize muafiyeti kısmına hız verilecek.*
- *Türkiye'ye mültecilere sağlanan ödenek dahilinde ayrılan 3 milyon Euro'luk bütçenin ödenme süreci hızlanıp, 2018 sonuna kadar 3 Milyar Euro ek fon sağlanacak.” (Bianet.org, 2020).*

Türkiye'ye yasadışı yollar ile gelen yabancı ülke vatandaşlarının statüsü, bilindiğinin aksine göçmen, mülteci veya sığınmacı değildir. Göç eden anlamında kullanılan “göçmen” kelimesi, Türkiye'ye yasa dışı yollardan gelenleri doğru tanımlıyor olsa da hukuki anlamda göçmen, Türk yasalarına göre “*Türk soyuna ve Türk kültürüne*” bağlı olma şartını taşıyanlar ancak göçmen kabul edilmektedir. Türkiye'ye yasadışı yollardan gelen ve çoğunlukla Suriyelilerden oluşanların hukuki statüleri “*geçici koruma altındaki sığınmacılar*” diye ifade edilmektedir. Bu konu yukarıda “*geçici koruma altındakiler*” başlığında hukuken ve terim olarak açıklanmıştır. Türkiye'de yaşayan “*geçici koruma altındakiler'in*” sayıları ve durumları ile ilgili bilgiler ve istatistikler bir sonraki başlıkta ayrıntılı ele alınmaktadır.

B. Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Yabancılar ve Sayıları

Afganistan'da 20 yıldır süren savaş ve güvensizlik ortamı, Irak'ta iç savaş sonrası oluşan güvensizlik ortamı, ardından başlayan Arap Baharı, Suriye halk ayaklanması, yaşanan iç savaş sonrası sarsılan devlet otoritesi, güven ortamının ortadan kalkması ve geleceğe dair belirsizlik, insanları başka ülkelere göç etmeye zorlamıştır. Başta Türkiye olmak üzere, diğer ülkelere göç etmek zorunda kalmışlardır.

Suriye'nin, savaş öncesi 21 milyon olan nüfusu şimdiki verilere göre 18.3 milyondur (Worldometers.info, 2022-a). Suriyeliler 128 ülkede sığınmacı veya mülteci konumundadır. 6,7 milyon Suriyeli ülkesini terk etmiştir. Suriyelilerin en çok bulunduğu ülkeler komşu ülkelerdir. Yani Türkiye, bunlardan biridir ve Türkiye'de geçici koruma altındakiler en çok Suriyelilerden oluşmaktadır.

Türkiye, Cumhurbaşkanı'nın söylemine göre 2020 yılına kadar devlet bütçesinden Suriyeli sığınmacılar için 40 milyar dolar harcamıştır. (Haber7.com, 2019). Bu söylemi Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı da raporlarında belirtmektedir (DOC, 2020:19). Oysa Cumhurbaşkanlığı Resmi Kalkınma Yardımlarına baktığımızda, 2016 yılı için 5,9 milyar dolar ve 2017 yılı için 7,3 milyar dolar ayrıldığı görülmektedir. (SBB, 2019:295) Yine, 2017 TİKA raporunda 2013 – 2017 arasındaki Resmi Kalkınma Yardımları 21 milyar dolardır (TİKA, 2017). Al Monitor'a göre 21 milyar doların hepsinin Suriyelilere harcanması mümkün olmadığına göre, yüzde 80'i harcanmış olsa bile, yine de 2013 -2017 yılları arasında yıllık bazda 3,4 milyar dolar etmektedir (Almonitor.com, 2019). Bu miktar söylenen 40 milyar doların neredeyse çeyrek oranından daha az bir miktara denk gelmektedir.

Sayıştay'ın 2016 yılı AFAD'ın mali kayıtlarını inceleyen uzmanlar, *“aktarılan bu tutarların harcanmasına, muhasebeleştirilmesine ve denetlenmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi amaçlanmasına rağmen "uluslararası acil yardım hesabından" yapılan harcamaların izlendiği bir muhasebe sistemi kurulmamıştır”* diye uyarıda bulunmaktadır (Sayıştay, 2016:28). Maalesef devlet tarafından sağlanan verilerin net olmaması, Suriyeli sığınmacılara harcanan paraların net miktarları üzerinden yapılacak analizleri zorlaştırmaktadır. Ama her ne kadar veriler net değilse bile her koşulda ülkeler arasında en fazla para, Türkiye tarafından harcanmaktadır (Multeciler.org.tr, 2021.) Ama bu paraların hepsi Türkiye'nin kasasından çıkmamaktadır. AB tarafından sağlanan bütçeler ile Türkiye'deki sığınmacılara birtakım programlar çerçevesinde yardımlar sağlanmaktadır (a.g.e.s).

Her ülkede olduğu gibi Türkiye'de de yabancı ülkelere gelen insanlar, yasal bir şekilde gerekli şartları sağladıkları takdirde kalabilmektedirler. Yasal olarak Türkiye'de yaşayan, oturma ve çalışma izinlerine sahip ilk 8 ülkenin sayısı, Türkiye'ye yasadışı yollardan gelen ve kaçak bir şekilde kalan ülke vatandaşları ile kıyaslama yapmak açısından önemli bir veridir. Aşağıdaki grafik 1'de, Türkiye'de

oturma ve çalışma izni olan yabancı uyrukluların sayıları görülmektedir. Dünya’da en fazla sığınmacı sıralaması ile Türkiye birinci sıradadır. Çizelge 2’de en fazla sığınmacı barındıran ilk 7 ülkenin sığınmacı sayısı, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin istatistiklerine göre verilmiştir. Türkiye’nin istatistikleri ise Göç İdaresi Başkanlığından alınmıştır. Çizelge 3’te ise yaş gruplarına ve cinsiyetlerine göre Türkiye’deki Suriyeli sığınmacı sayıları verilmiştir.

Çizelge 2 En Fazla Suriyeli Barındıran İlk 7 Ülke (UNHCR, 2021; Mülteciler.org.tr, 2022) (BMMYK Sığınmacı Data İstatistik Sayfası Mayıs-Haziran 100 bin altında mülteci barındıran ülkeler tasnif dışı bırakılarak diğer kategorisinde yer almaktadır.)³

Ülke	Sığınmacı Sayısı
Türkiye	3,762,385 (21 Nisan 2022)
Lübnan	855,172 (UNHCR, 2021-a)
Ürdün	666,692 (UNHCR, 2021-b)
Almanya	562.168 (UNHCR, 2021-c)
Irak	247.305
Mısır	132,748 (UNHCR, 2021-d)
İsveç	114.54 (UNHCR, 2021-e)

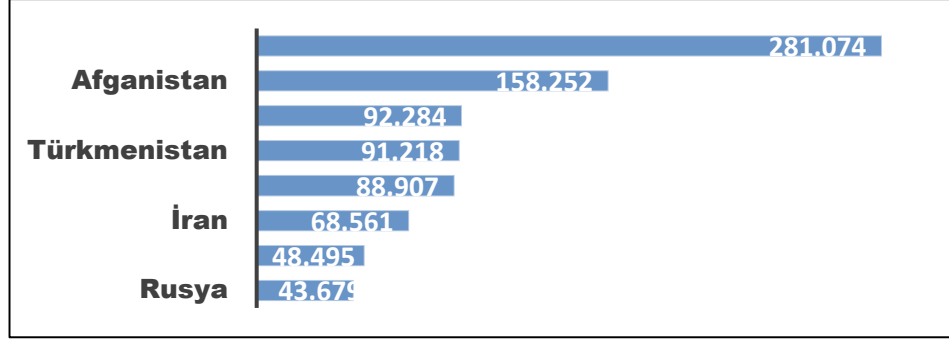
Türkiye’de yasal bir şekilde ikamet edenlerin dışında, sığınmacı olarak gelen ve ülkesindeki durumdan dolayı dönemeyenler de mevcuttur ki, bu tezin asıl konusunu oluşturan yasadışı yollar ile ülkesini terk eden veya terk etmek zorunda kalan ve medyada düzensiz göçmen veya mülteci diye anılan insanlardır. Türkiye’ye gelen düzensiz göçmenlerin, geldikleri ülke vatandaşlığına göre ilk 8 ülkenin sıralaması, Çizelge 2’de yer almaktadır. Yasadışı yollardan Türkiye’ye gelen ama Türk yetkili makamlarının bilgisi dahilinde olanların dışında, elbette bilinmeyenler de mevcuttur. Mesela Türkiye’de kayıt dışı çalışan Suriyelilerin sayısının bilinmediği gibi.

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün 2020 yılı raporunda, 657.385 kayıt dışı Suriyeli çalışmaktadır (ILO, 2020:27). CHP’nin 2019 yılında hazırladığı bir rapora göre ise, Türkiye’de kayıt dışı çalışan Suriyeli sayısı 1 milyondur ve bu rakamın

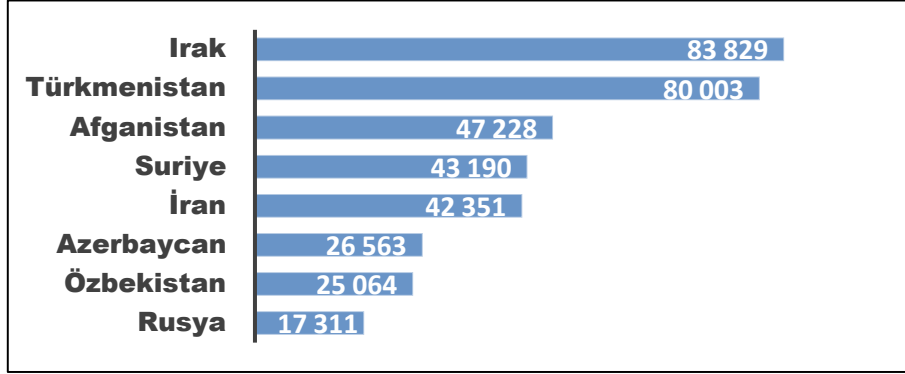
³ Tüm şekil, çizelge ve istatistikler kaynağından alınıp yeniden düzenlenmiş Türkçe’ye çevrilmiştir.

yüzde 20'sinin 15 yaş altındaki çocuklardan oluştuğu ifade edilmektedir (Chp.org.tr, 2019). Şekil 3'te Türkiye'ye yasadışı yollarla gelen düzensiz göçmen veya sığınmacıların geldikleri ülke milliyetlerine göre oranı ve şekil 4'te de Türkiye'den giden düzensiz göçmen oranı gösterilmektedir. Aradaki bu fark, Türkiye'de kalanları göstermektedir. Örneğin, Türkiye'ye gelen Iraklıların yüzde 69,9'u Türkiye'den gitmiştir. Ama Türkiye'ye gelen Suriyelilerin sadece yüzde 18,6'sı Türkiye'den gitmiştir. Gidenlerin nereye gittikleri ile ilgili istatistik bulunmamaktadır. Türk vatandaşlığına geçmeye hak kazanmış Suriyeli sayısı 200 bin 950'dir ve bu rakamın 87 bin 296'sı 18 yaş altıdır. Bu insanların Türk vatandaşlığına geçebilmesi için gerekli kriterler vardır. Türkiye her Suriyeliye bu hakkı vermemektedir. Türkiye'ye katkı sağlayabilecek doktorluk vb. mesleklerden, eğitilmiş olanlar ya da yatırım yapanlar vatandaşlığa alınmaktadır. Yine Türkiye'de, vatandaşlıktan doğan haklarından dolayı seçimlerde oy kullanabilecek Suriyeli sayısı ise 113 bin 654 kişidir. Ve asayiş bozdukları gerekçesiyle sınır dışı edilen Suriyeli sayısı ise 2016 yılından Nisan 2022'ye kadar 19 bin 336 kişidir (Multeciler.org.tr, 2022).

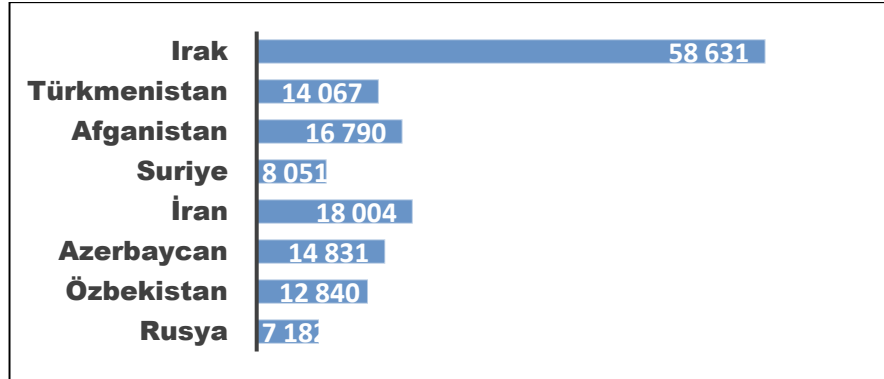
Türkiye'nin transit bir ülke olması sebebiyle, birçoğunun, özellikle Iraklıların Avrupa'ya gittiği sanılmaktadır. Ama Suriyeliler için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Çünkü Suriyeliler zaten Türkiye'de geçici koruma altında olduğu için büyük bir oranda Türkiye'de kalmaktadırlar, gidenlerin bir kısmı Suriye'ye dönmekte pek az bir kısmı ise Avrupa'ya gitmektedir.

Şekil 3 Çalışma ve Oturma İzni Olan Ülke Vatandaşları (TUIK, 2021).

Şekil 4 Geldiği Ülke Milliyetine Göre Türkiye'ye Gelen Göçmenler (TUIK, 2020)⁴

Şekil 5 Geldiği Ülke Milliyetine Göre Türkiye'den Giden Göçmenler (TUIK, 2020)

⁴ Veriler her zaman bir önceki yılın verilerine göre yayınlanır.

Çizelge 3 Yaş ve Cinsiyete Göre Türkiye'de Suriyeli GKAS Sayısı (09.03.2022 itibariyle) (GOC, 2022-a)

YAŞ ARALIĞI	ERKEK	KADIN	TOPLAM
0-4	259.953	251.653	502.606
5-9	229.424	215.783	574.662
10-14	229.424	215.783	445.207
15-18	141.340	121.875	263.215
19-24	274.124	206.822	480.946
25-29	233.233	166.574	399.807
30-34	166.992	122.801	289.793
35-39	130.159	100.167	230.326
40-44	88.275	75.694	162.969
45-49	61.050	59.486	120.536
50-54	46.105	45.127	91.232
55-59	36.343	36.579	73.922
60-64	23.520	24.518	48.038
65—69	15.412	16.635	32.047
70-74	9.378	10.350	19.728
75+	8.910	11.647	20.557
TOPLAM	2.020.389	1.734.202	3.754.591

Suriyelilerin sayısı her yıl ve her ay değişmektedir. Kimi Suriyeliler ülkesine dönerken, kimileri de Suriye'den Türkiye'ye gelmektedir. Ve bu sayı hep değişmektedir. Bilinenin aksine Suriyeliler, Türkiye'de istedikleri şehirde yaşayamamaktadırlar ve nerede yaşayacaklarına Göç İdaresi Genel Müdürlüğü karar vermektedir. Ve İstanbul dahil bazı büyük şehirler mülteci kaydına kapalıdır. Daha önce yerleşenler bu kuralın dışındadır. İçişleri Bakanı, 2019'un Kasım ayı itibariyle İstanbul'daki yerleşimleri 567 binde durdurduklarını ve 190 bin sığınmacının kayıtlı olduğu illere gönderileceğini duyurmuştur. Bakan, bu önlem ve denetimlerle İstanbul başta olmak üzere büyük şehirlerde gettolaşmaya⁵ izin verilmeyeceğini, bunun Türk toplum yapısının korunması için gerekli olduğunu vurgulamaktadır (Amerikaninsesi.com, 2019-d). Yine Ankara'da da 2 Eylül 2021 itibariyle geçici koruma kaydına kapatılmıştır (Ankara Valiliği, 2021).

5 Belli bir etno-ırksal sınıfın belli bir mekânda kümeleşmesi sonucu oluşan dışa kapalı topluluk (Gültekin, 2019).

Çizelge 4 Türkiye’de Okuyan, Oturma İzni Alan, Şirket Kuran, Vatandaşlık Verilen, Geri Dönen, Avrupa’ya Giden Suriyeliler (Multeciler.org.tr, 2021)

Ülkesine Dönen Suriyeli Sayısı	492 bin 983 (4 Nisan 2022)
Devlet Üniversitelerinde Okuyan Suriyeli Öğrenci Sayısı	73.570 (2018-2020 arası 1 Kasım 2021 itibariyle)
Anaokulu,	35.553 Anaokulu
İlkokul,	338.807 İlkokul
Ortaokul	222.703 Ortaokul
Lisede Okuyan Suriyeli Öğrenci Sayısı	89. 518 Lise (30 Haziran 2020)
Avrupa’ya Giden Suriyeli Sayısı	130.469 (3 Mart 2020)
Çalışma İzni Verilen Suriyeli Sayısı	31.185 (31 Mart 2019)
En Az Bir Ortağı Suriyeli Olan Şirket Sayısı	15.159 (26 Şubat 2019)
Türk Vatandaşlığı Verilen Suriyeli Sayısı	110.000 (30 Aralık 2019) 53.000 Yetişkin 57.000 Çocuk
Türkiye’de Doğan Suriyeli Sayısı	450.000 (19 Eylül 2019)

Çizelge 5 Türkiye’de Ülkelerine Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sıralaması

5 Mayıs 2022 tarihine kadar (GOC, 2022-b)

Afganistan	33.765
Suriye	11.649
Filistin	3.171
Pakistan	3.107
Türkmenistan	1.508
Fas	1.497
Bangladeş	1.413
Özbekistan	1.369
İran	1.345
Yemen	1.239
Diğer	9.059

Görüldüğü üzere, ilk sırada Suriyeliler değil Afganlar yer almaktadır. Afganistan görece Türkiye’ye uzak olsa bile İran üzerinden kaçak yollar ile Türkiye’ye gelen Afganlar, Türkiye’den de Avrupa’ya geçmeye çalışmaktadırlar. Suriyeliler Türkiye’ye sınır olmalarına rağmen, kaçak yollardan Türkiye’ye girişlerde yakalanma oranının az olmasının sebebi, zaten Türkiye’nin Suriyelilere uyguladığı politika ile ilgilidir. Çünkü Türkiye, Suriyelilere toplu olarak geçici koruma altında sığınmacı statüsü vermiştir.

Çizelge 6 Yıllara Göre Yakalananların Uyruklarına Göre Dağılımı (GOC, 2022-b)

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Irak	1.728	7.247	30.947	18.488	17.629	12.097	3.836	4.408
Afganistan	12.248	35.921	31.360	45.529	100.841	201.427	50.161	70.252
Pakistan	2.350	3.792	19.317	30.337	50.438	71.645	13.487	16.133
Suriye	24.984	73.422	69.755	50.217	34.053	55.236	17.562	23.469
Moldova	101	261	256	308	269	204	126	95
Filistin	508	615	365	832	10.545	12.210	2.059	3.491
Myanmar (Burma)	6.425	5.464	1.169	374	378	296	104	77
Gürcistan	1.519	2.857	2.679	2.954	3.153	2.171	1.070	1.074
İran	626	1.978	1.817	2.707	4.066	8.753	3.562	3.503
Diğer	8.158	14.828	16.801	24.276	46.631	90.613	30.335	40.494

Çizelge 6'dan da anlaşıldığı üzere, en fazla kaçak girişlerde ilk sırada Afganlar yer almakta ve Afganların kaçak girişlerinde sistematik bir artış da söz konusu olmaktadır. Özellikle, 2019 yılında 200 bin Afgan girişi ile bu oran zirve yapmıştır. Daha sonraki yıllarda düşüş olsa da hâlâ bu sayı diğer kaçak giriş yapan uyruklara göre en yüksektir. Afganların Türkiye'ye geliş sebeplerine bakıldığında Asia Foundation'ın Raporuna yansıyan verilere göre, işsizlik yüzünden ülkeyi terk etmek isteyenlerin oranı yüzde 54.5 ile birincil sorun olarak ortaya çıkmakta, fakirlik, alt yapı eksikliği, temel ihtiyaçların karşılanmasında yaşanan büyük zorluklar, ülkedeki siyasilere ve hükümete olan güvensizlik, belirsiz ve karamsar bir gelecek beklentisi, Afganların, Avrupa'ya gitmek için göç yollarına düşmelerinin sebepleri arasında bulunmaktadır (The Asia Foundation, 2017). Elbette bu sebepler her zaman geçerli olmak ile birlikte, 2018-2019 yıllarında Afgan göç dalgasını izah etmek için daha çok geçerlidir. 2021 yılının temmuz ayında, Türkiye yeni bir Afgan göç dalgasına maruz kalmıştır. Bunun sebebine bakıldığında ülkede Amerika'nın 20 yıllık işgali sonrasında ülkeden çekilmesiyle birlikte, yükselişe geçen Taliban egemenliği sonrası, artan baskılar ve Taliban'ın ülkede gücü tam olarak ele geçirmeden önce ülkeyi terk etme isteği olarak karşımıza çıkmaktadır (Bbc.com, 2021-c). Elbette Afganların Türkiye'ye geçişlerini kolaylaştıran bir başka unsur da İran'ın izin ver ve izle politikasıdır. İran, Afganların Türkiye'ye geçişlerine karışmayarak ve hatta teşvik ederek bu yükü Türkiye ve Avrupa ile dolaylı yoldan paylaşmayı tercih etmektedir (Aa.com.tr, 2018-a). 2018-2019 yıllarında gelenler, daha çok Taliban ve DEAŞ'ın baskılarından kaçan Şii Afganlar iken, 2021 yılı Haziran – Temmuz ayındaki gelişler daha çok Türk kökenli ve Sünni Afganlardan oluşmaktadır.

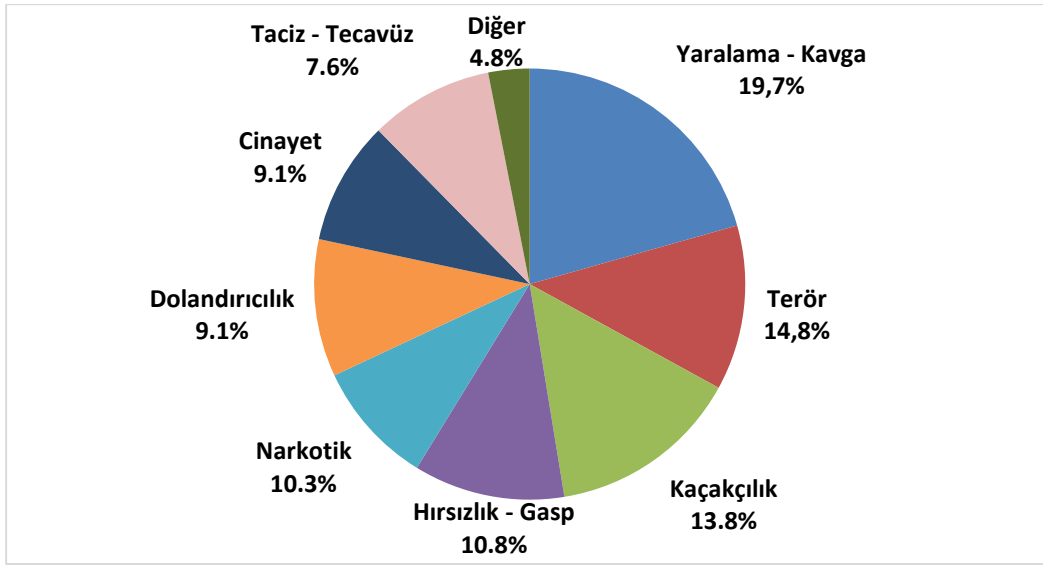
C. Göçün Güvenlikleştirilmesi ve Türkiye'deki Yabancılarda Suç Oranları

Irak, Suriye, Afganistan başta olmak üzere, Arap Baharı sonrası birçok Arap ülkesinde başlayan halk hareketleri sonucunda ülkelerini terk etmek zorunda kalan insanlar, başta Avrupa olmak üzere, birçok ülkede bu süreç içerisinde birtakım reflekslere sebep olmuştur. Ve bu ülkelere sığınmacı olarak giden insanlara karşı bir takım ön yargılar, yabancı düşmanlığını körüklemektedir. Bu tür davranışların kökeninde, gelenlerin işlerini elinden alması, refah devletinin yok olması, gerçek Avrupalı kavramının yok olması korkusu veya mevcut kültürel yapıyı, dokuyu bozmalarından korkulması ve sağ partilerin seçimlerde yabancı düşmanlığını körüklemeleri gibi birçok sebep sayılabilir (Mandacı ve Özerim, 2013). Bununla birlikte, kültürel entegrasyon ve uyum konularındaki sorunlar ve araştırmalar, birçok ülkede araştırma konusudur (Algan, vd. 2012; Keskinel ve Doğan, 2020)

İşte tüm yaşanan bu korku ve güvensizlik, son yıllarda göçün güvenlikleştirilmesi konusunu sıklıkla gündeme getirmektedir. Bu çalışmanın yabancı savaşçılar başlığı, aslında bu konu ile ilintili olmak ile birlikte topyekûn bir göçmen, sığınmacı ve mülteci ırk grubunu tehdit olarak algılamının ne kadar doğru olduğu tartışmalıdır. Göçün güvenlikleştirilmesi⁶ her ne kadar 1985 yılında Kopenhag Okulu tarafından askeri güvenliğin dışında kalan konuların da güvenlik konusu içerisine alınması yaklaşımını (Hisarlıoğlu, 2019) benimsemişse de başta 11 Eylül saldırıları olmak üzere Avrupa'da yapılan terör saldırıları ile önem kazanmış ve Arap Baharı sonrası ortaya çıkan DEAŞ Terör Örgütünün başta Suriye olmak üzere, Avrupa'da ve dünyanın çeşitli yerlerinde yaptığı saldırılar ile doruk noktasına ulaşmıştır (Doğan, 2007). İşte bu noktada bu tür eylemlerin arkasında, bu ülkelere yıllar önce göç etmiş ama hâlâ uyum sağlayamamış insanların, bu ülkelere tehdit olduğu düşüncesinin yaygınlık kazanması sonrası, göçmen ve sığınmacılara yönelik kin ve nefreti arttırmış şiddete varan eylemleri tetiklemiştir (Atikkan, 2017; Öztürk, 2018; Şaşmaz, 2020:85). Yıllar sonra ilk defa, Avrupa ülkelerinde ırkçı partiler yüksek oy oranlarına ulaşmış, kimi ülkelerde koalisyon ortağı olurken, kimi ülkelerde ırkçı sağ partiler tek başlarına iktidar olmaya başlamıştır. Elbette bu tür hareketlerden sadece Hristiyan Avrupa ülkeleri değil, Türkiye gibi Müslüman ülkeler de etkilenmiştir. Çünkü Türkiye, şu an dünyada en fazla sığınmacıyı ülkesinde

6 Bir konunun karar alıcılar tarafından güvenlik gündem maddeleri arasına alınması ve bu minvalde politika üretilmesi ve üretilen politikaların meşrulaştırılması sürecidir.

barındıran ülke konumundadır. Bu, hem Türkiye’de yaşayan insanlar ile sığınmacılar arasındaki kültürel çatışma ile ilgilidir hem de Avrupa ülkelerinde saydığımız sebeplerin birçoğu Türkiye için de geçerlidir. Özellikle ekonomik sebepler başta gelmektedir. Sığınmacılar Türkiye’ye 40 milyar dolara yakın bir yük oluşturmaktadır. Ve tüm bunları yan yana koyunca, elbette Türk halkında bir refleksin oluşması kaçınılmazdır. Bir de buna, sığınmacıların Türkiye’de bir takım illegal yapılanmalara girmeleri, terör örgütleri ile iltisaklı olmaları veya taciz, tecavüz, uyuşturucu, kaçakçılık vb. suçlar eklenince insanların bakış açısı tamamen olumsuz bir hal almaktadır. Peki gerçekten 3,7 milyon Suriyelinin ve toplamda 6 milyon küsur sığınmacı veya geçici koruma altındakilerin, Türkiye’de oluşturdukları tehdit ciddi bir boyutta mıdır veya ne kadardır. Elbette bu işin uzun yıllara yayılacak sosyolojik boyutu ve etkileri ayrı bir çalışma konusudur. Ama burada veriler üzerinden değerlendirecek, resmi verilere göre bu insanların işledikleri suç türleri ve oranları nedir diye bakmak gerekmektedir.

Şekil 6 2012-2020 Arası Suriyelilerin İşledikleri Suçlar ve Oranları (21 YYTE, 2021; Kızmaz, 2018)

Şekil 6’da 8 yıllık bir süreçte 818 olay üzerinden yapılan değerlendirmenin sonuçları görülmektedir. Suriyelilerin Türk halkına oranla işledikleri suç oranı, İçişleri Bakanı Süleyman Soylunun Şubat 2022’de yaptığı açıklamaya göre, yüzde 1,3 iken Türk

vatandaşlarının 2,2'dir ve 2020 yılında 37.418 2021 yılında 50.231 Suriyeli suçta karışmıştır (Cumhuriyet.com.tr, 2022; Bbc, 2021-e).⁷

Çizelge 7 Suriyelilerin Türkiye Geneli Suçlu Sayısına Oranı (Kızmaz, 2018)

Adli Vaka	2014	2015	2016	2017
Türkiye Geneli	1.870.374	1.858.120	1.876.816	956.306
Suriyeliler	10.352	13.557	14.457	7.157

Çizelge 7'de görüldüğü üzere, sanılanın aksine 3,7 milyon geçici koruma altındaki yaşadığı Suriyelinin yaşadığı Türkiye'de karıştıkları suçlar ve sayıları kendi sayılarına oranla çok fazla olmamak ile birlikte 2020 ve 2021'de önceki yıllara göre 3 ila 7 kat artış göstermiştir. Çünkü Türkiye'deki Suriyeli sayısı, 61 ülkenin nüfusundan daha fazladır. Bu sayıda insanın olduğu bir yerde elbette suçun olması da beklenmektedir. Türkiye genelinde işlenen suçlar ile kıyaslanınca yüzde 1,3 'lük bir suç oran, düşük bir orandadır. Ama artış endişe vericidir. Yine Suriyelilerin karıştığı olayların yüzde 91,4'ü aydınlatılmıştır (Aa.com.tr, 2018-b). Elbette farklı kültürlerden olan insanların bir araya gelmiş olmasından mükemmel bir uyumun çıkması beklenemez. Ve Suriyeliler arasında güvenlikleştirmeyi haklı gösterecek şekilde, başta DEAŞ olmak üzere, terör örgütleri ile iltisaklı sığınmacılar da mevcuttur. Oransal olarak bakıldığında 2012- 2020 arasında 818 vaka arasında yüzde 14,8 ile 115 tane terör örgütleri ile iltisaklı vaka olarak gerçekleşmiştir (a.g.m.). Bu terör ile iltisaklı kişi sayısını, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 09.12.2021 tarihli paylaştığı Suriyeli sığınmacı sayısı olan 3.762.385 sayısına oranlarsak, terör ile iltisaklı olanların sayısı yüzde 0,02 olarak çıkmaktadır. Tüm veriler göçün güvenlikleştirilmesi olgusunun çok dikkatli bir şekilde ele alınması gerektiğini göstermektedir. Ve bütün bir sığınmacı etnik yapısının töhmet altında bırakılmaması gerektiğini de gözler önüne sermektedir. Ana muhalefet partisi de bu hassasiyetlere dikkat çeken kapsamlı *göç ve göçmen sorunları* raporu yayınlamıştır (Ağbaba, vd. 2016:31-149).

⁷ Veriler sıklıkla güncellenmemektedir. Bunun sebebi, hükümetin sığınmacıların işlediği suçlar üzerinden halkta tepki oluşmasını istememesi olabilir.

Çizelge 8 2018 Yılında Türkiye’de Tutuklu Olan Yabancı Uyruklu Sayısı (TBMM, 2018)

Suriye	3.102	Pakistan	191
Afganistan	1.021	Azerbaycan	171
İran	820	Nijerya	157
Irak	297	Cezayir	122
Türkmenistan	262	Diğer ülkeler	1.516
Gürcistan	238	Pakistan	191

Yine Türkiye’de, çeşitli suçlardan ceza almış ve hapiste olan yabancıların sayısı da TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 2018 yılı meclis tutanaklarından elde edilen bilgiye göre yukarıdadır.

Türkiye’de 120 ülkeden 7.897 yabancı uyruklu tutuklu ve hükümlü mevcuttur. Bu sıralamada yüzde 40’lık bir oran ile Suriyeler birinci sıradadır.

Çizelge 9 2012 Yılında Türkiye’de Tutuklu Olan Yabancı Uyruklu Sayısı (Ntv.com.tr, 2012)

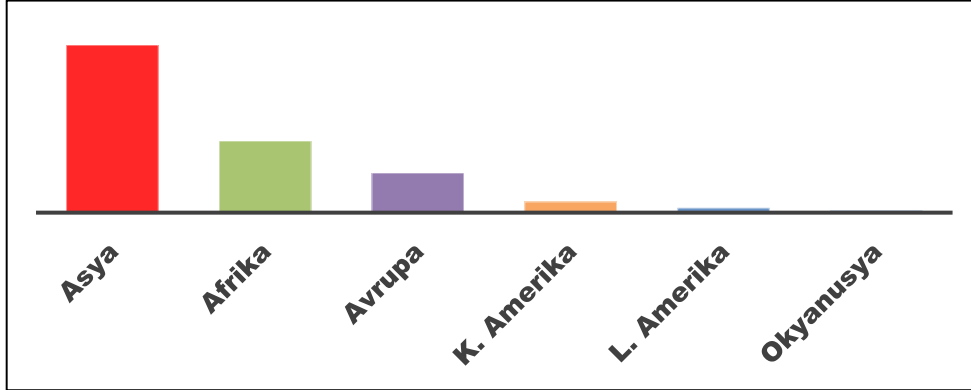
İran	477
Türkmenistan	265
Gürcistan	165
Suriye	122
Nijerya	111
Bulgaristan	93

2012 yılında, Türkiye’de tutuklu olan yabancı uyrukluların sayısı 110 ülkeden 2.310 iken, bu sayı 2018 yılında yüzde 241 artış ile 7.897 kişiye ulaşmıştır. Yine 2012 yılında İran ilk sırada yer alırken, Suriye iç savaşından sonra Türkiye’ye kaçmak zorunda kalan 3,7 milyon Suriyeli sonrası, pek tabiidir ki yabancı uyruklu suçlu sıralamasında ilk sıraya Suriyeliler yerleşmiştir. Maalesef, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü, yabancı tutuklu sayısını düzenli paylaşmadığı için bu çalışmanın yazıldığı yılların güncel verileri bilinmemektedir.

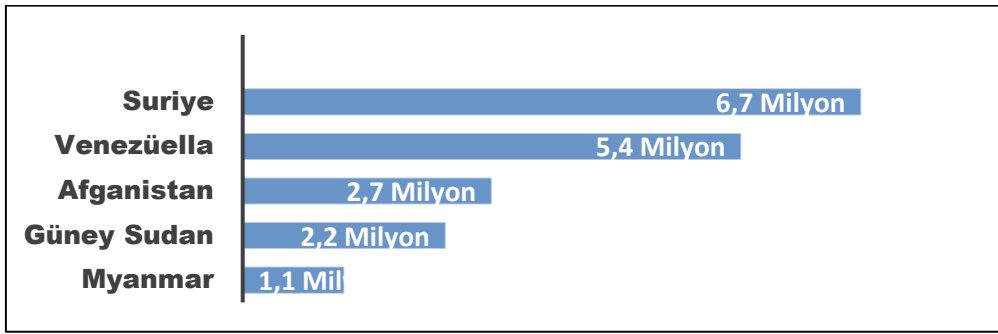
D. Dünyada Göçmen, Mülteci ve Sığınmacı Rakamları

Dünyada her 300 kişiden biri mülteci. Dünya genelinde zorla yerinden edilmiş insan sayısı, 82.4 milyondur. Bu sayının 26,4 milyonu mülteci. 20,7 milyonu, Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği kamplarında mülteci. 5,7 milyonu, Birleşmiş Milletler 'in Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı kamplarında mülteci. 48 milyonu, ülkeleri içinde yerlerinden edilmiş insanlardır. 4,1 milyonu sığınmacıdır. 3,9 milyonu, yurtdışına çıkmak zorunda kalan Venezuelalıdır. Yüzde 85'i gelişmiş ülkelerde bulunmaktadır. Yüzde 73'ü komşu ülkelerde bulunmaktadır. Yerlerinden edilenlerin yüzde 40'ı çocuktur. 2019 yılında 5,6 milyon ve 2020 yılında 3,4 milyon insan, geldikleri ülke veya bölgelere geri dönmüştür. 5,4 milyon Venezuelalı sığınmacı ve göçmen vardır. 2019 yılında 2 milyon ve 2019 yılında 1,1 milyon yeni sığınmacı, sığınma talebinde bulunmuştur. En fazla sığınmacı başvurusu Avrupa'ya yapılmıştır. Her 2 ve 3 mülteciyi biri Suriye, Venezuela, Afganistan, Güney Sudan ve Myanmar'dan gelmektedir, ki bu sayı, tüm mültecilerin yüzde 68'ini oluşturmaktadır (UNHCR 2021-f). Türkiye resmi rakamlara 3,7 milyon sığınmacı ile dünyada en fazla sığınmacı barındıran ülke konumundadır (UNHCR, 2019-b) (UNHCR, 2020-a). Venezuela'da ise yaşanan derin ekonomik kriz ve siyasi belirsizlikler, insanları ülkelerini göç etmeye zorlamıştır. 2018 yılında yüzde 1,3 milyon artan enflasyon sonucu, Venezuela parasının değeri âdeta ortadan kalkmıştır (Amerikaninsesi.com, 2019-b). Asgari ücret ise, %289 oranında bir artışla 64 Amerikan Cent'inden 2,40 dolar seviyesine çıkarılmıştır (Reuters.com, 2021). 2021 göç raporuna göre BMMYK 5,4 milyon Venezuela vatandaşının yiyecek paraları, kiralarını ödeyecek güçleri ve hiçbir şeyleri kalmadığı için, ülkelerini terk ederek komşu ülkelere gittiklerini belirtmektedir (UNHCR, 2020-b). İnsanlar, Kolombiya, Peru, Ekvador, Şili, ABD, Brezilya ve Arjantin gibi ülkelere göç etmek durumunda kalmışlardır (CMSNY, 2021). 2017 yılı BM verilerine göre dünyada en fazla göçmene ev sahipliğini yapan, 80 milyon ile Asya kıtası ilk sıradadır, ikinci sırada 78 milyon ile Avrupa, üçüncü sırada 58 milyon ile Kuzey Amerika, 25 milyon ile Afrika dördüncü sırada, beşinci sırada 10 milyon ile Latin Amerika ve altıncı sırada 8 milyon ile Okyanusya bulunmaktadır. Bunlar göçmen rakamlarıdır. Yine sığınmacı ve mülteci rakamlarına baktığımızda kıtalara göre, Asya kıtası 14,7 milyon ile birinci, Afrika 6,3 milyon ile ikinci, Avrupa 3,5

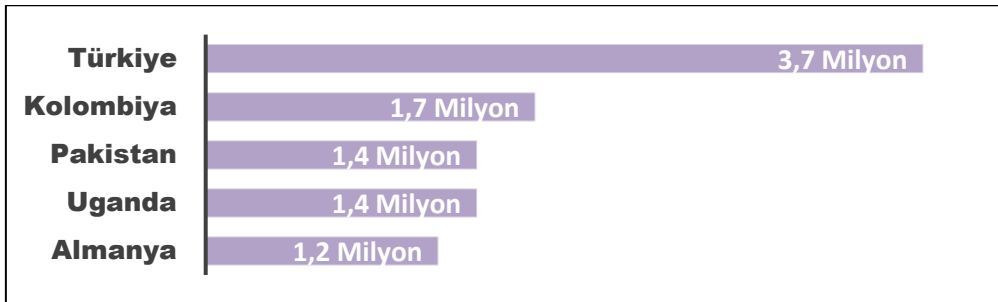
miyon ile üçüncü, Kuzey Amerika 970 bin ile dördüncü, Latin Amerika 420 bin ile beşinci ve Okyanusya 70 bin ile altıncı sırada gelmektedir.

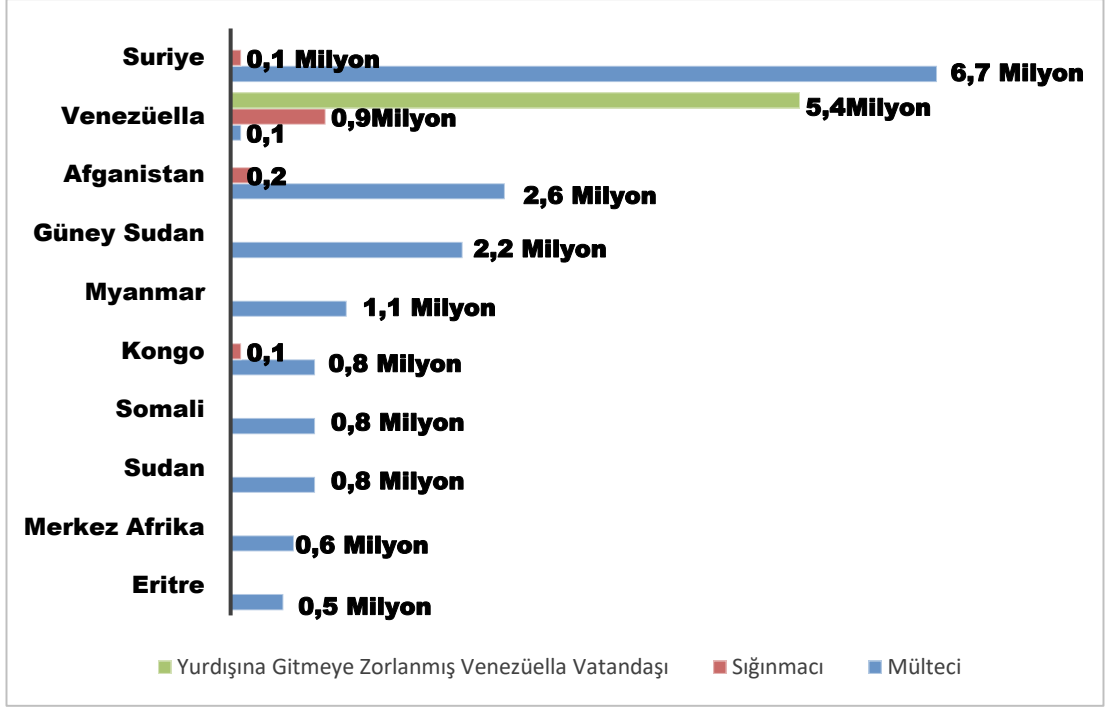
Şekil 7 Kıtalara Göre Sığınmacı Barınma Sayıları (UN-DESA, 2017)

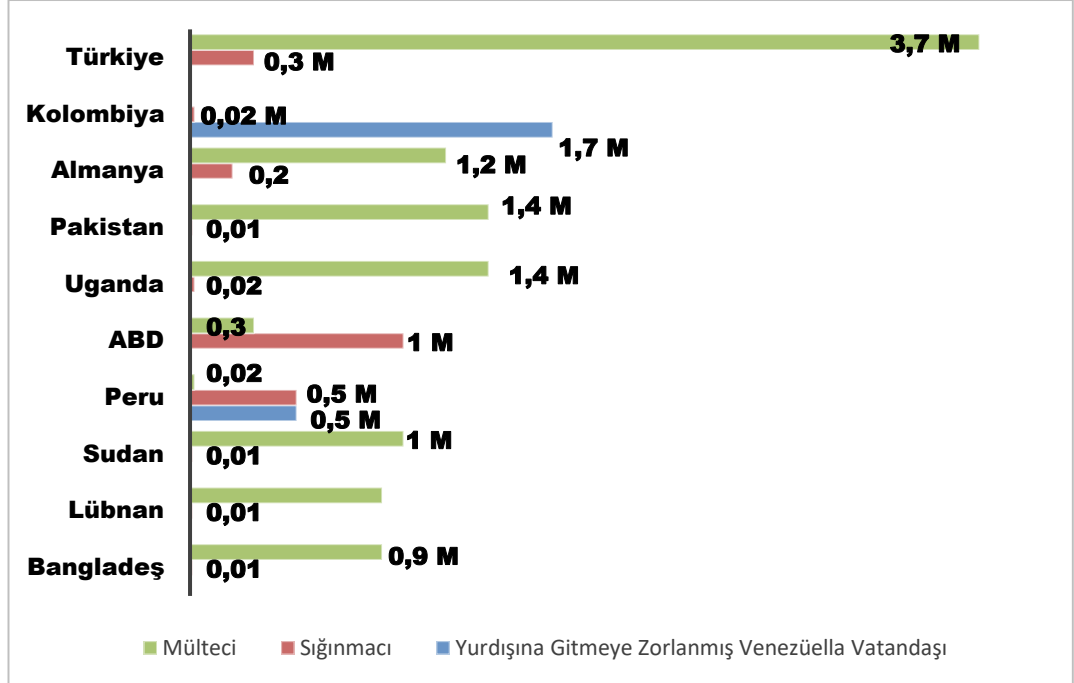
Şekil 8 Dünya'daki Tüm Sığınmacı ve Mültecilerin Yüzde 68'ini Oluşturan İlk 5 Ülke (UNHCR, 2020-b)

Şekil 9 Dünya'daki En Fazla Sığınmacı Barındıran İlk 5 ülke (a.g.r)

Şekil 10 En Çok Sığınmacı ve Mülteci Veren Kaynak Ülkeler (a.g.r)

Şekil 11 En Çok Sığınmacı ve Mülteci Barındıran Ülkeler (a.g.r)⁸

8 Sayılar milyon değerindedir, sıfır virgüllü sayılar ise yüz bin veya bin değerindedir.

E. Göçmen Kaçaklığı

Dünyada sorunların olduğu her yerde, kronikleşmiş sorunların çözülmemesi insanların bu sorunlardan kaçıp uzaklaşarak, daha az sorunlu veya sorunsuz bölgelere gitmek istemelerine neden olmaktadır. Ama insanlar her zaman sorunlu bölgelerden uzaklaşabilecek yasal belgelere, maddi imkana, ya da statüye sahip olamamaktadır. İşte bu sebeple insanlar, bu noktada yasa dışı yollara başvurmak zorunda kalmaktadır. Sorunun olduğu ve sorundan kaçmak isteyen insanın olduğu her yerde, bu sorunları paraya ve ranta çeviren birtakım insanlar ve suç örgütleri de vardır. İşte, insanları bir yerden başka bir yere yasadışı yollardan götüren bu suç örgütlerinin genel adı, insan kaçakçısı ya da göçmen kaçakçısıdır. Yapılan bu yasadışı iş de insan kaçakçılığı ya da göçmen kaçakçılığı olarak adlandırılmaktadır.

Göçmen kaçakçısı veya insan kaçakçısı, yerel, ulusal veya uluslararası bağlantıları olan, yasadışı gidiş yollarını bilen, sahte belgeler ile veya belgesiz bir şekilde yasadışı yollardan bir insan veya insan grubunu bir ülkeden çıkararak ya da başka bir ülkeye sokarak ve bu yasadışı hizmeti karşılığında maddi bir kazanç talep eden kişi ve kişilere denir (ICE, 2017).

Birçok tanımı olmakla birlikte bir başka tanımı da şöyledir;

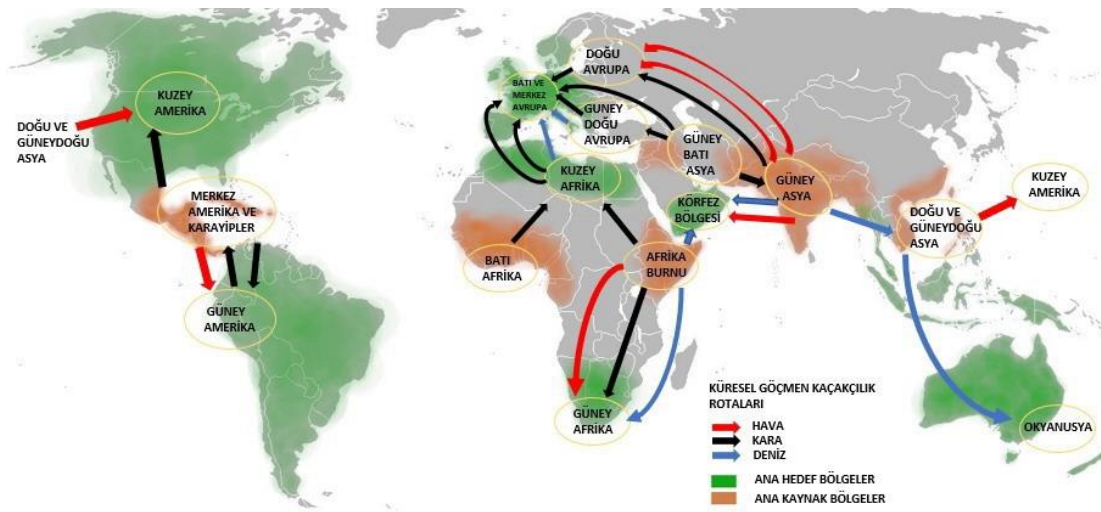
“Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak mali ve diğer bir maddi çıkar elde etmek için, bir kişinin vatandaşlığını taşımadığı veya daimî ikametgâh sahibi olmadığı bir başka devlete yasadışı girişinin teminine denir” (Doğan, 2008:25).

Temelde 2 çeşittir;

- Bir devletin hemen sınırında gerçekleşen komşu ülkeden, komşu ülkeye yapılan çeşit.
- Kaynak ülke ile hedef ülke arasında, birçok transit ülkeden geçilerek yapılan büyük boyutlu çeşittir. Kaynak ülke ile hedef ülkenin komşu olduğu şartlarda, eğer arada deniz yoksa ve hedef ülke kendi sınırlarını izinsiz geçen insanları öldürmeyi ve işkenceyi, kendi sınırlarını savunmasının bir gereği olarak görmüyorsa, nispeten daha kolaydır. Ama kaynak ülke ile hedef ülke arasında transit birçok ülkenin olduğu şartlarda (örneğin; Afganistan-Avrupa) ya da (Afrika-ABD gibi) araya okyanus engelinin girdiği gibi birçok değişkenin dahil olduğu, birçok suç ve çıkar örgütü ve de yapı girmektedir, ayrıca fiyatlar da artmaktadır. Araya giren

çıkar örgütleri çok çeşitli olabilmektedir (UNODC 2011-a; UNODC, 2011-b; UNODC, 2006).

- Çok uluslu çıkar örgütleri
- Mafya
- Terör örgütleri
- Yerel ağlar
- Başka büyük örgütlere ya da suç örgütlerine çalışan kaçakçılar
- Sıradan kaçakçılar şeklinde sıralanabilmektedir.⁹

Şekil 12 Göçmen Kaçakçılığı Ana Rotaları (Newobserveronline.com, 2018)¹⁰

F. Göçmen Kaçakçılığına Karşı Yasal Yaptırımlar

Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti ile ilgili ne zaman bir mağduriyet, denizde sığınmacı botunun batması gibi vakalar gerçekleşse, medyada bu insanları ölüme gönderenlere verilen cezaların yetersiz olduğundan dem vurulur. Ailesi ile birlikte Avrupa'ya gitme umuduyla annesinin kucağında, bir kaçakçı botunda bulunan ve botun batması sonucu Bodrum kıyılarına vuran Aylan bebeğin, kumsalda cansız yatan bedeninin fotoğrafı sonrası bu konu uzun süre yerli ve yabancı medyanın gündeminde kalmıştır (Theguardian.com, 2015). Göçmen kaçakçılığına verilen cezaların yeterli olup olmaması hukukçuların ve yasa yapıcıların tartışması gereken

9 Farklı rapor, makale ve haber kaynaklarından derlenerek bu liste oluşturulmuş ve en olası hale getirilmiştir.

10 Makaledeki tüm yabancı kaynaklı haritalar açık kaynak kodlu görsel tasarım programı GIMP ve Powerpoint programları ile kısmen yeniden tasarlanıp, renklendirilmiş veya Türkçeye çevrilmiştir.

bir konudur. Ama cezalar ciddi manada fazla olsa bile, birileri bu suçu işlemeye devam edecektir. Çünkü bu işi yapanlar, bu işin çok kârlı olduğunu bilmektedirler. Bu konuda, dünya ülkelerinde ve Türkiye’de cezalar nasıldır, bunu anlamak için bu başlık altında birkaç Avrupa ülkesi ve ABD’den örnekler verilmektedir. Göçmen kaçakçılığı dünyada hemen hemen her ülkede olduğu gibi Türkiye’de de suçtur.

1. Türkiye

Türkiye’de göçmen kaçakçılığı suçunun cezası ve verilen müeyyideler TCK’nın 79’uncu maddesinde şöyledir;

“Madde 79- (1) Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan;

a) Bir yabancıyı ülkeye sokan veya ülkede kalmasına imkân sağlayan,

b) Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkân sağlayan, Kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (Ek cümle: 22/7/2010 -6008/6 Md.) Suç, teşebbüs aşamasında kalmış olsa dahi, tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(2) (Ek fıkra: 22/7/2010-6008/6 Md.) Suçun, mağdurların;

a) Hayatı bakımından bir tehlike oluşturması,

b) Onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi, hâlinde, verilecek ceza yarısından üçte ikisine kadar artırılır.

(3) Bu suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek cezalar yarı oranında artırılır.

(4) Bu suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur” şeklinde cezalar uygulanmaktadır (TCK Madde, 2016-a).

Türkiye’deki göçmen kaçakçılığı cezaları, Avrupa ortalamasına yakındır. Çünkü Avrupa’da da cezalar ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Örneğin İngiltere’de iddia makamının istediği ceza 14 yıl ise de bu üst limittir. Ve cezalar 10 ay gibi sürelerden başlamaktadır.

2. Amerika

8 USC 1324 Sayılı Bazı Yabancıları Ülkeye Alma ve Barındırma Yasasına göre göçmen kaçakçılığının cezası şöyledir;

(1)(A) Herhangi bir kişi-

(i) bir kişinin yabancı olduğunu biliyorsa, bu kişiyi herhangi bir şekilde belirlenmiş bir giriş limanı veya komisyoncu tarafından belirlenenden farklı bir yere, ABD'ye getirir veya getirmeye teşebbüs ederse, bu yabancıyı Amerika Birleşik Devletleri'ne gelmek, girmek veya Amerika Birleşik Devletleri'nde ikamet etmek için önceden resmi izin alıp almadığına ve söz konusu yabancıyla ilgili olarak gelecekte yapılabilecek herhangi bir resmi işlem olup olmadığına bakılmaksızın;

(ii) bir kişinin veya bir yabancıyı yasaları ihlal ederek Amerika Birleşik Devletleri'ne geldiğini, girdiğini veya burada kaldığını bilen, bu tür bir yabancıyı taşıyan veya başka bir şekilde Amerika Birleşik Devletleri içinde taşıma veya bir yere götürme girişiminde bulunduğu gerçeğini umursamadan, bu doğrultuda bu tür bir yasa ihlalini yapan

(iii) bir yabancıyı Amerika Birleşik Devletleri'ne yasaları ihlal ederek geldiğini, girdiğini veya orada kaldığını, gizlendiğini, barındığını veya bilerek ve yasaları umursamadan herhangi bir bina veya herhangi bir ulaşım aracı dahil olmak üzere herhangi bir yerde gizlemeye, barınmaya ve korunmasına teşebbüs eden;

(iv) bir yabancıyı, bu şekilde ülkeye gelmenin, girişin veya ikametgahın yasaları ihlal ettiğini veya ihlal etmiş olacağını bilerek ve yasaları umursamadan Amerika Birleşik Devletleri'ne gelmesi, girmesi veya ABD'de ikamet etmesi için cesaretlendiren veya teşvik eden; veya

(v)(I) önceki eylemlerden herhangi birini işlemek için herhangi bir anlaşmada bulunursa ya da;

(II) önceki eylemlerden herhangi birinin işlenmesine yardım veya yataklık ederse,

(B) bendinde belirtilen şekilde cezalandırılır.

(B) Alt paragraf (A)'yı ihlal eden bir kişi, bu tür bir ihlalin meydana geldiği her bir yabancı için:

(i) (A)(i) veya (v)(I) alt paragraflarının ihlali durumunda veya (A)(ii), (iii) veya (iv) alt paragraflarının ihlali durumunda suçun ticari menfaat veya kişisel mali kazanç

amacıyla işlenmiş olması, 18. madde kapsamında para cezasına çarptırılması, 10 yıldan fazla olmamak üzere hapis cezası veya her ikisi

(ii) (A)(ii), (iii), (iv) veya (v)(II) bentlerinin ihlali durumunda, 18. başlık altında para cezasına, 5 yıldan fazla olmamak üzere hapis cezasına veya her ikisine birden;

(iii) (A)(i), (ii), (iii), (iv) veya (v) alt paragraflarının, bu süreçte kişinin ciddi bedensel yaralanmaya neden olması veya bunlarla ilgili olarak ihlal edilmesi durumunda (bkz. 18. başlığın 1365. Maddesi) herhangi bir kişinin hayatını tehlikeye atacak yerlerde bulunmasına sebep olan, 18. başlık altında para cezasına çarptırılması, 20 yıldan fazla olmamak üzere hapsedilmesi veya her ikisi; ve

(iv) (A)(i), (ii), (iii), (iv) veya (v) bentlerinin herhangi bir kişinin ölümüyle sonuçlanması halinde, ölümle cezalandırılacak veya ömür boyu hapis cezası verilecektir (US Code, 2021).

2. İngiltere

Her ne kadar İngiltere’de 1971 Göçmenlik Yasası varsa da Anglosakson hukuk sisteminde yazılı bir ceza hukuku yerleşmediği için verilen cezalar kamu vicdanına uygun olarak suçla orantılı verilmektedir. Gelenek varsa buna göre daha önce verilen kararlar İngiliz hukuk sisteminde çok önemlidir. Ama İngiltere AB üyesiyken, AB kanunları İngiliz hukukunu da bağlayıcı olduğundan 2000 yılında kabul edilen Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı BM Protokolü ve Palermo Protokolü çerçevesinde, bir takım yasal düzenlemelere gitmiştir. İngiliz yasaları yazılı olmadıkları halde son 10 – 15 yıldır. Yasaların yazılı hale gelme eğilimi artmaktadır. Bu süreci başlatan ve hızlandıran AB uyum yasaları olmuştur. İngiltere’de 2015 yılında 2015 Modern Kölelik Yasası çıkarılmıştır. İngiltere göçmen kaçakçılığı suçunu 1971 Göçmenlik Yasası ile insan ticareti suçunu da 2015 Modern Kölelik Yasası ile uygulamaktadır (In Brief, 2016).

1971 Göçmenlik Yasası'nın 25. Bölümü, yasadışı göçe yardım etme suçunu oluşturur (kolaylaştırma olarak bilinir). Suç, 10 Şubat 2003 tarihinde yürürlüğe giren 2002 tarihli Vatandaşlık, Göçmenlik ve İltica Yasası 2002 ile değiştirilmiştir. Yasa 2008, 2012, 2016 ve 2017’de değişikliklere uğramıştır. Bu, eski kolaylaştırma hükümlerini genişletmiş ve AB üyesi olmayan bir vatandaş tarafından göçmenlik yasasını ihlal etmeyi kolaylaştıran her türlü eylemi (göçmenlik yasası dahil)

kapsamaktadır. Başka bir üye devletin göçmenlik yasasının ihlali ve eski "barındırma" suçunun kapsadığı eylemlerdir (CPS, 2020).

25(1) maddesi uyarınca bir kişi aşağıdaki durumlarda bu suçu işler:

- Avrupa Birliği vatandaşı olmayan bir kişinin göçmenlik yasasını ihlal etmesini kolaylaştıran bir eylemde bulunursa;
- Eylemin bireyin göçmenlik yasasını ihlal etmesini kolaylaştırdığını biliyor veya buna inanmak için makul bir nedeni varsa;
- Ve bireyin Avrupa Birliği vatandaşı olmadığını biliyor veya buna inanmak için makul bir nedeni varsa.

Suç iki yönlü bir suçtur ve iddianamedeki azami ceza 14 yıla kadar haptir. Bu aynı zamanda 2002 Suç Gelirleri Yasası'nın 2. çizelgesine göre bir "yaşam tarzı suçudur (Legilation, 2017).

Sığınmacıların kazanç elde etmek için Birleşik Krallık'a girişini kolaylaştırmak- 1971 Göçmenlik Yasası 25A bölümü

Bu suç, 2002. Bölüm 143 Vatandaşlık, Göçmenlik ve İltica Yasası ile değiştirilmiştir ve 10 Şubat 2003'te yürürlüğe girmiştir. 2007 tarihli Birleşik Krallık Sınırları Yasası'nın 29. Bölümü, 25A (1) (a) maddesi uyarınca "Birleşik Krallık'a veya İngiltere'ye giriş" eklenmiştir.

Bölüm 25(A) (1) uyarınca, bir kişi aşağıdaki durumlarda suç işler:

- Bilerek ve kazanç için bir bireyin Birleşik Krallık'a girişini veya Birleşik Krallık'a girişini kolaylaştırır
- Ve kişi sığınmacı olduğunu biliyorsa veya buna inanmak için makul bir nedeni varsa.

Suç iki yönlü bir suçtur ve iddianamede azami ceza 14 yıla kadar hapis, para cezası veya her ikisidir. Bu aynı zamanda 2002 Suç Gelirleri Yasası'nın 2. çizelgesine göre bir "yaşam tarzı suçudur (a.g.k).

3. Almanya

Yabancıların Almanya'da İkamet, İstihdam ve Uyum Yasası'nın 96. Maddesine göre Göçmen Kaçakçılığı Suçu kategorik bir şekilde tedricen uygulanmaktadır ve aşağıdaki gibidir;

- (1) Bir kimseyi bir fiile tahrik veya yardım eden kimse, üç aydan beş yıla kadar hapis, daha hafif hallerde ise beş yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

Bölüm 97 Ölümle sonuçlanan kaçakçılık; ticari ve çete benzeri kaçakçılık

(1) 96. maddenin 1. fıkrasında ve 96. maddenin 4. fıkrasında belirtilen hallerde, kaçakçılığın ölümüne neden olan kişi, üç yıldan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu tür fiilleri işlemeye devam etmek için güçlerini birleştiren bir çetenin üyesi olarak ticari faaliyette bulunan kişi, 96. maddenin 1. fıkrasında ve ayrıca 96 (4). Maddesiyle bağlantılı olarak bir yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Birinci fıkra kapsamındaki daha az ciddi durumlarda, ceza bir yıldan on yıla kadar, daha az ciddi durumlarda 2. fıkra kapsamında altı aydan on yıla kadar hapis cezasıdır.

(4) Ceza Kanununun 74'üncü maddesi uygulanır (Gezetz, 2004:119-120).

“- Failin suçu meslek edinmesi

- Suçun bu tür amaçla kurulan bir örgütün üyesi tarafından işlenmesi
- Kişinin suçun işlenmesi sırasında yanında ateşli silah bulundurması
- Kişinin kullanma amacıyla yanında herhangi bir silah bulundurması
- Göçmenlerin yaşamlarının tehlikeye sokulması, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelede bulunulması veyahut sağlığının ağır tehlikeye girmesine neden olunması, durumunda faile verilecek ceza arttırılacaktır“ şeklinde suçun arttırılacağı şartlar belirtilmiştir (Yenidünya ve Alşahin, 2009).

4. Fransa

Yabancıların Giriş ve Kalış Kanunu ve Sığınma Hakkı L622-1 no.lu maddesinde göçmen kaçakçılığı suçunu işleyenler için verilen ceza aşağıdaki gibidir.

Doğrudan veya dolaylı yardımla, bir yabancının Fransa'ya yasadışı girişini, hareketini veya kalışını kolaylaştıran veya kolaylaştırmaya teşebbüs eden herkes, beş yıl hapis ve 30.000 Euro para cezası ile cezalandırılacaktır.

Uyruğu ne olursa olsun, bu maddenin birinci fıkrasında tanımlanan suçu 19 Haziran 1990 tarihinde Schengen'de imzalanan sözleşmeye taraf bir Devlet ülkesindeyken işleyenler, Fransa'dakiyle aynı cezalarla cezalandırılır.

Bir yabancının 19 Haziran 1990 tarihinde Schengen'de imzalanan sözleşmeye taraf başka bir Devletin topraklarında yasa dışı girişini, hareketini veya kalışını kolaylaştıran veya kolaylaştırmaya teşebbüs eden herkes aynı cezalarla cezalandırılır.

Kara, hava ve deniz yoluyla göçmen kaçakçılığına karşı protokole taraf bir Devletin topraklarında bir yabancının yasa dışı girişini, hareketini veya kalışını kolaylaştıran veya kolaylaştırmaya teşebbüs eden kimse, Birleşik Devletler Ceza Kanununa ek olarak aynı cezalarla cezalandırılır.

12 Aralık 2000'de Palermo'da imzalanan Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Milletler Sözleşmesi ve önceki paragrafın hükümleri, bu protokolün Fransa Cumhuriyeti Resmî Gazetesinde yayımlandığı tarihten itibaren geçerlidir (Legi France, 2005).

G. Dünyada Göçmen Rotaları

Dünyadaki göçmen rotaları yüzde 80 - 90 oranında Güney - Kuzey eksenlidir. Uluslararası kavramlardan olan *Bağımlılık Ekolü*'nün güncel temsilcileri arasında bulunan Samir Âmin, kapitalizmin yarattığı kutuplaşmayı betimlerken “Güney ve Kuzey Devletleri” nitelendirmelerini kullanmaktadır (Balta, 2014:183). Bu, kapitalizmi simgeleyen zengin kuzey ile fakir ve geri kalmışlığı temsil eden güney vurgusu, aslında güney- kuzey eksenli göç olgusunu çok daha bariz bir şekilde bu gerçekliğiyle de gözler önüne sermektedir. Bunun sebepleri incelendiğinde öncelikli ana sebep ekonomik kaynaklı olmasıdır. Çünkü, dünyada zengin olan ülkelerin %63'ü kuzey yarım kürededir (CADTM, 2020).¹¹ Geri kalmış ve gelişmekte olan ülkeler ise güneydedir. Bu sebeple göçler Asya, Uzak Doğu Asya, Orta Doğu ve

11 Bu rakam 2010 yılında yüzde 68,8 iken 2020 yılında 63,3'e düşmüştür.

Afrika'dan, Avrupa'ya doğrudur. Ama bu düzeni bozan istisnalar vardır. Afrika'yı dörde bölersek kuzey iki yarısında olan göçler, Avrupa'ya doğru iken (Sayın, 2017:22), güney batı yarısında daha az göç yaşanmaktadır, güney doğu yarısı daha komplike bir yapıya sahiptir. Buradaki göçler genelde Güney Afrika Cumhuriyeti'ne doğru iken, Aden körfezine yakın olan Eritre, Cibuti, Etiyopya ve Somali'den göçler Güney Afrika Cumhuriyeti'ne olduğu gibi, Avrupa'ya ve de yatay olarak körfezin karşı tarafı olan Yemen, Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan'a doğru olabilmektedir (Africacenter.org, 2020). Buradaki Yemen ve Arabistan aslında bir hedef ülke olabildiği gibi transit ülke olarak da kullanılmaktadır. Güney Asya ülkelerinde genel anlamda Avustralya, Yeni Zelanda ve Japonya'ya olan göçler (Sayın, 2017:23) ile Hindistan, Bangladeş, Burma, Kamboçya gibi sorunlu bölgelerden de Tayland, Malezya, Endonezya, Güney Kore ve Japonya gibi nispeten sorunsuz, ekonomisi stabil ülkelere doğrudur (Lowy Institute, 2018). Avrupa'ya olan göçlerde, 8 farklı ana rotadan göçler olmaktadır. Arap Baharının Suriye'de başladığı Mart 2011 – Nisan 2022 yılları arasında gerçekleşen düzensiz göçmen geçişlerine bakıldığında rakamlar şöyledir;

Doğu Akdeniz Rotası: 124 farklı ülkeden 190 bin 271 düzensiz *karadan* geçiş gerçekleşmiştir ve ilk 6 ülkeyi Suriye 48,265 kişiyle yüzde 23,36'ünü, Afganistan 35,958 kişiyle yüzde 17,40'ını, Türkiye 24,006 kişiyle yüzde 11,62'sini, Pakistan 23,565 kişiyle yüzde 11,40'ını, Bangladeş 11,674 kişiyle yüzde 5,65'ini ve Irak 11,668 kişiyle yüzde 5,64'ünü oluşturmaktadır. Yine bu rotada 108 farklı ülkeden 1 milyon 261 bin 254 düzensiz *denizden* geçiş gerçekleşmiştir ve ilk 6 ülkeyi Suriye 646,280 kişiyle yüzde 51,24'ünü, Afganistan 317,885 kişiyle yüzde 25,20'sini, Irak 134,269 kişiyle yüzde 10,64'ünü, Pakistan 36,264 kişiyle yüzde 2,87'sini, İran 32,287 kişiyle yüzde 2,55'ini, Filistin 16,656 kişiyle yüzde 1,32'sini oluşturmaktadır (FRONTEX, 2022).

Merkez Akdeniz Rotası: 98 farklı ülkeden *denizden* gerçekleşen 894 bin 936 düzensiz geçiş gerçekleşmiştir ve ilk 6 ülkeyi Eritre 120,996 kişiyle yüzde 13,52'sini, Nijerya 98,489 kişiyle yüzde 11'ini, Tunus 73,196 kişiyle yüzde 8,17'sini, Suriye 66,705 kişiyle yüzde 7,45'ini, Bangladeş 44,288 kişiyle yüzde 4,94'ünü ve Somali 40,521 kişiyle yüzde 4,52'sini oluşturmaktadır (a.g.i.s).

Batı Akdeniz Rotası: 50 farklı ülkeden 20 bin 977 düzensiz *karadan* geçiş gerçekleşmiştir ve ilk 6 ülkeyi uyruğu belirlenemeyen ülkelere 4,375 kişiyle yüzde

20,85'ini, Gine 3,147 kişiyle yüzde 15'ini, Vatansızlar 3,124 kişiyle yüzde 14,89'unu, Cezayir 2,731 kişiyle yüzde 13,01'ini, Mali 1,805 kişiyle yüzde 8,60'ını, Kamerun 1,553 kişiyle yüzde 7,4'ını oluşturmaktadır. Yine 73 farklı ülkeden 166 bin 563 düzensiz *denizden* geçiş gerçekleşmiştir ve ilk 6, ülkeyi Cezayir 42,895 kişiyle yüzde 25,75'ini, Fas 35,601 kişiyle yüzde 21,37'sini, Gine 18,455 kişiyle yüzde 11,07'sini, uyruğu tespit edilemeyen sahra altı ülkeleri 14,893 kişiyle yüzde 8,94'ünü, Mali 12,397 kişiyle yüzde 7,44'ünü, Fildişi Sahilleri 10,368 kişiyle yüzde 6,22'sini oluşturmaktadır (a.g.i.s).

Batı Afrika Rotası: 54 farklı ülkeden *denizden* 58,892 düzensiz geçiş gerçekleşmiştir ve ilk 6, ülkeyi uyruğu tespit edilemeyen sahra altı ülkeleri 28,499 kişiyle yüzde 48,39'unu, Fas 25,369 kişiyle yüzde 43,07'sini, Gine 1,267 kişiyle yüzde 2,15'ini, Senegal 938 kişiyle yüzde 1,59'unu, Fildişi Sahilleri 755 kişiyle yüzde 1,28'ini oluşturmaktadır (a.g.i.s).

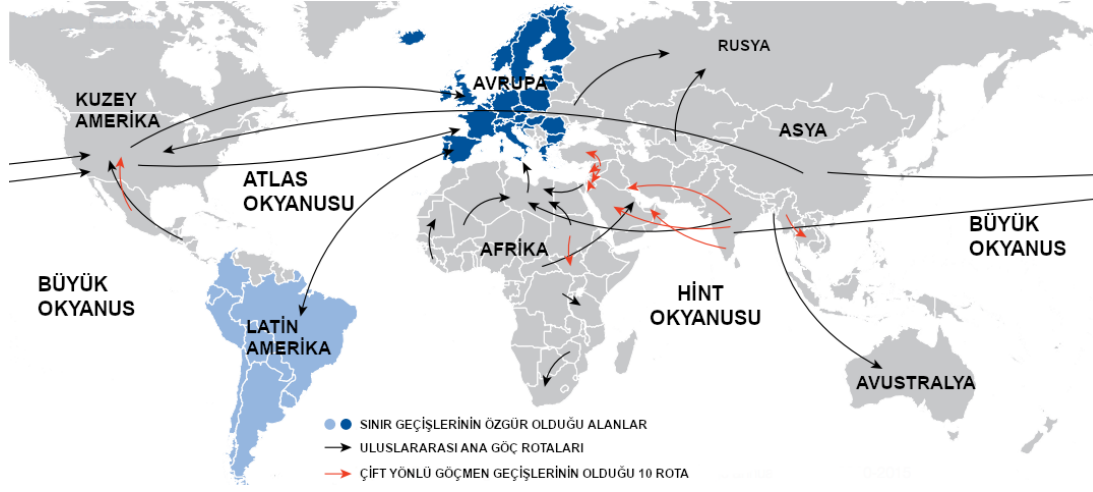
Arnavutluk'tan Yunanistan'a olan Dairesel Rotada: 72 farklı ülkeden gerçekleşen 57 bin 237 düzensiz *karadan* geçiş gerçekleşmiştir ve ilk 6, ülkeyi Arnavutluk 55,897 kişiyle yüzde 98,65'ini, Kuzey Makedonya 171 kişiyle yüzde 0,29'unu, Kosova 149 kişiyle yüzde 0,26'sını, Afganistan 99 kişiyle yüzde 0,17'sini, Pakistan 98 kişiyle yüzde 0,17'sini ve Gürcistan 82 kişiyle yüzde 0,14'ünü oluşturmaktadır (a.g.i.s).

Batı Balkan Rotası: 129 farklı ülkeden gerçekleşen 1 milyon 122 bin 858 düzensiz *karadan* geçiş gerçekleşmiştir ve ilk 6 ülkeyi, geldiği ülkesi bilinmeyenler 658,844 kişiyle yüzde 58,67'sini Suriye 174,643 kişiyle yüzde 15,55'ini, Afganistan 112,024 kişiyle yüzde 9,97'sini, Kosova 56,448 kişiyle yüzde 5,02'sini, Pakistan 35,493 kişiyle yüzde 3,16'sını ve Irak 15,124 kişiyle yüzde 1,34'ünü oluşturmaktadır. Ve *denizden* geçiş sayısı sadece 8 kişidir. (a.g.i.s).

Doğu Balkan Rotası: 98 farklı ülkeden gerçekleşen 21 bin 507 düzensiz *karadan* geçiş gerçekleşmiştir ve ilk 6 ülkeyi, Irak 5,408 kişiyle yüzde 25,14'ünü, Ukrayna 2,420 kişiyle yüzde 11,25'ini, Vietnam 2,152 kişiyle yüzde 10'unu, Afganistan 2,070 kişiyle yüzde 6,62'sini, Rusya 1,196 kişiyle yüzde 5,56'sını ve Gürcistan 1,126 kişiyle yüzde 5,23'ünü oluşturmaktadır (a.g.i.s).

Karadeniz Rotası: 14 farklı ülkeden 650 düzensiz *denizden* geçiş gerçekleşmiştir ve ilk 6 ülkeyi, Irak 585 kişiyle yüzde 52,13'ünü, Afganistan 324

kişiyile yüzde 28,87'sini, Suriye 95 kişiyile yüzde 8,46'sını, İran 81 kişiyile yüzde 7,21'ini, Pakistan 18 kişiyile yüzde 1,60'ını ve Türkiye 9 kişiyile yüzde 0,80'ını oluşturmaktadır (a.g.i.s).

Şekil 13 Dünyada Ana Düzensiz Göçmen Rotaları (UNODC, 2021-c).

1. ODKA Bölgesinden Göçler ve Rotaları

ODKA bölgesi (Ortadoğu ve Kuzey Afrika) dünyanın en sorunlu ve en çok göç veren bölgeleri arasında ilk sırada yer almaktadır. Kuzey Afrika'nın nüfusu 1950'lerde 55 milyon iken 2021 verilerine göre 246 milyondur (Worldometers.info, 2021). Ortadoğu'nun 1950'lerde 110 milyon olan nüfusu, 2017 verilerine göre 569 milyon olmuştur ve 2100 yılı tahmini 1 milyarın üzerindedir. Bir yandan Ortadoğu göç verirken, öte yandan Ortadoğu yine başka Ortadoğu ülkelerinden göç almaktadır. 2005'ten 2015 yılında kadar, 10 yıllık süre zarfında Ortadoğu'nun göçmen nüfusu yüzde 120 artarak 25 milyondan 54 milyona çıkmıştır (PEW Research, 2016). Bu artış genellikle yerinden edilmeler yüzünden olmaktadır. Bunun sebebi çatışmalar, savaşlar, istikrarsız siyasi ve ekonomik sebeplerdir. Bu bölgelerde insanların göç etme sebepleri savaşlar, çatışmalar ve ekonomik sebepler olarak ilk üç sırayı almaktadır. Bunun dışında, eğitilmiş insanların daha iyi yaşam koşullarında yaşamak için buraları terk etmeleri de ayrı bir sebeptir. Arap Baharı'ndan önce bölgeden göç eden genç nüfus yüzde 20 iken, Arap Baharı sonrası bu oran yüzde 25 civarındadır (KAS, 2020). Beyin göçünün Arap dünyasına maliyeti yıllık 2 milyar dolardır (Arap News, 2018). Ve üniversite mezunlarının yüzde 70'i kendi doğdukları ülkelerden başka ülkelerde iş fırsatları aramaktadırlar. Bölgeden göç eden insanların çoğu, ilk sırada Avrupa ülkelerini tercih etmektedirler. Çizelge 10'da görüldüğü üzere, Suriye,

Mısır ve Irak'ın dışındaki ülkeler ilk sırada Avrupa ve Amerika ülkelerini tercih etmektedirler. Zaten tüm bölge ülkeleri, ilk tercihleri olmasa bile çoğunlukla gelişmiş ülkeleri tercih etmektedirler. Çizelge 10'da toplamda ilk 10 ülke tercihleri görülmektedir.

Çizelge 10 ODKA Bölgesinden Diğer Ükelere Yapılan Göçler (yüzdesel olarak en yüksekte en düşüğe doğru) (Dalacoura, 2017)

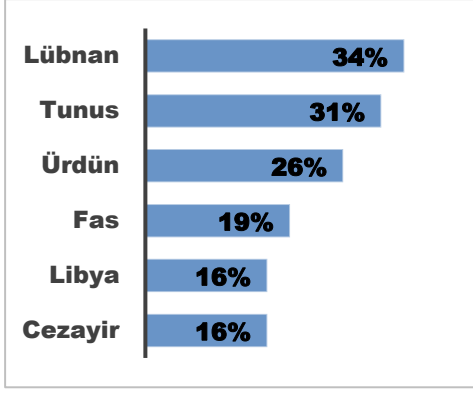
SURİYE	MISIR	TÜRKİYE	FAS	CEZAYİR
Türkiye %33	BAE %29	Almanya %53	Fransa %33	18.488 %81
Ürdün %14	Arabistan %22	Fransa %10	İspanya %25	Kanada %3
Ürdün %14	Kuveyt %12	Hollanda %6	İtalya %15	İspanya %3
Arabistan %5	Katar %5	Avusturya %6	Hollanda %6	İsrail %3
Irak %5	ABD %5	ABD %3	İsrail %5	İngiltere %2
Mısır %3	İtalya %3	İngiltere %3	Almanya %4	Almanya %1
ABD %1	Lübnan %3	İsviçre %3	Belçika %3	İtalya %1
İsveç %1	Bahreyn %2	İsveç %3	Kanada %2	ABD %1
Almanya %1	Umman %2	Kazakistan %2	ABD %2	Fas %1
BAE %3	Diğer %12	Belçika %1	İngiltere %1	Belçika %1
Diğer %3		Diğer %11	Diğer %3	Diğer %3

Çizelge 10 Devam.

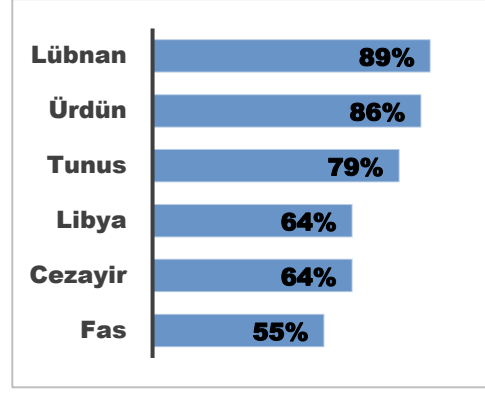
İRAK %	İRAN	LÜBNAN	İSRAİL
Suriye %17	ABD %33	ABD %15	ABD %40
ABD %12	Almanya %12	Arabistan %15	Filistin %18
İsveç %9	Kanada %12	Avustralya %12	Kanada %8
Lübnan %8	İngiltere %8	Kanada %11	İngiltere %6
Almanya %8	İsveç %6	Almanya %10	Almanya %4
İran %5	İsrail %5	BAE %7	Avustralya %4
İngiltere %5	Avustralya %4	Fransa %6	Fransa %1
Libya %5	Hollanda %3	İsveç %3	Hollanda %1
İsrail %5	Fransa %2	İngiltere %2	İtalya %1
Avustralya %4	Türkiye %2	Brezilya %1	İtalya %1
Diğer %21	Diğer %13	Diğer %17	Diğer %14

ODKA bölgesinde yapılan bir saha çalışmasında, son 12 ay içinde başka bir ülkeye göç etmeyi düşünüp düşünmedikleri sorulmuştur.¹² Ve şekil 14'te çıkan sonuçta yüzde 34 ile ilk sırada Lübnan yer almaktadır. Şekil 15'te ise bölgeden gitmek isteyenlerin sebepleri arasında ekonomik sebepler, çok büyük bir fark ile ilk sırada yer almaktadır.

¹² Şekil 14'ten grafik 21'e kadar olan istatistikler "KAS PolDiMed Survey 2020 Migration in the Middle East and North Africa" araştırma raporu çalışmasından derlenmiştir.

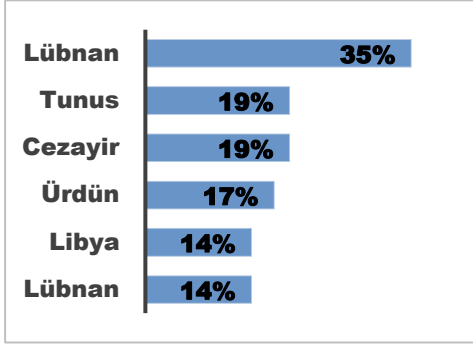

Şekil 14 En Fazla Göç Etmek İsteyenler

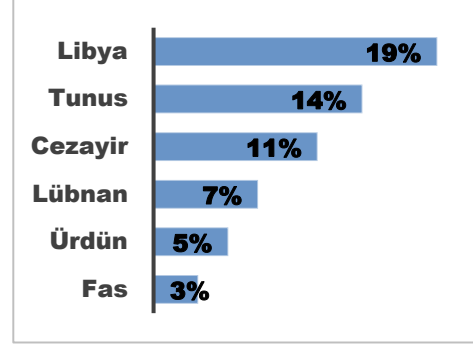

Şekil 15 Ekonomik Sebepler

Şekil 16’da eğitim fırsatlarını daha iyi bir ülkede değerlendirebilmek için gidenlerin oranı, ekonomik sebeplerden hemen sonra gelmektedir. Şekil 17’de ise politik sebepler en son sırada yer alan göç sebepleri arasında yer almaktadır.

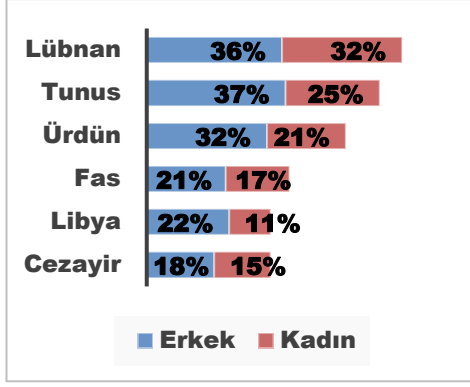

Şekil 16 Eğitimsel Sebepler

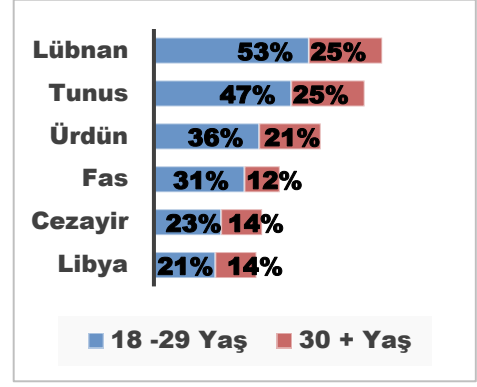

Şekil 17 Politik Sebepler

Şekil 18’de bu bölgeden son 12 ay içinde gitmeyi düşünmüş olanların yaş ortalamasına bakıldığında en fazla gitmeyi düşünenlerin erkekler olduğu ve şekil 19’da yaş ortalaması olarak 18 – 29 yaş aralığında bulunan erkeklerin, 30 yaş ve üzeri erkeklerden, neredeyse tüm bölge ülkelerinde yarı yarıya bir farkla daha fazla düşündükleri ortaya çıkmaktadır. Lübnan’da bu oran yarı oranından daha fazladır. 30 yaşından sonra insanların daha az risk almaya meyilli olduğu ve yurt dışına gitmeye daha az istekli oldukları görülmektedir. Bu sonuçlar 1998 yılında yayımlanan “*Sosyal problemleri çözme kabiliyetinde yaş ve cinsiyet farklılıkları*” isimli makalenin ortaya koyduğu 40 yaş ve üzerinin risk alma konusundaki isteksizliği ve garantiler ile ilgili çalışmayla de paralellik göstermektedir (Rolison, 2013).

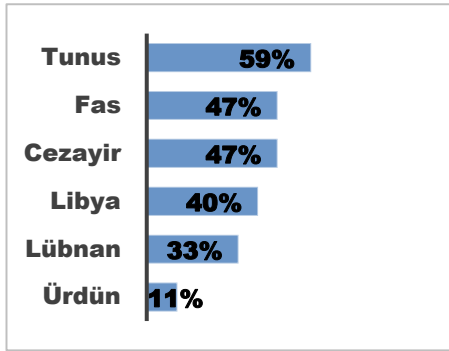

Şekil 18 Göç Etmek İsteyenlerin Cinsiyeti

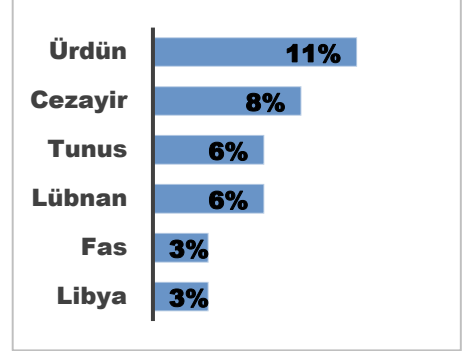

Şekil 19 Yaş Dağılımı

Şekil 20'ye bakıldığında göç etmeyi düşünenlerin ilk tercihi çoğunlukla Avrupa ülkeleri olmaktadır. Bunun dışında şekil 21'de görece daha zengin ve iyi olanaklara sahip olan Körfez İş Birliği Konseyi Ülkeleri (The Balance, 2021) olan Bahreyn, Kuveyt, Umman, Katar, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelere gitmek isteyenler de her ne kadar Avrupa'ya gitmek isteyenler kadar olmasa da mevcuttur. Çoğunlukla tabii ki Avrupa, Amerika, Kanada ve Avustralya gibi gelişmiş ülkeleri tercih etmektedirler (KAS, 2021).

Şekil 20 Avrupa'ya Gitmek İsteyenler

Şekil 21 Körfez Ülkelerine

2. ODKA Bölgesinden Avrupa'ya Göçler ve Rotaları

Avrupa gelişmiş ekonomisi, sağlık sistemi, hukuk sistemi, sosyal yaşamı, toplum hayatına duyarlı çevre politikaları ve refah düzeyi ile legal ve illegal olsun tüm dünyada yaşayan insanlar için bir cazibe merkezi oluşturmaktadır. Görece sorunlu bölgelere uzaklığı Avrupa'yı sorunlardan uzak tutabilse de aslında sorunlu bölge olan ODKA'dan karasal olarak Cebelitarık boğazından sadece 44 km uzaklıktadır. Her yıl binlerce insan illegal şekilde Avrupa'ya gitmeye çalışmaktadır. Avrupa Komisyonu ve Avrupa İstatistik Ofisi'ne göre 2019 yılında 1,5 milyon kişi AB'ye göç etmiştir. AB vatandaşı 23 milyon kişi nüfusun yüzde 5,1'ini oluşturmaktadır. AB

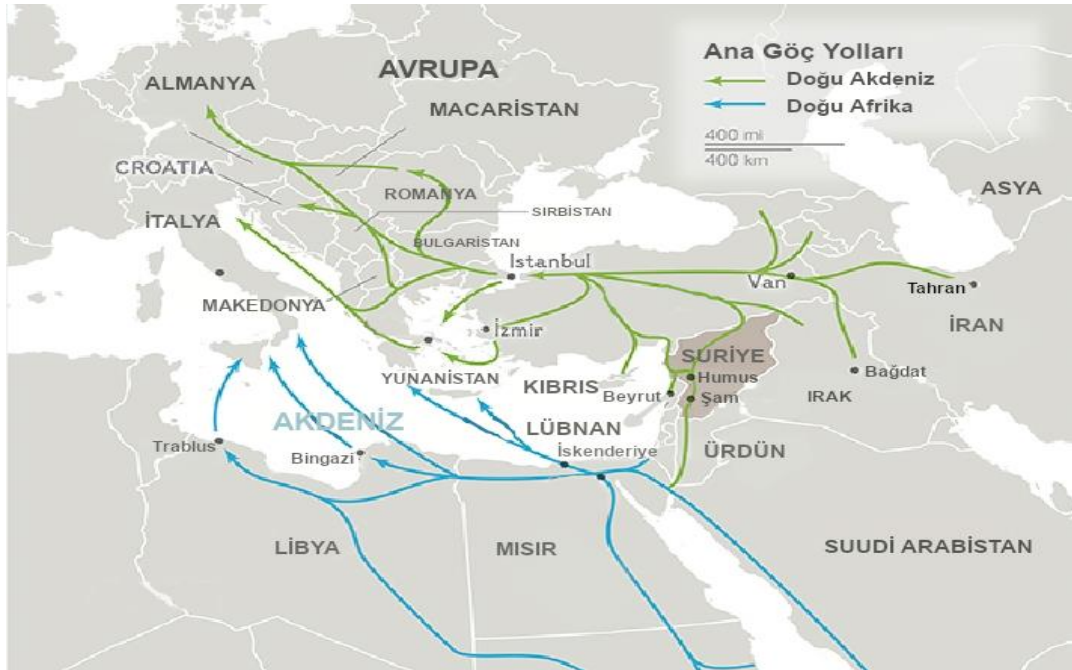
dışında doğmuş 37 milyon kişi, AB nüfusunun yüzde 8,3'ünü oluşturmaktadır. 2019'da 3 milyon kişiye verilen oturma izni 2020'de korona pandemisi nedeniyle 1,9 milyona düşmüştür. 2019'da verilen çalışma izinleri oranı yüzde 41 iken, bu oran 2020'de yüzde 29'a düşmüştür. 2020 yılında 20 ile 64 yaş arasındaki 189,1 milyon kişinin 8,6 milyon kişisi, AB vatandaşı olmayan kişilerden istihdam edilmiştir ve bu rakam toplamın 4,6'sına denk gelmektedir. Ve yine 2019 yılında AB ülkelerinde 4,2 milyon çocuk doğmuş ve 4,7 milyon insan ölmüştür. Eğer Avrupa'ya göçler olmasaydı AB nüfusu yarım milyon küçülmüş olacaktı. Korona pandemisi nedeniyle AB ülkelerinde daha az doğum, daha fazla ölüm ve daha az göçün sonucunda 2020'de 447,3 milyon olan nüfus 2021'de 447 milyon olmuştur yani 300 bin kişi azalmıştır (European Commission, 2020-b).

Çizelge 11 AB Vatandaşı Olmayanların AB Vatandaşlarından Daha Fazla İstihdam Edildikleri Meslek Grupları (European Commission, 2020-b)

Meslek Grubu	AB Vatandaşı Olmayan	AB Vatandaşı
Temizlikçiler ve yardımcılar	%11,9	%3,1
Kişisel hizmet çalışanları	%9,0	%4,2
Kişisel bakım çalışanları	%5,1	%2,9
İnşaat işçileri	%5,8	%3,6
Madencilik, inşaat, imalat ve nakliye işlerinde çalışanlar	%5,6	%2,4
Yemek hazırlama yardımcıları	%2,7	%0,5
Tarım ve balıkçılık işçileri	%2,6	%0,6

Bilim, sağlık, finans, iş ve yönetim uzmanları, öğretim elemanları, finans ve sigorta, kamu yönetimi ve savunma, eğitim vb. daha çok vasıf ve uzmanlık gerektiren mesleklerde, AB vatandaşları yüzdesel olarak AB vatandaşı olmayanlardan daha fazla istihdam edilmektedir. Ağır işler, alt tabaka ve vasıf gerektirmeyen çoğunlukla işçi sınıfını oluşturan mesleklerde AB vatandaşı olmayanlar 2 kat veya daha fazla oran ile daha fazla istihdam edilmektedir. Yukarıda bahsedilen verilerden ve çizelge 11'den de anlaşılacağı üzere aslında Avrupa ülkelerinin göçmen sınıfına ihtiyacı olduğu aşikardır. Ama Avrupa'nın istediği göçmenler daha vasıflı olanlardır. Çünkü Avrupa'nın azalan doğumları artan yaşlı nüfusu kalifiye işçiye olan ihtiyaçları bunu zorunlu kılmaktadır. Örneğin Almanya her yıl ortalama 150 bin ile 200 bin arasında göçmen almaktadır ve 42 milyon aktif çalışanın 12 milyonu göçmenlerden oluşmaktadır (Tanrıku, 2018:42) 2013 yılında "1. Demografi Zirvesi'nde" konuşan Almanya Şansölyesi Angela Merkel; "2025

yılına kadar ülkede 6 milyon kişinin çalışma yaşamının dışında kalacağına dikkat çekerek, Almanya'nın hoşgörü ve hüsnü kabul kültürüyle dünyaya açılması gerektiğine işaret etmiş ve Avrupa'daki işsiz ve kalifiye gençlerin Almanya tarafından değerlendirilebileceğini" söylemektedir (Dw.com, 2013). İşte tüm bu sebepler ve dünyanın sorunlu bölgelerinde yaşanan sıkıntılar, insanları başta Almanya olmak üzere Avrupa'ya gitmek için motive etmekte hatta zorunlu kılmaktadır. Bu insanlar, Avrupa'ya gidebilmek için çeşitli göç rotalarını diğer bir deyişle kaçakçılık rotalarını kullanmaktadırlar. Elbette bu rotaları, insanları kaçak yollar ile Avrupa'ya para karşılığı götüreren kaçakçılar rotaların uzunluğu ve zorluğuna göre belirlemektedirler. Aşağıda şekil 22'de Doğu Akdeniz ve Doğu Afrika göçmen kaçakçılığı rotaları genel hatları ile gösterilmektedir. Bu rotalar zaman zaman değişiklikler göstermektedir. Çünkü ülkelerin güvenlik önlemleri ve rotadaki zorluklar kaçakçıları her zaman farklı alternatif arayışı içine sokmaktadır. Ama bunlar genel rotaları büyük ölçüde değiştirmemektedir.

Şekil 22 ODKA'dan Avrupa'ya Uzanan Rotalar (World Economic Forum, 2017)

ODKA bölgesinden Avrupa'ya gitmek isteyen biri eğer Akdeniz'i kullanacaksa gideceği rotalar genel anlamda bellidir. Çıktığı ülkenin bulunduğu yerine göre değişmektedir. Kuzey Afrika ülkelerinden birinde yaşayan biri büyük ihtimalle Akdeniz rotalarından birini tercih edecektir. Akdeniz'de 3 rotadan oluşan batı, orta ve doğu olmak üzere deniz yoluyla veya Türkiye'den Ege sahilleri başta olmak

üzere, deniz yoluyla ya da kara yoluyla daha sonra Meriç nehri üzerinden çeşitli rotalar ile Avrupa'ya illegal gidişler yapılmaktadır. Suriye, Irak, İran, Afganistan gibi ülkelerden gelenler ise Türkiye üzerinden Ege denizi üzerinden Yunan adalarına ya da Yunanistan ana karasına ya da Meriç üzerinden Yunanistan'a geçmektedir. Şekil 22'de olduğu gibi Doğu Afrika ve Ortadoğu ülkelerinden gelenlerin tercih ettiği rotalar görülmektedir. Balkan Rotası da Türkiye üzerinden geçilen 2. rotadır. Ege Denizi'nden botlar ile Yunan adaları ya da Türkiye karasından Yunanistan'a geçiş ve sonrası Balkan rotasını oluşturmaktadır. Korona pandemisi sonrası artan işsizlik ve ekonomik durgunluk Avrupa'da artan göçmen karşıtlığını daha da körüklediğinden ve pandeminin sonucunda Avrupa ülkelerinin göçmenlere karşı daha az toleranslı oldukları ve özellikle Yunanistan'ın denizde geri itme yapmasından ya da sığınmacı botlarını batırmasından yeni bir kuzey rotası oluşmuş durumdadır. Bu rotanın adı Belarus'tur. Havayolları ile Irak, Suriye, Afganistan, Türkiye ve İran'dan Belarus'a giden sığınmacılar oradan da özellikle Polonya üzerinden Batı Avrupa ülkelerine gitmeye çalışmaktadırlar (Bbc.com, 2021-d). Aslında birçok göçmen Türk Havayollarını kullanarak Belarus'a gitmektedir.

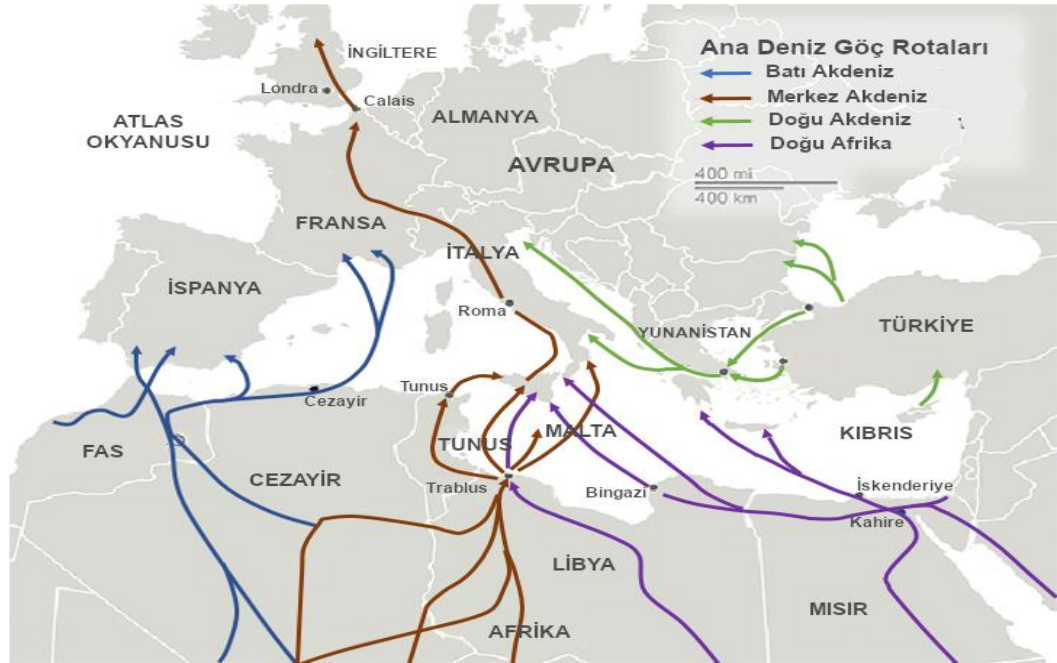

Şekil 23 Havayolları ile Belarus'a Gidilen Rotalar (Bbc.com, 2021-d)

Almanya, Belarus üzerinden Avrupa'ya gelen göçmen akışında keskin bir artış olduğunu ve Belarus'un bunu bir baskı unsuru olarak kullandığını dile getirmektedir. Polonya bu göçmen akımını önlemek için kendi sınırına 353 milyon Euroya mal olacak olan yüksek teknoloji ve hareket sensörlü bir duvar inşaatı için yasa taslağı hazırlamaktadır (Dw.com, 2021). Daha önce de Yunanistan, Türkiye sınırına 40

km'lik metal duvar örmüş ve Meriç bölgesine yapılacak 27 km'lik ikinci bir duvarın temeli atılmıştır (Ntv.com.tr, 2021-b; Hurriyet.com.tr, 2021-b). Yine Macaristan 2015 yılında 175 km'lik bir tel duvarın yapılacağını duyurmuştur. (Reuters.com, 2017). Bunun dışında Avrupa'da Avusturya, Fransa, İspanya, Estonya, Slovenya, Bulgaristan, Makedonya gibi ülkelerde toplamda 12 tane duvar bulunmaktadır (Aa.com.tr, 2017-a). Avrupa, zaman içinde kendi değerleri ve koyduğu kurallar ile çelişecek yaklaşımlar içine girmektedir. Göçün güvenlikleştirilmesi Avrupa'yı daha agresif ve katı önlemler almaya itmektedir.

Şekil 24'te Batı, Doğu ve Merkez Akdeniz deniz rotaları görülmektedir. Deniz rotaları, kara rotalarına göre daha değişkenlik arz etmektedir. Çünkü küçük balıkçı tekneleri veya şişme botlar ile yapılan göçmen kaçaklığı denizde millerce alanda yakalanmamak için rotaları değiştirerek Avrupa'ya ulaşmaya çalışmaktadırlar.

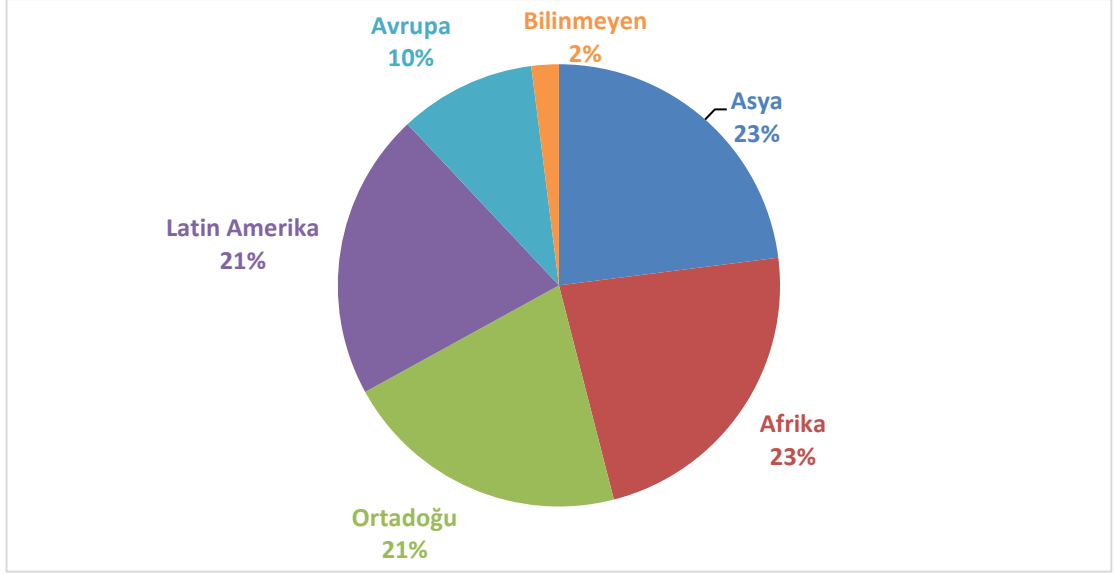
Şekil 24 Afrika ve Kuzey Afrika'dan Avrupa'ya Deniz Rotaları (World Economic Forum, 2017)

FRONTEX'in verilerine göre Batı Akdeniz rotasında Fas – İspanya rotası birincil önemde bir rotadır. İkincil rota olarak Cezayir – Fransa rotası mevcuttur (FRONTEX, 2018-a). Ama mesafe olarak uzak olması, olası deniz kazaları ve ölüm risklerini arttırmaktadır. Orta Akdeniz rotasında FRONTEX verilerine göre göçmen kaçaklığı, Akdeniz rotaları arasındaki en büyük düşüş Orta Akdeniz'de yaşanmıştır. Yüzde 80 oranında bir gerileme mevcuttur. Tunus rotasının yerini Libya almıştır. Libya'dan çıkışlar %87, Cezayir'den çıkışlar neredeyse yarı yarıya

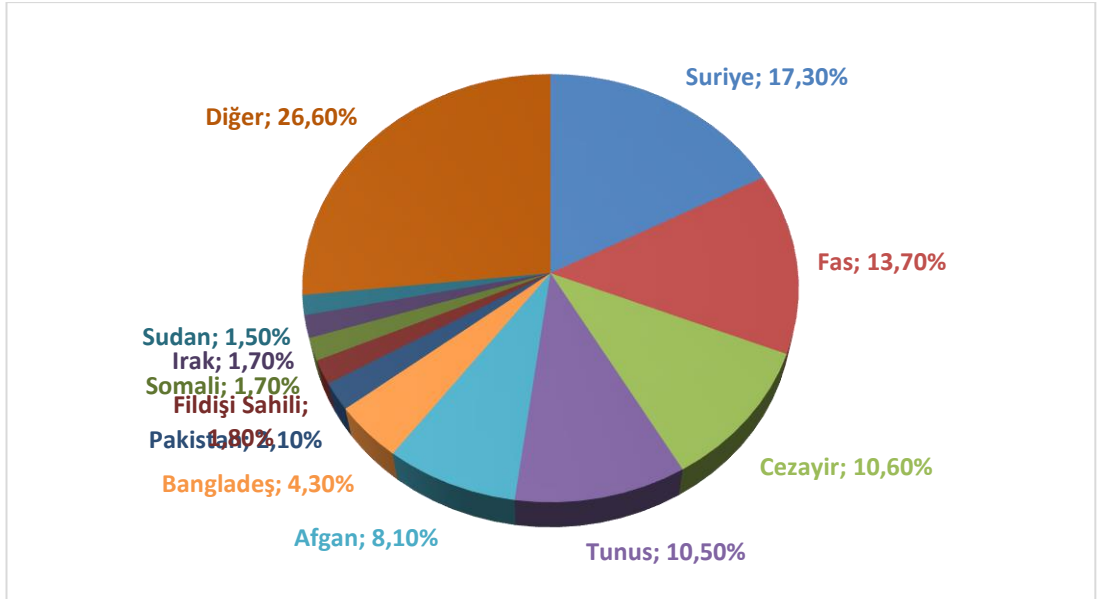
düşmüştür. Doğu Akdeniz deniz rotasındaki artış İkinci Dünya Savaşından sonra en yüksek seviyesini 2015 yılında görmüştür. Bu sayı 885 bini bulmuştur. Denizlerdeki bu göçmen baskısı Türkiye –Yunanistan sınırında olan baskıdan yüzde 34 daha fazladır. Denizlerde tespit edilenlerin uyruklarında ilk sırada Suriye gelmektedir. Onu Afganlar ve Iraklılar takip etmektedir (a.g.i.s). 2020 yılında toplam düzensiz sınır geçişi 125,100 geçiş ile 2019’a oranla yüzde 12 azalmıştır. 2020 yılında yüzde 19 azalış ile 86,300 ve kara geçişi yüzde 9 artış ile 38,800 olmuştur (European Commission, 2020-b). 2021 yılında (ocak-temmuz) bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 66 artış ile 85,700 olmuştur. 2020 yılında Batı Akdeniz rotasında (Kanarya adaları, Batı Afrika ve Atlantik rotası dahil) %51 artış ile 40,300 Orta Akdeniz’de %155 artış ile 35,700 olmuştur. Doğu Akdeniz rotasında ise %76 azalış ile 20,300 olmuştur. Denizdeki ölümlerde %8 artış ile 2019’da 2.095 olan üç ana rotada 2.268 kişi ölmüş veya kaybolmuştur (a.g.i.s.). 2021 yılında Orta Akdeniz’de %102 artışla 31,800, Batı Akdeniz’de %66 artış ile 16,200, Doğu Akdeniz rotasında ise %28 azalma ile 9,700 geçiş olmuştur. Denizlerde üç ana rotadaki ölümlerde %100 artış ile 2020’nin (ocak-ağustos) arasında 954 olan ölümler, 2021’in aynı döneminde 1,904 kişinin ölümü veya kaybolmasıyla artmıştır (a.g.i.s.). Tabii unutulmamalıdır ki kaçakçılık rotalarındaki değişkenlik, geçirgenlik, artma ve azalma günlük, haftalık, aylık ve yıllık gibi süreler içerisinde farklılık göstermektedir. 2014 Yılından beri Batı – Orta – Doğu Akdeniz’de 22,849 kişi kaybolmuştur ve bunların 21,160 kişisi boğularak ölmüştür.

Çizelge 12 2014’ten Beri Batı-Orta-Doğu Akdeniz Rotalarındaki Kayıp ve Ölümler (IOM, 2021; Missing Migrants, 2021)

Toplam Kayıp	22,849
Boğulma	21,160
Tam bilinmeyen ölüm	1,121
Tehlikeli taşımaya bağlı araç kazası/ölüm	274
Zorlu çevre koşulları / yeterli barınak, yiyecek, su eksikliği	172
Şiddet	52
Kaza sonucu ölüm	46
Hastalık / yeterli sağlık hizmetine erişim eksikliği	17

Şekil 25 Avrupa'ya İlk Defa Sığınmacı Başvurusu Yapanların Bölgesel Dağılımı (EUROSTAT, 2021)

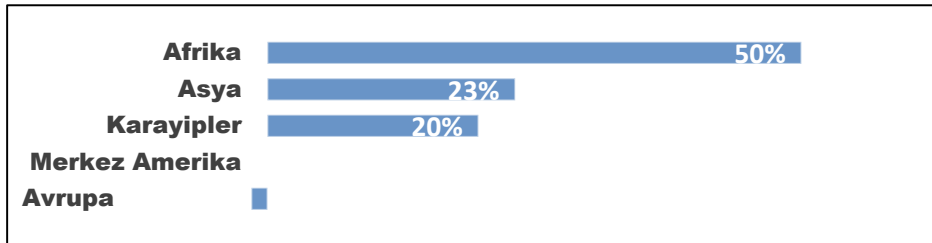
Şekil 26 Uyruklarına Göre AB'ye Kaçak Yollardan Girenler (FRONTEX, 2021)

3. ODKA Bölgesinden Amerika'ya Göçler ve Rotaları

Amerika göç rotası dünyada en fazla göç alan rotalardan biridir. ABD her yıl 1 milyonun üzerinde yasal göçmen almaktadır (DHS, 2019). Ve 2017 yılının verilerine göre 10 milyonun üzerinde kaçak göçmen Amerika'da yaşamaktadır (PEW Research, 2019). Ve bu sayının iyimser olduğu düşünülmektedir. Donald Trump'ın göçmen karşıtı politikasına rağmen Afrikalı göçmenlerde 2010 – 2018 arasında yüzde %48,6'lık bir artış olmuştur (Quartzafrica.com, 2019-a). Ama bu artışa rağmen önceki yıllara göre Trump döneminde belirgin bir düşüş söz konusudur. Trump döneminde özellikle belli bazı Müslüman ülkelerden mülteci ve sığınmacı alımı ya durdurulmuş ya da zorlaştırılmıştır. Örneğin 2016 yılında Suriye'den kabul edilen mülteci sayısı 15.500 iken bu sayı Trump'ın başa geçtiği yıl olan 2017 yılında zar zor 3.000'i bulmuştur. ODKA Bölgesi'nden ABD'ye yapılan göçler her 10 yılda bir düzenli bir artış göstermiştir ve neredeyse her 10 yılda bir, iki katı bir artış olmuştur. Çizelge 13'te bu net bir şekilde görülmektedir. Sadece 2010 yılından 2016'ya kadar olan 6 yıllık süredeki artış yüzde 36 olmuştur. Bu detay bile ODKA'dan ABD'ye olan göçlerin ne denli yoğun olduğunu göstermektedir. Elbette ODKA'dan gerçekleşen göçlerin büyük bir çoğunluğu Avrupa'ya doğru olmaktadır. Afrika içindeki göç oranı yüzde 29, Avrupa'ya olan göç oranı yüzde 27 iken, ABD'ye olan göç oranı yüzde 22'dir.(Quartz Africa, 2019-b)

Çizelge 13 Yıllara Göre ODKA'dan Amerika'ya Gerçekleşen Göç Rakamları (10 yıllık periyotlar halinde) (Cumoletti ve Batalova, 2018).

Yıl	Göçmen Sayısı
1980	223.000
1990	348.000
2000	596.000
2010	861.000
2016	1.167.000

Şekil 27 Amerika'da Doğmuş Olan Yabancıların Sayısı 2010-2018 (a.g.m).

Çizelge 14 Bölgelere ve Ülkelere göre ODKA'dan Amerika'ya Gerçekleşen Göçmen Sayısı ve Yüzdesi (a.g.m).

Ülke ve Bölge	Göçmen Sayısı	Yüzde
ODKA Toplam	1.167.000	100.0
Ortadoğu	810.000	69.4
Irak	222.000	19.0
Lübnan	129.000	11.0
Suudi Arabistan	100.000	8.6
Suriye	97.000	8.3
Diğer Batı Asya Ülkeleri	83.000	7.1
Ürdün	82.000	7.0
Yemen	62.000	5.3
Kuveyt	37.000	3.1
Kuzey Afrika	358.000	30.6
Mısır	182.000	15.6
Fas	80.000	6.9
Diğer Kuzey Afrika Ülkeleri	56.000	4.8
Sudan	39.000	3.4

2016 yılında, ODKA bölgesinden yaklaşık 1,2 milyon göçmen Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşamak için göç etmiştir ve bu sayı ülkenin yaklaşık 44 milyon göçmeninin kabaca yüzde 3'ünü oluşturmaktadır (a.g.m).

4. Latin ve Orta Amerika'dan Kuzey Amerika'ya Göçler ve Rotaları

Orta ve Latin Amerika ülkeleri ile Kuzey Amerika arasında uzun yıllardan beri var olan bir göç akımı vardır. Bu göç güney kuzey yönlüdür ve çoğunlukla kuzeye doğrudur ama son yıllarda El Salvador, Guatemala ve Honduras'a çok az bir kısmı gönüllü çoğunlukla zorunlu geri dönüşler de gerçekleşmektedir (IOM, 2022; R4V, 2022). İnsanlar daha iyi bir yaşam umuduyla daha iyi yaşam koşullarının olduğu ABD ve Kanada'ya gitmeye çalışmaktadırlar. Bu göç, yıllardır çoğunlukla Latin Amerika ülkelerinden gelenlerden oluşurken, son yıllarda Asya ve Afrika kıtasından gelenlerin de sayısında artış olmuştur. Bunun sebebi Avrupa'ya gidişlerin çok zorlaşmış olması ve aynı zamanda Latin Amerika ülkelerinden bazılarının uyguladığı gevşek vize uygulaması ile havalimanlarını kullanarak kolaylıkla gidilen bir rota olmasından kaynaklanmaktadır (Freier, 2013). Bu ülkelerin başında Ekvador, Brezilya, Venezuela ve Guyana gelmektedir. Ve görece Avrupa'ya gitmek için yapılacak masraftan daha az masraflı olmaktadır. Ama bu elbette Latin Amerika'ya

vardıktan sonra zorluk yaşanmayacağı anlamına gelmemekte aksine aylarca sürebilecek zorluklar göçmenleri beklemektedir. Sadece Avrupa rotasındaki gibi Akdeniz’de boğularak ölmek gibi bir dertten kurtulmuş olmaktadır. Elbette görece daha ucuzdur. 80’den fazla ülkeden gelen yasadışı göçmenler, Meksika üzerinden ABD ve Kanada’ya gitmeye çalışmaktadır. Asya’dan gelenlerin başında Hindistan, Bangladeş ve Nepal gibi ülkeler vardır. Hindistan’dan gelip yakalanan sayısı da başı çekmektedir (Migration Policy, 2019-a). 2018 yılında 8977 Hintli ABD tarafından yakalanmıştır. Afrika ülkelerinden en fazla kaçak göçmen Eritre, Nijerya, Kongo ve Etiyopya’dan gelmektedir (a.g.e.s) Latin Amerika ülkelerinden birine giden bir göçmen, Brezilya veya Ekvador’dan Kolombiya’nın Turbo ve Necoli kasabalarına ulaştıktan sonra kaçakçılık yapan balıkçı tekneleri ile Acandi ve Capurgana bölgelerine ulaşmaktadır. Latin Amerika’nın kuzey ülkesi olan Kolombiya ile Orta Amerika ülkesi olan ve göçmen kaçakçılığı rotasında bir geçiş ülkesi olan Panama arasında dünyanın en büyük ve tehlikeli yağmur ormanlarından biri olan Darien Geçidi bulunmaktadır. Burası bir göçmen için çok tehlikelidir, çünkü dünyanın en tehlikeli yılan, akrep, zehirli sarmaşıkları, silahlı haydutlar ve ani sel baskınları ile karşı karşıyadırlar. Ayrıca arazinin kendi doğal zorluğundan dolayı sadece yürüyerek geçilebildiği için en az 6 ila 8 günlük bir yolculuk demektir. Yağmur ormanları olduğu için yolculuk böyle havalarda 10 günü geçebilmektedir. Burayı geçebilen bir göçmen, Orta Amerika ile Latin Amerika’yı birbirine bağlayan ülke olan Panama’ya ulaşmaktadır. Panama bir transit ülkedir. 2022 yılının ilk üç ayında 1.120.798 kişi girmiş olmasına rağmen 519.425 kişi ülkeden çıkış yapmıştır (SNM, 2022).

Çizelge 15 Latin Amerika Ülkelerinde Verilen Alınan Göç Sayısı (Migration Data Portal, 2020-a; Harris vd., 2021).

Ülke	Verilen Göç	Alınan Göç
Venezuela	5.100.000	1.324.193
Kolombiya	3.024.273	1.905.393
Brezilya	1.897.128	1.079.708
Peru	1.519.635	1.224.519
Ekvador	1.127.891	784.787
Arjantin	1.076.148	2.281.728

Orta Amerika bölgesinin nüfusu 183 milyondur (Worldometers.info, 2022-b). Bu bölge 2,3 milyonun üzerinde göçmen barındırmaktadır ve bu miktarın toplam nüfusa oranı 1.4’tür. Orta Amerika ülkeleri Kuzey Amerika’ya geçiş için transit ülkeler iken yine Latin Amerika ülkelerinden gelen göçmenler için kalıcı hedef

ülkelerdir. Aynı zamanda Orta Amerika ülkelerinin bazılarında El Salvador, Honduras gibi ülkeler için de hedef ülkeler konumundadır. Venezuela'dan gelen göçmen akımlarında, Meksika, Panama ve Kosta Rika hedefte olan Orta Amerika ülkelerindedir. Orta veya Latin Amerika ülkelerinde toplamda 18 ülke Venezuelalı sığınmacı ve mültecinin hedefindedir (R4V, 2022). 5,6 milyon Venezuelalı Orta ve Latin Amerika ülkelerinde sığınmacıdır. Tüm dünyadaki Venezuelalı sığınmacı sayısı 6.11 milyondur. (a.g.i.s) Amerika ve Meksika'dan en fazla geri dönüş Orta Amerika'nın üç kuzey ülkesindedir.

Şekil 28 Orta Amerika'dan Kuzey Amerika'ya Uzanan Rotalar (World Economic Forum, 2017)

Çizelge 16 Orta Amerika Ülkelerinde Verilen Alınan Göç Sayısı (Migration Data Portal, 2020-b; Harris vd., 2021).

Ülke	Verilen Göç	Alınan Göç
Meksika	11.185.8737	1.197.624
El Salvador	1.599.058	42.767
Guatemala	1.368.431	84.311
Honduras	985.077	39.195
Nikaragua	718.154	42.167
Panama	139.520	313.165
Kosta Rika	150.241	520.729
Belize	52.756	62.043
Toplam	16.198.974	2.302.001

Amerika'ya gerçekleşen yasadışı göç oranında Meksika ve Orta Amerika yüzde 67'lik bir oran ile birinci sıradadır. Onu Asya yüzde 15 ile ikinci sırada ve Latin Amerika ülkeleri yüzde 8 ile üçüncü sırada takip etmektedir. Bu veriler Orta ve

Latin Amerika ülkelerinin Amerika'ya yapılan yasadışı göçlerde ne denli bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Çizelge 17 Amerika'daki İlegal Göçmen Sayısı ve Nüfusa Oranı (Migration Policy, 2019-b)

Meksika ve Orta Amerika	7,381,000	67%
Karayipler	327,000	3%
Latin Amerika	907,000	8%
Avrupa/Kanada/Avustralya	440,000	4%
Asya	1,697,000	15%
Afrika	295,000	3%

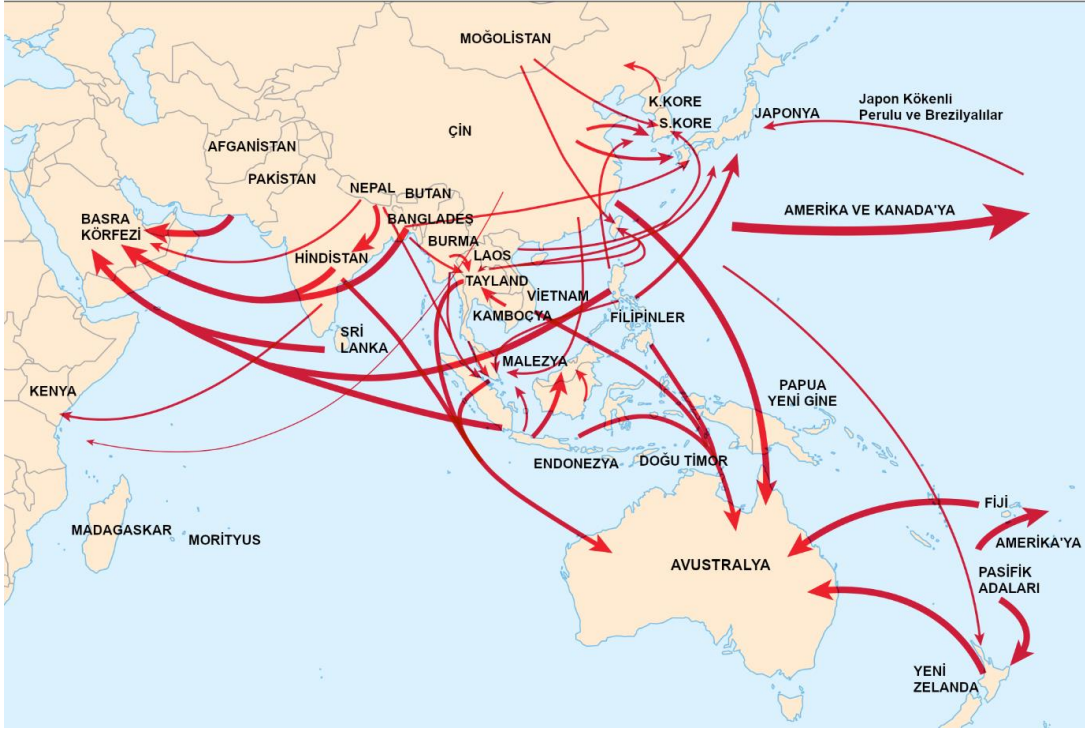
Latin Amerika sadece göç veren bir kıta değildir. Aynı zamanda göç de almaktadır. Afrika'dan, Etiyopya, Somali, Eritre, Nijerya, Kongo ve Mısır gibi ülkelerden gelip burayı hedef ülke olarak görenler bulunmaktadır (IOM, 2017). Nijerya, Senegal, Gana ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nden gelenler çoğunlukla Brezilya'yı tercih etmektedirler. Senegallilerin bir kısmı Arjantin'i tercih etmektedir (a.g.r). Küba, Haiti ve Dominiklerden gelenlerin tercihi Brezilya, Arjantin, Şili, Ekvador, Kolombiya ve Panama olmaktadır ama bir kısmı ise Panama üzerinden Kuzey Amerika'ya gitmektedir (a.g.r). Asya üzerinden gelen göçmenler ise Çin, Nepal, Hindistan, Pakistan, Bangladeş, Kore, Japonya ve Suriye'den gelmektedir. Japonların tercihi Brezilya'dır ve ülkede en büyük üçüncü göçmen topluluğunu oluşturmaktadırlar (a.g.r).

MIT Üniversitesi'nin 5 bin haneyle yapılan bir saha araştırmasında, yasadışı yollarla Orta Amerika'dan en fazla göçün verildiği El Salvador, Honduras ve Guatemala gibi ülkelere ABD'ye göç etmeye teşebbüs etmiş kişilerin kaçakçılara ne kadar ödeme yaptıklarının doğru bilgisine ulaşmaya çalışılmaktadır. Çalışmaya katılanlar;

Yeme, içme, seyahat masrafları ve kaçakçı ücretine 7500 dolar ödediklerini söylemektedirler. Eğer göçmenin kendi karavanı var ise ya da kendi başıysa bu fiyat 2900 doları bulmaktadır. Yasal yollardan örneğin öğrenci vizesi ile gidebilenlerin harcadıkları miktar 4500 dolardır. Bu çalışmaya katılmış ve en az bir defa yasadışı göç teşebbüsünde bulunmuş kişiler, göç etme sebebi olarak yüzde 90'dan fazla bir oranda ekonomik sebepleri belirtmektedirler (Williams vd., 2021).

5. Güneydoğu Asya'dan Diğer Ülkelere Göçler ve Rotaları

Asya bölgesi aslında 5 parçadan oluşmaktadır (World Atlas, 2020). Bunlar, Merkez Asya, Doğu Asya, Batı Asya, Güney Asya ve Güneydoğu Asya olmak üzere. Aslında Asya'nın tüm bu 5 parçası da göç vermekte ve göç almaktadır. Tüm Asya'nın nüfusu 4,7 milyardan fazladır ve bu rakam dünya nüfusunun yüzde 60'ı demektir. Ama bu 5 bölge arasında özellikle çok yoğun göç akımlarının yaşandığı bir bölge vardır. Güneydoğu Asya bölgesi. 11 ülkeden oluşan bu bölge, 680 milyon nüfusa sahiptir (Worldometers.info, 2022-c). Ve çoğunlukla göç veren bir bölgedir. Bölge 1990 yılında 52 milyon göç verirken, bu oran 2019 yılında 65 milyona çıkmıştır ve bu oran tüm dünyadaki göçmen miktarının takriben yüzde 25'ine denk gelmektedir (ESCAP, 2020). Bu 11 ülke içinde göç alan ülkeler de vardır özellikle Singapur bu yönüyle diğerlerinden ayrılmaktadır. Tarih boyunca burası hep göçlere maruz kalmıştır. 16 yüzyılda Avrupalıların bölgeye gelmesi ve daha sonrasında 1850'lerde başlayan sanayi devrimi sonrası yüzyıl boyunca devam eden göç akımları bunlardan bazılarıdır (Amrith, 2014). Bölge işçi göçleri vermesiyle bilinmektedir. Bölgedeki göç akımları o kadar karışıktır ki bölgenin tamamını anlamlandırabilecek tek bir rapor ve sonuca ulaşmak mümkün değildir. Her bir bölge için kendi içinde her yıl çeşitli uluslararası ve yerel organizasyonlar tarafından onlarca rapor hazırlanmaktadır. Ama bölgenin dinamik, heterojen ve devingen yapısı bu bölgeyi anlamayı çok zorlaştırmaktadır. Ve bölge kendi içinde belki de tam manasıyla anlaşılabilmesi için parçalara ve hatta ülkelere, bölgelere, şehirlere ve kasabalara ayrılarak analiz edilmelidir. Aşağıdaki şekil 29'da Güneydoğu Asya bölgesinin bu devingen göç akımları ve rotaları görülmektedir.

Şekil 29 Hint Okyanusu ve Güneydoğu Asya- Adalar Rotası (Castles vd., 2017)

Bölgedeki göçler, sürekli göç veren ülkeler hem göç veren ve hem alan ülkeler ve göç alan ülkeler olarak sınıflandırılabilir. Aslında 11 ülkenin olduğu grup, Güneydoğu Asya ülkeleri iken bunun dışında buralardan göç alan ülkeler de sıralanabilir. Filipinler, Bangladeş, Sri Lanka, Burma, Nepal, Kamboçya, Laos, Pakistan, Endonezya göç veren ülkeler iken bölgede yer alan Singapur ve onun dışında yer alan Japonya, Güney Kore ve Tayvan göç alan ülkelerdir. Orta gelirli sayılan ülkeler Çin, Hindistan, Tayland ve Malezya ise göç veren ve göç alan ülkelerdendir (Piper ve Charbit, 2019). Bu göçmenlerin 15 milyonu kendi kıtaları içinden çıkmamaktadırlar. 7,1 milyonu Güneydoğu Asya bölgesinde, 10,6 milyon göçmenin yüzde 60 – 70'i ise alt bölgede kalmaktadır (UN-DESA, 2020). Bölgedeki karmaşık nüfus, geçirgen ve gevşek sınırlar, çeşitli göç yollarından para kazanan kaçakçılık organizasyonlarının burada bu mevcut durumdan iyi kar elde etmesini sağlamaktadır (McAdam, 2020). Bölgeden göç edenlerin vardıkları ülkelerde yüzde 65'den fazlası yasal statüden yoksun olarak kalmaktadır. Bölgeden göç edenlerin yarısından fazlası kadınlardan oluşmaktadır. Bu göç, Büyük Mekong Alt Bölgesi'nden, Tayland ve Malezya'ya ve Endonezya'dan Malezya'ya doğru gerçekleşmektedir. En fazla bölge dışına çıkanlar Vietnamlılardır ve birinci tercihleri Avrupa, daha sonra ise Kuzey Amerika'dır. Brunei Sultanlığından göç çok sınırlı gerçekleşmektedir. Kamboçya'dan gerçekleşen düzensiz göçler Tayland ve

Malezya'yadır bölge dışına ise Amerika, Japonya, Güney Kore ve Arabistan'adır. Takriben her yıl 55 bin Kamboçyalı, Tayland'a kaçak yollar ile gitmektedir ve bu kaçakçılara 4,7 milyon dolar gelir sağlamaktadır (Jalilian, 2012:119-120). Bölgeden göç edenlerin yüzde 17 ile 20 arasındaki kısmı ev işçisi olarak çalışmaktadır. Bölge'de düzensiz göçmen ve işçi göçünün dışında birçok insan ticareti de gerçekleşmektedir. Burası insan ticaretinin en yoğun olduğu bölgelerden biridir. Buradaki insan ticareti sömürüsü yüzde 85 oranında, zorla çalıştırılan işçi şeklindedir ve bu ülkelerin başında Bangladeş, Endonezya, Myanmar, Filipinler ve Sri Lanka gelmektedir (Motus vd., 2020; IOM, 2008). Bölge içindeki göçler bölge dışına olan göçlerden daha fazladır. Tayland'da yaşayan Taylandlı olmayan nüfus, 2018 rakamlarına göre 4.9 milyondur ve bunun 3,9 milyonu Kamboçyalıdır (Harkins, 2019). Endonezyalılar için en ideal bölge içi göç ülkesi, komşu ülkeleri olan Malezya'dır. Bunun dışında Hong Kong, Singapur ve Arabistan da vardır. Endonezya 3000 adasıyla Avustralya'ya kaçak geçişler için çok elverişli bir ülkedir sahil güvenliğe yakalanmadan Avustralya'ya geçebilmek için Endonezya adalarından başka alternatif yok gibidir (Sherrel, 2022). Birbirine komşu iki ülke olan Bangladeş ve Myanmar sahillerinden her yıl binlerce insan daha iyi koşullardaki komşu ülke olan Tayland ve Malezya'ya gitmektedirler. 2014 yılı raporlarına göre bu iki ülkenin sahillerinden ayrılan ve bölge içindeki yıllık düzensiz göçmen sayısı 54 bindir. 2014 yılında Tayland ve Malezya yolculuğu için ödenen para kişi başı 1600 ile 2400 dolar arasında iken, bu rakam 2018 – 2019 yıllarında 1700 ile 6000 dolar arasındadır (UNHCR, 2018-2019). Ve sadece Bengal körfezinden Malezya'ya yapılan kaçakçılık geliri yıllık 100 milyon dolardır (UNHCR, 2014-b). Endonezya, Tayland ve Malezya'ya geçiş için transit bir ülke konumundadır. Bangladeşliler ve Rohingya'lılar, Malezya'ya ulaşmak için Endonezya üzerinden geçiş yapmaktadırlar. Rohingya'lılar ve Arakanlıların büyük bir kısmı Myanmar devletinin başlattığı sistematik katliam ve soykırımlardan kaçmak için komşu Bangladeş'e sığınmıştır. Bunun dışında 13 bin civarında insan ise Hindistan'a gitmiştir. Ayrıca Malezya'ya, Tayland'a ve çok az bir kısmı da Pakistan'a gitmiştir. Bangladeş'te mülteci kamplarındaki Rohingya'lı sayısı 911 bini geçmiştir (UNHCR, 2019-c). Myanmarlı göçmenlerin yüzde 86'ısı Tayland'a gitmektedir ve Tayland 2,2 milyondan fazla Myanmarlıyı barındırmaktadır (Migrants Refugees, 2020). Ayrıca Pakistan üzerinden, İran, Türkiye ve Avrupa gibi bölge dışına gidenler de olmaktadır. Filipinler de göçmen konusunda kaynak ülkelerden biridir ve düzensiz göçmenlerin

bölge içinde tercih ettikleri ülkeler Malezya, Singapur, Macau ve Hong Kong iken, bölge dışında Amerika, Avrupa, Körfez ülkeleri, Arabistan ve BAE'dir (Battistella ve Asis, 2013).

Çizelge 18 Güneydoğu Asya Ülkelerinden Verilen Göçmen Sayısı ve Oranları (Migration Data Portal, 2022).

Ülke	Verilen Göç	Kadın Yüzdesi
Filipinler	6.094.307	%54
Endonezya	4.601.369	%44
Myanmar	3.711.751	%37
Vietnam	3.392.025	%50
Malezya	1.860.037	%57
Laos	1.296.051	%56
Kamboçya	1.104.819	%54
Tayland	1.086.985	%61
Singapur	348.464	%52
Brunei Sultanlığı	45.340	%43
Doğu Timor	39.588	%45

Buralardaki rotalar, kaçak olarak geçilecek ülke, kara sınırı olan bir ülkeyse yolculuğun bir kısmı otobüs ve arabalar ile geçilirken, riskli yerler dağlarda yürüyerek, ya da kamyonların içinde saklanarak sınırlar geçilmektedir. Eğer geçilecek yerde nehir vb. varsa ya da arada deniz varsa, hızlı teknelerle, balıkçı tekneleri ya da yöreye özgü kayıklar ile geçilmektedir (UNODC, 2012). Bölge birçok ada nehir ve bölünmüş bölgeden oluştuğu için kaçakçılık şekilleri de çok heterojendir. Bu yıllara göre değişiklik göstermektedir. Örneğin Tayland ile kara sınırı olan Kamboçya'dan Tayland'a gitmek isteyen bir kaçak göçmenin kara sınırından geçmesi beklenir. Oysa iki ülke arasındaki sulak ve bataklık alanlar ile ormanlık alanların çokluğu böylesi bir geçişi çok zor kılmaktadır. Elbette ücreti ödenince bölgeyi bilen rehber kaçakçılar ile yürüyerek geçilen ve sınırın diğer tarafında bekleyen kaçakçılar kendi arabalarıyla göçmenleri karşılamaktadır. Yani kara yoluyla bu sınır geçilebilmektedir. Ama bunun yerine genelde daha ucuz olduğu için botlar ile Tayland'a geçilmektedir. Hatta bazıları botlar ile veya uçak ile Malezya'ya gidip, orada Kota Bharu bölgesinden Tayland'a geçmektedirler (Ullah ve Hossain, 2011). Buna karşın Laoslular ise arabaların, kamyonların ve kamyonların içinde gizlenerek ya da basit bir yardımla yürüyerek sınırı geçmektedirler. Her ikisinin de Tayland'a gidiş rotası olmasına rağmen, her iki ülke için farklı zorluk ve yollar ile geçilmektedir. Eğer Güneydoğu Asya'dan bölge dışına

gidilecekse çok daha karmaşık yöntemler ve rotalar devreye girmektedir. Avrupa'ya gidişin en kolay yolu tabii ki havayolu ile gitmektir. Ama burada Avrupa'ya en yakın vizenin kolay verildiği ya da istenilmediği ülkeye gitmek önceliklidir. Daha sonra karayolu veya deniz yolu üzerinden kaçakçılar aracılığı ile gidilmektedir. Bir başka yöntem sahte pasaport ve evraklar ile gitmektir ki çok maliyetli bir iştir. Zaten ekonomik durumu iyi olmayan Asyalıların tercih edemediği bir yöntemdir. Avrupa'ya Bangladeş, Hindistan, Pakistan, İran ve Türkiye üzerinden gidilebildiği gibi, bunun dışında uçak ile Moskova ve daha sonra Polonya üzerinden Avrupa ülkelerine gidilebilmektedir ya da Ukrayna, Slovakya, Polonya daha sonra Çekya ya da Almanya rotası da bir başka seçenektir. Tüm rotalardaki zorluklar ise genellikle rotanın ve bölgenin durumuna göre değişmektedir. Bununla ilgili detaylı bilgi göçmen kaçakçılarının çalışma yöntemleri başlığı altında verilmektedir. 2013 yılının sonlarına kadar Güneydoğu Asya – Avustralya rotası zorluklarına rağmen çalışmaktaydı. Ancak Avustralya devletinin aldığı önlemler ile bu rota devre dışı kalmadıysa da çok zor bir hale gelmiştir. Normalde rota, Malezya üzerinden Açe bölgesine, Endonezya'nın Sumatra adasından daha güney adacıklara, oradan da botlar ile Avustralya'ya geçme şeklindedir (Kassim ve Zin, 2011:82). Amerika kıtasına olan göçler Latin Amerika'ya uçak ile gittikten sonra karayolu ve botlar ile kaçakçılar eşliğinde Amerika'ya gitmek şeklindedir. Ya da uluslararası çalışan kaçakçılık organizasyonlarının Asya'daki bir konteynır merkezinden ayarladıkları gemi ve bağlantılar ile Amerika'ya direkt ulaşmak şeklindedir. Ama çok tehlikeli olduğundan çoğunlukla ölüm ile bitebilmektedir (UNODC, 2011:19,26-a).

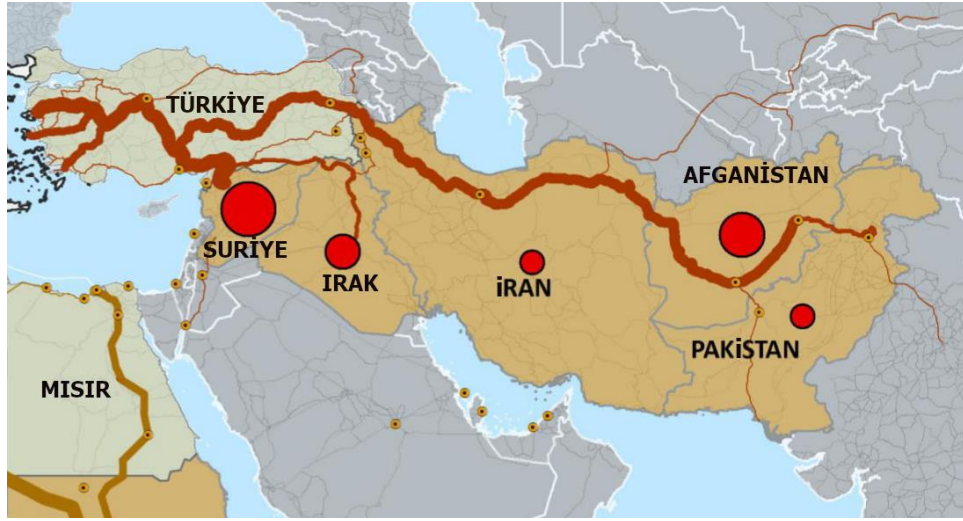
6. Dünyadan Türkiye'ye Göçler ve Rotaları

Türkiye jeostratejik konumu itibarıyla Avrupa ile Asya arasında köprü görevi gören bir ülkedir. Türkiye'nin bu köprü durumu ve konumu soğuk savaş yıllarında, NATO gibi bir ortaklık için hayati bir önem taşımıştır (Bongivanni, 2018:61). Günümüzde ise yükselen Rusya'nın gücüne karşı bu jeostratejik konumu önemini bir daha göstermektedir. Bunun dışında bu jeostratejik konumuyla özellikle Arap Baharı sonrası gelen göçmen akımlarına karşı Avrupa ile Asya arasında tampon bir ülkedir. Avrupa, Asya ülkelerinden gelen göçmenler ve yine sorunlu Ortadoğu ülkeleri arasında tampon ve koruma görevi gören ve kaçak göçmenleri göç rotası üzerinde büyük ölçüde durduran ilk ülke olan Türkiye ile göçmen sorunları yaşamaktadır.

Çünkü düzensiz göçmenler, Türkiye üzerinden Avrupa'ya karayolu ve deniz yolu gitmektedir. Bunun sebebi Türkiye'nin göç yolu üzerinde transit bir ülke olmasıdır. Ve bu sayı; Ortadoğu ve Asya ülkelerindeki sorunlar arttıkça, Türkiye'ye uzanan rotadaki göçmen akış miktarını ve sıklığını da artmaktadır. Öyle ki artık Türkiye bir göçmen ülkesine dönmektedir. Ve bu durumu ilk gören 1995 yılında Uluslararası Göç Örgütü olmuştur (İçduygu, 2003:26). Şekil 30'da görüldüğü üzere Türkiye hem bir hedef ülke hem de bir transit ülke konumundadır. Büyük kırmızı daire 400 binin üzerinde göç veren bölgeleri göstermektedir. Kalın kırmızı çizgi, Afganistan, Pakistan, İran, Irak ve Suriye'den yani Ortadoğu'dan gelen ve Avrupa'ya giden Doğu Akdeniz- Balkan Rotasını göstermektedir. Ve göç rotasındaki 100 bin üzerindeki göçmen sayısını ifade etmektedir. Çizgi inceldikçe sayı azalmaktadır. Sarı çizgi ise Kuzeydoğu Afrika ve Ortadoğu'dan gelen göçmenlerin Merkez Akdeniz rotasıdır. Asya ile Avrupa arasında köprü görevi gören jeostratejik ve coğrafik konumu, etrafındaki sorunlu savaş ve çatışma bölgeleri ile komşu olması veya yakınlığı Türkiye'yi bu anlamda bir çekim merkezi yapmıştır. Orta Asya ve Uzakdoğu ülkelerinden Bangladeş, Hindistan, Pakistan, İran, Irak, Lübnan ve Suriye'den toplanan düzensiz göçmenler, Türkiye üzerinden Avrupa'ya gitmeye çalışmaktadırlar. Bu amaç ile Türkiye'ye yasadışı yollardan gelenler, Avrupa'ya da gidemeyince Türkiye'de kalmakta ve Türkiye bir sığınmacı ülkesine dönüşmektedir. Türkiye, dünyada en fazla sığınmacı barındıran ülke konumundadır (UNHCR, 2021-e). Dünyadaki tüm sığınmacıların %15-16'sını Türkiye barındırmaktadır (UNHCR, 2020-c) Yakalanan düzensiz göçmen sayısı, 2019 yılında pik yaparak 454.662 olmuştur. 2020 yılında 122.302, 2021 yılında 162.996 ve 2022 yılı Mayıs ayına kadar 69.128 olmuştur (GOC, 2022-b). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün paylaştığı resmi verilerden çok daha fazla olduğu sanılmaktadır. Çünkü yakalanamayan ve Avrupa'ya gidebilenler bu verilere dahil değildir. Şekil 30'a bakıldığında dağlardan toplanan su ve derelerin gittikçe büyük nehirlerle dönüştüğü gibi Türkiye'nin kaçak göç yollarındaki hacminin büyüklüğü, ne denli önemli bir rota olduğunu anlamak için daha da mümkün hale gelmektedir. Diğer göç rotalarında hacimler değişkenlik göstermekle birlikte Türkiye rotası, her zaman canlı ve aktif bir rotadır. Orta Akdeniz rotasından gelenlerin bir kısmı ve Myanmar- Bangladeş'ten başlayıp tüm Ortadoğu ve Orta Asya'dan gelen düzensiz göçmenler ile beslenen Türkiye rotası, Doğu

Akdeniz rotası ve Balkan rotasına bağlanmaktadır. Batı Balkan rotası diye bilinen Türkiye üzerinden deniz yoluyla Midilli, Sakız, İstanköy ve Sisam¹³ gibi Yunan adalarına daha sonra anakara Yunanistan'a ya da Meriç üzerinden Yunanistan'a, oradan ise Makedonya, Sırbistan, Hırvatistan, Slovenya, Avusturya, Almanya rotası oluşmaktadır (Reach, 2016:7).

Balkan rotasında bir başka alternatif rota ise; Bulgaristan, Kuzey Makedonya, Sırbistan, Arnavutluk, Karadağ, Bosna rotasıdır (Migrants Refugees, 2021).

Şekil 30 Hindistan, Orta Asya ve Ortadoğu'dan Türkiye'ye ve Avrupa'ya Uzanan Ana Göç Rotaları (European Commission, 2016-b)

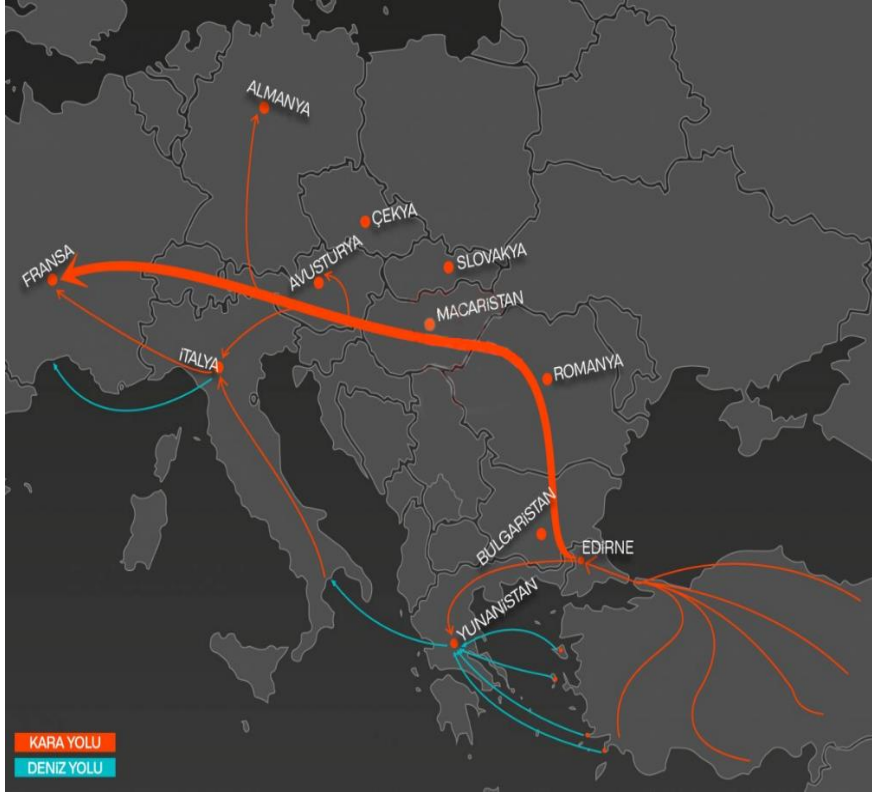
Şekil 30 Devam¹⁴

Türkiye'den Avrupa'ya gidilen noktalar karayolu rotasında temelde Edirne ve Tekirdağ üzerinden Yunanistan'a geçilerek yapılmaktadır. 191 km'lik Yunanistan –

13 Lesvos, Chios, Kos, Samos isimli toplamda 9 ada, Lozan ve Paris Barış Antlaşmasına göre egemenliği Türkiye'de ama kullanım hakkı Yunanistan'da olan ve Türkçe isimlerini yukarıda verdiğimiz adalardır.

14 Haritanın lejantı ayrıca verilerek verilerin daha anlaşılır olması sağlanmıştır.

Türkiye sınırının hepsinde olmasa da büyük bölümünde sınır olan Meriç nehri, Avrupa'ya gitmek isteyenler için de bir sorundur. Adasarhanlı, Doyran, Kadıondurma, Küplü, Serem, Subaşı, Üyüklütatar köyleri kaçak geçişlerin yapıldığı köylerdir (Milliyet.com.tr, 2017). Yine deniz geçişlerinin yapıldığı yerler olan İzmir-Çeşme, Muğla-Bodrum, Balıkesir-Ayvalık ve Aydın-Kuşadası'ndaki kırsal bölgelerden botlar ile Yunanistan'a geçişler yapılmaktadır (Ensonhaber.com, 2020).

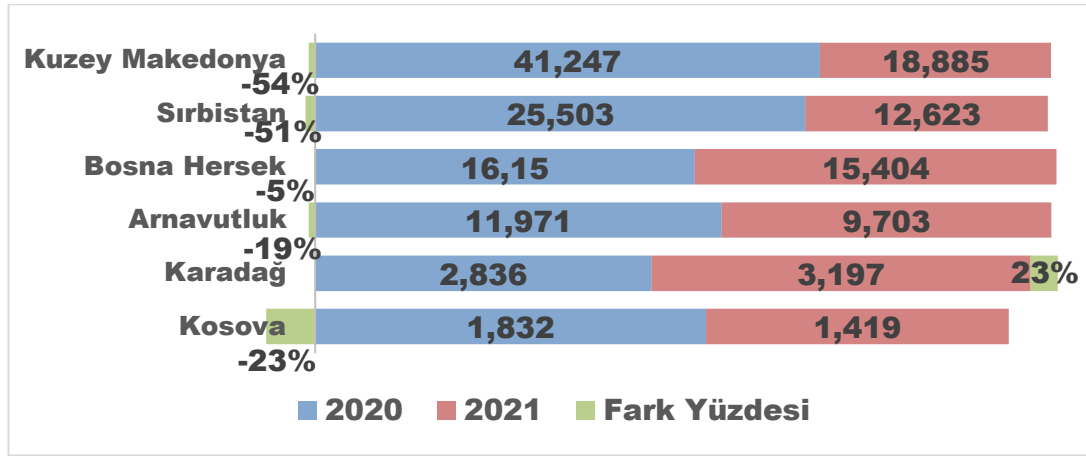
Şekil 31 Türkiye'den Kaçak Yollarla Avrupa'ya Gidilen Çıkış Rotaları (Ensonhaber.com, 2020).

Elbette Türkiye'deki kolluk ve güvenlik önlemleri kaçakçıların geçişlerini engellemektedir. Hatta son 2 yılda bu geçişlerde düşüş görülmektedir. Ama bu kaçakçıların alternatif geliştirdiklerini ya da sayıyı azaltıp daha dikkatli olduklarını da göstermektedir. Son zamanlardaki Belarus rotası bu alternatifin göstergesidir (UNHCR, 2021-d; Trtworld.com, 2021).

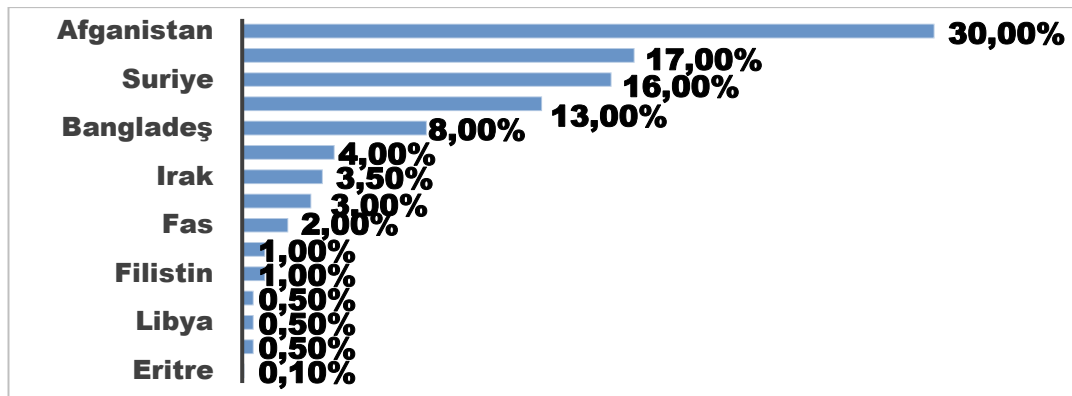
Çizelge 19 Yıllara Göre Doğu Akdeniz Rotasındaki Geçiş Sayısı (FRONTEX, 2021).

Yıllar	İllegal Geçiş Sayısı	Yıllar	İllegal Geçiş Sayısı
2021	20.567	2014	50.834
2020	20.280	2013	24.799
2019	83.333	2012	37.224
2018	56.561	2011	57.025
2017	42.319	2010	55.688
2016	182.277	2009	39.975
2015	885.586	2008	20.588

İstatistiklere bakıldığında görülmektedir ki, 2015 yılında Suriye'den geçişler ile rotada akış zirveye çıkmıştır. Ancak, 2021 yılında 13 yıl aradan sonra, 2008 yılındaki göç akışının altında bir oran görülebilmektedir.

Şekil 32 Ülkelere Göre Balkan Rotasındaki Göçmen Miktarı 2020 – 2021 Yıllarının Karşılaştırılması (UNHCR, 2021-g).

Şekil 33 2021 Yılında Balkan Rotasında Milliyetlerine Göre Göçmen Yüzdesi (UNHCR, 2021-g; UNHCR, 2021-h).

H. Göçmen Kaçakçılarının Çalışma Yöntemleri

Göçmen kaçakçılığı dünyada özellikle yaşanan savaşlar, darbeler ve kaoslar sonrası, artan bir hızda bir sektör haline gelmiştir. Bu sektör sıkı bir arz ve talep üzerinden çalışan bir sektördür. Dünyadaki sorunlu bölgeler ve ülkeler oldukça insanlar bu yerlerden kaçmak isteyecektir ve elbette bu insanları bu yerlerden, görece daha iyi bölge ve ülkelere, özellikle refahın olduğu gelişmiş ülkelere götürecek başka birileri olacaktır. İşte bu başka birilerine göçmen kaçakçısı denilmektedir. Dünya’da göçmen kaçaklığının pazar hacmini kestirmek çok zordur (UNODC, 2011-a). Güzergâhın mesafesi ve karmaşıklığı, güzergahtaki transit ülkelerin veya hedef ülkelerin kolluk güçleri tarafından kontrolünün derecesi veya hedef ülkeye göçmenlerin geçişi halinde, kabulü gibi faktörler kaçakçılığın kâr marjını etkilediğinden, pazarın büyüklüğü tam bilinmemektedir. Ama örneğin, Güney Amerika’dan Kuzey Amerika’ya giden rotalardaki kâr marjı Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi’nin 2018 verilerine göre 10 milyar doların üzerindedir (UNODC, 2018).

Çizelge 20 Kaçakçıların Rotalarda Kazandığı Paralar (UNODC, 2018:22)

ROTALAR	GÖÇMEN SAYISI (kişi)	KAZANÇ (dolar)
Avrupa Birliği Ülkelerine Yapılan Kaçakçılık		
Üç Akdeniz Deniz Rotasında	375.000	320 – 550 milyon
Afrika Kıtasında ve Dışına Yapılan Kaçakçılık		
Alt Sahra Afrika’dan Kuzey Afrika’ya	480.00	1 – 1,5 milyar
Güney Afrika’ya Giden Farklı Rotalar	25.000	45,5 milyon
Afrika Boynuzundan Arap Yarımadasına Deniz Rotaları	117.000	9 – 22 milyon
Kuzey Amerika’ya Yapılan Kaçakçılık		
Kuzey Amerika’ya Kara Rotası	735.000 – 820.000	3.7 – 4,2 milyar
Asya Kıtasında ve Dışına Yapılan Kaçakçılık		
Güney Batı Asya’dan Türkiye’ye Kara Rotası	162.000	300 milyon

Ve aynı raporda, 30 bölge üzerinden yapılan çalışmada, dünyanın her yerinde tüm bölgelerde göçmen kaçakçılığı olduğuna değinilmektedir. Kaçakçılık rotaları değişse de bu işlerin yürütüldüğü, buluşulduğu ve ayarlamaların yapıldığı merkezler değişmemektedir. Uluslararası suç örgütleri işin içinde olsun veya olmasın, genelde

küçük kaçakçılar, bireysel ya da organize olarak, etnik anlamda buldukları bölgedeki etnik yapı ile bağları olan insanlardır ve bireysel bağlantılar, tanınmışlık ve referanslar ile iş yaparlar. Genel anlamda kaçakçılar, ulus aşırı büyük organize suçlara karışmasa da kendi kaçakçılık ağları, şiddete bulaşmış büyük suç örgütlerine kaçakçılıklarının sağlıklı yürümesi ve götürecekleri kişilerin gitmesi gereken yere sağ salim gitmeleri için ödeme yaparlar. Çünkü burada kişilerin sağ salim hedef ülkeye varmaları itibarları için önem taşımaktadır. Aksi takdirde bu konudaki kötü bir ün, iş yapmalarını etkileyecektir. Ama bu genel anlamda böyleyse bile, her yer için geçerli değildir. Örneğin, Ege denizinde botlar ile Yunan adalarına ya da Yunanistan'a gidecek insanlar için sağ salim karşıya ulaştırmak gibi bir sorumlukları yoktur. Çünkü Ege deniz rotasının doğal riskleri ve zorlukları vardır. Ve insanlar bu riskleri göze alarak yola çıkmaktadırlar. Kaçakçıların genel olarak müşterileri olan kaçak göçmenlere sağlamayı taahhüt ettikleri hizmetler şunlardır (a.g.r).

- Ulaşım, rehberlik ve düzensiz sınır geçişlerine refakat etme
- Güzergâh boyunca konaklama
- Planlama ve rota esnasında iletişimde kalma
- Bilgi sağlama ve gerekli yerlere rüşvet verme.
- Seyahat belgeleri (sahte evrak düzenleme, sahtekarlıkla elde edilmiş)

Elbette bu suç örgütlerinin vaatleri ve uygulanabilirliği hem bu işten para kazananlar için önemlidir hem de bu işe başvuran göçmenler için önemlidir. Ama verilen bu vaatler ve uygulanabilirliği yapının biçimi ile de alakalıdır. Yapının sıradan ve bireysel kaçakçılardan oluşması veya kompleks olması gibi etmenler bu vaatleri yerine getirebilmeyi de etkilemektedir. Bu kaçakçılık suç örgütleri 4 gruba ayrılmaktadır (a.g.r).

- Hiyerarşik Tip: Bu yapılar çok iyi organize olmuş, ast üst ilişkisi ve sıkı bir iş birliği ile kurulmuş büyük kaçakçılık yapılarıdır. Bunlar hiyerarşik ve iyi organize oldukları için uzun yolculuklar gerektiren ve birçok sınırın geçilmesini kapsayan kaçakçılıklarda aranan ve başarılı örgütlerdir. Çok uluslu suç örgütleri böyle yapılarıdır.
- Ağ Tipi: Bu tip örgütlenmeler birbirleri ile bağları olan bağımsız yapılardır ve ihtiyaç duyduklarında iş birliğine giderler. Aralarındaki iş birliği seyrekdir. Ama sıfır değildir. Temel amaç çıkar olduğu için her yapı

kendi çıkarını kârı paylaşmadan maksimize etmek ister. Bölgesel yapılar bu gruba girer.

- Karışık Tip: Bu tip yapılar hem ağ tipi hem de bireysel tipin karışımıdır. Çünkü her ikisinin de birbirlerine ihtiyaçları vardır. Bölgesel yapıdaki örgütlenmeler bazen işi taşeron denilen bireysel kaçakçılara yaptırır, çünkü kendileri direkt işin içinde yer almak istemez ve diğer ağlar ile yapılan iş birliğinden daha ucuza da gelebilir. Ya da bazen sebep, yapılacak kaçakçılık bölgesinin bilinmemesidir ve bu noktada orayı bilenlere ihtiyaç duyulur, bu konuda da bireysel çalışan kaçakçılar devreye girer. Çünkü bu kaçakçılar genelde sınırlara yakın yaşarlar ve bölgeyi iyi bilirler. Bireysel iş yapan kaçakçıların bölgesel yapıda büyük olan suç örgütlerine iş getirdikleri de olur. Çünkü kendi kapasitelerinin üstünde olabilecek büyük işlerde ekipman ve finansal desteğe ihtiyaçları vardır. Ya da kaçakçılığı yapılacak grup sadece sınır geçmekten çok daha fazla bir destek talep eder. Genelde DEAŞ örgütünden geri dönüşlerde bu tür destek talepleri gerçekleşmektedir. Sadece sınırı geçmek değil, İstanbul gibi büyük bir şehre güvenli ikmal, barınma ve yine Türkiye'den çıkmayı da içeren bir komple talep bireysel kaçakçılığı aşan ve ağ tipi örgütlenmelerin de işin içinde olmasını gerektiren bir durumdur.
- Bireysel Tip: Bu kaçakçılar sadece kendi çıkarları için çalışan ve kaçakçılık işinden geçimini sağlayan yerel kaçakçılardır. Genelde bulunduğu bölgede yaşarlar ve yaşadıkları bölgeyi iyi bilirler. Sınırı, sınırın zayıf olduğu yerleri, güvenlik kontrol noktalarını askerinin ve polislin karakol ve kontrol noktalarını, mayınlı arazileri, güçlü ve zayıf korumanın olduğu yerleri bilirler ve güvenlik açıklarından faydalanırlar. Bazen rüşvet vermeleri gerekebilir. Türkiye'deki kaçakçıların geneli bu gruba girer. Sınırlara yakın köylerde yaşayan yöre sakinidir bu insanlar. Yöreyi iyi bilirler ama bu tüm Türkiye için geçerli değildir. Örneğin Hatay Yayladağı veya Reyhanlı tarafını iyi bilen biri, Çobanbey tarafını bilmez. İran sınırını bilen kaçakçılar daha farklıdır. Herkes kendi yaşadığı yerin durumunu iyi bilir. Suriye sınırı, Irak sınırı veya İran sınırı hepsi farklı şartlara ve durumlara sahiptir. Bunlar Yunanistan sınırını bilmez. Yunanistan'a göçmen kaçırıcılar daha farklı kişilerdir. Aynı şey, Yunanistan sınırı için de geçerlidir. Genelde yerel halktan kaçakçılar

olmak ile birlikte, Yunanistan sınırı Avrupa bağlantılı bir geçiş sağladığı için, her 4 gruptan kaçakçılık yapılanmaları buralarda bulunmaktadır. Ve iş birliği olması gerekenden çok daha fazladır.

Ödemeler için farklı yerlerde farklı yöntemler olmak ile birlikte başta biraz peşinat alınmaktadır. Yolculuğun farklı aşamalarında farklı ödeme metotları ve fiyatları mevcuttur. Karşılıklı güven için para üçüncü bir simsarda bekletilir. Türkiye’de bunlar döviz bürolarıdır. Avrupa’da da böyledir. Bunun dışında peşin ödeme, banka havalesi ve son olarak Hawala sistemi denilen ve sonradan ödemeye dayalı ve güven sistemi üzerine kurulu bir ödeme şekli mevcuttur (IOM, 2018).

1. Kaçakçılığa Dahil Olan Gruplar

Eskiden Türkiye sınırında sadece mal ve eşya kaçakçılığı yapan kaçakçıların çoğu, şimdilerde çok daha karlı olduğu için göçmen kaçakçılığı da yapmaktadır. Deniz yoluyla yapılan göçmen kaçakçılığında risklerin çok olduğuna ve ölümlerin fazla olduğuna yukarıda değinmiştik. Burada sadece göçmen açısından değil, kaçakçı açısından da kimi riskler vardır. Çünkü rekabet fazladır ve bu sebeple tek seferlik yolculuklardan ziyade daha komplike işlemlere evrilen bir kaçakçılık durumu söz konusudur. Hedef ülkeye götürülecek şahsa deniz yolcuğunun dışında daha fazla seçenekler de sunulmaktadır (UNODC, 2011-a). Kıyıya varınca kara veya hava yolculuğunda yardımcı olma veya eskortluk yapma, ya da hedef ülke sınırından geçebilmek için sahte evrak hazırlama ve orada kalınacak yer ayarlanmasına kadar birçok seçenek sunmaktadırlar. Elbette tüm bu hizmetler karşılıksız değildir ücrete tabidir. İşte burada karışık yapılar devreye girmektedir. Hem kaçakçılık işi hem de karışık sahtecilik işleri gibi işlerin düzenlenmesi, basit bir kaçaklıktan daha fazlasıdır. Bu tarz tam paket kaçakçılık hizmetinin, birçok kişinin aynı konteyner ve araçta bulunduğu kaçakçılıklara göre yakalanma oranı çok düşüktür. Çünkü dikkat çekme oranı azdır ve gerekli kontrollerde sahte belgeler zaten hazırlanmıştır. Hatta bu tür paketler kaçak göçmen yakalanırsa ve sınır dışı edilirse yeniden ücretsiz veya daha ucuz bir şekilde hedef ülkeye götürülmeyi bile kapsamaktadır (a.g.r). Burada parası olana daha konforlu bir yolculuk sağlanırken -örneğin tek kişilik bir tekne veya bot, varışta sahte seyahat belgeleri ve çalışma izinleri gibi- fakir olanlara ise daha ucuz paketler sunulmaktadır. Örneğin bir botta 30-40 kişinin bulunduğu ve sadece Avrupa kıyılarına ulaşmayı sağlayan bir geçiş hizmeti, Yunanistan veya

adaları gibi yerlere ki zaten haberlere konu olan ve ölümlere sebep olan, alabora olayları işte bu tür ucuz kaçakçılıklar ile gidenlere olmaktadır (Pastore, 2006).

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, her bölgenin kaçakçılığı ve taktiği farklı olduğu gibi kaçakçılığın türüne göre de bu kaçakçıların çalışma şekilleri farklılık göstermektedir. Örneğin deniz yoluyla göçmen kaçakçılığı yapanlar, esnek gruplar ve bireysel olarak çalışmaktadırlar ve karada çalışan diğer kaçakçılar gibi değişen koşullara, kanuni yaptırım ve düzenlemelere hızlı adapte olabilmektedirler. Kaçakçılık işleri kara, hava ve denizin bir kombinasyonu işidir ve bu işleri icra ederken yakalananlar, genelde işin yürütücüsü konumunda olanlardır. Daha üst düzey ilişkileri olan ve bu işlerin organizatörleri sayılan, devlet ve bürokrasi ile bağları olan legal görünümlü kişiler veya birtakım seyahat acentesi sahipleri ya da bir takım ulaşım firmaları da legal işlerinin yanında bu işleri yapabilmektedirler. İlişkiler sadece bununla da sınırlı değildir. Kaçakçılığı kolaylaştıran veya rüşvet karşılığında buna göz yuman yozlaşmış kamu görevlileri arasında sınır görevlileri, polis, asker, göçmenlik yetkilileri, elçilik veya konsolosluk çalışanları ve liman yetkilileri de bulunabilmektedir. Hatta kimi yerlerde göz yumma olayının da ötesinde kaçakçılık işinin parçası da olabilmektedirler (UNODC, 2011-b) Kimi gelişmiş ülkelerde bunun örneklerine rastlamak mümkündür. Her zamanki gibi göçmenler ile bu işi yapan kaçakçılık organizasyonları arasında aracılar bulunmaktadır. Halk arasında simsar da denilen bu insanlar kaçak göçmenlerin geldiği coğrafyadan, aynı etnik kökenden gelen ve aynı dili konuşan birileridir. Ve bu insanlar birden çok yapı için çalışabilmektedirler. Kendileri de hedef ülkede ya da transit ülkede bir şekilde mahsur kalmış bir göçmen olabildiği gibi, kaynak ülkede çok iyi bir işe sahip olan ve göç etme niyetinde olmayan birileri de olabilmektedirler. İş sağlayanlar olarak bilinen bir başka kesim ise, kaynak veya transit ülkelerde düzenli işleri olan doğrudan kaçakçılar ile bağı da olmayabilen ama hem kaçakçılar hem de göçmenler arasında bağlantı kuran ve bunları bir araya getiren bir nevi bu işin reklamcılığını yapan hatta ilk ödemeyi alan kişilerdir (a.g.r). Yolculuğun farklı aşamalarında nakliyeciler ve yolları iyi bilen rehberler göçmenlere eşlik etmektedirler. Bu insanlar Türkiye örneğinde olduğu gibi sınır bölgelerinde yaşayan ve bölgeyi iyi bilen ve kaçakçılara değerli bilgiler sağlayan insanlardır.

Bunun dışında gemi kaptanları ve balıkçılar da bu organizasyonların parçası olabilmektedirler. Bu insanların kaçakçılık namına bir şey bilmeleri de

gerekmemektedir. Sadece kendi işlerini yapmaları istenmektedir (UNODC, 2011-c). Yine uygun bir zamanda yola çıkmayı beklemek için, göçmenleri barındıran kişiler ile göçmenleri kontrol altında tutan ve her şeyin yolunda gitmesi için göçmenleri koruyan, zorlayıcı denilen kişiler de bu işlerde yer almaktadır. Gözcüler denilen grup ise, sınır birlikleri, polis, asker, donanma ve bunların kontrol zamanları konusunda kaçakçılara bilgi vermektedir. Dünyanın bazı yerlerinde bazı yük taşıyan veya deniz ve okyanuslara açılan gemilerin denizcileri de kaçakçılara bilgi verirler. Bunların dışında tekne sahiplerinden, tekne üretenlere kadar birçok insan bu sürecin bir parçası olabilmektedir. Göçmenlerin, yolculuğun başka bir aşamasına geçmeden önce bir yerde toplanıp hazırlanması için peyderpey getirilip bekletilmesi gerekebilir. Bu aşamada otel, ev, apartman sahipleri, restoran, kafe sahipleri, tekne sahipleri ve ekipler, kamyoncular ve nakliyeciler, polisler, iş adamları veya yerel yönetim yetkilileri gibi çok farklı alanda çalışanlar, göçmenlere sahte belge düzenleyen kalpazanlık şebekeleri gibi birçok insan göçmen kaçakçılığı ağının bir parçası olabilmektedir (UNODC, 2011-b; UNODC, 2006).

İzmir Emniyet Müdürlüğü'nün hazırladığı bir raporda, Türkiye'deki kaçakçıların da yukarıda değinilen UNODC raporlarında geçen yapılanmalar ile benzer bir yapılanma içinde olduklarını ortaya koymaktadır (Aa.com.tr, 2018-c). Emniyetin raporundaki kaçakçı yapılanması şöyledir;

“Organizatör: Düzensiz göçmenlerin doğrudan irtibata geçmediği, tüm kaçakçılık faaliyetini ve elde edilen geliri koordine eden kişidir”

“Yolcu başı: Düzensiz göçmenleri bulan ve anlaştığı kişi üzerinden komisyon alan şahıs.”

“Gözcü: Botun çıkış noktasında etrafi kolluk kuvvetlerinin operasyonlarına karşı kontrol eden kişilerdir.”

“Kasa: Kaçakçıya ödenecek paranın şifre karşılığı emanet olarak bırakıldığı ve geçiş sonrası gelen şifre ile komisyon karşılığı kaçakçıya paraları ödeyen kişi.”

“Güvenli ev: Kaçakçılar tarafından belirlenen noktadan çıkış yapılanaya kadar yaklaşık 150-200 düzensiz göçmenin gizlice tutuldukları evlere verilen isim.”

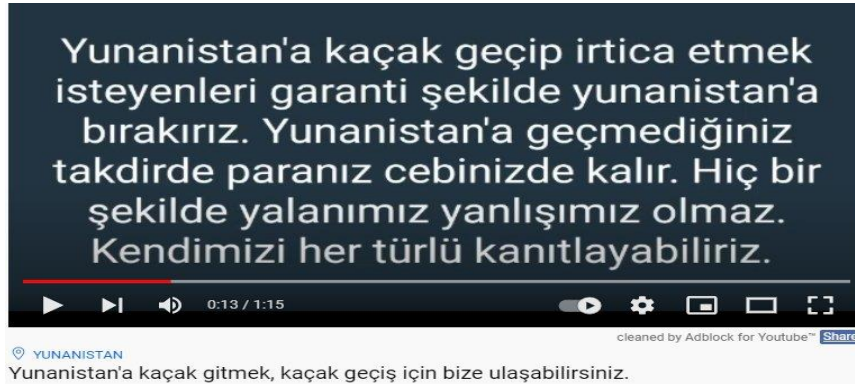
“Organizasyondaki diğer kişiler ise şöyle: “Tekne sahipleri, tekne personeli, kaptan, otobüs firması sahipleri, düzensiz göçmenleri belirtilen noktalara taşıyan şoför, subaşı, can yeleği satıcıları, gıdacı, bot şişiren.”

Türkiye sınırındaki kaçakçılarda ise durum yukarıdaki raporlarda anlatılanlardan çok da farklı değildir. Bu işlerin içinde İranlı, Afgan, Suriyeli ve Türk kaçakçılar vardır. İranlılar, İran üzerinden gelen kaçakçıları organize ederken sınırın her iki tarafında da kimi kolluk görevlilerinin para karşılığı kendileri ile çalıştıklarını söylemektedirler. İranlılar, işin kalpazanlık, sahte evrak, pasaport düzenleme konusunda da uzmandırlar. Elbette bu iş sadece onlara özgü bir şey değil ama bu konularda isimleri ön plana çıkmaktadır. İran üzerinden gelen göçmenleri, İran'daki kaçakçılar Afganistan içinden çıkarıp Türkiye sınırına kadar getirmektedirler. Türkiye'deki kaçakçılar ile İranlı kaçakçılar ortak çalışmaktadırlar. İranlı kaçakçılar, İran – Türkiye sınırını geçirmek için 1000 – 1500 dolar gibi para almaktadırlar. İran – Van – İstanbul güzergahı için talep edilen paranın 5000 dolar olduğunu kaçakçılar söylemektedir. Bu fiyatlara yükselen dolar kuru dahil değildir. Fiyatlar 2020 sonu fiyatları, yani dolar kurunun 7,5 TL olduğu zamanlara aittir. İran tarafından sınıra getirilen göçmenler, sınırda kaçakçıların ayarladıkları evlerde birkaç gün, hafta ya da 1-2 ay güvenliğinin, sınırdaki kontrollerin veya havanın durumuna göre kalabilmektedirler. Kaçakçılar ile yapılan anlaşmalara göre sınırda barınma ve yiyecek temini kaçakçılara aittir. Aynı şey sınırın Türkiye tarafı için de geçerlidir. Burada da duruma göre evlerde bekletilmektedirler. Sınırdan geçiren kaçakçılar ile çalışan ve asıl işi organize eden kaçakçı ya da kaçakçı ekip, sınıra yakın evlerde bekletilen göçmenleri, gruplar halinde Türkiye tarafında bir evde bekletmektedir. Ve bekleme sürecine etki eden faktörler çok değişken olmak ile birlikte, başta güvenlik güçlerinin kontrolleri ve hava koşulları etkili olmaktadır (Gazeteduvar.com.tr, 2021).

UNODC'nin raporlarında geçtiği gibi, Türkiye'de de kaçakçılık hizmetlerinin kalitesi tamamen para ile ilgilidir. İran'dan Türkiye'ye, 5 kişilik araba ile sınırdan geçmek 4 bin TL iken, para miktarı azaldıkça konfor azalmaktadır. Bir buçuk saatlik bir yürüyüş ile geçmek 3 bin TL iken dört saatlik yürüyüş ile 2 bin 500 TL gibi bir fiyata düşmektedir. Türkiye tarafında Van veya Doğubeyazıt gibi yerlerde 40-50 kişinin bir arada kaldığı yerlerde kalan göçmenler varken, eğer şahsın parası varsa ve isterse özel olarak ev de ayarlanabilmektedir. Van'dan İstanbul'a sahte kimlikler ile götürüldükten sonra kimlikler orada geri alınmaktadır. Avrupa için ise farklı sahte belgeler düzenlenmektedir (Dw.com, 2020). Avrupa'ya gitmek isteyenler için gerekli tüm kontroller yapıldıktan sonra, gözcüler yolun temiz olduğunu teyit edip tır dorselerinde, özel bölmelerde, göçmenleri 7-10 kişi arası Yunanistan'a

geçirebilmektedir. Durumu dikkat çekebilenler için saçlar sarıya boyatılmakta ve renkli lensler kullanılmaktadır. Kaçakçılar Türkiye üzerinden, DEAŞ başta olmakta üzere birçok terör örgütü mensuplarını da geçirdiklerini aktarmaktadırlar (Haberturk.com, 2015).

Kaçakçılar artık müşteri bulmak için Instagram, Tik Tok, Facebook gibi sosyal medya platformları ile reklamlarını yapıp müşteri bulmaktalar ve telegram gibi programları kullanarak haberleşmektedirler (Foxnews.com, 2021; Expressnews.com, 2021). Türkiye’de de bu yöntemi kullanan kaçakçılar mevcuttur. Sahte pasaport ile, Tahran’dan İstanbul’a 2 gün içinde geçilebilen yöntemlerin olduğunu söyleyen detaylı Instagram, Tik Tok ve Facebook hesapları mevcuttur (Dw.com, 2020). Araştırmalarda göçmen kaçakçılığı ticaretinin reklamını yapan birçok sosyal medya hesabı ile karşılaşmıştır. Bunların içinde uçuk paralar karşılığında yüzde yüz geçiş garantisi verenler olduğu gibi daha makul paralara, daha makul garantiler verenler de mevcuttur. Örneğin, Youtube video platformunda kanalı bulunan bir Türk kaçakçı, Meriç nehri üzerinden yüzde yüz garantili bir şekilde, 1000 avro karşılığında bot ile Yunan tarafına kendilerinin bırakıp geri döndüklerini, kanal bilgilerinde paylaşmaktan çekinmemekte ve irtibat bilgilerini özelden vereceğini söylemektedir.

Şekil 34 Yunanistan’a Garantili Geçişin Reklamını Yapan Türk Kaçakçı (Serdar, “Yunanistan'a kaçak gitmek, kaçak geçiş için bize ulaşabilirsiniz.”, *YouTube*, (1 Ocak 2021), 00:00:13-00:01:15).

Bunun dışında kaçakçılığa dahil olanlar arasında kamu görevlileri ve devletin çeşitli kademelerinde devlet için çalışan görevliler ve özellikle kolluk görevlilerinin olduğu da bilinen bir gerçektir. Türkiye bu konuda her ne kadar sıkı bir şekilde çalışıyorsa da memurların yozlaşmasına izin verilmiyor ve tespiti anında, hemen gerekli adli süreç ile bu tür yozlaşmaların cezası veriliyorsa da bu tür kirli ilişkilerin olmadığı

varsaymak mümkün değildir. Örneğin 2 Ocak 2022 tarihinde Habur sınır kapısında gerçekleşen rüşvet operasyonunda, 8 kamu görevlisi ve 22 kaçakçı göz altına alınmıştır (Trthaber.com, 2022). Her ne kadar buradaki kaçakçılık sigara, telefon ve ilaç gibi eşya kaçakçılığıysa da göçmen kaçakçılığı ve kamu görevinin kötüye kullanılması arasındaki ilişki de bu benzerliktedir. Kimi kaçakçıların söylemlerine göre bu tür işlerin içinde olan kamu görevlileri her zaman vardır ve olacaktır. Sadece bunun daha minimize edilmesi için gereken önlemlerin alınması gerekmektedir. Dünya üzerinde birçok ülkede bu tür olaylara rastlanmıştır ve UNODC bu tür kamu çalışanlarının göçmen ve insan kaçakçılığına dahil olması ile yapılan ihlalleri dokuz başlıkta toplamıştır (UNODC, 2021-a).

- Kaçak göçmenlerin ve insan ticareti mağdurlarının işe alınması
- Sahte belgelerin üretimi, satın alınması ve kullanılması
- Sınır geçişleri
- Ulaşım
- Kaçak göçmenlerin ve insan ticareti mağdurlarının havalimanları yoluyla hareketi
- Konaklama
- Yasaların uygulanmasını ve kaçakçılığın soruşturulmasını engellemek;
- Kaçakçıların ve insan tacirlerinin kovuşturulmasını ve mahkûm edilmesini engellemek
- Hizmet sağlayıcılar ile kaçak göçmenler ve mağdurlar arasındaki etkileşimler

Bu başlıklar altında toplanan işleri yapabilecek konumlarda bulunan kamu görevlileri de birtakım yollar ile kazanılarak, kaçaklık ağına dahil edilmektedir. Bu yollar ise şunlardır;

- Rüşvet: Bu her zaman daha fazla para kazanmak isteyen veya paraya bir şekilde ihtiyacı olan ama maaşının yetmediği insanları elde etmek için birinci yöntemdir. Bir kere rüşveti kabul eden bir görevli bu işin içinden bir defalık yardım ile sıyrılamaz, şantaj ve tehdit ile bu tür yapılar daha fazlasını talep etmektedirler.
- Zimmete para geçirme, güveni kötüye kullanma ve mülkiyetin amaç dışı kullanımı: Buradaki suç, bir başka kişi veya oluşum için kamu

görevlisinin zimmetine para geçirme, güveni kötüye kullanma veya kamu görevlisinin gözetimi ve denetimi altında bulunan bir mülkün amacı dışında kullanılması gibi suçları içermektedir.

- Etki Ticareti: Birtakım sözler, vaatler veya teklifler ile bir kamu görevlisinin veya birinin kanuna aykırı bir şekilde şahsi menfaat elde ederek sahip olduğu gücü ve etkiyi başka birilerinin çıkarına kullanmasıdır.
- Görevin Kötüye Kullanılması: Bir kamu görevlisinin yapmakla sorumlu olduğu işi bir başkasının çıkarına kullanması veya yapmakla sorumlu olduğu işi bir başkasının veya bir suç örgütünün çıkarı için yapmamasıdır.

Burada geçen bu suç türleri için birtakım yapıların bu tür kamu görevlileri veya makam sahibi kişiler ile irtibata geçmiş olabileceği gibi, bu kamu görevini yerine getiren şahsın kendisi de böyle bir arayışta olabilmektedir. Uygun bir zamanda bu tür insanlara para veya birtakım faydalar karşılığında bulunduğu konumun avantajlarını ve gücünü kullanarak yardımcı olabileceğini söyleyebilmektedirler. Teklif her iki taraftan da gelebilir. Sonuç itibariyle süreç 9 madde üzerinden birkaç kötüye kullanma yöntemiyle işlenmektedir (a.g.r.; UNODC, 2004). Ama bunlar genel maddelerdir, yerine göre bundan çok daha fazla sebepler ve yöntemler için içine girebilmektedir.

Tüm bu yukarıda anlatılanlar değerlendirildiğinde bu tür kaçakçılık yapıları ve verdikleri vaatler her zaman yerine getirilemez. Çünkü bu yapılar her ne kadar bir hizmet karşılığında para alacak olsalar da öncelikleri kendilerinin varlığı ve yakalanmamalarıdır. Sonuçta kaçakçılar önceden göçmenlerden anlaştıkları paranın tamamını almasalar da bir kısmını almaktalar ve özellikle denizlerin riskli olması gerçeği her iki tarafın bildiği bir gerçektir. Ve denizde kaçakçılar eskortluk etmezler. Özellikle Akdeniz ve Ege'de Yunanistan ve adalarına ya da Avrupa'ya gitmeye çalışanlar ellerine verilen harita ve pusulalar ya da GPS ile nereye gitmeleri gerektiği konusunda bilgilendirilir, birçok kişi bir bota binip denize açılır ve tabii çoğunlukla ölümler gerçekleşir. Akdeniz'de 2019'da 615, 2020'de 389 ve 2021'de 896 göçmen ölmüştür (IOM, 2021). Yine 2017 yılında ölen göçmen sayısı şöyledir.

Çizelge 21 2017 Yılında Akdeniz Rotalarında Ölen Göçmen Sayısı (a.g.r)

Boğularak Ölenler (denizde)	3,597 – 58%
Yolda Öldürülenler (karada, rota üzerinde)	382 – 6%
Araç ve Tren Kazalarında Ölenler (karada)	482 – 8%
Zor Şartlardan ve Hastalıktan Ölenler	1,165 – 19%
Bilinmeyen ve Rapor Edilmeyen Sebepler	406 – 7%
Diğer	131 – 2%

İstatistikler ile görüldüğü üzere her ne kadar kaçakçılık şebekeleri çeşitli garantiler ve vaatler verseler de yollarda, özellikle deniz yoluyla gerçekleşen kaçakçılıkta her zaman ölümler gerçekleşmektedir. Çizelge 21’de gerçekleşen göçmen ölüm oranları, bu yapıların verdikleri vaatlerin aslında garantisinin bir anlamı olmadığını da göstergesidir.

2. Dünyada Göçmen Kaçakçılığının Getirisi

Dünya’da göçmen kaçaklığı diye bir gerçek vardır ve elbette bunları bir ülkeye kaçak yollarla götüren, kaçakçı diye tabir edilen kişiler de vardır. Ve bu insanlar elbette bunu para karşılığında yapmaktadırlar. Dünya’daki fiyatlar gidilecek iki konum arasındaki mesafe ve bu mesafeler arasındaki zorluklara göre değişmektedir. (Bkz. Ekler / Şekil-1,2,3) Ve yıldan yıla, kaçak bir şekilde bir başka ülkeye giden insan sayısının artmasına paralel olarak, fiyatlarda da büyük bir artış olmuştur. Örneğin Amerika ile Meksika arasında Cyote’lerin¹⁵ belirlediği fiyatlar, 2003 yılında 1200 dolar ile 2500 dolar arasında değişmektedir (Time, 2003). Şimdilerde ise 4 ile 10 bin dolar arasında değişmektedir. Hatta bazıları 15 bin dolara kadar ödediklerini söylemektedirler (Qz.com, 2019). Artan bu fiyatlarda, Donald Trump’ın göçmen karşıtı politikası sonucu, sınıra yapılan duvar ve geçişlerin zorlaşmasının payı yüksektir. Eğer bu mesafe deniz aşırı bir ülkeden örneğin Çin’den Amerika’ya olan 2 ülke arasında olacaksa. Fiyatlar 40 bin ile 60 bin dolar arasında değişebilmektedir (Nbcсандiego, 2019). Kimi zaman bu fiyat 75 bin dolar seviyesine çıkabilmektedir. Yine kaçak yollarla hedef ülkeye gitmenin dışında, Kuzey Amerika’da sahte çalışma vizesi almak için, 80 bin doların gözden çıkarılması gerekmektedir (Lemon, 2018).

15 Cyote: Amerika ile Meksika arasında yasadışı göçmen kaçaklığı yapanlara verilen isimdir. (Spener, 2009)

Çizelge 22 Göçmen Kaçakçılarının Bazı Rotalardaki Fiyatları (Havoscope.com, 2020-a)

Bazı Rotalarda Göçmen Kaçakçılığı Fiyatları		
Nereden	Nereye	Fiyat (dolar)
Afganistan	Londra	25.700
	İran	700
Afrika	İsrail	1.500
Asya	Avustralya	10.000
Bangladeş	Brezilya	10.000
Çin	Amerika	50.000
	İngiltere	41.800
Küba	Amerika	10.000
Guatemala	Amerika	7.000
Haiti	Porto Riko	1.500
Hindistan	Amerika	60.000
	İngiltere	277.000
İran	Avrupa	23.315
Irak	İngiltere	10.500
Laos	Tayland	190
Meksika	Amerika	4.000
	(Tekne ile) →	9.000
Fas	Avrupa	24.000
Kuzey Kore	G. Kore	6.000
Pakistan	Amerika	22.000
Romanya	Kanada	10.000 30.000 arası
Suudi Arabistan	Mekke	156
Somali	Amerika	10.000
Tayland	Japonya	21.000
İngiltere	Fransa	2.373
Vietnam	Avrupa	28.500

I. İnsan Ticareti

Kişinin, kuvvet kullanılarak veya kullanma ile tehdit edilerek zorlama, kaçırma, aldatma ve hile ile alıkonulmasıdır. Tacirler tarafından bir süre veya belirsiz süreli menfaat ve çıkar sağlamak için çeşitli şekillerde kullanılması ve sömürülmesidir.

İnsan ticaretinin üzerinde uzlaşmış ve genel geçer bir tanımı yoktur (Özer, 2012:23). Ama yukarıda bizim yaptığımız tanımın dışında Dünya Göç Örgütü'ne göre ise şöyledir;

Kişinin çaresizliğinden yararlanıp, alıkoyanın kendisine veya başkalarına kazanç ve çıkar sağlama amacı ile ülke içinde veya dışında bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, teslim alınması, istismar edilmesi, dilendirilmesi, çalıştırılması, evlat edindirilmesi, organlarının alınması, evlendirilmesi ve köle benzeri bir durumda tutulmasıdır (IOM, 2017).

Birleşmiş Milletlerin 2000 yılında kabul ettiği “İnsan Ticaretine İlişkin Palermo Protokolü” nün 3. Maddesine göre suç kabul edilmiştir ve 177 ülke imzalamış ve 180 ülke ise meclislerinde kabul etmiş ve bu konuda üzerlerine düşeni yapacaklarını taahhüt etmişlerdir (Seyhan ve Akgül, 2014:12-13; Treaties UN, 2022).

Suç örgütleri fakir olan ülkelerde özellikle büyük deprem ve afetlerde felaket bölgelerine en önce gitmek istemektedirler. Çünkü daha yardım ekipleri gelmeden toplayabildikleri kadar organ toplamak isterler. Bunun dünyada örnekleri bulunmaktadır. Her ne kadar resmi olarak rapor edilmese de gayri resmi olarak büyük afetler sonrası öksüz kalan çocukların (Eichelberger, 2020) veya kaybolan ve bulunamayan insanların bu tür suç örgütlerinin kurbanı oldukları düşünülmektedir (Adhikari, 2016). Ya da özellikle ekonomik açıdan sıkıntılı bölgelerde gerçekleşen doğal felaketler sonrası bu suç örgütleri oralara giderek insanların mağduriyetleri üzerinden kendilerine rant sağlamakta ve bu insanları, özellikle kadın ve çocukları, yurt dışına para vaatleri ile götürüp seks kölesi veya başka işlerde köle olarak kullanmaktadırlar (IOM, 2019-e). Bu konuda dünya literatüründe raporlara girmiş en bilinen vaka 2015 Nepal depremidir. 7,6 büyüklüğündeki deprem 9 bin kişinin ölümüne ve 600 bin kişinin evsiz kalmasına sebep olmuştur. Bu deprem sonrası yaşanan insan ticareti örnekleri IOM, UNICEF ve UNHCR gibi dünya çapında kuruluşlar olmak üzere, birçok insan hak ihlallerini raporlayan kuruluşlarca

raporlanmıştır (UNICEF, 2018). Yine 2010 yılında Haiti depremi ve 2004 yılında gerçekleşen Endonezya'daki Tsunami de bu insan ticari mağduriyetlerinin raporlarına kısmen de olsa yansıdığına göstergesidir (IOM, 2015). Ama maalesef raporlarda yaralı olarak suç örgütleri tarafından kaçırılan ve organları çıkarılıp öldürülenler ile ilgili detaylı bilgiler verilmemektedir. Çalışmamız kapsamında bu konudaki kapsamlı araştırmalara rağmen raporlarda bunlara rastlanmamıştır.¹⁶ Oysa bu tür suç örgütlerinin itiraflarına dayanılarak bu bilginin varlığı bilinmektedir. Büyük ihtimalle bu tür insanlar afet sonrası kayıp insanlar olarak raporlara geçtiği için organ mafyasının kurbanı olanlar bilinmemektedirler.

İnsan tacirleri, kurbanlarını genelde iki yöntem çerçevesinde sömürmektedirler. Fuhuş / cinsel sömürü bu tür vakaların %80'ini oluşturmaktadır (UNODC, 2010; Washingtonpost.com, 2016-a). Avrupa'da her yıl kaybolan 250 bin çocuğun organ mafyasının kurbanı olduğundan endişe edilmektedir (Trthaber.com, 2019). Dünya'da 140 milyon yetim çocuk vardır. Suriye'de 1 milyon, Afganistan'da 2 milyon ve Irak'ta 5 milyon çocuk savaşlar sebebiyle öksüz ve yetim kalmıştır (Aa.com.tr, 2017-b). Ve bunlar gayri resmi rapora göre insan ve organ ticaretinin mağdurları arasındadır. İHH'ya göre resmi olarak dünyada 200 milyon gayri resmi olarak 400 milyon yetim olduğu raporlarda geçmektedir (Ihh.org.tr, 2018). Ve bu yetimlerin özellikle sokaklarda yaşayan çocukların 18 yaşını görmesi çok büyük mucize olarak değerlendirilmektedir. Çünkü sokaklarda yaşayan kimsesiz insanların ve çocukların ortadan kaybolmasını kimse umursamamaktadır. Ve bu umursamazlık, insan eti ile para kazanan suç örgütlerine, güç ve cesaret vermektedir. Dünya'da yaklaşık olarak 40 milyon insan, insan ticareti mağduru. Yıllık yüzde 80'ı fuhuş yapmaya zorlanan ve ticareti yapılan mağdurlardır. Bunlar 15-26 yaş aralığındaki kadın ve çocuklardan oluşmaktadır. Geri kalan yüzde 20'lik dilimde ise tehdit ile çalıştırılan ve organları satılan kişilerden oluşmaktadır. (Abbilgi.eu, 2019). İnsan ticareti mağdurlarının sayısı her geçen gün artmaktadır. Dünyada, modern köle yapılmak için insan tacirleri tarafından tuzağa düşürülmüş 24,9 milyon insan vardır (Humantraffickinghotline.org, 2019). Bu rakamın 2022 yılındaki güncel miktarı 40 milyona yakındır. Bu 24 milyonun dağılımı çizelge 23 ve 24'teki gibidir;

16 Legal raporların yetersiz kaldığı durumlarda suç örgütlerinin kendi kaynaklarından ve örgüt içerisinden bilgi bulmaya çalışmak riskli ama kullanılan bir araştırma yöntemidir. Bu konuda Darkweb denilen internetin görünmeyen kirliliğinde her türlü suç örgütünün illegal işler çevirdiği alandan yapılan araştırmalar sonuçsuz kalmıştır.

Çizelge 23 Modern Kölelerin Sektör, Meslek, Cinsiyet ve Kıtalara Oranları (Human Rights First, 2017).

Dünyada 24 Milyon modern köle vardır.	
16 Milyon %64	Zorla çalıştırılan
4.8 Milyon %20	Seks kölesi
4.1 Milyon %17	Devletler tarafından zorla çalıştırılan mahkumlar
Yine bu 16 Milyonun	
7,5 milyon	İnşaat, fabrika, madencilik ve hizmet sektöründe
3,8 Milyon %24	Ev işlerinde
1,7 Milyon %11	Tarımda çalıştırılmaktadır
Cinsiyet Olarak	
Kadınlar ve kız çocukları	%71
Erkekler ve erkek çocukları	%29
15,4 Milyon yani %75'i	18 yaş ve üstü
5,5 Milyon yani %25'i	18 yaş ve altı
Kıtalara Oranla	
15,4 Milyon %62	Asya-Pasifik ülkeleri
5,7 Milyon %23	Afrika
2,2 Milyon %9	Avrupa
1,2 Milyon %5	Amerika

150 milyar dolarlık illegal bir sektör olan insan ticareti, tahminen şu an 180-200 milyar dolar civarındadır.

Çizelge 24 İnsan Ticaretinde Dönen Paranın Sektörel Dağılımı (a.g.r)

ILO raporlarına göre bu 150 milyar doların	
99 Milyar Doları	Seks sektöründe zorla çalıştırılarak
34 Milyar Doları	İnşaat, fabrika, maden, hizmet sektöründen
9 Milyar Doları	Tarım, ormancılık ve balıkçılıktan
8 Milyar Doları	Ev içi bakım ve hizmetçilikten (ev sahibinin şartları altında) elde edilmektedir.

Bu rakamlar tam olarak resmin bütününe yansıtılmamaktadır. Çünkü resmi devlet verileri sadece bilinen ihlalleri raporlamaktadır. Bilinen bu raporların dışında birçok bilinmeyen vaka mevcuttur. ILO'nun resmi olmayan tahmini rakamlarına göre ise bu sayı 40 milyonun üzerindedir (ILO, 2017).

Çizelge 25 İnsan Ticareti Fiyat Listesi (Havoscope.com, 2020-b)

Mağdur Türü	Fiyat (dolar)
Bebek- Çin'de	7.800\$
Bebek- Endonezya'da	160\$'dan 250\$'ye
Çocuk- Gana'da	50\$ Aileye 300\$ İnsan Tacirine
Çocuk – Hindistan'da	45\$ 350\$ Sığır Karşılığında
Çocuk – Mali'de	600\$ Çocuk Asker İçin
Çocuk – Tayland'da	25\$ Dilenmek İçin
Çocuk – İngiltere'de	25.000\$
Kız – Hindistan'da	24\$
Kızlar – Romanya'dan	3.000\$'dan 6.000\$'a kadar
Kızlar- Bangladeş'te	250\$
Kızlar – Kenya'da	600\$ 10 – 15 Yaş Arasında
Kızlar – Mozambik'ten	2\$
İnsan – Kanada'da	4.879\$ İnsan Tacirine, Kadın Taciri Tarafından Ödenir
Çocuk Gelin – Roma'da	270.000\$
Reşit Olmayan Ergen Kızlar – Irak'ta	5.000\$ Bakir İçin 2.500\$ Bakir Olmayan İçin
Reşit Olmayan Ergen Kızlar – Ontario Kanada'da	5.989\$ Kanada'nın Quebec Eyaletinden Getirilince
Bakir Çocuk – Kamboçya'da	500\$'dan 800\$'a kadar
Bakir Kız – Medellin Kolombiya'da	2.600\$ Online Açık Artırmada
Kadın – Kuzey Kore'den	1.066\$ 20'li Yaşlarda 761\$ 30'lu Yaşlarda 457\$ 40'lı Yaşlarda
Kadın – Vietnam'dan Çin'e	11.800 Birinin Karısı Olmak İçin

J. İnsan Ticaretine Karşı Yasal Yaptırımlar

İnsan ticareti dünyada büyük suçlar arasındadır başta AB olmak üzere hemen her ülkede olduğu gibi Türkiye'de de suçtur. Ve Avrupa ortalamasındadır. Avrupa Birliği İnsan Ticareti Direktörlüğü en az 10 yıl ceza verilmesini istemektedir. Bu anlamda Türkiye'deki cezalar bu ortalamayı karşılamaktadır. İnsan ticareti birçok ülkede organ ticareti ile paralel bir zeminde yer almaktadır. Çünkü organ ticareti

yapanlar önce insan ticareti suçunu işlemektedirler. Yani organ ticareti suçunu işlemeyen önce insanı alıkoyma ve özgürlüğünü elinden alma suçunu işleyerek insan ticareti suçunu işlemektedirler.

1. Türkiye

Türk Ceza Kanunu'nun 80'inci maddesinde insan ticaretinin cezası şöyledir;

“Madde 80- (1) (Değişik: 6/12/2006 – 5560/3 Md.) Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye 8 yıldan 12 yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası verilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.

(3) On sekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir.

(4) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur” (TCK Madde, 2016-b).

2. Amerika

Amerikan Ceza Kanunu'nun, Kulluk Kölelik ve İnsan Ticareti Ana Başlıklı 1591 ve 1592 sayılı Maddelerine göre;

Cebir, şiddet uygulama tehdidi, dolandırıcılık veya zorlama yoluyla veya bu tür araçların herhangi bir kombinasyonu ile kişi kandırılmış, bu tür bir suçun işlendiği sırada şahıs 14 yaşını doldurmamış, bu başlık altında bir para cezası ve 15 yıldan az olmayan herhangi bir süre veya ömür boyu hapis cezası ile; veya işe alınan, ayartılan, barındırılan, nakledilen, sağlanan, elde edilen, reklamı yapılan, himaye edilen veya talep edilen kişi 14 yaşını doldurmuş ancak 18 yaşını doldurmamışsa; suçun süresine,

bu başlık altında para cezası ve 10 yıldan az olmamak üzere müebbet hapis cezası ile cezalandırılır (GOV Info, 2020-a; GOV Info, 2020-b).

Zorla çalıştırılan işçi ticareti için en az 5 yıl istenmekte olup toplam üst limit 12 yıldır. Bir yetişkinin seks ticareti için zorlanmasında en az 5 yıl istenmekte toplam üst limit 20 yıldır. Reşit olmayanların zorlama olmaksızın seks ticaretinde direkt üst limitten 12 yıl istenmektedir. Reşit olmayan birinin seks ticaretine zorlanması durumunda en az 8 yıl istenmekte üst limit ömür boyu hapis cezasıdır. Büyük bedensel yaralanma varsa en az 6 yıl istenmekte ve em çok 10 yıldır. Daha önce insan ticareti suçu varsa ise her bir önceki eylem için 5 yıl hapis cezası eklenmektedir. Para cezaları tüm insan ticareti suçu için en az 100 bin dolar ile 1,5 milyon dolara kadardır (UC Hastings, 2012).

3. İngiltere

2015 Modern Kölelik Yasası'nda, kişinin zorla alıkonularak bir şey yapmaya zorlanması, köleleştirilmesi, köle işçi yapılması, seks işçisi yapılması, özgürlüğünden alı konulması konusunda özel yasa yapılmıştır. Ve bu haklar genişletilerek güvence altına alınmıştır. Kölelik, esaret ve zorla veya baskıyla çalıştırma şeklindeki sömürünün cezası aşağıdaki gibidir.

Madde 1— (1) Bir kişi (“A”) aşağıdaki durumlarda bu suçu işler:

(a) A, başka bir kişiyi (“B”) kölelik veya esaret altında tutar ve koşullar, A'nın B'nin kölelik veya esaret altında tutulduğunu bildiği veya bilmesi gerektiği şekildeyse veya

(b)A, B'nin zorla veya zorunlu çalıştırma yapmasını gerektirir ve koşullar, A'nın B'nin zorla veya zorunlu çalıştırma yapması gerektiğini bildiği veya bilmesi gerektiği şekildedir.

(2) Alt bölüm (1)'de, B'nin kölelik veya esaret altında tutulmasına veya B'nin zorla veya zorunlu çalıştırmayı gerektirmesine yapılan atıflar, İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 4. Maddesi uyarınca yorumlanmalıdır.

(3) B'nin kölelik veya esaret altında tutulup tutulmadığını veya cebri veya zorunlu çalıştırmayı zorunlu kıldığıının belirlenmesinde, tüm koşullar dikkate alınabilir.

(4) Özellikle, B'nin, B'yi diğer kişilerden daha savunmasız hale getirebilecek herhangi bir kişisel durumu, örneğin:

(a) B'nin bir çocuk veya savunmasız bir yetişkin olması; veya

(b) A, B'nin ailesinin bir üyesidir.

(5) B'nin bu madde kapsamındaki bir suçun parçası olan herhangi bir eyleme rızasının önemi yoktur.

(6) Bu madde kapsamındaki bir suçtan suçlu bulunan bir kişi, iddianame ile ömür boyu hapis cezasına çarptırılır.

Madde 2— (1) Bir kişi (“A”), B'nin istismar edilmesi amacıyla A başka bir kişinin (“B”) seyahatini düzenler veya kolaylaştırırsa suç işlemiş olur.

(2) A, özellikle B'yi işe alarak, B'yi taşıyarak veya devrederek, B'yi barındırarak veya kabul ederek veya B üzerindeki kontrolü devrederek veya takas ederek B'nin seyahatini düzenleyebilir veya kolaylaştırabilir.

(3) A, yalnızca aşağıdaki durumlarda B'den yararlanılması amacıyla B'nin seyahatini düzenler veya kolaylaştırır:

(a) A, seyahat sırasında veya sonrasında B'yi (dünyanın herhangi bir yerinde) istismar etme niyetindeyse veya

(b) A, seyahat sırasında veya sonrasında başka bir kişinin (dünyanın herhangi bir yerinde) B'yi sömürmesinin muhtemel olduğunu bilir veya bilmesi gerekir.

(4) “Seyahat” şu anlama gelir:

(a) herhangi bir ülkeye varmak veya herhangi bir ülkeye girmek,

(b) herhangi bir ülkeden ayrılmak,

(c) herhangi bir ülke içinde seyahat etmek.

(5) B'nin bu madde kapsamındaki bir suçun parçası olan herhangi bir eyleme rızasının önemi yoktur.

(6) Bu alt bölümün uygulandığı bir kişi, aşağıdakilerden bağımsız olarak bu bölüm kapsamında bir suç işler:

(a) düzenlemenin veya kolaylaştırmanın gerçekleştiği yer veya

(b) seyahatin gerçekleştiği yer.

(7) Başka herhangi bir kişi, aşağıdaki durumlarda bu bölüm kapsamında bir suç işler:

(a) düzenlemenin veya kolaylaştırmanın herhangi bir bölümünün Birleşik Krallık'ta gerçekleşmesi veya

(b) seyahat, Birleşik Krallık'a varış veya Birleşik Krallık'a giriş, buradan ayrılma veya Birleşik Krallık içinde seyahatten oluşur.

(8) Alt bölüm (6) aşağıdakiler için geçerlidir:

(a) Birleşik Krallık vatandaşı;

(b) suç sırasında Kuzey İrlanda'da mutad olarak ikamet eden bir kişi; ve

(c) Birleşik Krallık'ın bir bölümünün yasalarına göre kurulmuş bir kuruluş.

(9) Bu madde kapsamındaki bir suçtan suçlu bulunan bir kişi, iddianame ile müebbet hapis cezasına çarptırılır (Legislation, 2020).

4. Almanya

Alman Ceza Kanununun Kişisel Özgürlüğe Karşı Suçlar başlığının 232/a-b firkaları ile 233/a maddelerinde insan ticareti suçunu işleyenlere kategorik olarak aşağıdaki gibi ceza verilmektedir.

Yabancı bir ülkede bulunmasından kaynaklı kişisel bir zorluk veya ekonomik güçlüklerden veya çaresizliklerden faydalanarak, yirmi bir yaşında küçük birini işe alan, taşıyan, nakleden, barındıran veya ağırlayan kişi altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Eğer kişi;

Zorla fuhşa zorlanırsa, altı aydan on yıla kadar hapis ile

Zorla çalıştırılırsa, altı aydan on yıla kadar hapis ile

Dilenmeye zorlanırsa, altı aydan on yıla kadar hapis ile

Kölelik, esaret altında tutulma, borç esareti ve bunlara karşılık gelen eylemlere zorlanırsa, altı aydan on yıla kadar hapis ile

Ceza ile tehdit edilerek bir eyleme zorlanırsa, altı aydan on yıla kadar hapis ile

Yasadışı bir şekilde organı çıkarılırsa, altı aydan on yıla kadar hapis ile

Bir başkasının şahsi veya ekonomik durumunu veya yabancı bir memlekette kalışlarından dolayı acizliğini sömüren veya yirmi bir yaşından küçük bir kimseyi sömüren kimse, üç yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

Mağdur, eylem zamanında 18 yaşından küçükse,

Fiziksel olarak istismar edildiyse veya failin eylemi, mağduru ölüm veya ciddi bir sağlık riskine uğrattıysa,

Veya fail, ticari bir temelde veya bu tür suçların sürekli işlenmesi için güçlerini birleştiren bir çetenin üyesi olarak hareket ediyorsa.

Altı aydan 10 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (Gezet, 1998:120-121).

5.Fransa

Fransız Ceza Kanununun, İnsanlığa ve İnsan Türüne Karşı İşlenen Suçlar alt başlığının İnsan Ticaret bölümünde 225-4-1 ve 225-4-2 Maddelerinde insan ticaretinin cezası aşağıdaki gibidir.

I.- İnsan ticareti, aşağıdaki durumlardan birinde sömürü amacıyla bir kişinin işe alınması, taşınması, devredilmesi, barındırılması veya kabul edilmesi eylemidir:

1- Mağdura, ailesine veya mağdurla sürekli ilişki içinde olan bir kişiye yönelik tehdit, zorlama, şiddet veya aldatıcı manevraların kullanılmasıyla;

2- Bu kişinin meşru, doğal veya evlat edinen bir üstsoyu veya onun üzerinde yetkisi olan veya görevlerinin kendisine verdiği yetkiyi kötüye kullanan bir kişi tarafından;

3- Yaş, hastalık, sakatlık, fiziksel veya zihinsel bozukluk veya hamilelik durumu nedeniyle açık veya faili tarafından bilinen bir savunmasızlık durumunun kötüye kullanılması;

4- Ya ücret veya başka bir avantaj ya da bir ücret ya da avantaj vaadi karşılığında verilmesi yoluyla.

Bu I'nın birinci paragrafında belirtilen bu istismar, mağdurun, tedarik, saldırı veya mağdura karşı suç işlenmesine izin vermek için kimliği belirsiz olsa bile üçüncü bir kişinin emrine verilmesidir. Cinsel saldırı, köleleştirme, zorla çalıştırma veya hizmete sunma, köleleştirme, organlarından birinin alınması, dilencilik, çalışma koşulları veya onuruna aykırı olarak barınma veya mağduru herhangi bir suç veya suç işlemeye zorlama.

İnsan ticareti, yedi yıl hapis ve 150.000 € para cezası ile cezalandırılır.

II.- 1 ila 4 I'da öngörülen koşullardan herhangi birinde işlenmemiş olsa bile, bir reşit olmayanla ilgili olarak insan ticareti teşkil edilir.

On yıl hapis ve 1.500.000 € para cezası ile cezalandırılır.

I.- 225-4-1 maddesinin I'inde belirtilen suç, aynı I'nın 1 ila 4 arasında belirtilen koşullardan ikisinde veya bir kişiyle birlikte işlendiğinde on yıl hapis ve 1.500.000 € para cezası ile cezalandırılır. Aşağıdaki ek durumlardan:

1- Birkaç kişi ile ilgili olarak;

2- Cumhuriyet toprakları dışında bulunan veya Cumhuriyet topraklarına geldiği sırada bulunan bir kişi ile ilgili olarak;

3- Kişi, belirsiz bir hedef kitleye yönelik mesajların yayılması için bir elektronik iletişim ağının kullanılması yoluyla temasa geçtiğinde;

4- Kendisine karşı suçun işlendiği kişiyi doğrudan ölüm veya yaralanma tehlikesiyle karşı karşıya bırakan, parçalanmaya veya kalıcı sakatlığa yol açabilecek hallerde;

5- Mağdurun sekiz günden fazla çalışamayacak duruma gelmesine neden olan şiddet kullanımı ile;

6- Görevleri nedeniyle insan ticaretiyle mücadelede veya kamu düzeninin korunmasına katılmaya çağrılan bir kişi tarafından;

7- Suç, mağduru ciddi bir maddi veya psikolojik duruma soktuğunda.

II.-225-4-1 maddesinin II'sinde öngörülen suç, 1 ila 4 I'de belirtilen koşullardan birinde işlendiğinde on beş yıl hapis cezası ve 1.500.000 € para cezası ile cezalandırılır. Aynı madde 225-4-1 veya bu maddenin 1 ila 7 I'de belirtilen durumlardan birinde geçerlidir (Legifrance, 2013).

6. Diğer Ülkeler

İsveç: 10 Yıl

Romanya: 15 yıl

Hollanda: 18 yıl

Avrupa Birliği İnsan Ticareti Direktörlüğü, bu tür suçlarda en üstten ceza verilmesini salık vermektedir. Eğer ağırlaştırıcı sebepler var ise en az 10 yıl verilmelidir (Green, 2012).

K. Göçmen Kaçakçılığı ile İnsan Ticareti Arasındaki Farklar

Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti aslında birbirine benzemekte ve hatta basında birbirinin gerine kullanılmakta ise de birbirlerinden farklı şeylerdir. Her insan ticaretine aynı zaman bir göçmen/sığınmacı kaçakçılığıdır. Ama her göçmen kaçakçılığı insan kaçakçılığı değildir. Kimi yerlerde insanların göçmen kaçakçılığı yolculukları kendi iradeleri dışında insan ticaretine dönüşebilmektedir. Çizelge 26’da bu farklar temel maddeler halinde verilmiştir.

<u>GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI</u>	<u>İNSAN TİCARETİ</u>
1- Devlete karşı.	1- İnsana ve devlete karşı.
2- Gönüllülük esastır.	2- Zorlama, baskı, zulüm vb. söz konusudur.
3- Şahıslar kaçakçılar ile irtibat kurarak hedef ülkeye gitmelerinin ardından kaçakçı ile ilişkisine son verir.	3- Şahıslar başta gönüllü olarak, kandırılarak veya zorla insan tacirleriyle irtibat kurarak hedef ülkeye varmalarının ardından insan taciriyle irtibatı kesilmez ve şahısların sömürülmesi başlar.

Çizelge 26 Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Karşılaştırması (Gocmenburo.com, 2019; Manav, 2010:11-232)

IV. YABANCI SAVAŞÇILAR (DEAŞ)¹⁷

Çalışmamızın esas konusu olan ve ‘Yabancı Savaşçılar’ olarak adlandırılan kişiler, DEAŞ Terör Örgütüne katılmış olan kişilerdir. Her ne kadar Suriye ve Irak’ta birçok terör örgütü varsa da bunlara dünyanın çeşitli yerlerinden katılan yabancı savaşçılar, bu çalışmamın kapsamında değildir. Diğer örgütlerdeki yabancı savaşçılara çalışmamızın bağlamı içerisinde, konumuza ışık tutacak şekilde kimi yerlerde nadiren değinilmiştir. Bütün yabancı savaşçılar ile ilgili bir çalışma yapmak bu çalışmamın hacmini aşan bir derinliktedir. Ve böyle bir çalışma DEAŞ’a odaklanmayı azaltmaktadır. Sadece DEAŞ’ın yabancı savaşçılarına ve kaçakçılık faaliyetlerine odaklanmak bu çalışmamın ortaya koyacağı verileri daha detaylı, anlaşılır ve güvenilir kılacağı düşüncesindeyiz. DEAŞ’ın tarihsel sürecine baktığımızda sürekli evrilerek gelen bir örgüt söz konusudur. İlk Tevhit ve Cihat Cemaati olarak 1999 yılında Zerkavi tarafından kurulmuştur (Kirdar, 2011; Hüseyin, 2014). Irak’ın 2003’te işgali sonrası El Kaide’ye biat (bağlılık yemini) etmiştir. Ocak 2006’da bazı gruplar ile birleşerek Mücahit Şura Meclisi adını almıştır (Ağar, 2015:260). Ekim 2006’da Irak İslam Devleti adını almıştır (Gürler ve Özdemir, 2014). 2006’da Zerkavi’nin öldürülmesi üzerine yerine Ömer El Bağdadi, 2009’da onun da öldürülmesiyle yerine Ebubekir el Bağdadi geçmiştir (Mepanews.com, 2019). 2013’te Nusret Cephesi ile birleştiğini ilan ederek Irak Şam İslam Devleti adını almıştır. Nusret Cephesi bunu kabul etmediğini beyan etmiştir. 28 Haziran 2014’te Halifelik ilan etmiş ve alimler şura konseyi, halife olarak Ebubekir El Bağdadi’yi seçmiştir (Haberturk.com, 2014-a). Örgüt IŞİD, DEAŞ, DAES, DAIŞ, yabancı kaynaklarda ise ISIS, ISIL, DAESH olarak anılmaktadır (a.g.k). DEAŞ’a karşı oluşturulan koalisyon saldırıları ve Türkiye’nin Fırat Kalkanı Harekâtı (2016) ile örgüt gerileme ve dağılma sürecine girmiştir (Türkiye’den lojistik destek ve sınır avantajını kaybetmesi). Ve koalisyon lideri ABD, DEAŞ’ın yenildiğini Mart 2019’da

17 Irak İslam Devleti adlı örgüt 2013’te El Kaide’den ayrılarak Irak ve Şam İslam Devleti adı altında yeniden örgütlenmiş, radikal tekkirici selefi bir terör örgütüdür. IŞİD, DEAŞ, DAES, DAIŞ gibi isimlendirmeleri de mevcuttur.

ilan etmiştir. 26 Ekim 2019’da Ebu Bekir Bağdadi’nin ölümü ile örgüt Suriye ve Irak’ta varlık olarak çöllerde ve kırsal alanda bulunmaktır ve neredeyse bitme noktasına gelmiştir, ama hâlâ varlığını devam ettirmektedir (Bbc.com, 2019-a).

A. Yabancı Savaşçı –Terörist Sorunsalı

Bu konu, Arap Baharının başlangıcında özellikle Suriye iç savaşı ile birlikte, oraya dünyanın çeşitli ülkelerinden cihat etmek için giden insanları tarif etmek için Batılılar tarafından kullanılmış bir tabir gibi algılansa da aslında son 250 yıldır yüzden fazla sivil savaşta yabancı savaşçılar yer almıştır. İspanya iç savaşında elliden fazla ülkeden gelen 50 binden fazla gönüllü yani yabancı savaşçı bu savaşta yer almıştır (UNODC, 2021:9-b). BM, bu konuda 2015 tarihli raporunda detaylı açıklamalar yapmıştır ve şöyle denilmektedir “*Yabancı savaşçı terimi genellikle, menşe ülkelerini veya bilinen ikametgahlarını terk edip silahlı bir çatışmada, bir isyanın veya devlet dışı silahlı bir grubun parçası olarak şiddete karışan bireyleri ifade eder. Yabancı savaşçılara ödenen maaşlar veya finansal ödül vaatleri, yurtdışına seyahat etmek için finansal bir teşvik görevi de görmektedir*” (OHCHR, 2015:7-a). Yabancı savaşçılar ve paralı askerler arasında da bir ilişki kurulan raporda bu her iki grubun da birçok suç ve suç örgütü ile iltisaklı olduklarına değinilmiştir. “*Yabancı savaşçılar ve paralı askerler, terör eylemlerine ve insan haklarını olumsuz etkileyebilecek silahlı çatışmalara katılmanın yanı sıra organize suç ve kaçakçılık ağları da dahil olmak üzere diğer suç faaliyetlerine kadar birçok ortak noktaya sahip çok yönlü olaylardır*” (a.g.r). Ve yine aynı raporda *savaşçı* olarak yapılan isimlendirmenin kesinlikle doğru olmayacağını ve bu ismin birçok terimi içerdiğini, muhalif silahlı grupların, organize silahlı grupların ve savaşlarda, çatışmalarda yer almak zorunda kalan sivillerin de bu teknik terim adı altında adlandırıldığı belirtilmektedir. Uluslararası İnsani Hukuk kapsamında yer alan bu terimin içeriğine göre bir savaş ve çatışmada yer alıp savaşçı diye adlandırıldığı halde idari, politik ve propaganda gibi nispeten savaş ve çatışma dışı işlerde görev alan kişiler, çatışmalara katılamazlar ve katılmamaları beklenir. Uluslararası İnsani Hukuk kapsamında bu insanların çatışmalara katılıp katılmadıklarının belirlenmesi gerektiği ve yolculukları sonrası aldığı roller ve yaptıkları hakkında bilgi sahibi olunması gerektiği ve bu kuralın ‘Yabancı Terörist Savaşçı’ terimi için de geçerli olduğu belirtilmiştir (a.g.r). Her ne kadar BM, “*bu konuda şahsın yaptıklarına bakılması gerekmektedir*” dese de Avrupa ülkeleri ve dünya ülkeleri bu insanların orada ne tür bir iş yaptıkları ile

ilgilenmemektedir. Ve DEAŞ Terör Örgütüne katılanlar arka planda sadece siyasi, idari veya propaganda işleriyle meşgul olmuşlar ve çatışmalara katılmamışlar bile, bu onların güvenilirmez oldukları konusunda tüm dünyada bir konsensüs olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. İnsanlar, YTS'lerin yarın bir gün kendi ülkelerinde eylem yapma potansiyeli taşıdıklarına inanmaktadırlar. Ve bütün dünya, bu kişilerin çatışma bölgelerinde ne yaptıklarına bakmaksızın, bu insanlara terörist gözüyle bakmaktadır. BM'nin teorisi farklı olsa da pratikte herkes bunların terörist olduğunu bilmektedir ve her ne kadar “*Yabancı Savaşçı*” ya da “*Yabancı Terörist Savaşçı*” olarak isimlendirseler de eli kanlı teröristler olduğunu herkes bilmektedir.

B. DEAŞ'a Katılım Sebepleri

Yabancı savaşçı seferberliği ve akımı dinci örgütlerde 80'lerden önce neredeyse hiç yokken, 1979 Sovyet Savaşı ile birlikte Ortadoğu'daki birçok ülkeden Afganistan'a birinci kuşak yabancı savaşçılar gitmiştir. Bunların çoğu üst - orta sınıf ve dindar ailelerden gelmektedir. 90'lar ile birlikte Çeçenistan, Bosna, Keşmir ve Filipinler gibi yerlerdeki savaşlara ikinci kuşak yabancı savaşçılar gitmeye başlamış ve bunlar orta sınıf ailelerden gelen ve Avrupa üniversitelerinde okuyan göçmenlerin çocuklarından oluşmaktadır. 2003'te Amerika'nın Irak'ı işgal etmesinden sonra üçüncü kuşak yabancı savaşçılar ortaya çıkmıştır. Bunlar ise orta ve alt sınıf ailelerden kendini yetiştirmemiş ve ekonomik bağımsızlığını kazanmamış vasıfsız gençlerden oluşmaktadır. Suriye Savaşının başladığı 2011'den sonra ise dördüncü kuşak yabancı savaşçılar ortaya çıkmıştır. Bu insanlar, DEAŞ ile özdeşleşen birtakım eylemlerin temsilcileri olarak boy göstermiştir (Sageman, 2008: 47-56). Önceki kuşaklardaki seçicilik ve şahsiyette olması gereken öncelikler kaybolmuştur. Çünkü El Kaide 80'ler ve 90'larda adam seçerken kriterler arasında kişilik, ahlak, dindarlık gibi kriterlere göre seçimler yapmıştır. DEAŞ olarak vücut bulan bu dördüncü kuşakta ise bunlar aranan özellikler arasında olmamak ile birlikte, savaşa katılanların eğitim seviyesinin düşüklüğü, buldukları topluma uyumsuzlukları, ekonomik özgürlüklerini alamamış, İslami bilgisi çok az ya da sınırlı ve özellikle Avrupa'dan gidenlerin çeyreği veya daha fazlasının İslam'a yeni girmiş olması, orta ve çoğunlukla alt sınıf ailelerden gelenlerden oluşması, bu kuşağın özelliklerini yansıtmaktadır (Holmer ve Shutuni, 2017). Son kuşağın önceliklerden çok daha eğitimsiz ve genç olması Batı toplumları ile uyumda sorunlar yaşamaları, genel anlamda İslamcılardan daha radikal olmaları, şiddetin meşrulaştırılması gibi

özellikler, bu dördüncü kuşağı ve bu kuşağın zaaflarından ve açmazlarından faydalanan DEAŞ'ı tanımlamaktadır (Boutin, vd. 2016).

Yapılan bir çalışmada DEAŞ'a 35 farklı ülkeden katılan 135 erkek ve 18 farklı ülkeden katılan 38 kadının katılım motivasyon sebepleri şöyle sıralanmaktadır;

Çizelge 27 DEAŞ'a Katılımda Harekete Geçiren Sebepler (Speckhard ve Ellenberg, 2020:106)

Harekete Geçiren Sebepler	Erkek	Kadın	Erkek Ortalama Puanı	Kadın Ortalama Puanı
Temel İhtiyaçlar	18.7%	13.2%	0.49	0.30
İstihdam / İş	22.6%	5.3%	0.59	0.11
Birey/Aile Güvenliği	4.4%	13.2%	0.12	0.34
Aile Bağları	4.4%	42.1%	0.13	1.11
Anlık Cinsel Tatmin	0%	0%	0.00	0.00
Duygusal İlişki Kaçamağı	5.5%	0%	0.15	0.00
Macera	4.4%	2.6%	0.11	0.08
Romantizm	0.5%	15.8%	0.01	0.42
Erkeklik Kimliği	1.7%	Uygulanmadı	0.04	Uygulanmadı
Kadınlık Kimliği	Uygulanmadı	5.3%	Uygulanmadı	0.11
İslami Kimlik	28.6%	50.0%	0.75	1.42
Ayrımcılık	7.2%	13.2%	0.20	0.42
İdeolojik Bağlantılı Sıkıntı	3.3%	2.6%	0.10	0.08
İdeolojik Bağlantılı Tutuklanma	0.5%	0%	0.02	0.00
Aidiyet	6.0%	5.3%	0.15	0.11
Dikkate Alınma	8.8%	5.3%	0.21	0.17
Bir Amaca Hizmet	30.8%	21.0%	0.86	0.56
Öfke	13.2%	2.6%	0.34	0.06
Hilafet Düşüncesi	22.5%	13.1%	0.61	0.36
Cihat Düşüncesi	19.3%	7.9%	0.56	0.19
Hicret Düşüncesi	9.3%	7.9%	0.26	0.25
Tekfir Düşüncesi	2.2%	2.6%	0.06	0.06
Anti Batı Düşüncesi	6.6%	0%	0.17	0.00
Sünni Hakları	11.5%	0%	0.32	0.00
Sonsuz Ödüllere Ulaşma	4.4%	5.3%	0.13	0.17
Sonsuz Onur	0.5%	0%	0.01	0.00
Kefaret/Bağışlanma	1.1%	2.6%	0.03	0.08
Rehabilitasyon	5.5%	0%	0.14	0.00
Cehennem Korkusu	1.6%	5.3%	0.04	0.14
Aldatılma	0.5%	2.6%		

Bu konu başlı başına bir tez konusu olacak derinliktedir. Birkaç cümle ile bir cevap bulunması pek mümkün değildir. Bunun birçok boyutu olmak ile birlikte sosyoloji alanında yazılmış sayısız makale ve tez, dinin toplum üzerindeki etkisinden

bahsetmektedir (Güneş, 2014:157). Elbette din tandanslı terör örgütlerine katılımların da bu tür sosyolojik faktörlerden bağımsız değerlendirilmesi ve anlaşılması mümkün değildir. Bu tezin konusu, konunun derinlemesine sosyolojik nedenlerine değinmekten daha çok, kişileri motive eden ve harekete geçiren örgütsel saiklere değinmektir. Mümkün olan en olası senaryolar üzerinden gitmek gerekirse diyebiliriz ki, dünyanın farklı coğrafyalarından katılan kesimlerin farklı sebepleri vardır. Arap ülkelerinden katılanların sebepleri ile Batılı ülkelere katılanların sebepleri, özünde aynı gibi olsa da farklıdır. Ama bu insanları ortak bir noktada birleştiren bazı noktalar vardır.

Raporlarda ve bazı araştırmacıların tespitlerinde özetlenebilecek benzer şeyler vardır. Bunlardan biri olan Lafree ve Freilich'e göre katılım sebepleri şöyledir;

1. İntikam

İstekleri gerçekleşmemiş, hakkı yenmiş, ümitlerini kaybetmiş ve öfkeli olan YTS'ler, bu duygularını ve öfkelerini hatalı olacağına inandığı bir kişi, grup ve bir şeye yöneltip, öfkelerini ondan çıkarmak isteyenlerdir.

2. Statü

Bu YTS'ler kendi yaşadıkları yerde bir türlü istediğini elde edemediği ve kayda değer bir statüleri olmadığı için, başkaları tarafından değer görmediklerine ve dikkate alınmadıklarına inandıklarından, başkaları tarafından tanınma ve saygı görmek isteyenlerdir.

3. Kimlik

Yaşadıkları ülkelerde bir şeylerin parçası olmayan/olamayan bu kesim, bu yönlerdeki eksikliği gidermek için öncelikle ait olma ve bir şeyin parçası olma ihtiyacıyla yönlendirilen ve grup üyeliği yoluyla benlik duygusunu tamamlayacak bir aidiyet hissetmek isteyenlerdir.

4. Heyecan

Bunlar çok açık bir şekilde yaşadıkları hayattan sıkıldıkları için farklı birtakım şeyler hissetmek ve yaşamak isteyenlerdir. Genelde maceracı tipler olan bu YTS'ler heyecan, adrenalin, zafer duygusunu tatma, farklı yaşamları tatma ve farklı yerleri görme, farklı bir şeyler yapma peşinde koşanlardır (Lafree ve Freilich, 2016).

Elbette tüm motivasyon, bu dört madde ile sınırlı değildir. İslam dininin peygamberinin Suriye hakkında söylediği hadislerin¹⁸ vuku bulacağı inancını pompalayan DEAŞ Terör Örgütü, yukarıda gruplanan ve daha farklı motivasyonlara sahip dünyadaki birçok heyecanlı Müslüman genci saflarına katmayı başarmıştır. Bu gençler İslami bilgi düzeyinde başlangıç seviyesinde olup hassasiyet konusunda doruk noktadadır. Amerikalı psikolog Gordon Willard Allport inancı 3 evreye ayırmaktadır. Birinci evre için şunları söyler; “*duyularına, hayallerine ve işittiklerine ayırım yapmaksızın inanan çocuklarda görülür ve bu evre, deneyimsizlik ve saflık evresidir. Çocuğun ilk inançları duyduklarından oluşur. Çünkü çocuk için sözcükler, gerçekler kadar güzeldir. Bu inanç biçiminin bir kısmı yaşam boyunca sürer. Yetişkinler arasında varlığını sürdüren bazı inançlar, bu sorgulanmayan çocuksu ve irrasyonel inançla ilgilidir*” (Kayılık, 2005:138).

Dünya üzerinde, Suriye’ye giden bu gençlerin özellikle Avrupa’dan giden ve sonradan Müslüman olmuş olanların inanç evresi Doktor Allport’un dediği birinci evrededir. Çünkü bu insanlar İslam ve Allah için bir şeyler yapma arzusu içinde olup, bilgisizlikleri dolayısıyla onlara telkin edilen her türlü direktifi yapma eğilimindedirler. Bu yeni dini, görevlerini ve uhrevi duyguları bir an önce hayatlarında tatbik etmek isterler. Herkesin Müslüman olma gerekçesi farklıdır. Ama ortak olan bir şey vardır. Kişi bir inancı, düşünceyi, ideolojiyi ve fraksiyonu içeriği ne olursa olsun kabul ettiği zaman onun parçası olup adanmak ister ve bir şeyler yapmak ister (Gilbey, 2014). Bu noktada dinler, tarih boyunca kitleleri kullanmak için çok kullanışlı birer araç olmuştur. İşte bilgisiz ve bir şeyler yapma arzusu içinde olan bu insanları örgütlü bir aklın kullanması tabi ki kaçınılmazdır.

İslam ve radikal İslami gruplar üzerine uzun yıllardır araştırmalar yapan gazeteci Claudia Dantschke’ye göre; “*Suriye veya Irak’a gidenlerin yüzde 75’i DEAŞ’a, geriye kalanı da diğer cihatçı gruplara katılmaktadır. Motivasyonlarının ise birbirinden farklı olduğunu ve herkesin öldürmek için gitmediğini. Çoğunun gitme nedeninin, büyük bir projenin parçası olmak istemeleri, tarih yazmak, elit bir gruba dahil olmak istemeleri, bazılarında macera isteğinin ağır bastığını. Bazılarının ise romantik bir tasavvurla gittiğini. Adil olma, yardım etme isteğiyle gidenlerin de olduğunu ve yapılan propagandaya inandıklarını, bazılarının da bir*

18 İslam dininin peygamberine ait olduğuna inanılan sözlerin dilden dile aktarılarak yazıya geçirilmiş hali.

Müslüman olarak orada harika bir hayat süreceğine inandığını” ifade etmektedir (Dw.com, 2016). Dantschke’nin söyledikleri de Lafree ve Freilich’in söyledikleriyle benzer ve paralel tespitlerdir.

İşin psikolojik boyutlarıyla ilgili çalışma yapanlar da Dantschke’nin söylediklerine benzer gerekçeler ile örgüte katılım sağladıklarını ifade etmişlerdir (Kartal, 2017:5-7).

ICSR’nin raporunda ise adanmış üyeler ve adanmamış üyeler olarak iki temel ayrım yapılmaktadır (Haid, 2018:13). Adanmamış olanların rehabilitasyonunun oldukça kolay olduğu ve topluma kazandırılmasının mümkün olduğu ama adanmış olanların ise neredeyse imkânsız olduğu ama bunların arasında da rehabilite olabilenlerin çıkacağını ama her zaman başarısızlığın fazla olduğu ve bu insanlar rehabilite olsa bile, her zaman kontrol altında tutulmaları gerektiği söylenmektedir.

Suriye ve Irak’ta bir Hilafet Devleti adıyla cazibe merkezi oluşturan örgüt dünyanın her yerinden Müslümanları buraya çağırıp (Bbc.com, 2014) çekmeye başladıktan sonra, bu insanların Suriye’ye güvenli intikali de gerekmiştir. Bunu büyük bir oranda Türkiye rotası üzerinden yapmaktadır. Türkiye rotası savaşın başlarında 2012 – 2015 ve kısmen 2016’da çok rahat geçilebilen 15-20 TL gibi çok cüzi rakamlar ile geçilen bir sınır iken, 2018’de 2000-5000 dolar gibi fiyat aralığında geri gelmek için kullanılan bir rota haline dönüşmüştür. Elbette bunda DEAŞ’ın Suriye’de yaşadığı güç kaybı ile birlikte, Türkiye’nin Fırat Kalkanı ile örgütü kendi sınırından uzaklaştırması sonucu, örgütün Türkiye’den gelen lojistiğine darbe vurması ve birçok militanını kaybetmesi (Evrensel.net, 2019) ile birlikte, sonrasında Türkiye’nin sınıra yapmış olduğu duvar ve teknolojik, askeri önlemler de etken olmuştur. Ayrıca ülkeler arasında artan iş birliği ve tabii ki ABD’nin başını çektiği DEAŞ karşıtı koalisyon, DEAŞ’ın birkaç yıl içinde güç kaybetmesine ve birçok örgüt üyesinin ölmesine sebep olmuş ve bir kısmı da yakalanmıştır. Yakalanmayanlar da sürecin istedikleri gibi gitmediğini anlayınca, çözümü Suriye’den geldikleri ülkelere geri kaçmakta bulmuşlardır (Jenkins, 2019).

C. DEAŞ’a Katılımda Propaganda Yöntemleri

Dünyanın birçok ülkesinden özellikle de Avrupa’dan, Müslüman veya yeni Müslüman olmuş birçok genç, DEAŞ’ın internet propaganda sistemine maruz kalarak bu örgüte katılmıştır. En popüler uygulamalar başta olmak üzere, birçok

aplikasyon örgüt tarafından kullanılmıştır. Video platformları ile propaganda ve savaş bölgelerindeki hayat ve günlük yaşam, ya da savaş ile ilgili yüksek kalitede görseller aktarılırken, fotoğraf paylaşım platformları ile oralara ait kaliteli fotoğraflar paylaşılmaktadır. Blog sayfaları ile daha çok dini alt yapı verilirken, aynı zamanda nasıl seyahat edileceği, ne yapılması gerektiği, güzergahlar ve rotaların seçimi, ne kadar para getirilmesi gerektiği, geride bırakacakları aileleri ile olan diyalog ve ilişkiler ya da tembihler, Suriye'deki hayat standartlarının neler olduğu gibi bilgiler verilmektedir. Sorulara cevap verilen sitelerde ise daha genel sorular ve buna uygun kısa cevaplar verilmektedir. Uçtan uca şifreleme yapan sohbet programlarıyla ise çok daha hassas ve özel bilgiler paylaşılarak kişiler her türlü propagandaya maruz kaldığı gibi, yalnız olmadıkları hissi verilerek merak ile başlayan konuşmaları örgütsel bir hayata doğru evrilmektedir (Home Office of United Kingdom, 2015). Her ne kadar şu an birçok arama motoru ve video paylaşım sitesi ya da paylaşım ve iletişim platformları, DEAŞ'e ait olan ve şiddet içeren video ve içerikleri hemen sistemlerinden kaldırıyor da DEAŞ'ın ilk dönemlerinde bu uygulama olmadığından, birçok video internette uzun süre dolaşmış ve birçok gencin sempatisine sebep olmuştur. Özellikle Avrupa'da yaşayan Müslüman gençlere, DEAŞ'ın alternatif bir Müslüman hayatı önerdiği ve artık günaha batmış Batı toplumu içinde yaşamak zorunda olmayacakları ve bir hilafet devletinin kurulduğunu, her Müslümanın bu devletin bir parçası olması gerektiği propagandasını işlemiştir. Bu devletin inşasına ve bu savaşa katkıda bulunmaları gerektiğine ve bunun tüm Müslümanlar üzerine farz olduğu iddiasını, etkileyici bir şekilde, profesyonel videolar ile işleyerek bu insanları etkileyebilmiştir (Khawaja ve Khan, 2016). Bu yazılarda DEAŞ hem başarılarının propagandasını yaparken hem kendi savaş doktrinlerine dair bilgiler de vermektedir. Yakın ve uzak düşman ya da Batılı ülkelerde yalnız kurt olmanın erdemleri ve yöntemleri gibi (a.g.e). Bu çalışmamız için, örgütün kendi propaganda yayınlarını yapan internet sayfalarından elde ettiğimiz bu dergilerden bazılarını inceleyince, yayınlarda ilk göze çarpan El Kaide'den daha farklı ve kapsamlı bir içerik ve iyi bir dizgi, dizayn kurgusu bulunduğu, aynı zamanda iyi bir editör ve ekip tarafından hazırlandığıdır. El Kaide'nin Yemen kolunun çıkardığı ve Enver Evlaki'nin¹⁹ denetiminde çıkan ve İngilizce yayın yapan *Inspire* dergisi ile paralellik gösterse de her iki örgütün

19 Enver Evlaki ABD'de doğmuş Yemenli eğitilmiş bir hatip ve El Kaide'nin medya uzmanlarından biri.

doktrinel ve pratik yaklaşımlarının farklı olması dergilere de yansımaktadır. Elbette *Inspire* dergisi de El Kaide örgütünün kat ettiği aşama açısından dikkat çekici ve önemlidir. Ama DEAŞ'ın *Dabık* dergisinde yer alan içerikler çok daha profesyonel düzeydedir. Dergi içeriğinde *Hard Talk* başlığında, ellerine geçirdikleri Batılı rehinerler ile yapılan röportajlara yer verilmiştir. *Düşmanların Satır Aralarında* başlığında kritikler, eleştiriler bulunması ve sürekli Suriye'de yaşanan savaşa dair anlık reaksiyon göstererek gündeme uygun içerikler ve çeşitli istatistiklere yer verilmesi ile farklı bir çizgide bulunmaktadır (Carter Center, 2017; Kibble, 2016).

DEAŞ propagandayı birçok yöntem ile yapmaktadır. Yazılı, işitsel ve görsel içerikleri yoğun bir şekilde kullanan örgüt, birçok dergi çıkarmıştır, kaliteli baskılı zengin içerikli ve etkili fotoğrafları ile dolu, iyi bir editörün elinden çıkmış hissi veren bu dergiler, internet üzerinden pdf olarak indirilebilme özelliği ile birçok gence kolaylıkla ulaşabilmiştir (Lakomy, 2021).

Elbette sadece dergilerle değil, gençleri harekete geçirecek *Neşit* diye adlandırılan coşturucu, çalgısız marşlar ile birçok genci kendi saflarına katmasalar bile kendi sempatilerini kazanmalarını sağlamışlardır (Baele vd., 2019). Bu konuda yapılan araştırmada görülmüştür ki örgüt en güçlü olduğu dönemde, özellikle kendi propaganda malzemelerini yayarken zorlanmadığı ve hiçbir servis sağlayıcının dijital içerik ve vidoları silmediği dönemde, Türkiye'de DEAŞ'tan nefret eden gençler arasında bile, DEAŞ'ın marşları çok popülerlik kazanmıştır. Yapılan araştırmada, forumlarda, gençlerin bu marşları anlamasalar bile çok sevdikleri “*abi bu marşı dinleyince elime keleşini alıp Suriye'ye gidesim geliyor*” diyenlerin bile olduğu görülmüştür. Bunun da sebebine baktığımızda gençlerin özellikle bu marşları online silahlı oyunlar oynarken dinledikleri gözlenmiştir.

Oyun konusunda ise, DEAŞ çok profesyonel olmasa da kendi yaptığı ya da var olan silahlı oyunların kaynak kodlarını değiştirerek internete yükledikleri bazı oyunların içinde kendi örgütlerinin bayrak ve amblemlerini koyarak ya da marşları ekleyerek propaganda yapmışlardır. Bunun dışında kendi çatışma görüntülerini profesyonel sporcuların kullandıkları *go pro* denilen ve kafaya kask ile takılan ve 4k kalitesinde çekim yapan kameralar ile oyunlardaki FSP, yani birinci şahıs nişangah ile âdeta oyunlardaki deneyimin daha gerçekçi halini yansıtan çatışma görüntüleriyle, hayatları oyunlar ile iç içe olan gençlerin ilgisini çekmekte ve bu gençlerin DEAŞ'a olan sempatilerini ya da gidiş kararlarını etkilemektedir (Dauber, 2019).

Bunun dışında videolardaki görsellik, yüksek kalite, veriliş biçimi ve hikâyeleştirme ile içselleştirme yaptırılmaktadır. İster negatif yani Müslümanlara zulüm gibi öğeler ile olsun, isterse pozitif yani saldırı, imha, başarı ve zulüm edenlerin cezasını çektiği infaz görüntüleri olsun, tüm bunlar kişinin kendisini videoda yaşanan sahnelere koyma isteğini uyandırmaktadır. Kişiyi hem psikolojik olarak etki altına alacak subliminal mesajlar içermekte, hem de kişide örgüte karşı olan doğal duvarların yıkılmasını sağlayarak daha fazla araştırma ve bilme isteği uyandırmaktadır (Robinson ve Dauber, 2018). Videolardaki etkiler ve birden çok kullanılan pahalı ekipmanlar, mikrofonlar, farklı açılardan birden fazla milimetrik kameralar ile saatlerce süren çekim çalışmaları yapıldığı bilinmektedir. Uzmanlara göre böyle bir çekimin maliyeti en az 200 bin doları bulabilmektedir (Hurriyet.com.tr, 2021-a) Bu masrafı anlamak için 2016'da öldürülen DEAŞ sözcüsü Adnani'nin sözünü hatırlamakta fayda var. Kendisi, "*Cihadımızın yüzde ellisi medya cihadıdır*" demiştir. DEAŞ'ın, tüm bu kadar çaba ve parayı vermesinin sebebi, örgüte her türlü getirisi olacağını bildiği içindir. Çünkü gençlerin örgüte katılım devamlılığı, örgütün devamlılığı demektir. Ve bunun için masraftan kaçınılmamalıdır. Çünkü hiçbir örgüt kendisine katılanlar olmazsa ayakta kalamamaktadır. Bu sağlıklı nüfus döngüsü için gerekli olan popülasyon alt limiti gibi gereklidir (Espenshade, 2003). İşte yukarıda da açıklandığı üzere, DEAŞ bu farklı propagandaları harmanlayarak kendine has bir yaklaşım ile gençleri örgüt saflarına katabilmiştir.

D. DEAŞ'e Katılan Yabancı Savaşçılar²⁰

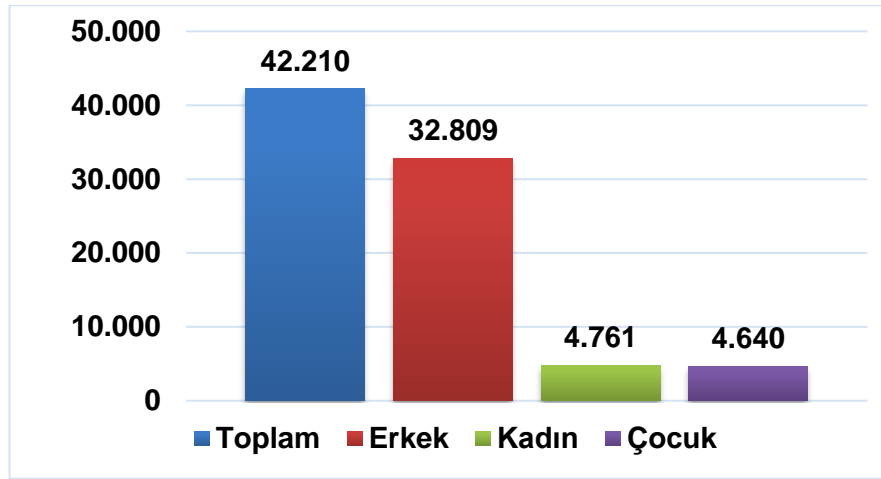
Öncelikle belirtmek gerekir ki, Suriye'de, DEAŞ'ın dışında birçok yabancı savaşçı barındıran örgüt vardır. Bunların başlıcaları DEAŞ, El Nusra şimdiki adıyla HTŞ²¹ ve de YPG²²'dir. Ama burada yabancı savaşçı kavramıyla ön plana çıkan birinci örgüt, DEAŞ Terör Örgütüdür. Örgütün en güçlü olduğu zamanda Irak ve Suriye'de hakimiyeti altına aldığı alanların büyüklüğü 110 milyon kilometre karedir (Omtzigt, 2020). Bu anlamda Suriye'ye diğer ülkelerden giden yabancı savaşçılar tabiriyle tüm örgütler anlaşılacak ile birlikte, asıl pastadan en büyük payı alan DEAŞ'lı YTS'lerdir.

20 Batının çıkardığı bir kavram olan "Yabancı Savaşçılar" diye tabir edilen insanlar aslında teröristtir.

21 Heyetüt Tahrir eş Şam ya da Şam'ın Kurtuluşu Heyeti, Suriye'de El Kaide'nin Suriye kolu olarak bilinen eski adıyla Nusret Cephesi radikal dinci selefi terör örgütüdür.

22 Yekîneyên Parastina Gel, Halk Koruma Birlikleri veya Halk Savunma Birlikleri isimli örgüt Abdullah Öcalan'ın direktifleri ile 2002 yılında Suriye'de kurulmuş sol tandanslı bir terör örgütüdür (İnci, 2019:23).

Ve katılım sayıları ve rotaları aşağıda sıralanmaktadır. BM'ye göre 110 ülkeden 25 ile 41 bin yabancı savaşçının DEAŞ'e katıldığı düşünülmektedir (UN, 2018) Avrupa Komisyonu'na bağlı çalışan Radikalizm Farkındalık Ağına göre bu rakam 120 ülkeden 42 bin kişidir (RAN Manual, 2017). Her ne kadar birçok raporda 40 bin civarı bir sayı veriliyorsa da yine BM'ye göre bu sayı Irak ve Suriye dışındaki ülkelerden giden insan sayısıdır. Irak ve Suriye'deki yerel örgüt mensupları ile bu sayı 100 bini bulmaktadır (UNODC, 2019-a). Ama maalesef bu rakamlar yine de tam olarak net değildir. Özellikle savaşın ilk 3 yılında tutulan katılım istatistikleri ve veriler sağlam değildir. 2014'ten sonra DEAŞ'ın Suriye sahasında aldığı alanın büyümesiyle birlikte, ülkeler daha iyi kayıt tutmaya ve önlemler almaya başlamıştır.

Şekil 35 DEAŞ'e Katılan Erkek, Kadın, Çocuk Sayısı Grafiği (a.g.e.s)

Çizelge 28 Bölgelere göre DEAŞ'e Katılan YTS Sayısı (a.g.e.s)

Ortadoğu ve Kuzey Afrika	18.852
Doğu Avrupa	7.252
Merkez Asya	5.965
Batı Avrupa	5.904
Doğu Asya	1.010
Güneydoğu Asya	1.063
ABD, Avustralya, Yeni Zelanda	753
Güneydoğu Asya	447
Alt Sahra	244
Toplam	41.490

Rusya, en fazla DEAŞ'e katılımın olduğu ülkelerin başında gelmektedir. En fazla katılım 4500 ila 6000 arasında kişi ile Tunus'tan olmuştur. Avrupa'da en fazla katılım Fransa'dan olmuştur. İngiltere, DEAŞ'e katılanların en iyi kaydını tutan ülkelerin başında gelmektedir. Neredeyse her bir kişi hakkında ayrıntılı bilgiye sahiptir. İngiltere'den ortalama 850 kişi katılmış, bunların 145'i kadın ve 50'si

çocuktur (Bbc.com, 2017). DEAŞ'e katılanların yarısı ya ölmüştür ya da hapidedir. Ölüm ve hapisten kurtulan az bir kısmı da ülkelerine geri dönebilmıştır. Birçoğu istihbaratın takibindedir. Tabii bu kendilerinin tehdit olmadıkları anlamına gelmemektedir. Kendi ülkelerinde hâlâ tehdit olan, silah ve bomba eğitimi almış bu kişiler, her an bir saldırı yapma potansiyeline sahiptir. Nitekim Mart 2019'da örgütün toprak hakimiyeti bittikten sonra bile sempatizan veya yalnız kurt saldırıları gerçekleşmiştir (Amerikaninsesi.com, 2021; Euronews.com, 2020-a). Avrupa'da Suriye'den dönenler arasında, DEAŞ Terör Örgütünün cazibesinin azaldığına dair birtakım işaretlerin olduğu da haberlere konu olmaktadır (Washingtonpost.com, 2020). Bu konuda DEAŞ'ın hızlı yükselişi ve hızlı yok oluşu sonrası oluşan hayal kırıklığının etkisinin yanında, örgüt saflarında ölen, hapse atılan ve halen SDG hapisanelerinde zor şartlar altında tutulan, DEAŞ teröristlerinin durumlarının payı da vardır. Dönenler arasında gerçeği görme, hayal kırıklığı, yanıltan dönme ile karışık bir ruh hali mevcuttur. RAN Manual adlı radikalleşme araştırma kuruluşu özellikle Avrupa'da DEAŞ'e katılıp geri dönenler ile ilgili neden döndüklerine dair 4 çeşit ruh hali üzerinde durmaktadır (RAN Manual, 2017);

- 1- Hayal kırıklığı / pişmanlık.
- 2- Halen ideolojik olarak aktif olan ve dini inancını daha iyi yaşayabileceği bir hayat arayan.
- 3- Suriye ve Irak'tan daha fazlasını, Avrupa'da yapabileceğini düşünen ve eylemleri Avrupa'ya taşıma niyeti olanlar.
- 4- Tutuklananlar ve istemeyerek dönenler.

Dönemeyip tutuklananların durumu ise muğlaktır. SDG ülkelerin kendilerine destek vermekten imtina ettiğini ve bu DEAŞ'lı tutukluların, her zaman büyük bir risk taşıdıklarını ifade etmektedir. Çünkü kamplarda kaçışlar olmaktadır ve bu baskı ve risk her geçen gün artmaktadır. Kamplarda bulunan kadınlar İdlib'teki eski DEAŞ mensupları ile irtibat halindedir ve birçok kaçma olayı organize edilmektedir. Sadece 2020 yılında 20 kişi kaçmıştır. Kaçan kadınlardan biri DEAŞ'ın hapis dışındaki eski üyelerinin organize ettiği bir kaçışta kendisi ile birlikte 9 kadın ve 20 çocuğun kaçışını aktarmaktadır. Eğer bu örgüt mensupları kaçarsa ya da bir baskın ile kaçırlırsa eğitilmiş ve hazır teröristler olarak örgüt tehlikeli bir yükselişe geçebilir. Avrupa ülkeleri kendi vatandaşlarını alma konusunda isteksizler ama El Hol kampı

ve benzeri diğer kamplardaki gidişat bu sessizlik ile özölemeyecektir. Çünkü kamplar kapasitesinin çok üstündedir ve büyük bir yığılma vardır. SDG durumun her an kontrolden çıkabileceğini dillendirmektedir. Çünkü durum, kendilerinin baş edebileceklerinin çok üstündedir. Avrupa bu konuda birkaç istisna dışında herhangi bir kimseyi ülkeye kabul etmemiştir. Rusya, Özbekistan, Kazakistan, Tacikistan ve Kosova 1200 vatandaşını kabul etmiştir. Türkiye ise SDG'yi PKK'nın uzantısı olarak gördüğü için herhangi bir resmi girişimde bulunmayı reddetmektedir (Bbc.com, 2019-c). Türkiye'den DEAŞ'a katılan ve önemli görevlerde bulunmuş ve şu an Haseki'nin, Rümeylan ilçesinde SDG tarafından hapiste tutulan DEAŞ'lı İlyas Aydın, Türkiye'den örgüte katılan sayısının 3 bin civarında olduğunu bunun yarısının öldüğünü, 500 kadarının yakalandığını söylüyor, geriye kalan bin kişi içinde Türkiye'ye dönen de olduğunu, akıbeti bilinmeyen de olduğunu Irak'ta merkezi yönetim hapishanelerinde veya Suriye'de SDG hapishanelerinde olanlar da bulunduğunu aktarmaktadır (Bbc.com, 2019-e). Elbette rakamlar ülkelerin verileri ve raporlar arasındaki farklılıklar ile değişmektedir.

V. DEAŞ'A ULAŞIM VE ROTALAR

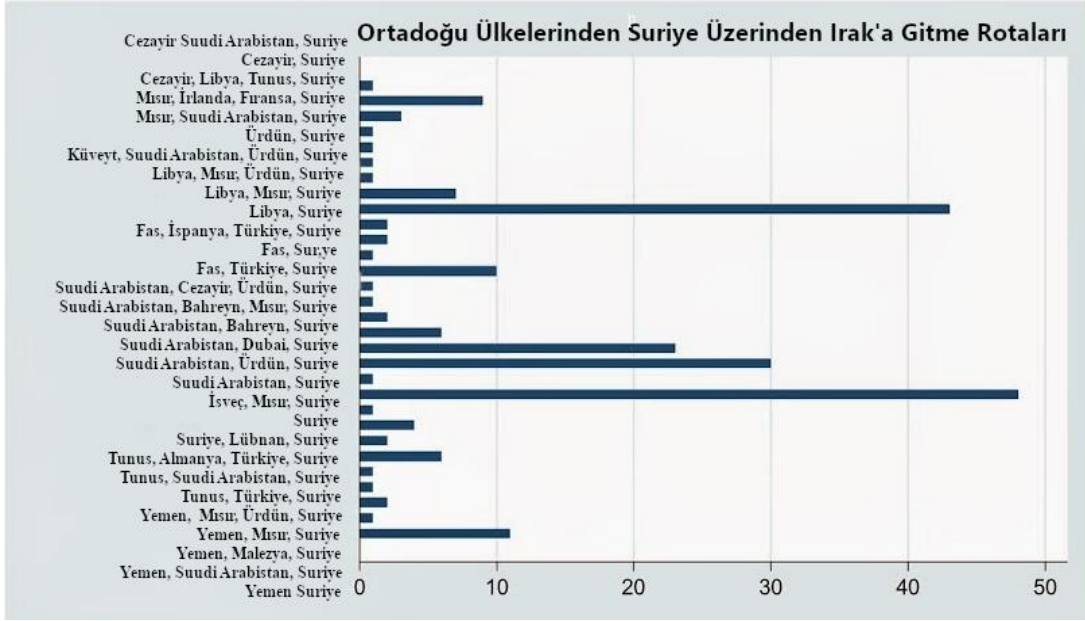
Dünya üzerindeki çatışma bölgelerinde örgütlere katılım çok önemli bir yer tutmaktadır. Her ne kadar Suriye savaşı kısmen istisna sayılsa da dinci örgütlere katılımlar kişilerin kendi hayatlarındaki İslami eğitim ve çabayla direkt ilintilidir. DEAŞ bu konuda diğer örgütlerden farklı olarak eğitilmiş olmayanlara da kapısını açık tutmuştur. Oysa El Kaide ve bağlantılı örgütlere katılımlarda örgüt propagandalarında kişilerin kendilerini dini, fiziksel ve bilgi yönünden geliştirmeleri istenmektedir. Yani örgütler kendilerine katılmadan önce katılacak olanlardan birtakım hazırlıklar yapmalarını beklemektedir. Buna kişinin katılım için beraber yanında götüreceği para ve bir takım kişisel malzemeler de dahildir. Bu anlamda bir örgüte katılacak kişinin yetişmesi ve örgüt saflarında yer alması zahmetli ve emek isteyen bir iştir. Bu hazırlık süreci kısmen PKK Terör Örgütü için de geçerlidir. Kişilerin örgüte katılmadan önce teorik olarak örgütsel fikir yapısına hazır olması ve inanması beklenmektedir. Biraz kişisel çaba ile beraber bu kişiler örgüte katılım öncesi örgüt mensupları tarafından şehir yapılanmaları tarafından örgütsel eğitime tabi tutulmaktadırlar. PKK Terör Örgütü de örgüte katılmada para veya kişinin kendi silahını satın alacak parayı beraberinde getirmesini talep etmese de din tandanslı terör örgütleriyle paralel bir süreç işlemektedir. İşte bir örgüt mensubunun örgüt saflarına katılması zaman ve emek sonucu gerçekleştiği için bireylerin katılım sağlarken güvenli bir şekilde ikmallerinin yapılması ve güvenlik güçlerine yakalanmamaları da önem arz etmektedir. Bu da güvenli araçlar ve rotalar ile mümkün olabilmektedir. Özellikle DEAŞ gibi uluslararası katılımların yoğun olduğu örgütlerde dünyanın her yerinden gelecek insanlar için güvenli ikmal büyük önem arz etmektedir. Bu başlıkta katılımların hangi rotalardan ve ne şekilde gerçekleştiği açıklanmaya çalışılmaktadır.

A. Suriye ve Irak'a Gidiş Rotaları

Suriye ve Irak'taki savaşa gidenlerin -ister YTS olsun ister uluslararası kabul görmüş muhalif gruplar olsun- kullandıkları rotalar hemen hemen ortaktır. Suriye ve Irak'taki savaşlara gitmek için yola çıkan YTS sayısı ile ilgili verileri yukarıda vermiştik. Buralara giden insanların gitmek için kullandığı yollar ve rotalar ile gelmek için kullandığı rotalar genelde aynı olmak ile birlikte, DEAŞ'ın doğuşu, yükselişi, eylemleri, Batılı ülkelerdeki eylemleri sonrası ülkelerin aldığı sıkı güvenlik önlemleri ve istihbarat birimleri arasındaki veri paylaşımları dolayısıyla Suriye ve Irak'a giden YTS'ler, gelişlerinde aynı rotaları kullanmamakta ya da çok daha komplike bir geri dönüş rotası planları yapmaktadırlar. Raporlara göre 2017 yılında 146 ülke DEAŞ'a katılabileceğinden şüphelendikleri kendi vatandaşlarından oluşan 53.781 kişinin isimlerini Türk yetkililere vererek, bunların Türkiye üzerinden Irak ve Suriye'ye gitme teşebbüslerinin önlenmesi için yardım istemiştir (Barrett, 2017:16). Türkiye, Irak ve Suriye ile olan uzun sınırlarından dolayı ve yabancı ülke vatandaşlarının, özellikle de Batılı ülke vatandaşlarının kolaylıkla turist olarak gelip şüphe çekmeden DEAŞ katılımların sağlandığı rotalar arasında ilk sırada gelmektedir. Uzmanlara göre Suriye'de çeşitli terör gruplarına katılımların yüzde 70 – 80'inin Türkiye üzerinden yapıldığı düşünülmektedir. İstihbarat raporları, kaçakçıların ve yakalanan örgüt mensuplarının ifadeleri de bu bilgiyi doğrulamaktadır. Kuzey Afrika'dan, Suriye ve Irak'a giden YTS'lerin birçoğu, Türkiye üzerinden gitmiştir (Watanabe, 2018). Ve bunların kullandığı rota çok klasik bir rota olan uçak ile İstanbul, daha sonra karayolu ile Antep ve sonra sınır köylerinden geçiş şeklindedir. Bu geçiş şekli DEAŞ'ın kurulduğu 2013'ten itibaren 2014 ve 2015 yılları dahil bu kolaylığı korumuştur (Renard vd., 2019). Elbette bunda Türkiye'ye sınır olan Suriye tarafının örgütün eline geçtiği 2013 yılından 2016 yılına kadar elinde tutmasının etkisi büyüktür. Bu süreçte Türkiye rotasının kullanılma sıklığı en doruk noktasındadır (Vignal, 2017). Lübnan sınırının DEAŞ'ın eline geçtiği 2013- 2014 yılları arasında, Lübnan'dan gelen ikmal hattı DEAŞ'ın burayı kaybetmesiyle kesilmiştir. Bu tür sınırlarda alan hakimiyeti, her zaman örgütlerin YTS geçişlerinde sınırların avantajlarını kullanmalarını sağlamıştır. 2016 yılında birçok faktör ve verinin beraber değerlendirildiği, Kuzey Afrika ve Avrupa'dan yüzlerce şehrin, noktanın, kara, hava, demiryolu ve deniz rotasının hesaba katıldığı, bu rotalardaki güvenlik önlemleri ve yollardaki araç hız durumlarına ve yoldaki YTS'lerin bekleme durumlarına kadar birçok faktörün hesaba katıldığı raporda ortaya çıkan tabloda, 1.195.537 bağlantı

noktası 1.488.552 hattı içeren milyonlarca olası rota ile yapılan çalışmada, 14 tane olası senaryo ortaya çıkmaktadır (Boyd vd., 2016). Bu 14 farklı senaryoda, havayolunun kaynak noktadan hedef noktaya en yakın havayolunun dahil olduğu en kolay ulaşım yolu senaryosundan, havayolunun olmadığı çok sıkı kontrollerin olduğu kara ve deniz geçişlerinin de işin içine dahil olduğu en zorlu senaryoya kadar tüm ihtimallerin işin içine katılarak değerlendirildiği senaryolardan oluşmaktadır. YTS'ler savaşın başlangıcında en kolay rota olan İstanbul- Antep – sınır köyleri ve Suriye rotasında hiç zorlanmadan geçtikleri gibi (Hammond, 2016) daha sonra, DEAŞ'ın yenilmesinden hemen önceki geçişlerde çok farklı ve zorlu yolları kullanarak zar zor geçebildikleri bilinmektedir. Bu verilerden elde edilen sonuçların analiz edilmesi ile oluşturulan bu senaryolar gerçeklerle ve istihbarat raporları ile örtüşmektedir ve DEAŞ'ın güçlü olduğu dönem, zayıfladığı dönem ve yenildikten sonraki dönemdeki rotalarını anlamak için önemlidir. Özellikle yenildikten sonra veya hemen öncesinde en zorlu rotalarda yapılan yolculuklar, Suriye'ye giriş için olmaktan daha çok kaçışın bir parçasıdır. Burada özellikle mülteci kamplarını kullanarak kendilerini birer sığınmacı ve Suriye'den kaçmak zorunda olan sıradan bir Suriyeli gibi gösterme, çıkış için en çok kullanılan yöntemlerden biri olmuştur.

El Kaide 2003'te, Irak'ta ABD'ye karşı savaşmak için, Kuzey Afrika ve Arap Yarımadası'ndan topladığı YTS'leri Suriye üzerinden geçirmek için kullanılan rotalar oluşturmuştur (Khaddour ve Hasan, 2020:8). El Kaide'nin mirası olan bu rotalar aynen olduğu gibi Suriye iç savaşında ve de DEAŞ'ın kuruluşundan sonra Suriye ve Irak arasında oluşan güçlü DEAŞ otoritesi ve sınır geçirgenliği döneminde de kullanılmıştır. (Felter ve Fishman, 2008:20; Cartalucci, 2014)

Şekil 36 2003'te Irak Savaşında Kullanılan Rotaların Suriye Savaşında da Kullanılması ve Rotaların Kullanım Yoğunluğu (Felter ve Fishman, 2008:20; Cartalucci, 2014)

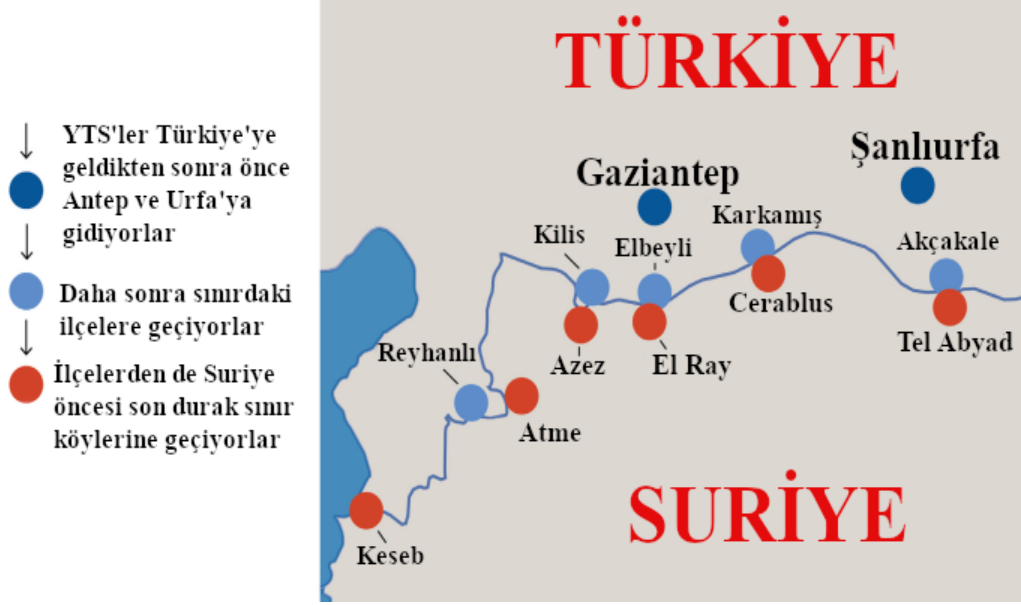
Yine özellikle Kuzey Afrika'dan gelenler Suudi Arabistan ve Ürdün rotasını da kullanmaktadır. Tunusluların büyük bir kısmının geriye dönük pasaport taramalarında, Türkiye üzerinden Suriye'ye geçmeden önce Libya'da bir süre kaldıklarını da göstermektedir (Sterman ve Rosenblatt, 2018). Kuzey Afrika ülkelerindeki YTS'ler için Libya sahası, Suriye'de savaş devam ederken bile Suriye'den sonra ikinci bir destinasyon olmuştur. Hâlâ DEAŞ Libya'da varlık göstermektedir, özellikle yüz bin nüfuslu Derne kenti Libya'daki Rakka olarak bilinmektedir ve Irak ile Suriye'deki bazı Libyalı DEAŞ'lılar da bu kente dönmüştür (Hurriyet.com.tr, 2021-c).

BM Raporları ve başka raporlar göstermektedir ki Türkiye Rotası Suriye Savaşı'nın başından sonuna kadar dominant bir rota olarak kalmıştır (OHCHR, 2015-b; Sterman ve Rosenblatt, 2018).

Yine Avrupa'da ve Dünya'da yerleşik olan bütün kaçakçılık rotaları YTS'ler tarafından kullanılmaktadır (UNODC, 2019-b). Suriye'ye sınır olan ülkelere geçmek görece çok daha kolay iken elbette araya ülke sayısı girdikçe ve gelinen ülke ve transit ülkeler daha gelişmiş oldukça, ülkenin giriş çıkışları daha sıkı kontrol edilmekte, istihbarat ve çıkış yapan kişiler hakkındaki geri bildirim oranı da artmaktadır. Tüm bunları atlatmak ekstra masraf, zaman ve çaba demektir. Elbette

Suriye'ye gitmek için araya giren her ülke ve zorluk masrafları arttırmaktadır. Suriye'ye komşu olan ülkeler savaşın başlangıcında daha rahat ve ucuza geçilirken alınan güvenlik önlemleri, hem kaçakçılık rotalarını ve rotaların zorluğunu hem de fiyatları etkilemektedir. Savaşın başlarında 2013 yılında 15-20 TL kişi başı fiyatı 2015 yılında 20-50 TL (Cumhuriyet.com.tr, 2015) olan fiyat, 2019 yılında 700-2000 dolara (Edwards, 2019) şimdi ise 5000 dolara kadar çıkmıştır. Suriye'de DEAŞ'lıların tutulduğu Al Hol kampından kaçışın maliyeti 2020 yılı rakamlarına göre 15.000 doları, Al Roj'dan ise 40 bin doları bulabilmektedir (MEI, 2020). Yine kaçanların aktardığı bilgilere göre kaçış organizasyonları 5 ile 20 bin dolar arasında değişmektedir. Bir ÖSO militanının anlattığına göre, 2022 yılında ise bu kamplardan birinden bir DEAŞ'lıyı sadece Türkiye'ye getirmek için bu rakamlar 40-50 bin Euro'yu bulabilmektedir (Kırsadalga.net, 2022). Suriye'den zaten kaçmış ve Türkiye'de bulunan DEAŞ teröristlerine sahte Rus, Fransız, Belçika, Bulgar ve diğer ülke pasaportları düzenleyen bir kaçakçılık şebekesi ise Amerika'ya 15 bin dolar gibi bir rakama götürmektedir (Theguardian.com, 2022). Bu kaçakçılar aynen bir seyahat acentesi gibi çalışmaktalar ve İstanbul'da ofisleri bulunmaktadır. Ve yakalanana kadar bu işi yasal bir kılıf altında çok rahat bir şekilde çekinmeden yapmaktadırlar.

Tüm dünyadan Suriye'ye giden YTS'lerin özellikle de Avrupa'dan gidenlerin kullandığı en başat rotaların başında Türkiye gelmektedir. Elbette Türkiye dışında da rotalar mevcuttur. Ama teröristlerin izledikleri rotalar hep aynı olmamaktadır. Kimileri birçok ülke üzerinden geçerek Türkiye'ye gelmektedir. Kimi Avrupalı YTS'ler Afrika'da birkaç ülkeye gidip, tatil yapıyormuş izlenimi vererek Türkiye'ye gelmektedir. Cihatçı John olarak bilinen DEAŞ'ın infazcısı ise 6 Avrupa ülkesini geçerek Yunanistan'dan bot ile Türkiye'ye geçmiştir (Foxnews.com, 2016). Sonuç itibarıyla Türkiye'ye gelmiştir ama bilinçli bir YTS olduğu için istihbarat radarına takılmamak için bu yöntemi seçmiştir.

Şekil 37 Türkiye Üzerinden Suriye'ye Giden ve Dönen YTS'lerin Sınır Geçiş Noktaları (Stein, 2016:4)

Elbette bu rotaları bu insanlar tek başlarına geçmemektedir. Örgütten yardım alarak geçmektedirler. Suriye iç savaşının ilk zamanlarında tek başına Avrupa'dan yola çıkıp Türkiye'ye kendi çabasıyla gelip, sınırı geçip DEAŞ'e katılanlar olduğu gibi, esas itibarıyla örgütün Türkiye'de kurduğu kaçakçılarla iş birliği bu işin ana omurgasını oluşturmuştur. Elbette bu iş, DEAŞ'ten önce Suriye'deki mevcut gruplar tarafından ve El Kaide'nin Suriye kolu olan Nusret Cephesi tarafından oluşturulmuştur. DEAŞ kurulunca birçok NC teröristi DEAŞ'e katılmıştır ve doğal olarak bu Türk kaçakçılık ağları da DEAŞ'e geçmiştir (a.g.a). Şekil 37'de kullanılan rotalar PKK-PYD dahil Suriye'deki tüm gruplar tarafından kullanılmaktadır. Ama bu çalışmanın konusu DEAŞ olduğu için, özellikle DEAŞ vurgusu yapılmıştır. Çünkü bu rotalar DEAŞ'ın Suriye Savaşı boyunca kullandığı YTS geçiş rotalarıdır. Savaş boyunca harita değiştiği için DEAŞ'ın elindeki toprak miktarı da değişmiştir. Buna paralel olarak sınıra yakınlık uzaklık ve Türkiye tarafındaki güvenlik önlemleri bu geçiş noktalarının belirlenmesinde etkili olmuştur. Ama genel hatlarıyla DEAŞ'ın kuruluşundan bittiği kabul edilen Mart 2019'a kadar kullandığı rotalar bunlardır.

Yine şekilde 38'de görülen rotalar da hem gidiş hem dönüş için kullanılmıştır. Hep değinildiği üzere kaçakçılık rotaları aynı zamanda YTS'lerin rotalarıdır. Gidiş için kullanılan rotalar genel anlamda dönüş için de kullanılmıştır (CHRG, 2014).

Avrupalı YTS'lerin yüzde 30'u 2016'nın sonuna kadar ülkelerine çoktan dönmüştür (Nicolson, 2017). Avrupa'dan katılan YTS sayısının 5500 ile 7500 arasında olduğu sanılmaktadır ki bu da 1615 ile 2250 kişinin sorunsuz bir şekilde ülkelerine geri dönmüş olduğu anlamına gelmektedir. Çatışma bölgelerine gidiş ve dönüş rotaları hem legal muhalif gruplar hem de YTS'ler tarafından ortak kullanılmaktadır (Boyd vd., 2016). YTS'lerin de Suriye ve Irak üzerinden geri dönerken kullandıkları temel rotalardan biri Balkan Rotasıdır. Suriye ve Irak'tan kendi ülkelerine dönen YTS'ler eğer savaş bölgesine komşu veya yakın ülkeler olan Ürdün, Lübnan, Arabistan, İran, Türkiye, Mısır vb. ülkelere kolaylıkla kendi ülkelerine geri dönmektedirler. Araya birkaç ülke girdiyse ya da Batılı ülkelere Avrupa, Amerika, Kanada, Avustralya, Rusya veya Türki Cumhuriyetlerindenlerse geri dönüş de zorlaşmaktadır. Geri dönüş, daha önce de değindiğimiz gibi geliş rotasıyla büyük bir oranda aynı rotadır. Ama geri dönüş savaşın ilerleyen yıllarında ve ülkelerin güvenlik önlemlerini arttırdıkları bir zamanda gerçekleşiyse zorluk ve rota bakımında değişiklikler göstermektedir. DEAŞ'ın yenilmesi ve daha öncesinde Avrupalı YTS'ler için iki tane çıkış ülkesi bulunmaktadır. Bunlar Türkiye ve Libya'dır (Dumankaya ve Löhmus, 2020). Tunuslular, deniz rotası ile Libya üzerinden ülkelerine dönerken, Mısırlılar, Libya ve Sudan üzerinden dönmektedir. Bir kısmı yine Türkiye üzerinden dönerken, deniz rotasını kullananların da bilinmeyen bir kısmı Türkiye üzerinden deniz yolculuğu yapmaktadır. Türkiye bu geri dönüşlerde yüzde 80 oranında baskın bir ülkedir. Türkiye üzerinden Batı Balkan, Doğu Balkan ve Karadeniz'in Kuzey'inden Rusya ve Ukrayna üzerinden Balkanlar'a uzanan kuzey rotası, Türkiye üzerinden dönüş yapan Avrupalı YTS'ler için birincil kara rotalarıdır. Deniz rotası için ise, tüm Ege'de birçok farklı çıkış notası bulunmaktadır. Geçişler çoğunlukla Yunan adalarıdır veya direkt Yunanistan'dır. Bunun dışında İtalya da vardır ama İtalya için Libya üzerinden çıkış yapılmalıdır. İtalya'dan girmek için İtalyan vatandaşı olmak gerekmemektedir. Tüm Avrupalı YTS'ler bu 2 yolu kullanmaktadırlar. Çok az bir miktar da Karadeniz üzerinden geçişler mevcuttur. Kimileri sahte ölüm belgeleri düzenleyip kayıtlardan düşürülmek istemektedirler. Böylece ölmüş göründükleri için isimlerine düzenlenecek sahte belgeler ile Avrupa'ya girmeleri kolaylaşmaktadır (ISPI Online, 2017). Daha önce de bahsettiğimiz gibi, YTS'lerin mevcut olan havayolu, karayolu, denizyolu, feribot yolu, demiryolu gibi kaçakçılık rotalarından, nasıl çatışma bölgelerine geçtikleri ve geri geldikleri üzerine yapılan ve şartlar zorlandığında,

örneğin, güvenlik önlemleri arttırıldığında, iklim koşulları, yürüyerek ya da araba ile geçme gibi etkenler, geçilen rotalarda rüşvet verebilme oranı, transit ülkeler ile çatışma bölgeleri arasındaki sınır geçişlerinin örgütün ya da kaçakçıların rahat geçtiği, bir nevi kontrolünde olup olmadığı gibi etkenler, bu rotalardaki veriler üzerinden işlenerek nasıl senaryolar oluştuğu analiz edilmiş ve YTS'lerin yolculukları anlaşılmaya çalışılmıştır. Buna göre bir rotada var olan zorluklar azalınca ve kaçakçıların kontrolüne girince, o rota üzerinden hedef noktaya gidiş en az iki kat daha hızlı ve sorunsuzca gerçekleşmektedir. Rüşvetin yaygın olduğu bir bölge ve coğrafyada rüşvetin çok az ya da hiç olmadığı bir yere göre, zorluk en az iki kat artmaktadır. İklim koşullarının rahat olduğu coğrafya ya da mevsimlerde gerçekleşen geçişler, zor olan coğrafya ve dönemlere göre, yine en az iki katlık bir fark göstermektedir. Bir çatışma bölgesine komşu olan ülkenin sınırlarında, kontrolün kaçakçılar veya o bölgede etkin olan örgütlerin elinde olması, o bölgeden gerçekleşen gidiş ve dönüşlerdeki hızın ve kolaylığın en az iki kat artması demektir. Örneğin bu konuda, sahadaki gerçeklik bu modelleme ile paralellik göstermektedir. Türkiye'nin, Suriye içerisinde yaptığı Fırat Kalkanı harekâtı ile 3067 DEAŞ teröristi etkisiz hale getirilmiş ve Suriye içinde 36 km derinliğe kadara inen Türkiye, 100 km'ye yakın bir genişlikte toplamda 2225 km karelik alanda kontrolü sağlamıştır (Demir, 2019:322-323) Bu harekât ile, Türkiye sınırından uzaklaştırılan DEAŞ Terör Örgütü için sonun başlangıcı olmuş ve örgüt Türkiye ile bağı kesildiği için, elinde tuttuğu kaçakçılık ve lojistik avantajını kaybetmiştir. YTS'lerin çatışma bölgelerine gidiş rotaları ile geliş rotalarının neredeyse aynı olduğuna değinmiştik ve bu rotaların normal göçmen kaçakçılık rotaları üzerinden gerçekleştiğine de değinmiştik. Bu rotalardaki tercihler, kişinin pasaport durumuna, kendi güvenlik durumuna, istihbarat teşkilatları tarafından aranıp aranmadıklarına göre değişmektedir. Kişi bu şartlardan bir veya birkaçından dolayı veya şüphe çekmemek için kara, deniz, havayolu veya üçüncü ülkeler üzerinden gelmeyi ve gitmeyi tercih edebilir. Bu kişinin tercihi olabileceği gibi, zorunluluk da olabilir. İşte burada rotaların büyük bir çoğunlukla sabit olduğu ama bu rotalarda veya rotaları tercihteki şartların değişken olduğu bu senaryo modelleme (simülasyon) araştırması ile ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu modellenen senaryolar yüzde yüz bir doğrulukta olmasa da birçok rapor ve kaynaktan elde edilen açık verilerin üst üste bindirilmesi sonucu oluşturulduğundan, YTS'lerin gidiş dönüş rotalarını ama özellikle dönüş rotalarını anlamak için büyük

bir fikir vermektedir. Neden özellikle dönüş? Çünkü YTS'ler çatışma bölgelerine giderken, gittikleri örgütler ve yapılar terör listelerinde olmadığı gibi Batı tarafından tehdit olarak görülmemektedir. Batı sadece gidenlerin şaşkınlığı ve neler oluyor haliyle, izle ve gör politikası uygulamaktaydı. Oysa dönüşler, DEAŞ Terör Örgütüne ABD öncülüğünde oluşturulan koalisyon tarafından başlatılan hava operasyonları öncesinde ve DEAŞ'ın yenildiği kabul edilen Mart 2019 yılından sonra hatta yakalanıp Suriye'de hapiste tutulan ve oradan kaçmayı başaranların, evlerine dönebilmeleri istihbarat servisleri tarafından bilindikleri için çok zor olduğundan daha çok önem kazanmaktadır.

C. Olası YTS Dönüş Senaryoları

Birinci simülasyonda Avrupa'da çatışma bölgesine giden veya dönen bir YTS'nin, kara yolunu sadece havalimanına gidiş ve gelişler haricinde kullanarak, havalimanını kullanabilme opsiyonuna göre oluşturulan senaryoda takip edeceği rota ve yaşayacağı zorluklar aşağıdaki şekil 39'daki gibidir. Rota üzerinde kaynak ve hedef nokta arasında hemen hemen düz ve net bir çizgi oluşmaktadır. Bu da YTS'nin çok az maliyet ve zaman harcayarak, çok az bir zorluk ile çok kısa sürede çatışma bölgesine ulaşması veya çatışma bölgesinden evine dönebilmesi demektir. Elbette bu en iyi senaryodur ve bu savaşın başladığı ilk yıllar olan 2012-2014 yıllarında çatışma bölgesine giden ve hatta DEAŞ ortaya çıkmadan veya çıkışından çok kısa bir süre önce oradan ülkesine dönen bir YTS için geçerlidir. Koalisyon saldırıları başladığında, sonrasında ve şimdi böyle bir senaryo mümkün değildir. Ama bir dönem mümkün olduğu ve olası olduğu için anlamak için önemlidir.

Şekil 39 Havayolu ile Gidiş ve Dönüşün Mümkün Olduğu Senaryo (Boyd, 2016:22-27).

İkinci oluşturulan simülasyonda (şekil 40) havayolları bir seçenek olmaktan çıkarılınca gerçekleşen durumu anlatmaktadır. Ama rotada kontrol noktaları ve sınır zorluklarının olmadığı varsayılmıştır. Böyle bir durumda olan bir YTS'nin izleyeceği seçenekler azaldığı için büyük ölçüde karayolları kullanılmaktadır. Ve Avrupa'ya geçişte, denizyolları kullanımı kaçınılmaz olmaktadır ve deniz trafiği kaçak göçmen trafiği ile karıştığı için büyük bir sıkışıklık olması gözlenmektedir. Geçişler Ege, Akdeniz ve bir miktarda Karadeniz üzerinden Bulgaristan, Romanya ve Ukrayna'ya doğru gerçekleşmektedir.

Şekil 40 Havayolu ile Gidiş ve Dönüşün Mümkün Olmadığı Senaryo (a.g.r).

Üçüncü simülasyonda (şekil 41) en gerçekçi modellemelerden biri elde edilmiştir. Burada rotaların birçok noktadaki dağılımı yapılmıştır. Rotada engeller,

kontrol noktaları, sınır telleri ve duvarlar, trafikteki ve rotadaki sıkışıklıklar göz önüne alınmıştır. Bireylerin kendi rotalarını belirlediği, özellikle Avrupa sınırlarındaki rotalar için içine katılmış ve gözle görünür bir miktarda Kuzey Afrika için içine girmiştir. En göze çarpan Balkan rotasındaki hareketliliklerdir. Çünkü burası göçmen kaçakçılarının sıklıkla kullandığı bir rotadır. Ve aynı zamanda YTS'ler de bu rotayı kullanmaktadırlar. Yunanistan ve Türkiye üzerinden gelen ve giden akış en büyük kesimdir. Bu modelleme her ne kadar gidiş için tasarlanmışsa da geliş için de aynı şartlar ve durumlar olası ve geçerlidir.

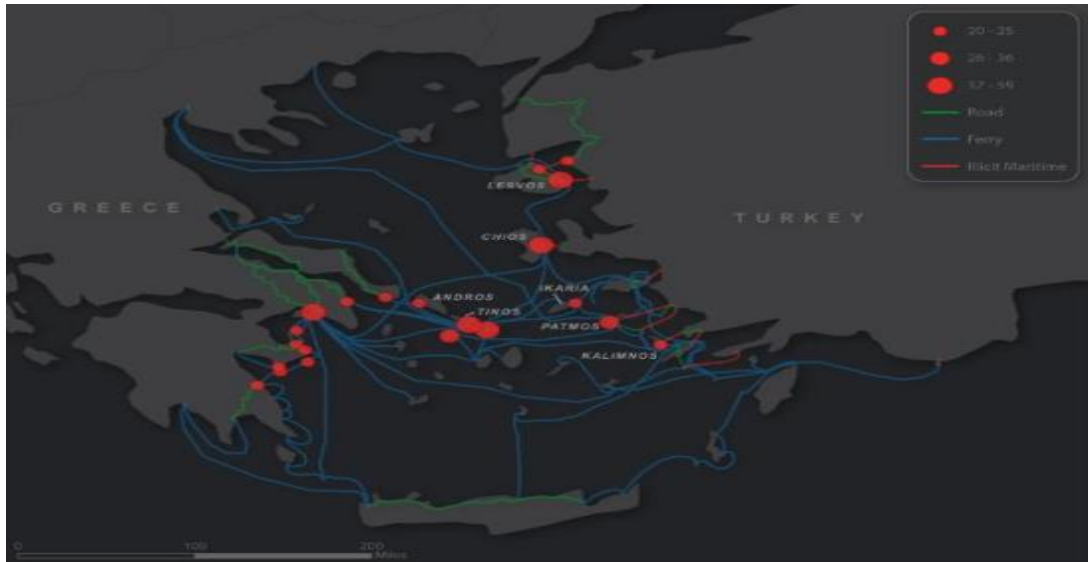
Şekil 41 Fiziksel Engel ve Zorlukların Olduğu Senaryo (a.g.r).

Dördüncü simülasyonda (şekil 42) tüm bu fiziksel zorluklar ile birlikte, sınırlı miktarda da olsa havayollarının için içinde olduğu modellenmiştir. Burada sadece İstanbul'a kadar gelen veya İstanbul'dan gidebilen YTS'ler, İstanbul'a kadar karayollarında zorlukları aynen yaşamaktadır. Ayrıca havayolları seçeneği bütün YTS'ler için bir seçenek olmadığı için (aranma ve istihbarat takibinde olmak gibi sebeplerden dolayı), denizyolları üzerinden de hâlâ geçişler ve zorluklar yaşanmaktadır.

Şekil 42 Havayolu ile Gidiş ve Dönüşün Sınırlı Olduğu Kara ve Deniz Senaryosu (a.g.r).

Beşinci simülasyonda (şekil 43) bu geçişlerin deniz ayağına yönelik bir çalışma yapılmıştır. Ve Türkiye ile Yunanistan arasındaki deniz kaçakçılık ağı anlaşılmaya çalışılmıştır. Burada Ege ve Akdeniz'deki yasadışı deniz ve bot-kayık rotaları görülmektedir. Özellikle Türkiye'nin Ege kıyıları ile bazı Yunan adaları arasında yoğun bir yasadışı geçiş yoğunluğu bulunmaktadır. YTS'ler bu adalara ulaştıktan sonra eğer bir aramaları yoksa Avrupalı kimliklerini kullanarak Avrupa içlerine kadar rahatlıkla ulaşabilmektedirler.

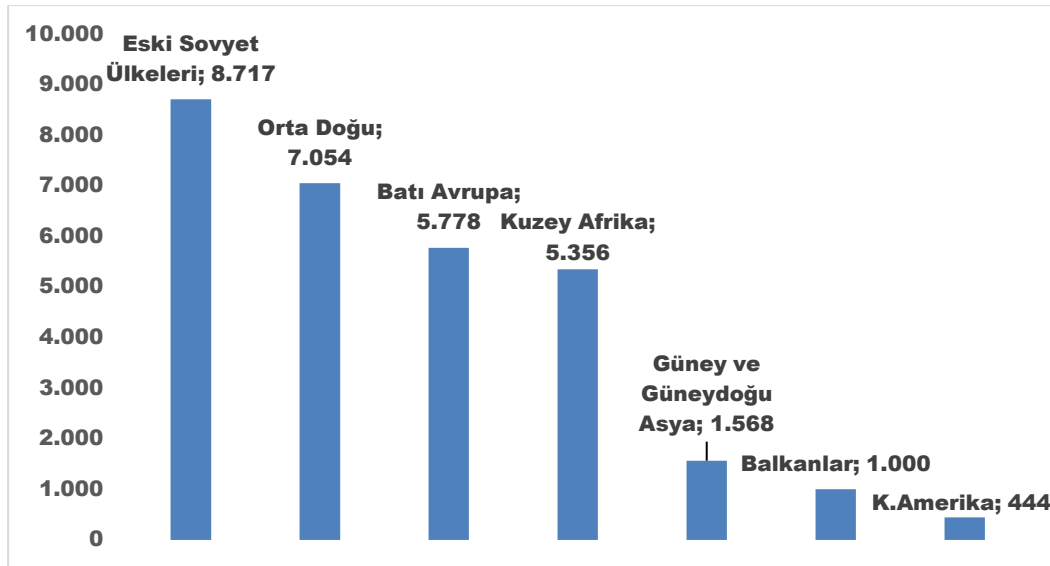

Şekil 43 Ege'de Yunanistan ve Türkiye Arasındaki Yasadışı Bot Rotaları (a.g.r).

Her ne kadar araştırmada birçok veri üzerinden 14 farklı modelleme verilmişse de bu çalışmamızda YTS rotalarını anlamak için gerekli olan 5 modellemeyi yeterli

bulduk. Elbette bu çalışma birçok verinin beraber kullanılması ile elde edildiği için birçok noktada YTS'lerin dönüş rotalarını ve davranışlarını ve de ne gibi bir süreç yaşadıklarını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Ancak tüm bu verilerin ve modellemelerin dışında, burada bilinmesi mümkün olmayan birçok sıra dışı ihtimal de bulunmaktadır. Bizim tüm bu kaçakçılık ağına ve rotalarına ve bu rotalardaki zorluklara ve olasılıklara dair bilgi sahibi olmamız mümkün değildir. Kaçakçılar bile ancak kendi kaçakçılık bölgeleri içinde olan durum ve değişkenlerden, kendi kurdukları güçlü yerel kaçaklık ağları sayesinde haberdar olabilmektedir. Ancak başka bir bölgeden haberleri olamamaktadır. Göç olgusunun doğası gereği, çok geniş bir coğrafyada gerçekleşen göç hareketlerinin, tüm detaylarına hâkim olmayı zorlaştırmaktadır. Burada sadece genel bir resim ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Çatışma bölgelerinde DEAŞ'e katılmış olan YTS sayısı İnterpol'un elindeki verilere göre 53 binden fazladır (UNODC, 2021-b). Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'ne göre Suriye'deki kamplarda DEAŞ'e katılmış ve yakalanan 64 binden fazla kişi tutulmaktadır ve bunların çoğu kadın ve çocuklardan oluşmaktadır (OHCHR, 2021). Ve çatışma bölgelerine gidip ölenlerin ve yakalananların dışında, döndüğü bilinen kayıtlı kişi sayısı veya tahmin edilenler ile ilgili veriler çok sağlıklı olmamak ile birlikte yaklaşık olarak şekil 25'deki gibidir;

Şekil 44 Bölgelere Göre DEAŞ Örgütünden Dönenlerin Sayıları (Barret, 2017; Voanews.com, 2019).

Aşağıda önemli katılımların olduğu ülkelerden giden ve dönen sayıları sıralanmaktadır.

Çizelge 29 Ülkelere Göre DEAŞ'e Katılan ve Dönen YTS Sayısı (Barrett, 2017; Kfir ve Coyne, 2020; Australian Government, 2017; VOA News, 2019).

Avrupa		
Ülke	Giden	Dönen
Almanya	915	300
Avustralya	230	40
Avusturya	296	90
Balkanlar	1000	250
Belçika	498	125
Bosna	248	46
Danimarka	145	50
Eski Sovyet Ülkeleri	7000	3000
Finlandiya	80	43
Fransa	1910	302
Hollanda	285	50
İngiltere	900	350
İspanya	204	30
İsveç	300	106
İsviçre	70	14
İtalya	110	13
Norveç	90	30
Rusya	3417	400
Türkiye	3000	1000
Kuzey Amerika		
Amerika	129	7
Kanada	185	60
Orta Doğu ve Kuzey Afrika		
Cezayir	170	87
Fas	1964	213
Kuveyt	150	Bilinmiyor
Mısır	712	Bilinmiyor
Sudan	150	2
Suudi Arabistan	760	324
Tunus	4500	1000
Ürdün	3000	250
Güneydoğu Asya		
Endonezya	600	50
Filipinler	Bilinmiyor	40
Hindistan	75	Bilinmiyor
Malezya	91	8
Pakistan	650	Bilinmiyor
Sri Lanka	32	Bilinmiyor
Türki Cumhuriyetler		
Azerbaycan	900	Bilinmiyor
Gürcistan	200	50
Kazakistan	500	Bilinmiyor
Kırgızistan	500	44
Özbekistan	1500	Bilinmiyor
Tacikistan	1300	147
Türkmenistan	600	Bilinmiyor
Uygurlar	1200	Bilinmiyor

BM raporlarına göre 110'dan fazla ülkeden YTS'nin çatışma bölgelerine gittiği sanılmaktadır. Buradaki çizelge 29'da tüm bu ülkelerden gerçekleşen katılımlar yazılmamıştır. Sadece resmin bütününe dair bir kanaat oluşması için belli başlı ülkelerden ve genelde en çok katılımın sağlandığı ülkelere katılanlar ve geri dönenler yer almaktadır. Zaten veriler yüzde yüz doğru değildir, yaklaşıktır. Bu konuda ulaşılabilen ortak bir veri havuzu olmadığı ve ülke istihbaratları da ülkelerinden çatışma bölgelerine giden YTS'ler hakkında tam emin olamadıkları için, kesin verilere dayalı bir tablo ortaya koymak mümkün olmamıştır. Ayrıca çatışma bölgesine gidip örgüte katılmayan, ya da katılıp dönen ama yaşadığı ülkede örgüte destek veren, bir şekilde bağı olan kişilerin sayısı ve bunların bulunduğu ilk 10 ülke sıralaması şöyledir.

Çizelge 30 DEAŞ ile Bağlantılı En Çok Kişinin Bulunduğu 10 Ülke (PBS, 2021)

Türkiye	7.476 – 9.476
Tunus	4.000 – 6000
Rusya	4.000 – 5000
Suudi Arabistan	3.244
Ürdün	3.000 – 3.950
Özbekistan	1.500 – 2.500
Tacikistan	1.899 – 2.000
Fransa	1.910
Almanya	1.268
Kazakistan	1.136. – 1.236

Bunların dışında, dönemeyip ölen yabancı savaşçı sayısı da Suriye İnsan Hakları Gözlemevinin, savaşın başladığı Mart 2011'den Mayıs 2020 yılına kadar olan istatistiklerinde şöyledir;

Çizelge 31 Gruplara Göre Suriye'de Ölmüş YTS Sayısı (SOHR, 2020)²³

İŞİD	39.736
HTŞ (El Nusra)	27.614
Suriyeli Olmayan Rejim Yanlısı Şii Militanlar	8.345
Lübnan Hizbullah'ı	1.700

²³ Buna Esad ordu mensupları ve gönüllü milisler, Rus, ABD ve diğer ülke ordu mensupları dahil değildir.

D. Ülkelerine Geri Dönen YTS'lerin Güvenilirlik Sorunsalı

DEAŞ'e katılan Avrupalı YTS'lerin yüzde 30'u, 2016'nın sonuna kadar (Nicolson, 2017), Batı Balkan ülkelerinden katılanların ise birçoğu 2013-2015 arasında ülkelerine zaten dönmüşlerdir (Beslin ve Ignjatijevic, 2017). DEAŞ'e Müslüman ülkelerden katılanlar ile ilgili istatistikler ise çok daha azdır. Görece Avrupa ülkeleri daha çok tehdit altındadır. Çünkü çoğunlukla savaşın tarafları, İslami bir terör örgütü ile Batılı ülkelerdir. El Kaide için bu ilke çok daha geçerli iken, DEAŞ için çok da geçerli değildir. Çünkü DEAŞ'ın Batılı ya da Müslüman tüm ülkeler hedefindedir. Avrupa örneği, dünya genelinde çatışma bölgelerinden dönenleri anlamamız için perspektif sunmaktır. Peki dönenler, Avrupa için ne kadar güvenlidir ya da bir tehdit midir, bir terör eylemi yapacaklar mı ya da yaptılar mı? Bu ve bunun gibi soruların cevabını Kıdemli bir Ulusal Güvenlikçi olan Todd Benmann yazdığı bir raporda vermektedir. Raporunda 480 tane devlet veya medya raporunu inceleyen Benmann, bunları güvenilir bir veri analiz programıyla analiz etmiştir. Ve yaptığı çalışmada 2014-2018 yılları arasında Avrupa'ya giden 2.5 milyondan fazla düzensiz göçmen akınlarının arasında, DEAŞ saflarında eğitim almış ve eylem niyeti olan 104 teröristin Avrupa'ya ulaştığını, bunların 28 tanesinin başarılı terör eylemleri ile 170 kişinin ölümüne ve 878 kişinin de yaralanmasına sebep olduğunu, bunların 38'inin ya tutuklandığını ya da terör eylemi hazırlığındayken öldürüldüğünü ve yine 39 tanesinin terörist yapılar ile iltisaklı oldukları için tutuklandığını belirtmiştir (Bensman, 2019 ; CIS, 2018). Bu 104 kişiden 75'i DEAŞ'e biatlıyken, 13 kişi NC'ye biatlıdır.²⁴ Geri kalanlar ise Ahraruş Şam²⁵, Taliban Leşkeri Tayyibe²⁶, El Şebab²⁷, Kafkas Emirliği²⁸ gibi örgütlerdendirler. Ve faillerin birçoğu, Avrupa'ya giden sığınmacı ve mülteci akınlarının arasında kendilerini birer sığınmacı gibi göstererek, sığınma ve iltica talebinde bulunmuşlardır. Örneğin, 2016 yılında Almanya'nın Ansbach kentinde kendini bir barın önünde havaya uçuran ve 15 kişinin yaralanmasına sebep olan Muhammed Daleel, Balkan rotası üzerinden Avrupa'ya sığınmacı olarak gelmiş bir Suriyelidir (Independent.co.uk, 2016). Elbette daha

24 Biat: İslami Terminolojide bir halifeye, lidere, emire, komutana bağlılık sözü vermek, yemin etmektir.

25 Suriye muhalif örgütleri arasında terör listesinde olmayan oluşumun 80 binden fazla silahlı gücü vardır.

26 Hindistan'a karşı kurulmuş Pakistan merkezli bir terör örgütüdür, 2008 Mumbai saldırıları ile iltisaklı olduğu sanılmaktadır.

27 El Kaide'ye biatlı Somali'de faaliyet gösteren bir terör örgütüdür. Nairobi'de bir alışveriş merkezi ve Kenya'da Garissa Üniversite'sine yapılan saldırılardan ve daha birçok saldırıdan sorumludur.

28 2007 yılında Dokko Umarov tarafından kurulan terör örgütü, 2015 yılında DEAŞ'e biat etmiştir.

öncesinde, DEAŞ safların savaşmış ve eğitim almış bir teröristtir, sadece bunu kamufle edebilmek için bu yolu kullanmıştır. Yine balta ve bıçak ile Würzburg istasyonunda insanlara saldıran Pakistanlı Muhammed Riyad da sahte kimlik ve bilgiler ile, Macaristan üzerinden Almanya'ya gelen bir sığınmacı gibi davranmıştır. Sığınma talebinin kabul edilmesi için Macaristan rotasını özellikle kullanmıştır ve DEAŞ ile bir bağı olmaması için sahte isim, kimlik ve belgeler ayarlamıştır (Dailymail.co.uk, 2016).

Yine bir başka DEAŞ mensubu Ebu Rubeh Tarif ise hem bir göçmen kaçakçısı hem de DEAŞ'e bağlı bir teröristtir. 75 kaçak göçmeni İtalya'ya tekneyle geçirirken yakalanmıştır. Amacı, Avrupa'da büyük bir terör eylemi planlayıp bunu videoya kaydetmektir. Ebu Rubeh, DEAŞ'e katılmadan önce de bir göçmen kaçakçısı mıydı yoksa DEAŞ'e katıldıktan sonra DEAŞ'in yönlendirmesiyle mi göçmen kaçakçısı oldu? Bununla ilgili bir sonuca ulaşamadım. Ama her koşulda, DEAŞ'in kaçakçılar ile sıkı bir bağı olduğunun göstergesidir (Today.it, 2016). Tunuslu patlayıcı uzmanı Ben Nasır Mehdi, Libya'dan bir göçmen teknesiyle İtalya'ya gelmiştir. Tacikistanlı Muhammed Said Saidov, DEAŞ'in infazcılarındandır. Suriyeli Süleyman Elşeyh, bir NC üyesidir ve bir BM gözlemcisinin kaçırılması ile iltisaklıdır. Bu çalışmaya konu olan bu 104 kişi arasında, daha bunlar gibi birçok örnek mevcuttur.

Peki bu saldırılar tamamen bireysel olarak, kişilerin yaşadıkları travmalar ya da yalnız kurt diye tabir edilen saldırılar mıydı? Yoksa bu insanların Avrupa'ya gelişleri, iltica başvuruları, hepsi planlı ve organize, önceden DEAŞ tarafından tasarlanmış ve Avrupa'da eylemler yapma stratejilerinin bir parçası mıydı? Bu kişilerin tamamına yakınının, Avrupa'da bile DEAŞ ile irtibatta oldukları ve direktifler aldıkları bilinmektedir. Paris ve Brüksel saldırılarını düzenleyenlerin Avrupa'ya gitmeye çalışan düzensiz göçmenlerin arasına girdikleri ve DEAŞ'in ölenlerden elde ettikleri birçok gerçek Suriye pasaportu üzerinde oynama ve fotoğraf değişikliği ile elde ettikleri sahte pasaportlar ile Avrupa'ya, Yunanistan veya Macaristan üzerinden Balkan Rotası ile girdikleri bilinmektedir (Washingtonpost.com, 2016-b).

DEAŞ 2014 – 2015 yılları arasında, özel olarak eğittiği bazı teröristleri, birkaç ayda bir göçmen rotalarını ve Avrupa'ya gidişin kolay yönlerini bulmak için buralara göndermiştir (Nytimes.com, 2016-a) DEAŞ'in eylem için seçtiği ve gönderdiği

kişiler, Avrupa pasaportuna sahip, DEAŞ'a yeni katılmış ve çatışma bölgelerinde fazla kalmamış, dikkat çekmeyen kişilerdir. DEAŞ bunlarla iletişim için TrueCrypt²⁹ adı verilen, açık kaynak kodlu, güçlü şifreleme programı ile şifreli haberleşmektedir. Ve eylemlerde kullanılan patlayıcılar ise, bir Avrupa kentinde sıfırdan yapılabilecek ve her yerde bulunabilecek malzemelerden yapılan TATP³⁰ isimli patlayıcıdır (Nytimes.com, 2016-b). Ve DEAŞ, Yunanistan ve Macaristan gibi ülkelerde gerçek ama sonradan üzerinde oynama yapılarak oluşturulan sahte pasaportlarla gerçek bir Suriyeli sığınmacı gibi görünen ve bu ülkelerde güvenli evlerde kalan eylem yapacak teröristleri, daha önce rotalardaki zorlukları tespit için gönderdiği adamları vasıtasıyla, güvenli bir şekilde eylem yerleri olan Fransa ve Belçika'ya götürerek terör eylemlerini başarıyla gerçekleştirmiştir (Nytimes.com, 2016-c).

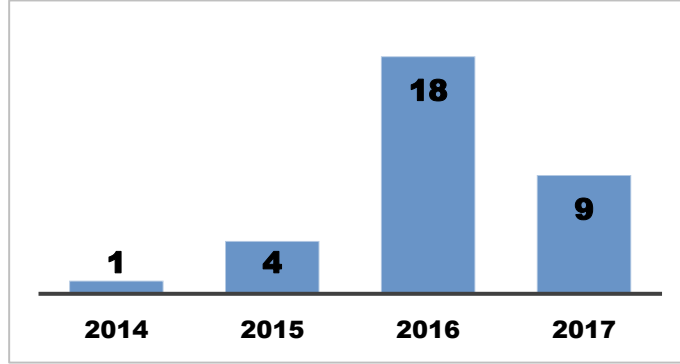
Buradan anlaşılan şudur ki, sahte pasaportlarla düzensiz göçmen rotalarında, gerçek göçmenlerin arasına karışarak ve sığınmacı kılığında, Avrupa ülkelerinde yaptıkları sığınmacı başvuruları, bu insanlara eylemlerini yapabilecekleri değerli bir vakit kazandırmıştır. Avrupa'ya gelen düzensiz bir göçmen sığınma talebinde bulununca, kanunlar çerçevesinde durumunun soruşturulması için minimum 6 ay süre verilir. Ve bu süre 1,5 – 2,5 yıla kadar çıkabilmektedir. Örneğin bu 104 kişiden 55'i tutuklanana ya da eylem yapan kadar 6 aylık minimum süre dolmuştur, 15'inde geçen süre 15 ay, 13'ünde geçen süre ise 19 ila 31 aydır (a.g.r). Yani teröristler, soruşturmaları sonuçlanana kadar eylemlerini planlayacak, üzerine kafa yoracak ve hazırlanacak bolca vakte sahiptirler. Buradan çıkan sonuç, Avrupa'daki sığınmacının gerçekten sığınmacı olup olmadığını soruşturulmasının çok uzun sürmesi sınırlardan geçenlerin bir güvenlik zafiyeti oluşturduğudur. Avrupa'daki bu eylemler sonrasında, Fransa ve Belçika aralarında sınır kontrollerini yeniden başlatmıştır. İsveç, Danimarka, Almanya ve Norveç gibi ülkeler liman ve feribot seferlerinde kısıtlamalar ve güvenlik kontrolleri getirmiştir (a.g.r). Bu da göstermektedir ki, terör sadece insanların hayatlarına mal olmamakta, yapılan eylemler AB gibi sınırların kalktığı, mal, eşya ve insanların serbestçe birlik içerisinde gezebildiği, AB'nin belki

29 Bu program çok güçlü şifreleme algoritmalarına sahiptir. Şirket kapandığı için yerine WeraCrypt gelmiştir.

30 TriAsetoneTriPeroxide kelimelerinin baş harflerinden oluşan TATP, her evde bulunabilen malzemelerden olan saç ağartıcı (hidrojen peroksit), oje silici(aseton) ve tuz ruhunun (hidroklorik asit) belirli oranlar ve ısı altında sentezlenmesiyle yapılan el yapımı patlayıcıdır. Ve teröristler tarafından kolay elde edilmesinden dolayı tercih edilir. Taşıma esnasında bile patlayabilir. 2004 İspanya Metro Saldırıları ve 2005 Londra Metro Saldırılarında kullanılan patlayıcıdır.

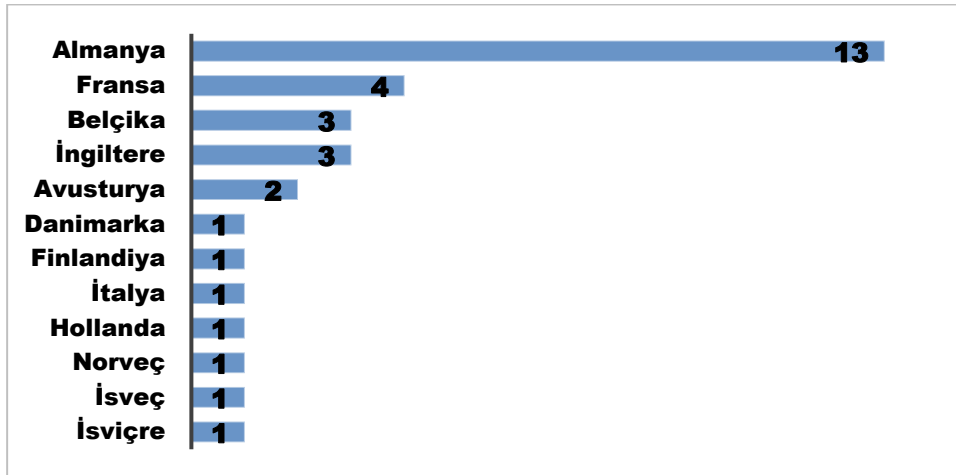
de en güçlü olan yanını da vurmuştur. Terörün istediği her zaman korkuyla insanları sindirmektedir.

2014 ve 2017 yılları arasında mülteci ve sığınmacıların iltisaklı olduğuna inanılan 32 terör eylem planı bulunmaktadır. Ve bu olaylar ile bağlantılı mülteci ve sığınmacı sayısı 44'tür. Ve bunlardan sadece 2 tanesinin DEAŞ Terör Örgütü ile bağlantısı bulunmaktadır (Simcox, 2018:2-7).

Şekil 45 2014 – 2017 Yılları Arasında Mülteci ve Sığınmacıların Bağlantılı Olduğu Düşünülen Terör Eylemi Sayısı (a.g.r).

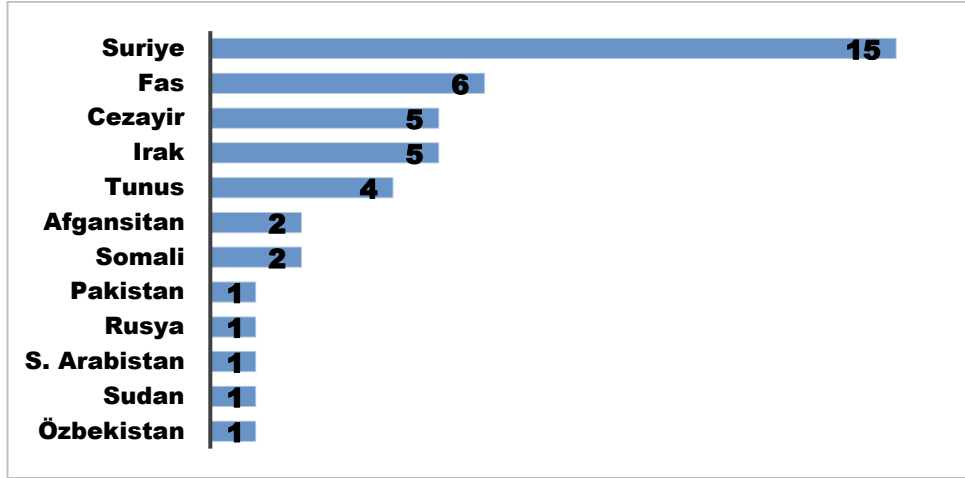
Almanya, Avrupa'da mülteci ve sığınmacılar tarafından en çok terör eylemine maruz kalan ülkedir. Ve bu planlama ve eylemlerin çoğu, Suriyeliler tarafından yapılmaktadır. Birden fazla kez saldırıya maruz kalan ülkeler, başta Almanya olmak üzere, Fransa, Belçika, İngiltere ve Avusturya'dır.

Şekil 46 2014 – 2017 Yılları Arasında Ülkelere Göre DEAŞ Tarafından Avrupa'da Planlanan veya Gerçekleştirilen Terör Eylemi Sayısı (a.g.r).

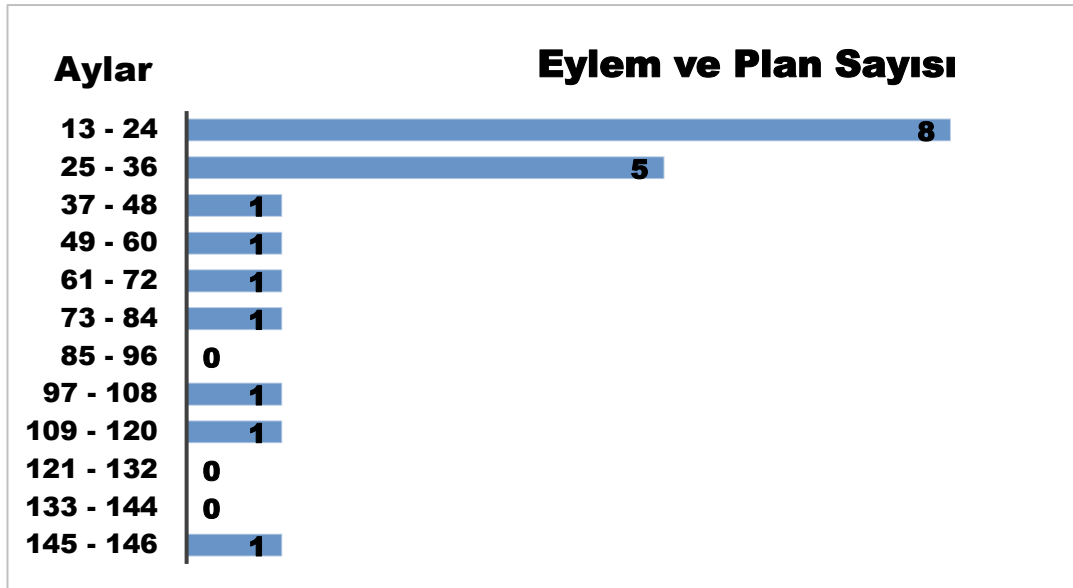
Bu eylemleri gerçekleştirenler, 6 kıtadan, Orta Doğu, Kuzey Afrika, Doğu Afrika, Doğu Avrupa, Güney Asya ve Orta Asya'dan ve 12 ülkeden gelmektedirler.

Bunlardan 21 kişiyle yüzde 48'i Ortadoğu'dan ve 16 kişiyle yüzde 36'sı Kuzey Afrika'dan gelmektedir. Bu ülkedeki eylemcilerin büyük bir kısmını, yani yüzde 84 oranında Ortadoğu ve Kuzey Afrika'dan gelenler oluşturmaktadır. (a.g.r).

Şekil 47 2014 – 2017 Yılları Arasında Teröristin Milliyetine Göre DEAŞ Tarafından Avrupa'da Gerçekleştirilen veya Planlanan Terör Eylem Sayısı (a.g.r).

Avrupa'ya geldikten sonra eylem gerçekleştirenlerin eylem geçme süresi en kısa 1 ay, en uzununu 13 yıldır. İncelenen 44 kişiden 41'inin, Avrupa'ya geldiği zaman bilinmektedir. Bu 41 kişiden yüzde 34'ü, yani 14 kişi 2004 – 2014 yılları arasında Avrupa'ya gelmiştir. Yüzde 63'ü, yani 26 kişi 2015 yılında ve yüzde 2'si, yani 1 kişi de 2016 yılında gelmiştir (a.g.r).

Şekil 48 Avrupa'ya Geldikten Sonra Terör Eylemi Gerçekleştirme Süreleri (a.g.r).

Eylemlerin çoğunun gerçekleştiği 2016-2017 yıllarında, bu eylemlerin bir terör örgütüyle bağlantılı olma oranı düşmüştür. DEAŞ yaptığı eylemlerde, diğer yalnız kurtlara da ilham olmuştur. DEAŞ'ın en az iki tane bireysel bıçaklama eylemine ilham olduğu bilinmektedir. Ama 2017 yılında ve sonrasında hızlı bir düşüş görülmektedir. Batı koalisyonunun, DEAŞ'e karşı başlattığı askeri operasyonların şiddeti arttıkça, DEAŞ'ın başka ülkelerde eylem emri bekleyen hücreleriyle yaşadıkları iletişimlerini sekteye uğrattığını düşünen uzmanlar da mevcuttur. Ama çok daha farklı düşünen uzmanlar da mevcuttur. DEAŞ'ın dünya üzerindeki birçok ülkede etkisi ve popülaritesi artmıştır. DEAŞ' örgütünün ideolojisine inananların direkt olarak DEAŞ ile temas kurmadan, DEAŞ'ın eylem mantığını internet üzerinden öğrendikleri için, izin almadan bireysel olarak harekete geçebilme yetisi vermektedir. DEAŞ'ın Batı ülkelerindeki eylem mantığı basittir. *Basit ve ulaşılabilir bir silah ve yöntemi seç ve verebileceğin en çok zararı ver,* şeklinde özetlenebilen bir eylem mantığıdır. Ama bu tezin tamamlandığı tarih olan Mayıs 2022 yılına gelindiğinde, bu teoriyi savunanların çok da isabetli olmadıkları sonucuna varılabilir. Çünkü 2017'de Avrupa'da düşüşe geçen eylemler, varsayıldığının aksine bireysel bir domino etkisi ile birçok bireysel saldırıyı tetiklememiştir. Aksine 2022 yılına geldiği halde, her geçen yıl bu bireysel yalnız kurt saldırıları da azalmaktadır.

Çizelge 32 Engellenen ve Gerçekleşen Terör Eylemleri ve Terör Örgütleriyle Bağlantı Oranları (a.g.r).

Yıl	Toplam Eylem ve Plan sayısı	Terör Örgütleriyle Bağlantılı Eylem ve Plan Sayısı	Oran
2014	1	1	%100
2015	4	4	%100
2016	18	13	%72
2017	9	3	%33

Avrupa'ya sığınmacı olarak geçip terör eylemleri gerçekleştirenlere rağmen, Bensman'dan daha farklı düşünen araştırmacılar da bulunmaktadır. Avrupa Dış İlişkiler Konseyi, Avrupa hükümetlerine, Suriye'de bulunan yabancı avaşçıların ülkelerine geri getirilmesi ve böylece kendi kontrollerinde olacaklarını, aksi takdirde her an oralardaki güvensiz hapishanelerden kaçabilecekleri ve yeni saldırılar yapabilecekleri, hatta Avrupa'ya kaçak yollarla gelebilecekleri konusunda uyarıcı mektup yazmıştır (Hoffman ve Furlan, 2020). Yine kamplardaki çocukların yaşadıkları travmaları atlatamamaları ve güvensiz bir kaos ortamının etkisiyle zaman

içinde radikalleşme risklerine de mektupta yer verilmiştir (a.g.a). 2019 yılında Türkiye ile SDG³¹ arasındaki çatışmaların, ABD'nin bu örgütün elinde olan hapisanelerine teslim ettiği DEAŞ'lıların isyan etme umutlarını arttırdığı gözlemlenmiştir.³² Ve bu saldırılardan sonra 750 DEAŞ'lı kaçabilmiştir. Bu kaçanlar arasında kocaları ve çocukları ile Suriye'ye giden Belçikalı Tatiana Wielandt and Bouchra Abouallal de vardır³³. Bu kadınların kocaları Belçika'da terör listesinde olan “*Sharia4Belgium*” adlı oluşumun üyeleridir. ABD, bölgedeki hapisanelerin güvenliğini arttırmak için 20 milyon dolar yardım yaparken, güvenlik zafiyetini de azaltmak için tutuklu sayılarını azaltmıştır (Theguardian.com, 2019-b). Uzmanlar tüm bu önlemlere rağmen, AB ülkelerinin bu YTS'leri alıp, yargılayıp, rehabilite edip, kendi gözetimleri altında tutmalarının, bu eğitilmiş YTS'lerin hapisaneden kaçıp Avrupa'ya kaçak yollarla gelmelerinden çok daha kolay ve masrafsız olduğu konusunda uyarmaktadırlar (Acheson ve Paul, 2020).

E. Ülkelerine Geri Dönmeyen YTS'lerin Nerede Oldukları Sorunsalı

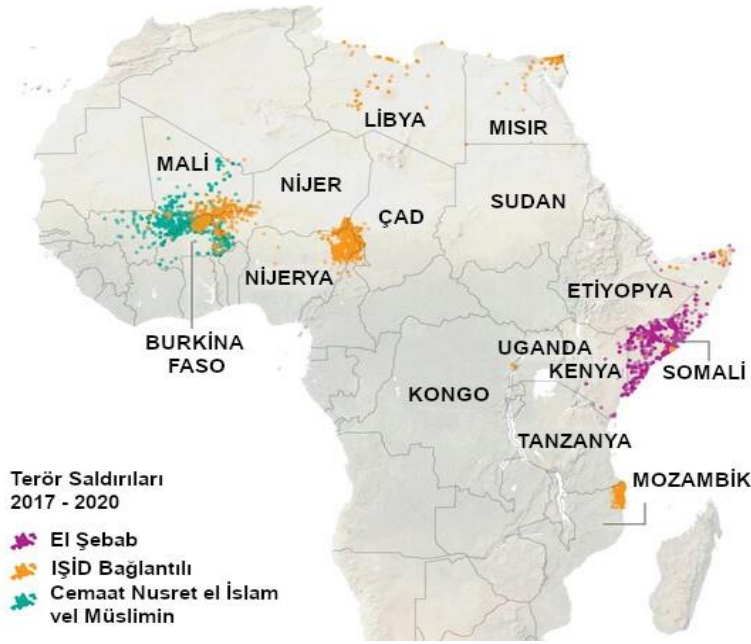
Bu soru, birçok ülkenin merak ettiği bir sorudur. Evet birçoğu koalisyon saldırılarında ölmüştür. Bir kısmı Irak ve Suriye'de tutuklanmış ve SDG hapisanelerindedirler. Bir kısmı ülkelerine dönünce tutuklanmıştır. Bir kısmıysa daha dünya ülkeleri DEAŞ tehlikesinin boyutunu anlamadan, 2013 – 2015 yılları arasında ülkelerine sessiz sedasız dönüp hayatlarına devam etmektedirler ki Batılı YTS'ler için bu oranın yüzde 30 olduğu düşünülmektedir (Nicolson, 2017). Ama bir de dönmeyen veya dönemeyenler vardır, peki bunlar nerededir? Bu sorunun net bir cevabı olmamak ile birlikte, bu dönmeyen YTS'lerin bir kısmı, hâlâ Irak ve Suriye'de yer altına çekilmişler ve eskiye göre zor şartlarda yaşamaktadırlar. Ama zor şartlar altında yaşıyor olmaları, hâlâ operasyonel olmadıkları anlamına gelmemektedir. 2022 yılının ocak ayında, Haseki'de bir hapisaneye düzenledikleri saldırıda, bazı üst düzey DEAŞ teröristleri ile beraber 30 kişi, bazı kaynaklara göre 100 kişi kaçmıştır ve SDG ve DEAŞ'tan 330 kişi ölmüştür (Alarabiya.net, 2022; MEI, 2022). Suriye'de hapisaneye saldıran örgüt aynı zamanda Bağdat'ta askeri kışlaya saldırmış ve 11 Irak askeri ölmüştür (Aljazeera.com, 2022). Yine 2021'de, Bağdat'ta intihar saldırısı düzenleyip 32 kişinin ölmesine sebep olmuşlardır

31 Suriye Demokratik Güçleri, ABD'nin PYD-YPG'yi legalleştirmek için oluşturduğu yapının adı.

32 Türkiye'nin operasyonlarını bahane eden SDG'nin aslında DEAŞ mahkumlarını bilerek salıverdiği kendilerinin bazı demeçlerinde de değindiği üzere kuvvetle muhtemeldir.

33 Bu iki kadının da olduğu üç kadının ve altı çocuğun Belçika tarafında ülkeye kabul edildiğini ve tutuklandıklarını duyurmuştur (Brusselstimes, 2020).

(Bbc.com, 2021-b). Bunlar göstermektedir ki DEAŞ hâlâ operasyonel olarak Irak ve Suriye’de aktiftir ve sadece uygun anı bekleyerek etkili eylemler yapabilmektedir. Ve bu ülkelerde gelişebilecek bir anlık güvenlik zafiyeti ile örgütün yeniden güçlenip kaos ortamını kendi lehine kullanabilecek potansiyeli mevcuttur. Evlerine dönmeyen YTS'lerin bir kısmı, Libya'nın Derne kentine gitmiştir ki orada DEAŞ hâlâ güçlüdür (Hurriyet.com.tr, 2021-c). Ve hâlâ etkili eylemler yapmaktadırlar (Alarabiya.net, 2022). Bir kısmı Nijer, Çad, Mali, Nijerya ve Mozambik gibi ülkelerde DEAŞ bağlantılı bölgelere veya Boko Haram'ın olduğu yerlere gitmiştir.

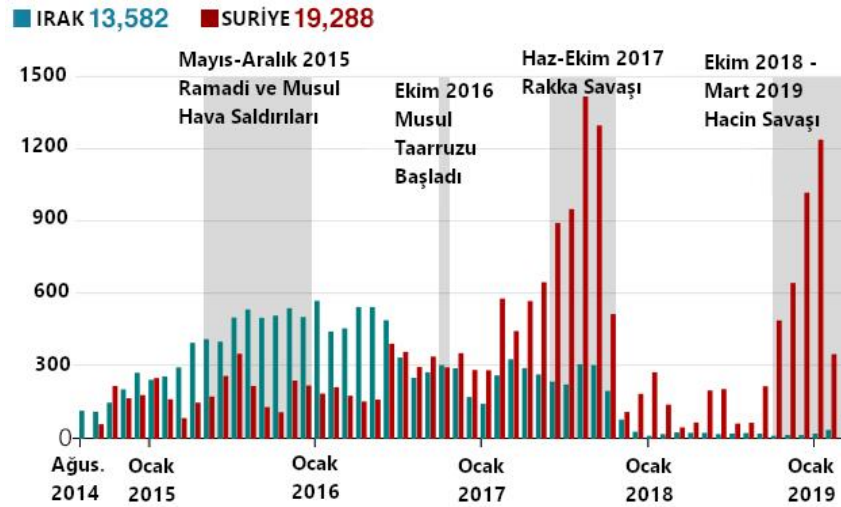
Şekil 49 Afrika’da DEAŞ Varlığı (Washingtonpost.com, 2020).

Bir kısmı, Mısır’ın Sina yarımadasına gitmiştir ve oradan Mısır ordusuna saldırılar yapmaktadır (Almonitor.net, 2022). Mısırlı yetkililer, örgütün Suriye, Irak ve Libya’da gözle görülür bölgesel bir toparlanma içinde olduğunu aktarmaktadırlar. Afganistan’a gidenler, orada bulunan DEAŞ-H yani Horasan’daki DEAŞ anlamına gelen bu yapıya katılmaktadırlar (Wilsoncenter.org, 2021). Kökeni, Tehriki Talibani Pakistan isimli örgütün 2014 yılında DEAŞ’e biat etmesine dayanmaktadır. Afganistan’daki sayılarının 50 ile 1500 arasında olduğu sanılan bu yapı, Suriye ve Irak gibi baskının arttığı yerlerden eleman çekebilme potansiyeline sahiptir. Eve dönmeyen YTS’lerin bir kısmının ise Güneydoğu Asya ülkelerine gittiği düşünülmektedir. Bunların başında Filipinler gelmektedir. DEAŞ’ın Filipinler kolu, Filipinler’in güney adalarından, nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan Maravi şehrini 5 ay elinde tutmuştur. Filipinler ordusu ile örgüt arasında aylarca süren çatışmalarda

920 DEAŞ'lı, 165 asker ve 45 sivil ölmüştür ve 300 bin bölge sakini çatışmalardan dolayı evlerini terk etmiştir (Australian Government, 2021). Bazı YTS'lerin Endonezya, Bangladeş, Keşmir, Arakan³⁴ vb. çatışmalı ve sorunlu yerlere gittikleri düşünülmektedir (Zakuan, 2018; MEI, 2019; State, 2019; SCMP, 2021).

F. DEAŞ'lı Mahkumlar ve Kamplar

DEAŞ Terör Örgütü ile mücadele etmek için Ağustos 2014'te koalisyon kurulması kararlaştırılmış ve 14 Eylül 2014'te oluşturulan bu koalisyon toplantısına askeri destek vermek için 40'tan fazla ülke katılmıştır (Bbc.com, 2014). Ve bu koalisyonun İtalya'da yapılan toplantısına 81 ülke katılmıştır (Rudaw.net, 2021). Koalisyon, askeri hava operasyonlarına Ağustos 2014'te başlamıştır ve Mart 2019 yılına kadar terör örgütüne karşı operasyonlarını düzenli olarak devam ettirmiştir. Bu tarihte örgütün toprak hakimiyeti son bulmuştur. Bu tarihten sonra örgütün bitme noktasına gelmesi operasyonların sayısını da büyük ölçüde düşürmüştür. Şekil 50'de koalisyonun yaptığı hava saldırıları, sortiler ve tarihleri görülmektedir.

Şekil 50 DEAŞ Koalisyonunun Yaptığı Hava Saldırıları (Bbc.com, 2019-f)³⁵

34 Arakan ve Rohingya'ların bulunduğu bölgelerde DEAŞ'ın etkin olduğuna dair somut bir kanıt bulunmamaktadır.

35 New York Times Gazetesi'nin 18 Aralık 2021'de yayınladığı haberinde incelediği 1300'den fazla Pentagon resmi yazışmalarında ABD'nin Irak, Afganistan ve Suriye'de gelen istihbaratın teyidi yapılmadan gerçekleştirilen SİHA saldırıları tarafından öldürüldüğünü de ortaya konulmaktadır (Nytimes.com, 2021). Resmi verilere istihbarat doğrulaması yapılmadan yapılan saldırılarda 1417 sivilin öldüğü kayıtlara geçmişse de yine aynı kayıtlarda kasıtlı olarak ölü sayısının düşük gösterildiği de anlaşılmaktadır. Yine resmi rakamlara göre ABD'nin 20 yıllık Afganistan işgalinde 47 binden fazla sivil hayatını kaybetmiştir (Anews.com, 2021). Afganistan'daki Birleşmiş Milletler Yardım Misyonunun 2021 yarıyıl raporuna göre, Afganistan'da ABD kaynaklı 19.142 sivil kayıp gerçekleşmiştir ve buna yaralanmalar dahil değildir, aynı raporda ABD kaynaklı sivil yaralı sayısı 35.899 kişidir (UNAMA, 2021).

Hava saldırılarının etkisi görüldükten ve DEAŞ Terör Örgütü yenilmeye başladıktan sonra, öldürülenlerin dışında birçok örgüt mensubu teslim olmuş veya yakalanmıştır. Bu anlamda yakalanan örgüt mensuplarının tutulduğu 30 tane kamp ve cezaevi Suriye’de bulunmaktadır. Bunların en başında gelenlerden biri ise El Hol kampıdır.³⁶ Normalde El Hol Kampı’nın kapasitesi 11 bindir. Kampta yaşayanlar 20 bin kişidir. Ama DEAŞ operasyonları sonrası kamp kapasitesinin çok üstüne çıkmıştır. Bu kampta ABD tarafından tutulan 12 bin DEAŞ üyesi vardır. 1200-1500 tanesi yabancı savaşçıdır (Türk kaynaklarına göre). ABD’ye göre 2000 tane YTS vardır. Bu kampta, DEAŞ’lı tutuklukların aileleri de vardır. Kapasitesi 11.000 olan bu kamptaki kişi sayısı 60.000 – 65.000 arasında değişmektedir.³⁷ Bunların 12.000’e yakını yabancı kadın ve çocuklardan oluşmaktadır (Dw.com, 2019-a). Irak’ta ise 800’e yakın Türk kökenli kadın ve çocuk tutuklu vardır ve kadınlardan 4’ü Türk olmak üzere 16 kadın Irak devletince idam edilmiştir (Bbc.com, 2018-a).

Çizelge 33 El Hol Kampında Ülkelerine Göre Kişi Sayıları (Independentturkish.com, 2021)

Kampta Kalan Toplam Kişi Sayısı	62.468
Iraklı	30.694
Suriyeli	22.626
Avrupa Ülkeleri	1.215

Bu YTS’lerin, buradaki kamplarda kalmaları büyük risk taşımaktadır. Özellikle kadın ve çocukların bu kamplarda kalmak yerine, bir takım rehabilitasyon programları ile topluma yeniden kazandırılmaları mümkün iken, bu zorluklar içinde büyüyecek olan ve anne-babalarının yaptıklarından habersiz çocukların da bu ortamda cezalandırılmaları ve bu ortamda terörize olmaları muhtemeldir. Ayrıca kamplar, sadece doğal zorlukları ile sınırlı değildir. DEAŞ en güçlü olduğu zamanda, ellerinde tuttuğu şehirlerde uyguladığı sözde İslami kurallara göre “*ahlak zabıtası*” olarak kurulan “*Hisp*” isimli teşkilatın kadın üyeleri de bu kamplardadır. Ve onlar, buradaki kadın ve çocukları örgütlemeye devam etmektedirler (Washingtoninstitute.org, 2021). Bu anlamda kampta örgütsel saiklerle hareket edenlerin işlediği suçlar da mevcuttur (Bbc.com, 2019-c). Suriye’deki 3 kampta

36 El Hol Kampı BMMYK tarafından 1991 yılında Körfez Savaşı’ndan kaçan Iraklı mülteciler için kurulmuştur.

37 Haseki Valiliği’nin Eylül 2021 bültenine göre kampta yaşayan toplam sayısı 57,657 kişidir (Al-Hasakeh, 2021).

yüzde 5'i, 5 yaşın altında ve yüzde 80'i 12 yaşın altında olan, 29 bin çocuktan 20 bini Irak'tan, geri kalan 9 bin ise farklı 60 ülkedendir (UNICEF, 2019). Çocuklar sürekli, DEAŞ'lı annelerinin DEAŞ propagandasına maruz kalmaktadır ki raporlarda bu annelerin kimilerinin kamplarda cinayete varan suçlara karıştıkları bilinmektedir (UN, 2021).

Çizelge 34 En Kalabalık 3 Kamptaki Çocuk Sayısı (UNICEF, 2019; Theguardian.com, 2019-a).

Kampta Bulunan Çocuk Sayısı	29.000
Iraklı	20.000
Farklı 60 Ülkeden	9.000
12 Yaşın Altındaki Oran	Yüzde 80
5 Yaşın Altındaki Oran	Yüzde 5
DEAŞ Ailelerinde Doğan Çocuk	3.000
DEAŞ ile Bağlantılı En Az Bir Ebeveynden Doğan Çocuk Sayısı	1.000

BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği yayınladığı bildiri Suriye'nin kuzey doğusunda yer alan El Hol ve El Roj kamplarında kötüleşen durumdan dolayı endişelerini uluslararası kamuoyu ile paylaşmış ve burada yaşayan kadın ve çocukların ivedi bir şekilde, vatandaşı oldukları ülkelerin sahip çıkmaları gerektiği konusunda 57 ülkeye çağrıda bulunmuştur (OHCHR, 2021). UNICEF ise yaptığı çağrıda özellikle çocukların kötü muamele ve şiddete maruz kaldıklarını, ülkelerin ivedilikle bu çocuklar için şunları yapması gerektiğini söylemektedir (UNICEF, 2019);

- Kendi vatandaşı olan veya vatandaşları tarafından doğurulan bu çocuklara sivil haklarının sağlanması.
- Bu çocukların vatansız olması veya vatansız hale gelmesinin önlenmesi.
- Geldikleri ülkelere, güvenli, onurlu ve gönüllü dönüşlerinin sağlanması ve yeniden topluma entegrasyonlarının sağlanması.
- Gözaltına alınan çocuklar için, gözaltının en son çare olarak ve mümkün olan en kısa süre için uygulanmasının sağlanması.

- Cezai sorumluluk yaşımda olan ve suç işlemekle itham edilen çocuklar için, adil yargılanma ve çocukların adil bir şekilde yargılanması (juvenile justice) gibi uluslararası kabul görmüş standartların uygulanması.

Yine bir başka raporda El Hol ve El Roj kamplarında yaşayan çocuk sayısının tahmini 40 bin olduğunu ve bunların çok zor şartlarda hayat mücadelesi verdiği aktarılmaktadır. Bunların sebeplerinin ise zorlu kamp koşullarından kaynaklı olduğu aktarılmaktadır. Çocuk ölümleri, yangınlar, yetersiz su ve hijyen şartları, yetersiz beslenme ve zar zor işleyen bir sağlık sisteminin neden olduğu önlenemez hastalıklar ve bunlardan kaynaklı ölümler gibi sebeplerden oluşmaktadır. El Hol'da 2021 yılında 62 çocuk veya yaklaşık olarak her hafta iki çocuk, farklı nedenlerle ölmüştür. El Hol'da 2021 yılına kadar ikisi çocuk 73 kişi öldürülmüştür. El Hol'daki çocukların sadece %40'ı eğitim almaktadır ve yıllarca yaşadıkları travmalar, zihinsel sağlıklarına zarar vermektedir. El Roj'da, çocukların yüzde 55'i, 11 yaşından küçük çocuk işçilerden oluşmaktadır (Gorevan ve Achilles, 2021).

Şekil 51 Suriye’de DEAŞ’lı Tutukluların Kaldığı Bazı Cezaevleri (ECFR, 2019)

Ama tüm bu uluslararası örgütlerin raporlarına ve çağrularına rağmen, El Hol ve El Roj Kampı’nda tutulan tutuklular ile ilgili SDG, ülkelerin kapsamlı iş birliğine yanaşmadığını belirterek, kampın ihtiyaçlarının yüzde 30’unun dışarıdan, yüzde 70’inin ise kendileri tarafından karşılandığını aktarmaktadırlar. Türkiye SDG’yi PKK’nın uzantısı olarak gördüğü için, herhangi bir iş birliği mümkün olmadığından işin bu kısmı da sorunu daha çetrefilli hale getirmektedir. Türkiye, aslında karşısında meşru bir yönetim olursa, iş birliği yapabilecek bir pozisyondadır ve Avrupa ülkelerinden daha farklı düşünmektedir. Türkiye, özellikle kendi vatandaşlarını

almakta isteklidir çünkü kendisinin kontrolünde suçlu olanların yargılandığı, suça bulaşmayanların ise suça bulaşmadan yeniden topluma kazandırıldığı bir süreç, elbette Türkiye'nin de işine gelmektedir. Çünkü süreç içerisinde bu kamplarda olan kadın ve çocukların radikalleşip gelecekte Türkiye'ye karşı bir tehdit olmasını istememektedir. Ve yine bir terör örgütü tarafından, başka terör örgütü mensuplarının cezaevlerinde tutulmasını ilkesel olarak kabul etmemektedir. Ayrıca SDG'yi terör örgütü olarak gördüğü için, her an dengelerin değişebileceğini de hesaba katmaktadır. Türkiye'nin itirazı bu insanların ülkeye alınmasına değil, SDG'nin meşruiyetindedir. Bir terör örgütü ile masaya oturup anlaşma yapmak, onu tanımak anlamına geleceği için, böyle bir tutum içine girmekten kesinlikle kaçınmaktadır. Türkiye, Suriye'de SDG sebebiyle olmasa da Irak'ta bulunan 320'si erkek, 400'ü kadın, 200'ü çocuk olmak üzere DEAŞ'lı olan kendi vatandaşlarının iadesi için, Irak hükümeti ile irtibata geçmiş ve bunun sonucunda 200 çocuk Türkiye'ye getirilmiş ve travma tedavisi altına alınmıştır. Irak makamları kadın ve erkeklerin iadesine ise sıcak bakmamaktadır (T24.com.tr, 2019). Ayrıca, Türkiye sınırları içinde yakalanan DEAŞ ile irtibatlı kişileri sınır dışı edip ülkelerine teslim etmektedir. 44'ü Amerikalı 1.075'i Avrupa ülkelerinden olmak üzere, toplam da 8.585 yabancı kişi sınır dışı edilmiştir (Aa.com.tr, 2021).

Şekil 52 El Hol Kampı'ndan Genel Görünüm (Bbc.com, 2019-d)

Ayrıca kampların Türkiye'ye yakınlığı ve oluşabilecek bir güvenlik zafiyetiyle yeniden örgüt saflarına dönme potansiyeli olan tutuklular, Türkiye ve bölge için

tehdit oluşturmaktadır. Türkiye, tehlikenin farkında olup, özellikle örgüte katılmış kadın ve çocukların ülkeye getirilmesi noktasında girişimlerde bulunmaktadır. Tutukluların Suriye’de tutulması için gereken masrafları karşılayan ABD, artık buna katlanmayacaklarını ve Avrupa’ya bu konuda ellerini taşın altına koymaları gerektiğini en üst perdeden söylemiştir (Sondakika.com 2019). Bunların alınmaması durumunda serbest kalacaklarını ve Avrupa’ya sızma tehlikeleri olduğunu söylemektedir.

Avrupa birçok konuda olduğu gibi bu konuda da sorumluluk almaktan kaçınmaktadır. Nitekim 2021 yılının ağustos ayında, Afganistan’da Batılı güçlerin tamamen çekilmesi sonrası, Taliban ülkenin kontrolünü ele geçirmiş ve geçici hükümeti kurmuştur (Nbcnews.com, 2021). Kontrolü aldığı yerlerde tüm mahkumları affetmiş ve serbest bırakmıştır. Bu mahkumlar arasında binlerce Tehriki Taliban ve El Kaideli mahkumlar da vardır (Businessinsider.com, 2021). Bu tür olaylar şunu göstermektedir ki, bu tarz terör örgütü mensuplarının tutulduğu cezaevleri ve ülkeler eğer istikrarlı değilse, bu mahkumların her zaman kaçma veya başka bir takım siyasi ve rantsal sebepler ile serbest kalabilmeleri mümkündür. Afganistan’da yaşananlar bunun en açık örneğidir.

SDG’nin kontrolünde bulunun cezaevlerindeki DEAŞ’lı mahkumların da Afganistan’dakine benzer bir olay ile serbest kalmaları pek âlâ mümkündür (Haber7.com, 2022). DEAŞ’lıların tutulduğu hapisanelerin kontrolünün verildiği SDG, her ne kadar ABD tarafından tanınıyor olsa da Türkiye için bir terör örgütüdür ve meşruiyeti kalıcı olmadığı gibi, otoritesinin de geleceği muğlaktır. Nitekim Türkiye’nin Fırat’ın doğusuna yaptığı operasyonda, SDG kendisini Batının ve Suriye’nin güvenliğini sağlayan yegâne oluşum olarak göstermeye çalışmış ve Türkiye’nin operasyonlarını devam ettirmesi durumunda, DEAŞ’lıları serbest bırakacağını söylemiştir. Zaten bunun dışında SDG, DEAŞ’lıları para karşılığında serbest bırakmıştır (Haberturk.com, 2020). 631 mahkûmu, 2020 yılında suça karışmadıkları ve pişman oldukları gerekçesiyle serbest bırakmıştır.

Bunun dışında SDG, DEAŞ’lıları serbest bırakarak, Türkiye’nin kontrolünde bulunan Fırat Kalkanı, Barış Pınarı ve Zeytin Dalı hareketleri ile alınan Tel Abyad ve Afrin’e yönelik huzur, barış ve istikrarı sarsmaya da çalışmaktadır. SDG 2020 yılı içinde en büyük kamplardan biri olan El Hol kampından, DEAŞ’lıların da aralarında olduğu 3 bin kişiyi serbest bırakmıştır (Amerikaninsesi.com, 2020-a). Yine DEAŞ,

2022'nin ocak ayında Suriye'deki Sina hapishanesine büyük bir grup ile saldırmış ve çatışmalar dokuz gün sürmüştür. Bu saldırıda kimi kaynaklara göre, bazı üst düzey DEAŞ mensupları ile beraber 30 kişi, bazı kaynaklara göre 100 kişi kaçmıştır. Ve toplamda hem DEAŞ'ten hem de hapishaneyi elinde tutan SDG'den ölen sayısı 330 olmuştur (Alarabiya.net, 2022; MEI, 2022) Görüldüğü üzere, DEAŞ'lı mahkumların cezaevlerinde olması, bu örgüt mensuplarının barındırdığı tehdidi ortadan kaldırmamıştır, bu tehdit sadece dondurulmuştur. Çünkü, bir örgütün tutuklularını, başka bir örgüt ile kontrol etmek başlı başına büyük bir risktir. Ayrıca, Avrupa devletleri kendi vatandaşlarını ülkelerine almayarak, suça bulaşmamış kadın ve çocukları da bu kamplarda kriminalize ve terörize etme konusunda yardımcı olmaktadır. Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü çalışanlarından Vera Miranova, bu kamplardaki kadın ve çocukların Batılı ülkelere bir an önce yargılanıp, rehabilite edilip, toplum ile yeniden kaynaşmaları sağlanmadığı takdirde, bunların DEAŞ'ın takibinde olduklarını ve DEAŞ tarafından kaçırıldıktan sonra Batının bunların izini kaybetmesinin daha büyük problemlere yol açacağını dile getirmektedir (MEI, 2020). İlerleyen yıllarda örgütlerin elinde yetişen, adanmış, yeni militanlara dönüşmeden önce, bunların daha kontrollü ülkelere olması elzemdir.

Yine Savaş Araştırmaları Enstitüsü'nün bir çalışmasında, DEAŞ'ın El Hol kampında, Telegram gibi şifreli haberleşme akıllı telefon uygulaması üzerinden para toplandığının tespit edildiğini ve bu kampanyayı yine kamp dışındaki DEAŞ'lıların açılan Telegram hesapları ve PayPal hesapları ile desteklediklerini belirtmektedir. Ayrıca kamptaki DEAŞ'lıların sürekli örgütlendikleri ve kaçmak için büyük bir potansiyel ve motivasyona sahip oldukları ve bunun gerçekleşmesinin her an mümkün olduğuna da değinilmektedir (Iswresearch.org, 2019). SDG'li bir sözcü, kamptan 2019 yılından beri birçok kadının kaçırıldığını, Türkiye veya İdlib bölgesine götürüldüğünü söylemektedir. Kamptan DEAŞ'lı kadınları kaçırmak için çalışan, uluslararası bağlantıları olan kaçakçılık ağlarının olduğunu ve bunların kamptaki SDG'lilere rüşvet vererek, DEAŞ bağlantılı kadınların Türkiye'ye kaçırıldığını söylemektedir. Aynı SDG'li, Moldova hükümetinden gelen yardım talebi üzerine, Türkiye istihbaratının Moldova vatandaşı Natalia Barkal ve dört çocuğunu, El Hol kampından kaçırarak ülkesine teslim etmesi, kamptaki güvenlik ile ilgili endişeleri daha da arttırdığını söylemektedir (Voanews.com, 2020). Yine birçok DEAŞ bağlantılı kadının, internet üzerinden veya telefon yoluyla, kamp dışından veya

Avrupa'dan, kendisini kamptan kurtaracak biriyle evlenerek oradan kurtulma uygulaması da ayrı bir tehdittir. Ve DEAŞ bağlantılı Facebook gruplarında kamptan nasıl kurtulduklarını anlatan paylaşımlar yapılmaktadır (Azevedo, 2020:55-56). Ve bu insanlar hâlâ örgüte bağlı oldukları halde, her türlü rüşvetin ve kirli işlerin para ile döndüğü, suç yuvasına dönmüş bu kamptan çıkmayı başarmışlardır. Ve yetkililere göre bu kamplardan evlenip daha sonra kocasının dışarıdan kurduğu bağlantılar ile kaçırılan kadın sayısı bilinmemekte aynı zamanda kaçanların nerede oldukları da bilinmemektedir (Theguardian.com, 2021-b). Maalesef Batılı ülkeler ve devletler sorumluluk almadığı müddetçe, bu kampların barındırdığı DEAŞ tehdidi bitecek gibi de görünmemektedir. Bunun tek yolunun her ülkenin kendi vatandaşlarını kendi ülkelerine alıp, yargılayıp, güvenli hapishanelerde cezalarını çekmelerini sağlamak ve hapis süreci ve sonrasında hem rehabilitasyon programlarına tabi tutmak hem de bir yandan takibini yaparak eski ideolojilerinden arınıp arınmadığını kontrol etmekten geçtiğini birçok uzman belirtmektedir.

El Kaide'ye katılmış olan ABD vatandaşı Bryant Neal Viñas, yakalanıp 8,5 yıl hapis yatmış ve rehabilite olup topluma kazandırılmış bir örgüt eski üyesi olarak, DEAŞ'lıların ülkeye alınması gerektiğini söylemektedir (Nytimes.com, 2019). Aslında bu 'Düşmanını kendine yakın tut ki kontrol edebilesin' mantığından kaynaklanmaktadır.

G. Diğer Yabancı Savaşçılar

Genelde yabancı savaşçılar denince ilk akla DEAŞ Terör Örgütü geldiği bir gerçektir. Ve bunun sebebi de elbette, Suriye ve Irak'ta DEAŞ'a 40 binden fazla insanın katılması ve bu örgütün çok kanlı eylemler yapmış olmasıdır. Ama bunun dışında Irak ve özellikle Suriye'de sadece DEAŞ Terör Örgütünün olmadığını, başta İran destekli Şii grup ve örgütler ve Lübnan Hizbullah'ı olduğu gibi, selefi cihatçı radikal örgütler ve de sol tandanslı örgütlerin olduğunu da hatırlamakta fayda vardır. Suriye savaşının başladığı ilk yıllarda, özellikle 2013 yılında 700 farklı grup savaşmaktaydı (Milliyet.com.tr, 2013). Bunlardan radikal dinci örgüt olan DEAŞ'ın dışında en fazla yabancı terörist savaşçı alan örgüt tabii ki bir zamanlar El Kaide'nin Suriye kolu olan ama daha sonra El Kaide ile bağlarını 2016 yılında koparan Nusret Cephesi ve bunun gibi örgütlerdir (Berger, 2016). Bunun dışında sol örgütlerden PKK- PYD- YPG en fazla YTS göçü alan örgüttür.

VI. DEAŞ'IN KAÇAKÇILIK TÜRLERİ VE YÖNTEMLERİ

DEAŞ Terör Örgütü, Suriye'de ve Irak'ta gücü ele geçirdikten sonra burada devlet olma iddiasında olduğu için, bir yandan savaşın masraflarını, öte yandan devlet olmanın gereği olan sosyal hizmetler ve bunların temini için, gelirlerini çeşitlendirmek yoluna gitmiştir. Bunu da başta petrol olmak üzere, birçok farklı kaçakçılık çeşidi ile yapabirmiştir. Bu başlık altında bu kaçakçılık türlerinin neler olduğu ve nasıl yöntemler ile bunu yaptığına dair örnekler ve veriler ile açıklama yapılmaktadır.

A. DEAŞ'ın Petrol Kaçakçılığı

DEAŞ ele geçirdiği bölgelerde bulunan petrol rafinerilerinin çalışması için büyük bir çaba sarfetmiş, o rafinerilerde daha önce çalışmış olan işçi ve uzmanları maaşları karşılığında çalıştırmaya devam etmiştir.

Irak ve Suriye'de petrol kaçakçılığının geçmişi eskiye dayanmaktadır. Amerika'nın ve Batının yaptırımlarından dolayı Irak'ın petrol gelirinin yüzde 25'i, Savaş Tazminatları Fonu'na giderken, bunun yüzde 15 kadarı Kürt bölgesi ile paylaşılmaktadır. Ve petrol gelirlerinden elde edilen para, şimdiye kadar hiçbir şekilde Irak Hükümeti, Irak Merkez Bankası ya da Irak Hazinesine gitmemiştir, bu paralar BM'nin kontrolünde olan bir emanet hesaba gitmektedir (Caritas, 2014). Bundan dolayı da Saddam Hüseyin bu yaptırımları aşabilmek için, 90'larda kendi petrol kaçakçılık ağını oluşturmuştur (Iraq Oil Report, 2014). DEAŞ Terör Örgütü de Irak'taki bu yerleşik kaçakçılık ağlarından faydalanarak ve bunları geliştirerek kendi kaçakçılık satış ağlarını kurmuştur. DEAŞ, birçok petrol rafinerisini ele geçirmiş ve üretimi kendi kontrolündeki işçilere yaptırarak, üretimin devamlılığını sağlamıştır. Başlangıçta kaçakçılar ile bağlantısı olan aracılara petrolü satan örgüt, daha sonra aracıları ve diğer yerel örgütleri (Ensar el İslam³⁸) devreden çıkararak, kendi

38 Molla Krekar liderliğinde kurulan örgüt birçok İslamcı örgütün 2001'de bir araya gelmesiyle kurulmuştur. Örgütün hedefi Kuzey Irak Kürt bölgesinde İslam'a dayalı bir yönetim kurmaktır.

kamyonları olan kaçakçılara direkt satmaya başlamıştır (a.g.e.s). DEAŞ'ın varil başına 26 dolara sattığı ham petrolü, kaçakçılar Kürt bölgesine varil başına 63 dolara satmışlardır. Daha sonra DEAŞ kendi açtığı kuyulardan çıkardığı petrolü ve organize ettiği kaçakçılık ağını, farklı gruplara ayırıp onların başına en az 10 kişilik koruma ekibi koymuştur. Hem Irak Merkez Yönetimi ve hem de Kürt Yönetimi, DEAŞ'ın güçlü olduğu dönemde bu kaçakçılığı durduramadıklarını ve hatta DEAŞ'tan kaçak petrol aldıklarını kabul etmişlerdir. Ve bu petrolün bir kısmı, Süleymaniye üzerinden İran'a bir kısmı da araçlar ve kaçakçılar ile Türkiye'ye gitmiştir (a.g.e.s). Elbette DEAŞ'ın petrol sahalarını ele geçirdiği günden, koalisyon saldırıları ile bitirildiği kabul edilen Mart 2019'a kadar çaldığı petrol miktarı, hiçbir zaman ABD'nin ve Batıninkiler ile kıyaslanamaz. 2003'te girdiği Irak'ta yaptığı hileli ve tek taraflı anlaşmalar ile 150 milyar dolarlık Irak petrolünün, ABD ve Batı tarafından çalındığı sanılmaktadır (Edition.cnn.com, 2021).

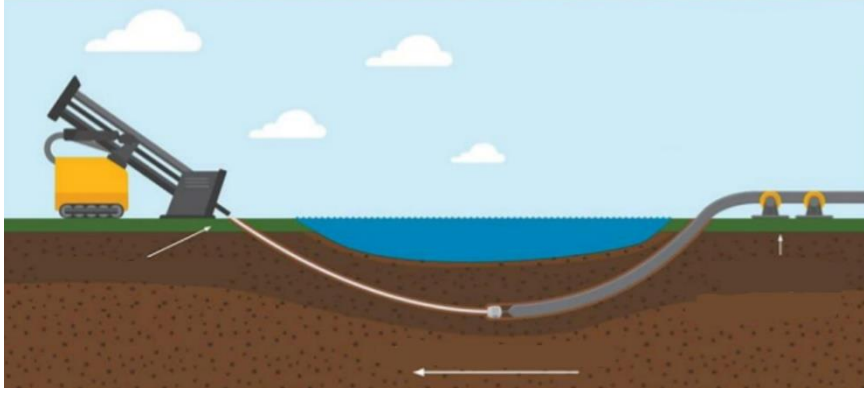
DEAŞ en güçlü olduğu dönemde günlük 1,5 ile 3 milyon dolar arasında petrol gelinine sahiptir (Euronews.com, 2014). Bazı raporlara göre bu rakam, günlük 1 ile 5 milyon dolara kadar çıkarmıştır (Woertz, 2014). Suriye'de günlük üretimin optimum zamanlarda 34 bin ila 40 bin varil olduğu ve varillerin \$20 ila \$45 karşılığında satılarak ayda \$40 milyon elde edildiği kaydedilmiştir. Üretim, 2014 yazında günlük 50 bin ile 100 bin varil üretim kapasitesine ulaşmışken, bu sayı 2016 yılında 30 bini geçememiştir (Levallois, 2017). DEAŞ, sadece Irak'ta, toplamda günlük 80 bin varil üretim potansiyeline sahip 7 petrol sahasını elinde tutmuştur (Aa.com.tr, 2014-a). Araçlar ağı ile, Türkiye, İran, Irak ve Ürdün'e petrol satmıştır. Türkiye'ye yaptığı satış için, petrolü önce Kuzey Irak'a nakledip, sonra çıkarılan normal petrol ile karıştırarak yapmıştır. DEAŞ bu petrolü taşımak için 1000 tankerlik bir filoya sahiptir (Rt.com, 2015). Ya da at ve eşekler ile sınırdan geçişler, sınırın nispeten daha güvenli olduğu ve geçişlerin kolay olduğu dönemde yaptığı yöntemlerden biridir. Bu dönemde örgütün petrolü sınırdan geçirmesine yardımcı olacak olan yerel sınır kaçakçıları olmuştur. Burada kaçakçılar ile örgüt arasında simbiyotik bir ilişki vardır (Amerikaninsesi.com, 2019-c). Bir diğer yöntem ise, yatay sondaj yapabilen sondaj ile boruyu sınırın altında geçirip karşı tarafa pompalama yöntemidir (Mudpuppyinc.com, 2019). Ama yatay sondaj ile ilgili örgüt mensuplarının söylemlerinin dışında bir veriye ulaşamamıştır.

Çizelge 35 Günlük Üretilen Petrol Miktarı (Ig.ft.com, 2016)

Petrol Sahaları	Üretim Hızı (Günlük varil sayısı)	Varil Fiyatı (Dolar)
El Tanak	11.000 – 12.000	40
El Ömer	6.000 – 9.000	45
El Cabse	2.500 – 3.000	30
El Tabka	1.500 – 1.800	20
El Harata	1.000	30
El Sola	650 – 800	30
Deyro	600 – 1.000	30
El Taim	400 – 600	40
El Raşid	200 – 300	25

Yatay Sondaj Makinası, yer altında yönlendirilebilir sondaj yapmaya imkân veren bir sistemdir. Herhangi bir engelin, duvarın, gölün veya kazının imkânsız olduğu bir yerin altından veya kazı yapılmak istenmeyen bir alanda, az maliyet ve daha hızlı bir sürede kazı yapılmasına ve boru döşenmesine olanak veren bir sistemdir. İlk olarak Amerika’da uygulanan sistem, 90’lı yıllar Avrupa ve tüm dünyada yaygınlaşmaya başlamıştır (Helms, 2008). DEAŞ’lıların söylemlerine göre böyle sofistike yöntemler ile kaçak petrolün, Türkiye’ye transfer edildiği ve bundan gelir elde edildiği söylenmektedir. Ama hiçbir güvenlik kaynağında ve belgede, böyle bir sistemin örgüt tarafından kullanıldığına dair bir veriye ulaşılamamıştır. Böyle bir verinin olmaması ama örgüt mensuplarının söylemlerinde bunu dile getirmesi, örgütün böyle bir niyeti olduğunun göstergesidir. Nitekim, herhangi bir kaynakta belirtilmediği halde DEAŞ’ın en güçlü olduğu 2014 -2016 yılları arasında, yine örgüt mensuplarının aktardıklarına göre, Türkiye üzerinden yasal bir şekilde parça parça temin ettikleri distilasyon fırınları ile, günlük 100 kilogram RDX³⁹ üretme kapasitesine sahip olduklarını ve bunu günlük 1 tona çıkarmaya çalıştıklarını aktarmaktadırlar. Her ne kadar DEAŞ’ın bunu yaptığına dair elde somut veri yoksa da kaçakçıların bunu yaptığı ile ilgili veriler mevcuttur. Ama bu veriler kamuoyu ile paylaşılmamıştır. Bu yatay boru döşeme sistemleriyle döşenen boruların uzunluğu, kimi zaman 3 km uzunluğunda ve 15 metre derinlikte olabilmektedir. Öyle ki asi nehrinin altından geçirilebilmektedir (Cbsnews.com, 2014).

39 Royal Demolition Explosive kod isimli İngiliz yapımı tahrip gücü çok yüksek askeri bir patlayıcıdır.

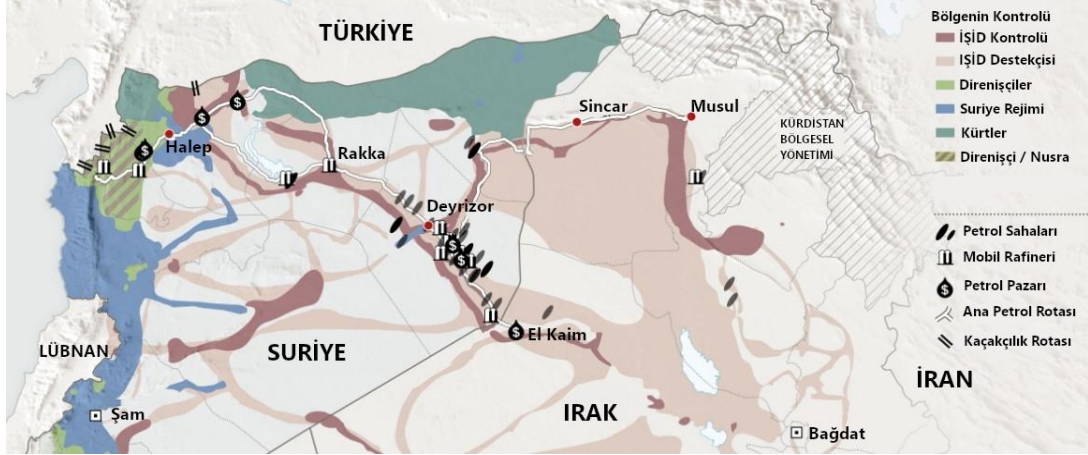

Şekil 53 Yatay Sondaj Sisteminin Çalışma Mantığı (Coosbay.org, 2019)

DEAŞ Terör Örgütü güçlü olduğu dönemde günlük petrol üretimi miktarı 34 – 40 bin varil olan Deyrizor – Rakka – Kaim hattını elinde tutmaktaydı. Elbette örgütün eline geçtikten sonra petrol üretiminde hem kalifiye eleman hem eskiyen petrol saha ve ekipmanının bakım onarımını yapacak teknoloji ve ekipmana sahip olmamanın zorlukları hem de hava saldırıları nedeniyle bu sayıya ulaşılmadığı bilinmektedir. Ama yine de örgüt günlük 1,5 milyon dolarlık bir petrol üretim gelirini elinde tutmaktaydı. En pahalı petrolün El Ömer sahasından varil başına 45 dolara çıkarıldığı ortalama saha fiyatının ise varil başına 25-30 dolar olduğu bilinmektedir. En fazla petrolün çıkarıldığı petrol sahası ise El Tanak’dır. Bu fiyatlar rafine edilmiş petrol fiyatıdır. Elbette DEAŞ’ın rafine ettiği petrolün kalitesi rafineri istasyonlarına göre değişmektedir. Ama genel anlamda kabul gören mazot kalitesi ve bir de onun biraz daha üstünde olan benzin üretilmektedir. Mazot elektriğin olmadığı veya sürekli kesildiği Suriye’de jeneratörler ile sağlandığı için olmazsa olmazlardandır. Daha kalitelisini ise insanlar arabaları için kullanmaktadır (Ig.ft.com, 2016). Bilinenin aksine DEAŞ’ın petrolden elde ettiği gelir ihracattan daha çok iç pazardaki satıştan elde edilmektedir. Örgüt ürettiği ham petrolü Suriyeli ve Iraklı bağımsız tüccarlara satmaktadır (daha sonra kendisi direkt kaçakçılara satmıştır). Öyle ki tüccarlar günlerce ve haftalarca kamyonlarıyla petrol almayı beklemektedir. Bir kamyon 70 varil alabilmektedir. Tüccarlar varil başına 10 dolar kâr elde etmektedirler. Petrol sahalarına hava saldırılarının artmasından sonra örgüt ticareti saha dışında yapmaya başlamış ve tüccarlara 1000 varil alabilecekleri bir lisans sistemi geliştirmiştir. Tabii buradaki amaç peşin olarak parayı alarak petrol gelirlerindeki düşüşü engellemektir.

Hava saldırılarının yoğunlaştığı ve rafinerileri tahrip ettiği süreçten sonra örgüt, üretimi bir süreliğine ilkel yöntemlerle petrolü rafine eden yerel satıcılara bir

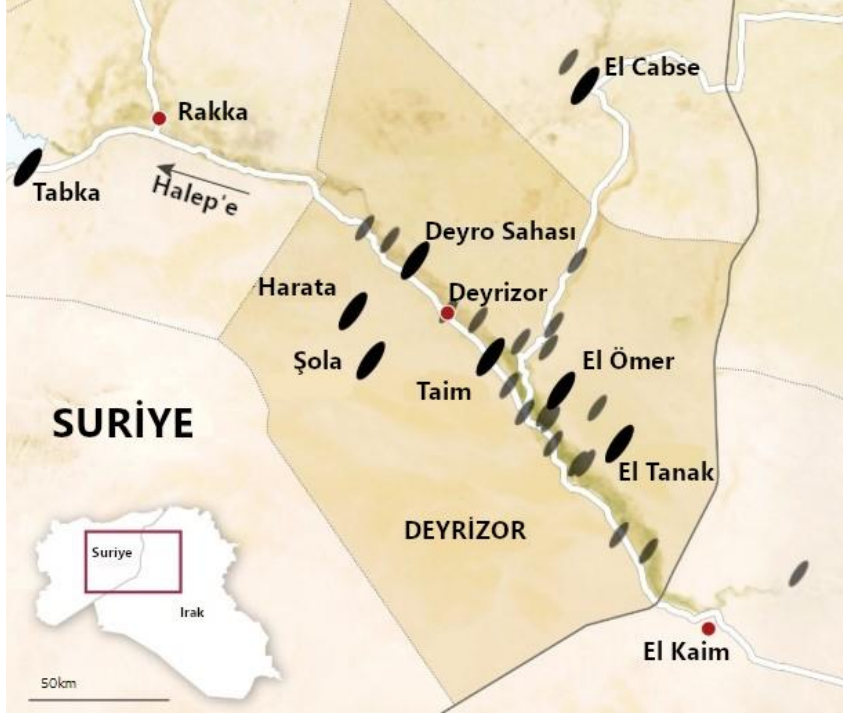
süreliliğine bırakmıştır. Daha sonra ise petrol gelirinin ne kadar kârlı olduğunu bildiğinden yerel üreticiler ile anlaşarak rafineri satın almıştır, görünürde üretimi yapan yerel bir üreticidir, mazot üretiminin hepsini kendine alan örgüt, petrol gelirini ise yarı yarıya bölüşmektedir. Ve kendi rafinerilerine ham petrol taşıyan kendine ait kamyonlarının olduğu da tüccarlar tarafından aktarılmaktadır (a.g.e.s).

Şekil 54 Suriye’de Petrol Rafinerilerinin Dağılımı (a.g.e.s)

Şekil 54’te görüldüğü üzere, DEAŞ’ın güçlü olduğu ve hava saldırılarının olmadığı bir dönemde DEAŞ, Suriye ve Irak’ta neredeyse bütün petrol üretim sahalarını elinde tutmaktadır. Petrolü El Kaim – Deyrizor hattından Sincar – Musul başta olmak üzere Irak’a sevk etmekte, aynı zamanda Rakka üzerinden Halep’e ve oradan da ÖSO’nun olduğu bölgeye sevk etmektedir. DEAŞ, söz konusu para olunca düşman olarak gördüğü ÖSO, NC ve diğer grupların olduğu yerlerdeki tüccarlara da petrol satmaktadır. DEAŞ’ın petrol gelirinden varil başına aldığı miktar da bölgelere göre değişmektedir. Örneğin kendi kontrolünde olan Münbiç ve El Bab gibi yerlerde varil başına 200 SL⁴⁰ vergi alan örgüt, El Kaim’de 100 SL almaktadır. Ayrıca zekatını örgüte verdiğinin belgesini gösteren kişilerden ise vergi almamaktadır.

⁴⁰ Suriye Lirası kısaca Suri olarak da kullanılmaktadır.

Şekil 55 Suriye'deki Değerli Petrol Rafinerileri DEAŞ'ın Elindeyken (a.g.e.s)

DEAŞ, üretimden direkt varil başına kâr elde etmek ile ilgilenmektedir. Bunun kaçakçılığını ise yerel satıcı ve kaçakçılara bırakmıştır. İşte burada DEAŞ'ın gelirlerini arttırmalarına yardımcı olan yerel tüccarlar ve kaçakçılar yer almaktadır. Örgütün aylık 45 ile 90 milyon dolar arasında gelir elde etmesine yardımcı olmaktadır. Suriye'de yapılan kaçakçılığın bir kısmı kuzeybatıdaki muhaliflerin bulunduğu bölgelerde bidonlara doldurulan mazot ve benzin şeklinde; katır, eşek ve at sırtında, Türkiye'ye doğru yola çıkmaktadır (a.g.e.s) 25 litrelik bidonların yaklaşık 22-23 litresi doldurulup 4 veya 8 bidon şeklinde hayvanlara yüklenerek, Sarmada ve El Rai gibi dağlık bölgelerden Türkiye'ye götürülmektedir. Bir başka yöntem ise tekneleri kullanmaktır, kaçakçılar daha büyük, 50 – 60 litrelik bidonlara akaryakıt koyarak, küçük teknelerle Asi nehri boyunca uzanan halatlar ile nehirden Türkiye'ye götürüp, oradan da traktörler ile aldıkları bidonları kamyonlara yükleyerek, Türkiye iç piyasasına satmaktadırlar (a.g.e.s). Üçüncü bir yöntem ise, Suriye ile Türkiye arasında sınırın altından küçük PVC⁴¹ borular döşeyerek petrolü karşı tarafa göndermektir. Bu yöntem daha çok Suriye tarafı ile, Hatay'ın Reyhanlı ilçesi Beş aslan mahallesi arasında gerçekleşmektedir. En son yöntem ise yakıtın 25- 40 kiloluk benzin bidonlarında, sırtlarda taşınarak muhaliflerin elindeki Suriye'nin Harbet El

⁴¹ Polivinil Klorür olarak bilinen bir plastik türüdür.

konusudur. Buna terminolojide simbiyotik ilişki denmektedir. Tabii ki bu kaçakçıların rotaları her zaman aynı olmamaktadır. Bu rotalar alınan güvenlik tedbirlerinin durumuna ve örgütlere yönelik baskının şiddetine göre değişiklik göstermektedir. Şekil 57’de görüldüğü üzere Irak tarafında Telafer ve Musul’dan, Türkiye’ye petrol kaçakçılığı akışı söz konusudur. Suriye’de ise 2016 yılında aktif olan rotalar; Ebu Kemal – Deyrizor – Rakka aksından kuzey şehri Tel Abyad’tan Şanlıurfa’ya ulaşan rota, Rakka – Tabka – Münbiç – Cerablus aksından Gaziantep’e ulaşan bir başka rota ve Tabka – Halep aksından Azez – Kilis’e uzanan oradan da Dörtyol ve Ceyhan’a ulaşan bir rota, en son olarak Halep üzerinden Sarmada’ya oradan da İskenderun’a ulaşan rotalardır. Dörtyol, Ceyhan, İskenderun hatları deniz yoluyla başka bir rotaya da gitmektedir. Görüldüğü üzere kârlı bir rota olan bu 2 rota 2016 yılında aktif iken, 2017 yılında durum değişmiştir. Rotalar güvenlik durumuna göre her zaman değişkenlik gösterse de kaçakçılık her zaman farklı rotalar üzerinden kendi rotasını bulup devam etmektedir.

DEAŞ’ın çıkardığı petrolü, özellikle Irak Merkez Yönetimine ve Irak Kürt bölgesine sattıkları yetkililer tarafından kabul edilen bir gerçektir. Rusya buna Türkiye’yi de katmıştır. 2015 yılında, Rusya’ya ait bir savaş uçağı Türk hava sahasını ihlal etmesi sonucu düşürülmüştür. Bu tarihten sonra Rusya, Türkiye’nin Suriye’de petrol kaçakçılığı yaptığını ve bunu DEAŞ’tan satın aldığını, bazı uydu fotoğraflarını paylaşarak medya ile paylaşmıştır. Türkiye ile Irak ve Suriye arasında birçok kaçakçılık çeşidinin varlığı yeni değildir. Bunlar arasında akaryakıt kaçakçılığının olması da pek tabiidir. Elbette DEAŞ’ın elindeki ham petrolü ve işlenmiş petrolü bir şekilde satarak para kazanması ve hem yerel kaçakçılık ağlarını kullanarak hem de kendi ağlarını oluşturarak gerçekleşmiştir. Peki bunda Türkiye’nin devlet olarak bir payı var mıdır, sorusunun cevabını vermek kolay değildir. Ama bilinen bir gerçek var ki, Türkiye petrol ithal eden bir ülkedir ve petrol arzının düzenli olması gerekmektedir (Kökyay, 2019:178). KOM raporuna göre, 2020 yılında 8.515.146 milyon litre kaçak mazot ele geçirilmiştir ve 11 farklı çeşit yakıt türünde toplam 12.765.349 milyon litre kaçak akaryakıt ele geçirilmiştir (KOM, 2020). Bu yakalanan miktar yakalanmayanın çok altında bir rakamdır (Global Initiative, 2017). Greenwich Üniversitesi araştırmacılarından, Doktor Coutroubis ve arkadaşının yaptığı bir çalışmada, Irak ve Suriye’ye sınır olan ve kaçakçılığın yoğun olduğu, Urfa, Mardin, Şırnak, Hakkâri, Batman, Siirt, Adıyaman,

Antep, Hatay ve Adana gibi şehirlerden çatışma bölgelerine uzanan kaçakçılık aksını incelemişlerdir. Ve elde ettikleri korelasyonlarda, DEAŞ'ın faaliyetleri ile Ceyhan'dan gelen tanker kiralama oranları arasında birtakım paralellikler saptamışlardır (Kiourktsoglou ve Coutroubis, 2015). Ne zaman DEAŞ, petrolün olduğu bir bölgenin yakınlarında çatışsa, Ceyhan'dan yapılan ihracatta bir artış gözlemlenmiştir. Bu artışın ham petrol kaçakçılığında ekstra bir gelir elde edilmesine bağlanabileceğini düşünmektedirler. Elbette bu tür verilerin tek başına, bu artış ve azalışları izah etmesinin mümkün olmadığını kabul etmektedirler. Başka ülkeler, Türkiye'ye DEAŞ'ın petrol kaçakçılığına göz yumduğu ve dolaylı yoldan satın aldığı gibi ithamlarda bulunmuşsa da bu hiçbir zaman ispatlanmamıştır ve bir iddia olarak kalmıştır. Ama şurasını göz önünde bulundurmak gerekir ki, Doktor Coutroubis'in araştırmasındaki paralellik gerçekten bir kaçakçılık ağı ile ilintiliyse, bunun en azından DEAŞ'tan kaçakçılar, üçüncü alıcılar ve tüccarlar üzerinden gerçekleştiği sonucuna ulaşmak da mümkündür. Zaten akaryakıt kaçakçılığı, özellikle Hatay civarında sınır hattında yapılmaktadır. Ama bu tarz kamyonlar ile yapılıyor olması, DEAŞ ile kaçakçılar arasındaki simbiyotik ilişkinin en üst ve en gözü kara örneklerinden biri olarak kayda değer niteliktedir.

B. DEAŞ'ın Uyuşturucu Kaçakçılığı

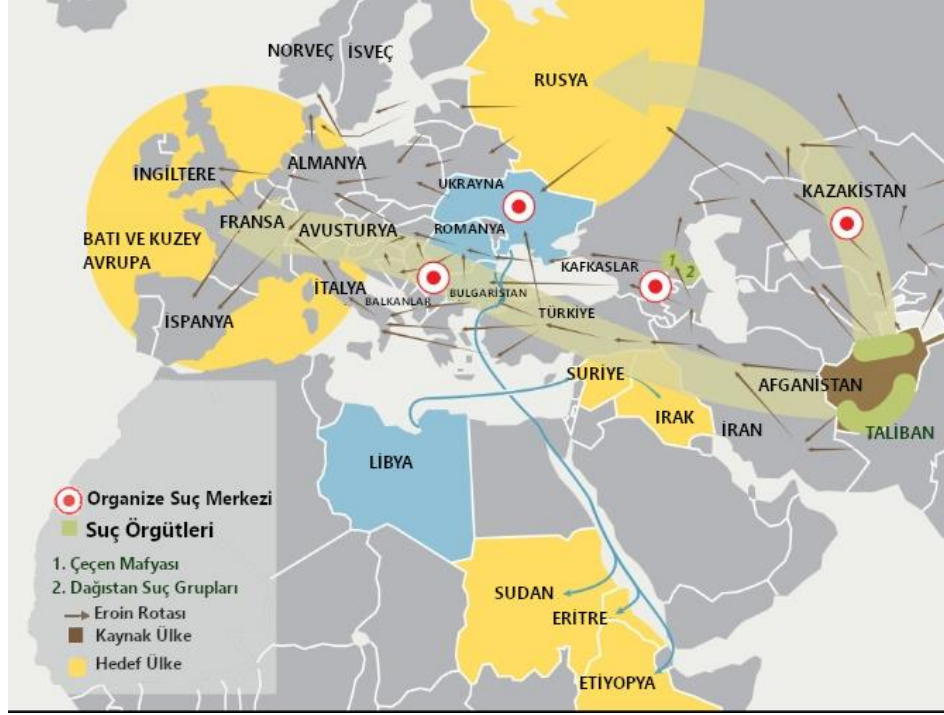
Dünya'da, 275 milyonun üzerinde insan uyuşturucu kullanmaktadır (UNODC, 2020). Ve uyuşturucu bazı istisnalar hariç hemen her ülkede yasaktır ve suçtur. Ve ülkeler bununla mücadele etmektedirler. Amerika sadece 1970'ten beri uyuşturucu ile mücadele için 1 trilyon dolardan fazla para harcamıştır (CNBC, 2021). Amerika her yıl 50 milyar dolar uyuşturucu ile mücadele için harcamaktadır ve illegal ticaretin sadece yüzde 10'unu yakalayabilmektedir (Monarch Shores, 2017). Ancak yine de bu mücadeleyi kazanabilmiş değildir. Örneğin bir Amerikalı günde birkaç bira içiyorsa bunun maliyeti 5-6 dolar iken, ayda 150 dolar ve 6 ayda 1000 dolar gibi bir rakama tekabül etmektedir. Oysa bazı Amerikalılar, yıllık 10 bin dolar uyuşturucu için harcamaktadır. (Drug Abuse, 2020). BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi'nin verilerine göre, 2003 yılında, dünyadaki illegal uyuşturucu ticaret geliri 321 milyar dolardır (UNODC, 2005). Bu rakam o yılın tüm dünyadaki GSYİH'nin yüzde 1'ine denk gelmektedir. Tüm dünyadaki uyuşturucu gelirinin 1.3 ile 1.7 trilyon dolar arasında olduğu tahmin edilmektedir (Yenisafak.com, 2016).

Şekil 58 Dünyadaki Ana Uyuşturucu Rotaları (UNODC, 2021-c)⁴²

Dünya üzerindeki uyuşturucu trafiği, çok girift ilişkiler üzerine kuruludur. Şekil 58’de sadece genel hatları ile ülkeler ve bölgeler arası geçişkenlik gösterilmektedir. Buradaki akışlar geneldir. Ve her zaman aynı sıklıkta ve şiddette olmayabilir. Bazen ülkeler ile uyuşturucu baronları arasında da bir takım gizli ve kirli ilişkiler kurulmaktadır. Özellikle adaletin ve otoritenin tam yerleşmediği, iç karışıklık, iç savaş ve birçok yerel örgüt, suç örgütü faktörün işin içine girdiği bölgeler bu tarz ilişkiler için biçilmiş kaftandır. Ve bu kirli ilişkiler her zaman aynı ton ve hızda devam etmemekte, sürekli zigzaglar çizmektedir. Çünkü bu tarz ilişkiler, her ne kadar kazan kazan üzerine kurulu bile olsa, işin içinde çıkar olduğu için bu ilişki çeşidi bozulmaya hazırdır. Tüm taraflar daha çok kar elde etmek istediği için, ticari ilişkiler ve ortaklıklar değişkenlik arz etmektedir. Bu günlerde çok rahat ve kolay kullanılabilen bir rota, birkaç ay sonra çok sıkıntılı olabilmektedir. Bu değişkenliği anlık olarak takip edebilmek imkânsız olduğu için, haritalara aktarılan bilgiler her zaman mevcut ilişkilerin genel hatlarını anlamak için faydalıdır. Ama resmin tüm detayını verecek netlikte değildir.

42 BM’ye göre rotanın boyutu, üye devletlerin yıllık raporlarından sağlanan insan ticareti rotaları, bireysel uyuşturucu ele geçirme vakaları ve 2015-2019 döneminde sağlanan diğer resmi belgelerden elde edilmiştir.

Şekil 59 Afganistan'dan Avrupa ve Afrika'ya Uzanan Uyuşturucu Rotaları (Regjeringen, 2015)

Görüldüğü üzere genel anlamda dünya üzerindeki uyuşturucu ticareti güney'den kuzeye, doğu'dan batıya doğrudur. Ve elbette bu uyuşturucu üretiminin başında da Afganistan gelmektedir. Afganistan âdeta Dünya'ya uyuşturucu imal eden ülke konumundadır. Dünyanın en büyük eroin ticareti rotası ise Afganistan-İran-Türkiye-Avrupa rotasıdır. Kısaca bu rotanın adı Balkan Rotasıdır (Euronews.com, 2021-b). Bu rotada yakalanan eroin miktarı, dünya eroin ticaretinin yüzde 48'ini oluşturmaktadır (e.g.e.s). Afganistan'ın uyuşturucu üretimindeki rolü dünya piyasasını domine etmektedir.

Opium, halk arasında afyon olarak bilinen bu madde, aslında afyon bitkisinden elde edilen opioid reseptörlerine (hücre dışındaki bir sinyali hücre içine taşıyan) bağlanan tüm madde çeşitlerini kapsamaktadır (DEA, 2020). Morfin buna örnek verilebilir. İşte afyon bitkisi veya ondan elde edilen opioid maddesi çeşitli rotalar üzerinden Afganistan dışına çıkarılmaktadır. Şekil59'da görüldüğü üzere;

- İran ve Türkiye üzerinden Balkan ülkeleri yoluyla Batı ve Orta Avrupa'ya ulaşan Balkan Rotası.

- Pakistan ve İnan üzerinden Körfez bölgesi, Afrika, Güney Asya ve daha az kapsamlı Güney Doğu Asya, Okyanusya ve Kuzey Amerika'ya ulaşan Güney Rotası,
- Orta Asya üzerinden Rusya'ya ulaşan Kuzey Rotasıdır.

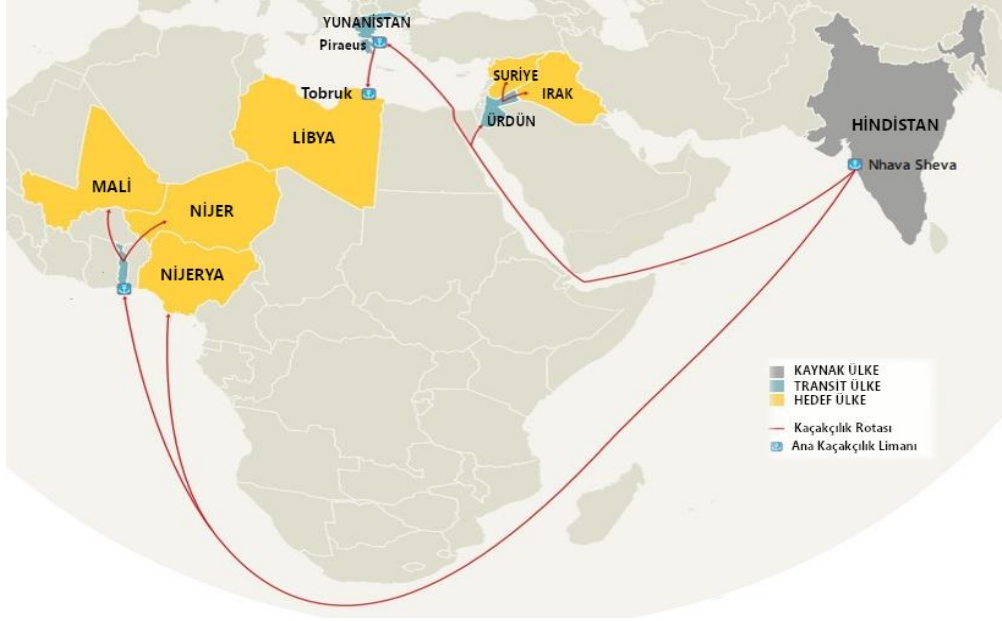
1. Tramadol

Tüm dünyada, getirisi bu kadar yüksek ve kolay olan uyuşturucu ticareti, terör örgütlerinin de iştahını kabartmaktadır. Örneğin, PKK Terör  rg t n n gelirinin yüzde 90'ının, uyuşturucu ticaretinden geldiği tahmin edilmektedir ve İçişleri Bakanlığı'nın raporunda uyuşturucu ticaretinden elde ettiği gelir tahmini olarak 1,5 Milyar dolardır (İçişleri Bakanlığı, 2017). Terörün finansmanı için gerekli olan bol ve kolay paranın elde edilmesi, terör örgütlerinin gelir kalemleri arasında uyuşturucuyu ilk sıralara koymalarını sağlamıştır. DEAŞ Terör  rg t  de gelirlerini çeşitlendirirken bunu her türlü illegal yollar üzerinden yapmaktadır. Her ne kadar, İslami tandanslı bir örgüt olarak bilinse de söz konusu örgütün bekası olunca haram olarak gördükleri uyuşturucudan gelir elde etmekten imtina etmedikleri görülmektedir. DEAŞ bunu kullanmaktan çok, satmak ya da transit geçirmek ile gelir elde etmektedir. DEAŞ'nın direkt Suriye veya Irak'ta ya da güçlü olduğu dünyanın herhangi bir yerinde uyuşturucu ürettiğine dair bir veri yoktur. Ama üretilen veya Avrupa'ya transit geçmesi gereken uyuşturucudan gelir elde etmektedir. Bunun dışında, Tramadol isimli morfin türevi bir ağrı kesici hap vardır. Bu hap yasal olarak üretilen bir ağrı kesicidir ve orta şiddette veya şiddetli ağrıların tedavisi için kullanılmaktadır. Türkiye'de Yeşil Reçete ile satılmakta ve kanser hastaları kullanmaktadır.

Arap  lkelerinde özellikle Mısır'da yaygın olarak kullanılan bu hap, opioid türevidir ve vücutta morfin gibi etki gösteren kimyasal maddelerdendir. Ana kullanım amaçları analjezidir (ağrı kesici). Morfin, kodein, metadon, meperidin, pentazosin ve fentanil gibi (Keskinbora ve Aydınlı, 2006).

Kaynağı büyük oranda Hindistan'dır. Arap  lkelerinde kullanımını yaygındır. Uyuşturucu bağımlıları, İslam dünyası bu ilacı haram görmediği için tercih etmektedirler, çünkü bulunması kolaydır. Türkiye'de de bu hapın türevi olan Contramal, Fixdol, Tradolex, Tramadol, Tramosele ve Ultramex gibi isimler ile anılan tablet veya ampul olarak, yeşil reçete ile satılmaktadır (Acilci.net, 2014).

Örgüt Tramadol’u, hem kendileri kullanmak için hem de satmak için temin etmektedir. Kuvvetli bir ağrı kesici olduğu için, yaralanma sonrası ağrıyı azaltmak için kullanılmaktadır. Uyuşturucu olarak özellikle kullandıklarına ait güvenilir bir veriye ulaşılamamıştır. Ama kuvvetli uyku yapma ve rahatlık hissi verdiği için, bilakis örgüt mensuplarının kullanmadığı mantığı çıkabilir, çünkü Captagon gibi enerji ve özgüven veren bir hap değildir.

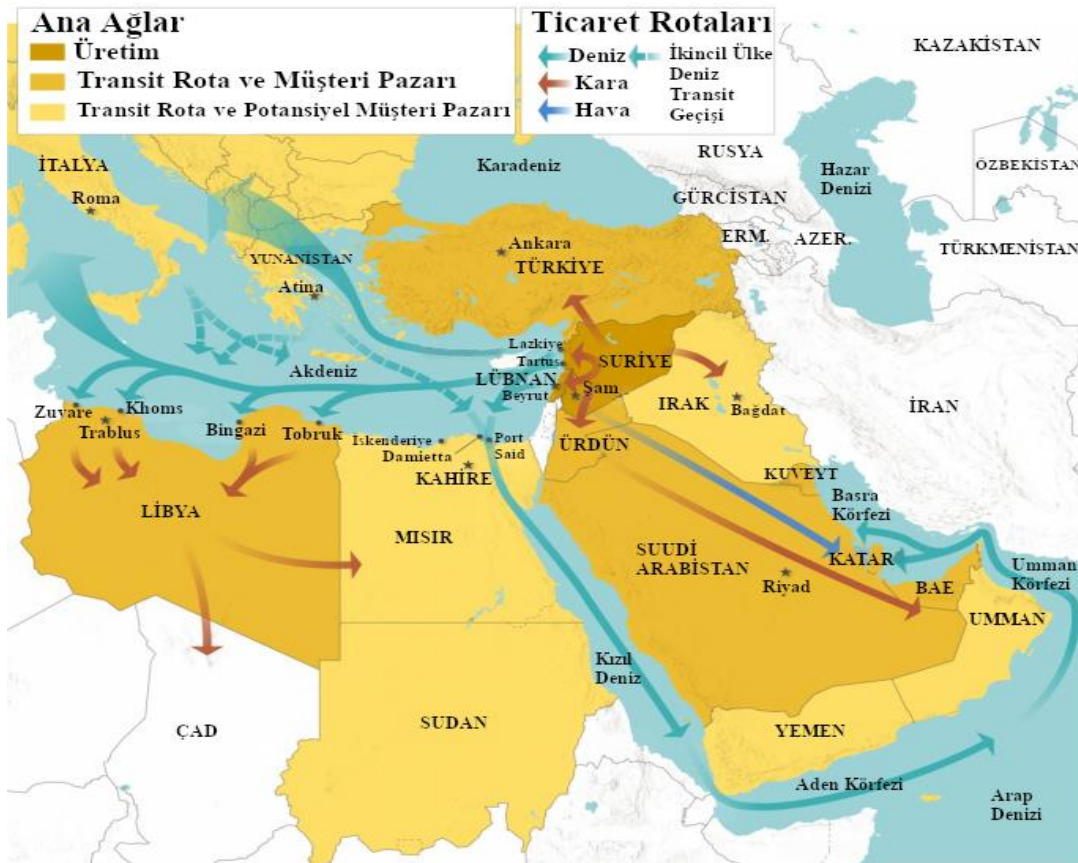

Şekil 60 Suriye ve Irak’a Uzanan Tramadol Hap Rotası (Rhipto, 2017-c)

2. Captagon

Tramadol’un dışında, Captagon denilen bir hap vardır. DEAŞ ile birlikte popüleritesi artmış ya da arttırılmıştır. Çünkü bu hapi Suriye’de Rejim, Hizbullah ve hatta PYD – YPG Terör Örgütü üretirken (Sabah.com.tr, 2018), hapi sürekli DEAŞ üzerinden parlatılıyor olması, iyi terörist kötü terörist mevzusunun ilginç örneklerinden biridir. Batı medyasında cesaret hapi, cihatçı hapi olarak, sanki yeni bir tür maddeymiş gibi sunulmuşsa da aslında 60’larda uyku bozukluğu, anksiyete, uykusuzluk ve hiper aktivite tedavisi için üretilmiştir. Orijinal içeriğinde fenetilin, feotilin ve amfetaminden oluşan bir kombinasyon vardır (Bersani, 2016). Zaman içinde fenetilin kontrol altında satılması, daha sonra üretimin durması ve de dünyadaki stokların tükenmesi ile birlikte, 2000’li yıllardan itibaren başka maddeler kullanılarak bu zorluklar aşılmıştır ve şu an amfetamin dışında 16’den fazla kimyasal madde amfetamin ile birlikte kullanılmaktadır (INCB, 2020). Captagon, 1980’lerde DSÖ tarafından yasaklanmıştır. Alındıktan sonra tüm vücutta bir enerji patlaması,

fiziksel performans artışı, farkındalık artışı ve kendini iyi hissetme gerçekleşmektedir (Forbes.com, 2015). Bu hap, eskiden Bulgaristan tarafından üretilirken, 2000'ler ile birlikte Ermenistan, Gürcistan, Türkiye, Lübnan ve Suriye'ye yayılmıştır. Şu an Suriye'de, Hizbullah ve Esad rejimi ana üretici olarak üretmektedirler (EMCDDA, 2011). Ve tüm bu ticaretin birçoğu Ürdün, Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Yemen, Lübnan ve Türkiye gibi komşu ülkeler üzerinden dünya pazarına girmektedir. Bu ülkeler hem pazar hem de transit ülke konumundadır (a.g.r). Avrupa rotası, Lübnan, Türkiye, Yunanistan ve İtalya üzerinden gerçekleşmektedir (Al-Ghazi, 2022). Afrika rotası ise Libya üzerinden gerçekleşmektedir (a.g.b). Suçun doğası gereği, düzenin ve kontrolün olmadığı yerlerde, her türlü suç örgütü zemin bulmakta ve türlü suçları kendi çıkarları için işlemektedirler.

Şekil 61 Captagon Üretim Yerleri, Ticaret, Pazar ve Rotaları (Rose ve Söderholm, 2022).

Bir diğer konu, DEAŞ'ın bu hapi para kazanmak dışında kullanıp kullanmadığı konusudur. Bu konuyla ilgili elle tutulur bir veri bulunmamaktadır. Daha çok Batı kaynaklı, propaganda amaçlı söylenen ve birkaç uzmanın konuştuğu intihar saldırısı yaparken, bunun normal bir kafa ile yapılamayacağı, ancak uyuşturucu etkisi altında

yapılabileceği ile ilgili bir takım akıl yürütmeler mevcuttur. Ağır gece görevleri, uzun nöbet süreleri, yetersiz dinlenme ve beslenme örgüt yönetimini ve mensuplarını bunu kullanmaya teşvik etmiş ve zorlamış olabilir. Uyuşturucu ile günlerce ayakta kalabilen süper savaşçılara dönüşebilmek mümkün olduğu için (Milliyet.com.tr, 2015), DEAŞ'ın kendi inancına göre haram olmasına rağmen, bu getirisinden dolayı taviz vermiş olması pek tabii muhtemeldir.

Yine bazı örgüt mensuplarının aktardığı bilgiye göre 2015- 2016 döneminde kendileri pek tercih etmese de çok yoğun geçen zamanlarda ve nöbetlerde enerjisi düşen örgüt mensuplarına kendilerini zinde tutmaları için, emirleri(komutan) tarafından hap verildiğini ama bu hapi alma konusunda baskı görmediklerini ve hapi içeriğini bilmediklerini dile getirmişlerdir. Aktarılan bu bilgiler bu hapi'nin Captagon olma olasılığını artırmakla birlikte, bunun kullanımı konusunda herhangi bir baskı ve emir olmadığı için, bunu örgütün genel kabul görmüş bir yöntem olarak kullanmadığı, sadece takım komutanlarının inisiyatif aldığı çıkarımında bulunulabilmektedir. Başka DEAŞ mensupları ise ne hap aldıklarını ne de hap gördüklerini söylemektedirler. Sonuç itibariyle İslami saikler ile hareket ettiğini iddia eden bu örgüt, bir terör örgütüdür ve kullanmış olmaları da ihtimaller dahilindedir. Çelişkili söylemlerden öte, kuşkuya yer bırakmayan güvenilir rapor, belge ve bilgilere ulaşılamamıştır.

Avrupa Uyuşturucu ve Bağımlılığı İzleme Merkezi'nin bir raporunda, 2015 yılında Paris saldırılarını yapanların alkol, uyuşturucu ve türevi kullandığına dair bir bilgiye ulaşılmadığı gibi, Captagon'un Avrupa'da yapılan saldırılarda hiçbir rol oynamadığı sonucuna ulaşılmıştır (Laniel vd., 2017). Yine bir başka raporda bu hapi'nin zayıf kimyasal özelliklerinin, iddia edildiği gibi insan üstü ve çok cesur yapmayacağı ancak bağımlılık yapacağı gerçeğidir. Ve iddia edilen söz konusu etkilerin, plasebo etkisi olması ihtimalinin daha ağır bastığıdır. DEAŞ'ın Paris saldırganlarının, bunu kullandığı ile ilgili raporların yalan olduğunun vurgulandığı raporda, birçok ordunun uykusuzluk için askerlere, özellikle pilotlara haplar verdiği, bunun şaşılacak bir durum olmadığı ve DEAŞ'ın kullanımdan çok satış için bu haplara ulaşmak istediğine vurgu yapılmaktadır (Keefe, 2016). Aslında, DEAŞ Terör Örgütü'nün bu hapi kullandığı ile ilgili iddiaların ötesinde, elle tutulur çok daha makul bir sebep vardır. Bu sebep paradır. DEAŞ, bu hapların satışından büyük paralar elde etmektedir. Örneğin 2018'de Irak-Ürdün sınırında El Tenef bölgesinde

DEAŞ'e ait olan ve değeri 1,4 milyar dolar olan 300 bin adet hap ele geçirilmiştir (Sözcü.com.tr, 2018). DEAŞ, bu değere sahip bu hapları kâr etmek için elde etmek istemektedir. Bilakis, Captagon uyuşturucu hapını kullanmak yerine satışından para kazanmak istemektedir. Ve bu ticaretin bir kısmı Türkiye üzerinden gerçekleşmektedir. Türkiye'ye, kaçakçılar ya da kendi ağları üzerinden sokulup hem Türkiye iç piyasasına hem de Avrupa'ya gönderilmektedir. Asıl mesele çoğu zaman olduğu gibi paradır.

Eskiden Captagon üretim yapan üretim merkezleri şöyledir (a.g.r.; Katselou, 2016);

- Avrupa (Bulgaristan, Türkiye, Sırbistan, Slovenya, Karadağ)
- Türkiye
- Gürcistan
- Ermenistan
- Lübnan iken (özellikle Bekaa vadisi) (Milliyet.com.tr, 2015)

Şimdi ise, Doğu Avrupa ülkelerinden Captagon yapımında kullanılan ara kimyasallar Suriye'ye gönderilerek, Captagon hap üretimi yapılmaktadır. Artık merkez Bekaa'dan Suriye'ye kaymış durumdadır. Esad rejimi ile iş yapan uyuşturucu baronları, aynı zamanda PYD PKK ile de çalışmaktadır. (Yenisafak.com, 2019) Çünkü Türkiye sınırının bir kısmı, bu örgütün elindedir. Ve onların lojistik güçlerinden faydalanmak için bu gereklidir. Bu örgütün kendi laboratuvarları olsa da sınır geçişlerinden elde ettikleri gelir ya da bunun dışında farklı kaynaklardan, mesela Esad rejiminden temin ettikleri Captagonları ya da rejimin Avrupa'ya satmak istediği hapları, Türkiye pazarına ve özellikle Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaştırarak para kazanmaktadırlar (Tetik ve Görücü, 2019). 2015 yılından beri, yaklaşık olarak 795 milyon Captagon hap ele geçirilmiştir (Rose ve Söderholm, 2022). Bunun sadece 195 milyon adedi 2021 yılında Suudi Arabistan aksında gerçekleşmiştir. Rakamların ne kadar ürkütücü olduğu ortadadır.

Captagon, Suriye'de Şam, Doğu Guta, Halep, Humus, El Kusayr ve Lazkiye gibi şehirlerde küçük ve mobilize laboratuvarlardan, endüstriyel boyutlu ve devlet kontrolünde olan üretim tesislerine kadar çeşitli şekillerde üretilmektedir. Hizbullah ve PYD-YPG gibi örgütlerin de üretim tesisleri bulunmaktadır (Al-Ghazi, 2022).

Ama DEAŞ'ın elinde, bir Captagon üretim tesisi işlettiğine dair herhangi bir veriye ulaşılmamıştır. DEAŞ'ın taktiği genelde yerel üreticiler ve taşeronlar ile beraber çalışmak üzerinedir. Petrol üretiminde de benzer yol izlemiştir. Yerel üreticilerin üretmesine izin verip, bundan kar/vergi almaktadır.

Yine 2022 yılında yayımlanan kapsamlı bir Captagon hapı raporunda, DEAŞ'ın bu hapı ürettiği ve sattığı veya bunun kaçakçılığını yaptığı ile ilgili kesin bilgilere ulaşmanın mümkün olmadığı hatta DEAŞ'ın bundan kendi ideolojik prestijini korumak için bilinçli bir şekilde uzak durduğu dile getirilmektedir (Rose ve Söderholm, 2022). Hüküm giymiş ve cezasını çekmiş, eski DEAŞ üyeleri ile yapılan kayıt dışı görüşmelerde, Captagon hap üretimiyle ilgili herhangi bir bilgiye de ulaşılamamıştır. Ama ilginç bir şekilde, Captagon haplarının dünya çapında cihatçı hapı diye anılması, DEAŞ ile birlikte olmuştur.

Peki üretimini yapmadığı halde nasıl oluyor da bu hap, DEAŞ ile anılır olmuştur. Bunun sebebi DEAŞ'ın en güçlü olduğu ve elindeki toprak miktarının en zirvede olduğu 2014 – 2016 arasında birçok ülke ile sınırının olması, Suriye içinde lojistiğin büyük bir kısmını elinde tutması sebebiyle, bir yanda Irak ve Ürdün'e, diğer yanda Türkiye, Lübnan ve Akdeniz'e kadar geniş bir coğrafyada söz sahibi olması, örgütü bu hapları ülkeden çıkaracak en güçlü yapı haline getirmiştir. DEAŞ üretici değil en kötü ihtimalle bu hapları üreticiden alıp satan aracı konumundadır. Ve bundan oldukça iyi kâr elde etmiştir.

Asıl amacı, Suriye'de devlet kurmak olmasından dolayı bu konuda uzmanlaşacak vakti olmamış olabileceği gibi, bu hapın gelirini geçici bir süre kullanmak istediği için, çok üzerinde durmamış da olabilir. Ya da zaten üretimi de düşünmüştür, ancak koalisyon saldırılarından başı belada olduğu için, bu konuyla ilgilenecek yeterli vakit, para ve enerjiyi bulamamış da olabilir. Ya da raporda denildiği gibi ideolojik prestijini korumak için mesafeli durmuştur. Sebep ne olursa olsun, sonuç olarak DEAŞ'ın Captagon üretimi yapmadığı ama başka muğlak raporlara göre de uygun fiyatlar ile iyi satışlar yaptığı sonucu çıkmaktadır. Eğer bu satışlarda katkısı ve etkisi varsa, petrol kaçakçılığı başlığında değindiğimiz kaçakçılık ağları ile iş birliği yapmış olması da kuvvetle muhtemeldir.

Çizelge 36 Yıllara Göre Türkiye’de Yakalanan Captagon Miktarları (Narkotik, 2019)

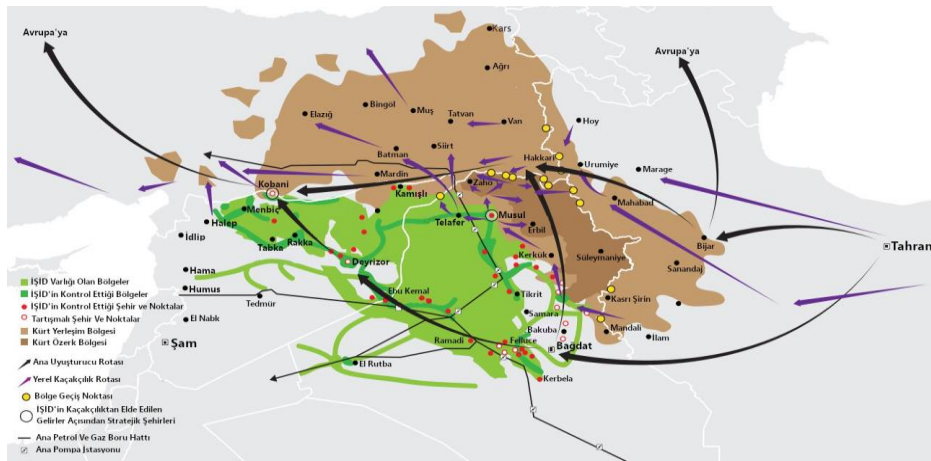
YIL	MİKTAR
2006	4.538.236
2007	7.453.720
2008	2.742.571
2009	2.798.770
2010	1.050.366
2015	11 milyon tek seferde Suriye’den gelen bir tırda yakalanmıştır. 2 ton ağırlığında
2017	26.271.790
2018	22.738.579
2019	11.081.667
2020	2.875.182

Çizelge 37’de görüldüğü üzere, Türkiye’nin toplam uyuşturucu hacmi 140 ile 340 milyar lira iken, yakalanan uyuşturucunun değeri 18-44 milyar lira arasındadır. Yakalanamayan 121 ila 306 milyar liralık bir uyuşturucu trafiği ya da satışı Türkiye üzerinden gerçekleşmektedir. Bu kayıp para da suç veya terör örgütlerinin eylem yapması ve devamlılıklarını sürdürmek için, yakalanamayan para demektir. Ve Türkiye için büyük bir tehdittir. Terörün, Suriye gibi güvensiz bir ortamda zemin bulması, terör örgütlerinin kaçakçılar ile olan iş birlikleri neticesinde insan kaçakçılığı, örgüte Türkiye’deki eylemlerinde kullanması için sağlanan silah kaçakçılığı ve daha başka yönlerden zarar vermektedir. Kaçakçılık – terör ilişkisi her zaman kazan-kazan temeli üzerinden işlemektedir. Yine Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı’nın 2021 raporunda, bu kazan kazan ilişkisinin terör örgütü PKK’ya nasıl yaradığı, ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. PKK hem üretimden hem de kaynağından elde ettiği uyuşturucuyu Balkan Rotası üzerinden Avrupa’ya naklederek kâr elde etmektedir. Pek tabiidir ki, bu lojistik sadece örgüt elemanları üzerinden olmamaktadır, aradaki araçlar ve kaçakçılar da bunun parçasıdır. Sadece uyuşturucunun üretim kârından kazanmamakta, Avrupa’da sokak satışında kendisi de yer alarak, düşen saflık oranı ve yükselen perakende satışından korkunç miktarda kazanç sağlamaktadır (Narkotik, 2021). DEAŞ’ın Captagon haptan büyük kârlar elde ettiğine de yukarıda değinilmiştir.

Çizelge 37 Türkiye’de Yakalanan Uyuşturucu Miktarı ve Toplam Uyuşturucu Hacmi (EMCDDA, 2021; Narkotik, 2021).

TÜRÜ	EROİN	ESRAR		KOKAİN
		REÇİNE	KUBAR	
Yakalanan	13.783 kg	27.889 kg	93.741 kg	1.961 kg
Saflığına göre gramı (euro)	28 – 70	7-12	8 – 13	54 – 83
Yakalananın değeri (tl)	4,3- 10,7 Milyar	2,1 – 3,7 Milyar	9,3 – 13,6 Milyar	1,1 – 1,8 Milyar
Toplam Trafik	240 bin kg	1.455.250 kg	1.469.950 kg	10.750 kg
TÜRÜ	ECSTASY	CAPTAGON		METAMFETAMİN
Yakalanan	11.096.244 adet	2.875.182 adet		4.162 kg
Saflığına göre gramı (euro)	6 – 10	6 – 10		17 – 64
Yakalananın değeri (TL)	745 – 1,2 Milyon Milyar	193 – 321 milyon		791 – 2,9 milyon
Toplam Trafik	43.227,500 adet	140.500.000 adet		9.220 kg
Yakalanan Toplam	18,5 – 34,4 milyar			
Pazar Toplamı (TL)	140 – 340,9 milyar			

Veriler Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler raporlarından karşılaştırılmıştır. Euro kuru 11,19 TL olarak alınmıştır.

Şekil 62 DEAŞ’ın ve Diğer Örgütlerin Suriye – Irak Uyuşturucu Ağı 2015 – 2017 Yılları Rotaları (Rhipto, 2017-d)

C. DEAŞ'ın Tarihi Eser Kaçakçılığı

Amerikan temsilciler meclisine göre, dünya üzerinde 3,4 milyar ile 6,4 milyar dolar arasında değişen bir miktarda tarihi eser kaçakçılığı yapılmaktadır (Euronews.com, 2022). Ve RAND düşünce kuruluşunun raporuna göre, bu oranlar sanılanın çok altındadır ve sanılanın aksine Dark Web gibi yerlerde bunların satışı sıklıkla yapılmamaktadır (Sargent, 2020). Her ne kadar RAND bu yönde fikir beyan etse de birçok bağımsız haberci ve kuruluş özellikle DEAŞ'ın kendine has yöntemler kullandığını göstermektedir ve bu işten iyi para kazanmaktadır. Çünkü, DEAŞ'ın bir diğer para kazanma yöntemi tarihi eser kaçakçılığıdır. Örgüt, petrol kaçakçılığı, yağma ve haraç kadar olmasa da tarihi eser kaçakçılığında yılda 100 milyon dolar gelir elde etmektedir. (Newsweek.com, 2017). Rusya'nın BM kalıcı temsilcisi Vitaly Curkin'e göre ise bu rakam 150 ila 200 milyon dolar arasındadır (Sargent, vd. 2020). Bu miktar, Amerikalı ve Avrupalı güvenlik otoritelerince de genel anlamda doğrulanmaktadır. Örgüt tabii ki birçok yöntem izlemekle birlikte bunu kendine has yöntemler ile yapmaktadır. Haram ve put diyerek, heykelleri ve tarihi eserleri yıkıp, parçalıyormuş imajı vererek, çalacağı bu tarihi eser kaçakçılığını gizlemektedirler. (Arkeofili.com, 2015) Kaçırılacak eserler büyük çoğunlukla Lübnan ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya kaçırılmaktadır (Bbc.com, 2015).

Palmira Antik Kenti, UNESCO dünya kültür mirasları listesinde olan bir yerdir. Daha önceleri burası turistler için turistik bir aktarma merkezi iken, DEAŞ Terör Örgütü şehri ele geçirdikten sonra, örgüt tarafından yağma ve talan edilmiştir. Sadece Palmira değil, birçok yer gibi Irak Ulusal Müzesi de yağma edilmiştir ve buralardan madeni paralar, çanak çömlek, cam, fildişi, taş, mücevherler, figürinler, kâseler ve el yazmaları çalınmıştır (FBI, 2015). Amerikan Kolombiya Savcılığı'na ihbarda bulunan bir şahsın, DEAŞ ile irtibatlı kişilerin kendisi ile tarihi eserlerin satılması için irtibata geçtiğini belirtmiştir ve söz konusu suçta konu 4 tarihi eserin müsadere altına alındığı belirtilmiştir (GOV Info, 2017; CHRG, 2016).

Bir Amerikan perakende şirketi, Irak'tan kaçırıldığına inanılan 5.500'den fazla eseri, yasadışı yollardan temin ettiği için 3 milyon dolar para cezası almıştır (Npr.org, 2018). Irak ve Suriye'den birçok tarihi eserin, Amerika'da satılmaya çalışıldığı tespit edilmiş ve bunun olmaması için gerekli önlemler alınıp, uyarılar yapılmıştır. Bu değerlendirmelerde, DEAŞ'ın kontrol ettiği bölgelere para sokmak veya çıkarmak için, özellikle Türkiye ve Ürdün rotaları üzerinden gerçekleştirdiğine

DEAŞ, sadece Al-Nabek bölgesine ait duvar mozaiği ve ikonların satışından 36 milyon dolar elde etmiştir. Küçük parçalar Türk ve Lübnan piyasalarında satılmaktadır. Büyük parçalar, Batı'ya özellikle İsviçre'ye, Çin'e ve Basra Körfezi ülkelerindeki alıcılara ve koleksiyonerlere ulaştırılmaktadır.

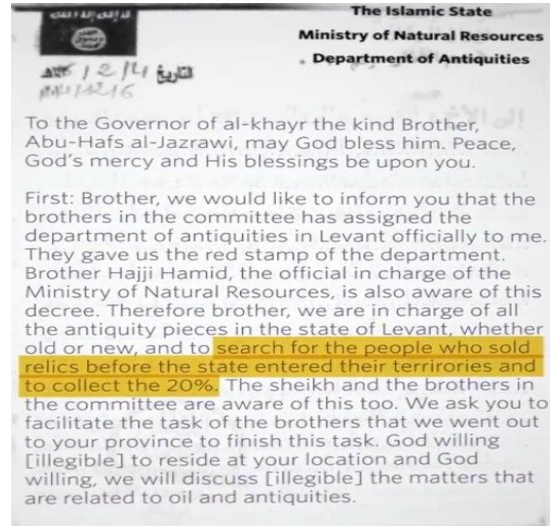
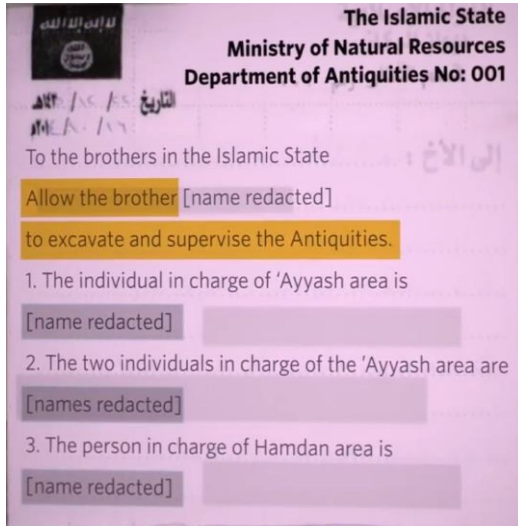
Sosyal medya aracılığıyla bu satışları gizlice organize edip klasik satış kanallarını atlatabilmektedirler (Ward, 2015). Bu kanallar, özellikle o dönemde Facebook olmak ile birlikte, Twitter, WhatsApp ve Telegram gibi yazışma ve sosyal medya mecraları üzerinden gerçekleştirilmektedir (Westcott, 2020). Özellikle pazarlama konusunda, herkesin kolaylıkla ulaşabileceği bir platform olan Facebook üzerinden satışın tercih edilmesi, tarihi eserlerin fotoğrafları ve bilgileri koyulduktan sonra alıcılara ulaşılması örgüte büyük kolaylık sağlamaktadır.⁴³ Bunlar, DEAŞ'ın onaylanmış aracılara dolar karşılığı satılmaktadır (Artfulliving.com, 2015). Bu müşteriler, Avrupa ve ABD başta olmak üzere, Türkiye, İran, Ürdün vb. Ortadoğu ülkeleri de olabilmektedir. Yurt dışına çıkarılan ürünlerin İtalya, Yunanistan, Portekiz gibi ülkelerde sahte belgelendirmeleri yapılmaktadır. Ve DEAŞ'ın bu satışlardan 100 ila 300 milyon dolar arasında gelir elde ettiği sanılmaktadır (a.g.e.s). Resim 5'te, Facebook üzerinden Suriye'nin Azez kentinde ikamet ettiğini gösteren bir Facebook kullanıcısının, tarihi heykelleri satışa sunduğu görülmektedir. Resim 6'da ise aynı Facebook kullanıcısının Halep'ten çıkarıldığını söylediği mozaiğin fotoğrafları yer almaktadır (Bbc.com, 2019-g).

Şekil 65 DEAŞ'ın Sosyal Medya Üzerinden Yaptığı Satışlar (a.g.e.s)

43 Facebook ve Instagram 23 Haziran 2020 yılında tarihi eserlerin kendi platformları üzerinden satışının yasaklandığını duyurmuştur.

Burada DEAŞ, yerel kaçakçılar aracılığıyla eserleri sınırdan Türkiye'ye ve Lübnan'a kaçırıp güvenceye aldıktan sonra, sosyal medya üzerinden kendi referanslarının sağladığı aracılar ile bunları satmaktadır ama satış öncesi tarihi eserin fiziksel olarak nerede olduğu bilinmemektedir. Güvenlik gerekçesiyle Suriye'de tutulabildiği gibi, Türkiye ve Lübnan gibi ülkelerde de tutulabilmektedir. Bu durum şu anki Suriye konjonktürü için çok da geçerli değildir. En son 2019 yılına kadar, DEAŞ'ın varlık gösterdiği zamana kadar geçerlidir. Elbette DEAŞ sonrası da elden ele dolaşmış olan bu tarihi eserlerin, başka kaçakçılar ya da örgütler tarafından satılması da mümkündür. Türkiye'den sonra, Avrupa'ya gidecek olan eserlerin çıkarılmasında DEAŞ'ın direkt kendi rolü yoktur. Artık sonrası, Avrupa kaçakçılık ağının alanına girmektedir. Bundan sonra Bulgaristan aksı ve sonra Paris ve Londra gibi tarihi eser satışlarının en önemli şehirlerine gitmektedir (Euronews.com, 2019-b). DEAŞ, Suriye'nin 34 müzesinden 29'unu yağmalamıştır. Yine bir başka raporda, DEAŞ'ın kimi yerlerdeki tarihi eserleri yeraltı tünel ve dehlizlerden çıkarabilmek için, uzman arkeologlar ile çalıştıklarına dair güçlü işaretler bulunmaktadır (a.g.r). Ve DEAŞ, Suriye ve Irak'taki tarihi yerleri ve eserleri yağmalamaları için, bu tür kazı çalışmalarını yapan uzmanlara rahat geçiş ve çalışmalarını için izin verdiği ve uzman kaçakçıların bu eserlerin satışından yüzde 12,5 ile 20 vergi aldığı da raporlarda geçmektedir (Terrill, 2017). (Bkz. Resim 7 – 8).

Şekil 66 DEAŞ'ın Kaçakçılara Kazı Yapma İzni Verdiği ve Yüzde 20 Komisyon Aldığını Gösteren Belgeler (Wsj.com, 2017).⁴⁴

44 Wall Street Journal gazetesinin web sayfasında yayınlanan ve uzmanlardan alınan bilgilerden derlenen bu belgesel çalışmasında söz konusu örgüt izinleri İngilizceye gazete tarafından çevrilmiştir.

Elbette bu satışlar küçük miktarda sayılabilecek on binlerce dolarlık satışlardır. İnterpol'ün nadir eserler birimi koordinatörü Corrado Catesi, internete 50 milyon dolarlık bir eseri koyup müşteri bulunamayacağını, bunun için doğru satıcının bulunması gerektiğini, bunun da daha karmaşık ve zor bir süreç olduğunu, örgütlerin bu tür pahalı ve yüksek meblağlı satışlar yapmak için, üst düzey bağlantılar ve kişileri bulduklarını ve bu kişilere yalan söylediklerini, zaten bu işin tepesindeki müzayedeler ve kişilerin, bu tür yalanlara isteyerek göz yumduklarını ve bu insanların da bir şekilde suç örgütleri ile bağları olduğunu aktarmaktadır. DEAŞ ve onlar ile çalışan bu aracılardan, bu eserleri temiz göstermek için de yöntemleri olduklarını, sonuçta bu adamların aptal olmadığını, organize ve zeki olduklarını eklemektedir. Bunu yapmak için tarihi eserin temiz olduğuna dair belge ve doküman sağladıklarını bazen bu işin önce küçük bir antikacı dükkanında veya hurdacıda başladığını, her satış sonrası düzenlenen belgeler ile, bu eserin çok masum bir hikâyeye sahip olduğunu söylemektedir. Tüm bunları yaparken örgütün sadece kendi imkanları ile değil, elden ele dolaştırıp ya da birçok kere satış yaptırıp, tarihi eser kaçakçılığı konusunda uzman olan uluslararası suç örgütlerinin eline geçmesini sağladıktan sonra, artık bu örgütler bu eserlere sahte ve temiz bir köken kimliği oluşturma konusunda karmaşık işlemler sonrası, bu eseri kendi olması gereken değerinde ve üzerinde satabilmektedirler (a.g.r, Westcott, 2020). Buradan net bir şekilde anlaşıldığı üzere, kaçakçılar ve DEAŞ arasındaki çıkar ilişkisinin, petrol, uyuşturucu, silah ve insan kaçakçılığından sonra, tarihi eser kaçakçılığı konusunda da mevcut olduğu görülmektedir. Burada, DEAŞ'ın sadece sıradan kaçakçılar ile bir bağı olduğunu düşünmek de yanlıştır. Ayrıca, DEAŞ ile üst düzey satıcılar (müzayede vs.) ve tarihi eser kaçakçılığı konusunda uzman olan, ulus aşırı örgütler arasında da bir ilişki olduğu, yukarıda anlatıldığı üzere raporlarda yer almaktadır.

Türkiye açısından baktığımızda, Suriye ile Irak arasındaki geçirgenlik ve kaçakçıların bu iki ülke arasında rahatlıkla iş yapmalarını kolaylaştırırken, DEAŞ Terör Örgütü kaçakçıların çalışmalarını rahatlıkla yapmalarına izin vermektedir. Suriyeli ve Iraklı kaçakçılar ile, Türkiye'deki kaçakçılar ve suç örgütleri arasındaki bağların da pekişmesi sağlanmıştır. Çünkü, bu tarihi eserlerin Türkiye üzerinden çıkarılması gerekmektedir ve bunun için Türkiye'deki kaçakçılara ihtiyaç vardır. Özellikle sınıra komşu olan il, ilçe ve köylerde, bu tür bir çıkar ilişkisi oluşmuştur(a.g.r.). DEAŞ için tarihi eser kaçakçılığı neden önemlidir, çünkü kolay ve

yüksek meblağlı para getiren bir kalemdir. Ve bazı uzmanlara göre petrol kaçakçılığından sonra ikinci sırada yer almaktadır. DEAŞ paranın ve korkunun gücüyle kontrol ettiği yerlerde, diğer gruplara göre daha fazla para ödediği için, sürekli bol elaman ve teçhizata sahiptir (a.g.r). Ve işlerin çabuk ve sürekli bir şekilde yürümesi için, bu gider kalemlerinin yerini dolduracak gelire ihtiyaç vardır. O sebeple, bu kaçakçılık türleri iyi getirisi olan kalemlerdir. Koalisyon saldırıları sonrası, DEAŞ üzerinde baskı arttığında hâkim olduğu yerleri kaybedince, gelir elde ettiği bölgeler de gittiği için süratle güç kaybetmeye başlamıştır.

Suriye ve Irak'ta DEAŞ ile beraber çalışan kaçakçılar, ülkeden çıktıktan sonra daha çok kendi ağıları, ya da diğer ülkelerdeki suç örgütleri ile çalışmaktadırlar. Bunları çıkardıktan sonra bir şekilde aklamak ve izini kaybettirmek gerekmektedir. İşte bunlar için birtakım yöntemler vardır. Ve bunlar şöyledir.

1. Freeport (vergisiz liman ya da alan)

UNODC'ye göre, küresel gayri safi milli hasılanın yüzde 2 ile 5 civarında kısmı, aklanmış kirli paralardan gelmektedir. Bu da 800 milyar ile 2 trilyon dolar arasında bir miktar demektir (CHRG, 2016). Paraların aklanması için freeportlar biçilmiş kaftandır. Bu freeportlar aynen havalimanlarındaki “*free duty shop*” yani gümrüksüz satış mağazaları gibi çalışırlar. Bu freeportlarda kalan eşyalar, burada oldukları sürece devlet tarafından vergi uygulanmaz. Sadece giren eşya, çıkarken vergi uygulanır ve etiketlenir. Bunun amacı, bu tür limanların olduğu yerlerdeki ticareti canlandırmaktır. Dünya üzerinde en bilinen uluslararası işler yapan büyüklükteki freeportlar, Monako, İsviçre, Singapur, Lüksemburg ve Newyork freeportlarıdır. Avrupa'da 80 ve dünyada 3500'den fazla freeport vardır (Bbc.com, 2021-f; Webb ve Jozepa, 2021). İngiltere birlikten ayrıldıktan sonra, bu limanların sayısını arttırmak istemektedir, çünkü raporlar bu tür freeportların varlığının, ülkeye 9 milyar sterlin bir gelir ve 150 bin kişiye istihdam sağlayacak ve ekonomik kalkınmada itki görevi yapacaktır (Millett ve Lassen, 2018). Avrupa Parlamentosu, 2019 yılında birlik üyeleri için yayınlanan bir rapordan hareketle, vergi kaçakçılığı ve kara para aklamayla ilgili freeportlardaki açıklara dikkat çekmiş, “*ticaretin vergilendirilmeden yapılabileceği ve mülkiyetin gizlenebileceği, güvenli ve geniş ölçüde göz ardı edilen bir depolama alanı sağladığını ve ithalat üzerinde inceleme yapılmaması, örneğin sanat gibi yüksek değerli eşyaların, normalde karşılaşacakları türden kontroller olmadan serbest limanlarda satın alınabileceği ve kolayca saklanabileceği*”

anlamına geldiğinden, var olan tüm freeportların kapatılması ve faaliyetlerinin durdurulması çağrısı yapmıştır (Korver, 2018). İşte tam da bu rapor ile ilinti olarak, tarihi eser kaçakçılığı ile freeportlar arasındaki bağlantı ise şöyledir; DEAŞ, Suriye ve Irak'tan yağma ile çıkardığı bu tarihi eserleri, aslında DEAŞ'e özgü olmayan ve zaten kullanılan bir yöntem olan *tarihi eserleri temize çıkarma yöntemi*'yle yapmaktadır. Yöntem şöyle çalışmaktadır; İsveçli ve Fransız uzmanlara göre bu limanlara girdikten sonra limandan limana, on yıllarca sürececek bir taşınma ile üzerindeki etiketlerin silikleşmesi sağlanır ve geldiği yere dair bilgi yok edilmiş olur. Ve yeni bilgiler ile uydurulmuş yeni bir etiket oluşturulur, bu şekilde bu eserlerin geriye dönük takibi imkânsız hale getirilir (Wsj.com, 2017). DEAŞ, yukarıda sözü edilen bu yöntemi kullanması dünyadaki tarihi eser satışı ve ağındaki etkisini gözler önüne seren bir örnek olarak kayıtlara geçmiştir.

2. Gri Pazar

Bu yöntemle, legal ve illegal tarihi eserler birbiri ile karıştırılır. Bunun için üç aşama vardır; Kaynak, transit ve hedef. Tarihi eserler yağmalandıktan veya çalındıktan sonra, Suriye ve Irak gibi kaynak ülkelerden alınıp Türkiye, Ürdün, Lübnan gibi birçok transit ülkeden geçirilip, hedef ülkeye ve pazara ulaştırılır. Avrupa ve Amerika gibi hedef ülkelerde, antika koleksiyonculuğunu teşvik eden yasalar olduğu için aynı zamanda alım, satım ve toplanmasında belirgin ve keskin yasalar olmadığı için sorun olmamaktadır. Bu noktada kaçırılan tarihi eser, birçok transit ülkede ve birçok kişinin alım satımından sonra, geçmiş sahiplerinin ve mülkiyet hakkının anlaşılabilmesi için verilen geçmiş bilgisine dair herhangi bir işaret ve emareyi en minimum seviyede tutacak seviyede seçilerek satışa sunulur ve böylece bu tarihi eser aklanarak elden çıkarılmış olur (Brodie, vd. 2019).

Aşağıda sayılan şekillerde tarihi eserin takibi imkânsız hale getirilir;

- Bir gönderinin değerinin yanlış beyanı (piyasa değerinden düşük tutulması).
- Bir gönderinin menşei ülkesinin yanlış beyanı (kaynaktan transit ülkeye kadar).
- Bir gönderinin içeriğine ilişkin belirsiz ve yanıltıcı açıklamalar.
- Ayrı teslimatlar için tek parça büyük gönderiyi, birkaç küçük parçaya bölmek, resmi olmayan girişlerle alındıktan sonra yeniden montaj.

- Gönderinin, alıcı veya alıcı olduğu yanlışlıkla belirtilen üçüncü bir tarafa adreslenmesi, gerçek alıcıya müteakip transfer.
 - Uygun gümrük evraklarının tamamlanmaması.
 - Benzer, yasal ticari malların sevkiyatında eski eserlerin gizlenmesi.
 - Tek bir alıcı tarafından alınması için gönderilerin birkaç farklı adrese adreslenmesi
- Çizelge 38 DEAŞ'ın Yıkıldığı Önemli Tarihi Eserler (Artfulliving.com, 2015; UNHCR, 2016-b)

Suriye’de Yıkıldığı Eserler	Yıkılma Tarihi	Bulunduğu Bölge
Emevî Camii	2012 – 2013	Halep
M.Ö 2500’de Yapılan Saray		Ebla
Orta çağ Hisarı	Ocak 2013	Ma’arrat El Numan
Haçlı Kalesi	Mart 2014	Krak Des Chevaliers
Roma Tiyatrosu	Ekim 2012	Busra
Antik Kent	2015 – 2017- 2018	Palmira
Irak’ta Yıkıldığı Eserler	Yıkılma Tarihi	
Hisar Duvarları	Aralık 2014 – Ocak 2015	Telafer
Müze	2015	Musul
Nabi Yunus Mozolesi	2014	Musul
Şair Ebu Tammam’ın Heykeli	2014	Musul
Kütüphane (el yazması)	2014	Musul
M.Ö 13. Yüzyıl Antik Kenti	Mart 2015	Nimrud
1300 Yıllık Yeşil Kilise	Eylül – Ekim 2014	Tikrit
Erbain Türbesi	Eylül 2014	Tikrit
Antik Kent	Mayıs 2015	Hatra

D. DEAŞ’ın İnsan Ticareti ve Köle Pazarları

Suriye, iç savaş başlamadan önce insan ticaretinde hem hedef hem de transit bir ülke konumundaydı (Neha, 2015). Ve Filipinler, Somali, Etiyopya, Irak ve Avrupa başta olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerinden kadınlar, kızlar ve kız çocukları Suriye’ye; zorla ev işlerinde, seks turizminde ya da bar ve gece kulüpleri olmak üzere birçok sektörde çalıştırılmak için getirilmekteydi. Körfez ülkelerindeki zengin iş adamlarına geçici evlilikler ile seks kölesi olarak satılmaktaydılar (a.g.m). Ancak savaştan sonra Suriye’deki durum tersine dönmüştür. Şu an Suriye bu konuda bir kaynak ülke konumundadır. Lübnan’daki mültecilerin yüzde 75’ini oluşturan Suriyeli sığınmacı kadınlar hayatta kalma seksine zorlanmaktadır. 2016 yılında Lübnan polisi baskın yaptığı bir evde 75 tane Suriyeli kadının 4 yıl boyunca günde 10 defa sekse zorlandıkları, işkence, dayak ve hakarete maruz kaldıkları bir insan ticareti ağını

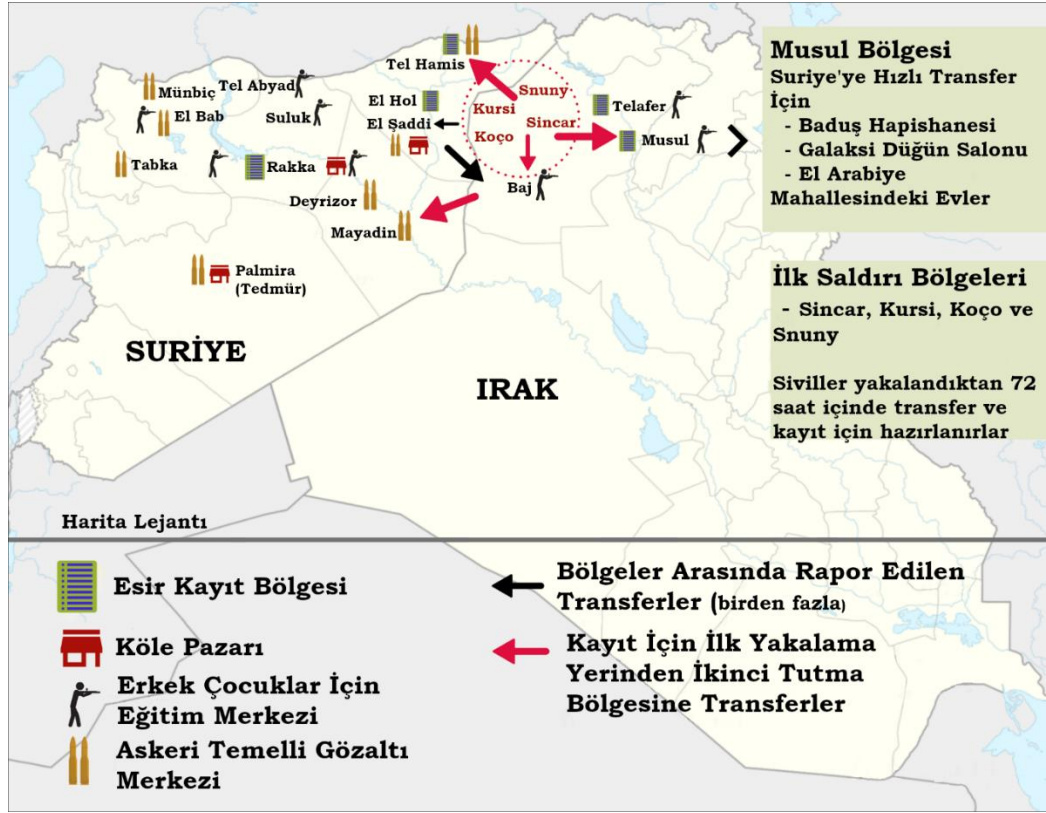
çökertmiştir (Theguardian.com, 2016). Sadece Lübnan'da değil, Suriyeli sığınmacıların olduğu birçok ülkede benzer durumlara rastlamak mümkündür. Suriyeli kadın ve genç kızlar, satış pazarlıklarının yapıldığı internet forumlarında Mısır, Türkiye, Suudi Arabistan, Irak ve Körfez ülkelerine satılmaktadır (a.g.m). Elbette hukukun ve düzenin olmadığı, kaosu hâkim olduğu bölgelerde bu tür suçlar ve suç örgütlerinin zemin bulması kaçınılmazdır.

DEAŞ işlediği suçlara insan ticareti ve türevlerini de eklemiştir. Sözü edilen ticaretten DEAŞ Terör Örgütü de payını almaktadır. DEAŞ 2014 yılında Sincar'a girdiğinde 400 bin Yezidi ve Şii Türkmen bölgeden kaçmıştır. 50 bin kişi Sincar dağına kaçmak zorunda kalmıştır (T24.com.tr, 2014). DEAŞ 6 binden fazla Yezidi çocuk ve kadını kaçırmıştır ve hâlâ 2800 tanesi kayıptır (Irishtimes, 2021). DEAŞ bu kadın ve kızları seks kölesi yapmış, tecavüz, zorla evlendirme, zorla çocuk aldırma ve zorla evlat edindirme, köle olarak satma ve alma gibi her türlü insanlık dışı eylemi yapmıştır (Amnesty, 2014; UNSC, 2015).

DEAŞ, Sincar, Koço, Snuni, Kursi gibi Yezidilerin yaşadıkları yerleri ve çevresini, 72 saat gibi kısa sürede aldıktan sonra, esir aldığı insanları yaş ve cinsiyetlerine göre ayırmıştır. Erkeklerin hemen hepsini öldürmüş, kadınlar, genç kızlar, erkek ve kız çocuklarını ise çeşitli şekillerde kullanmak üzere esir almıştır. 12 yaşın üstündeki çocuklar yetişkin kabul edilmiş, 8- 12 yaş arasındakiler ise eğitim kamplarına alınarak DEAŞ ideoloji ile yetiştirilmek üzere beyin yıkama ve propaganda sürecine alınmıştır.

Esirleri kayıt altına almak için kayıt merkezleri oluşturan DEAŞ'ın kayıt merkezleri şunlardır; Irak'ta Baj, Telafer ve Musul. Suriye'de Tel Hamis, Al Hol ve Rakka. Musul içinden Suriye'ye nakil için, Baduş hapishanesi, Galaksi Düğün Salonu ve Al-Arabiya mahallesindeki evler seçilmiştir. Köle pazarları ise Suriye'deki El Şaddi, Rakka ve Tedmür şehirleridir. Kadın tutsaklar Suriye'deki El Şaddi, Tel Hamis, Mayadin, Deyrizor, Münbiç, El Bab, Tabka ve Tedmür (palmira)'deki askeri üslerde tutulmuştur. Erkek çocuklar Tel Abyad, Suluk, El Bab, Tabka, Rakka, Baj, Telafer ve Musul gibi Suriye ve Irak'taki eğitim merkezlerine gönderilmiştir (Dayel ve Mumford, 2020). DEAŞ köle pazarlarına getirdiği kadın ve kızları yaşlarına göre satmaktadır. Bazı raporlar fiyatların çok düşük olduğunu belirtmişse de BM İnsan Hakları Konseyinin raporuna göre köleleştirilen bu kadın ve kızlar yaş durumuna,

evlilik yapıp yapmadığına, sahip olduğu çocuk sayısına ve dış güzelliğine göre köle pazarlarında 200 ile 1500 dolar arasında satılmaktadır (HRC, 2016).

Şekil 67 DEAŞ'ın Köle Pazarları (Holmes, 2020:5).

Çizelge 39 Yaşlarına ve Diğer Durumlara Göre Köle Ticareti Fiyatları (a.g.r; FATF, 2015)

Yaş	Fiyat (dolar)
0 – 9	172
10 – 20	129
20 – 30	86
30 – 40	75

Bazı kadın köleler parasız bir şekilde hediye olarak verilmektedir. Kimi durumlarda DEAŞ, köle kadın ve kızları ailelerine geri satarak da 10 bin ile 40 bin dolara para kazanmaktadır (a.g.r). BM Güvenlik Konseyi raporuna göre, DEAŞ sadece 2014 yılında 35 ile 45 milyon dolar arasında geliri, kaçırdıkları insanların ailelerinden fidye isteyerek elde etmiştir. Ve yine 2015 yılında, 200 Iraklıdan elde ettiği fidye geliri 850 bin dolardır (UNSC, 2016). Elbette bu kadınlar ve kızlar sadece bir defa satılmakla kalmamakta, birçok defa satıldıktan sonra türlü işkencelere de maruz kalmaktadırlar. Örneğin Delal isimli 10 yaşındaki Yezidi kız çocuğu, 4 yıl boyunca DEAŞ'ın elinde kalmıştır, 15 defa satılmış, işkence görmüş, hakarete uğramış, dayak yemiş, 3 defa hamile kalmaya zorlanmış ve doğurulan çocukları

DEAŞ tarafından kendisinden alınmıştır. Bu çocukların akıbetleri bilinmemektedir (Official W5, “Life after surviving the ISIS slave markets, *YouTube* (13 Ekim 2019), 00:20:28-00:21:02). DEAŞ içerisinde, Yezidi ve Hristiyan kadınların esir olarak alınıp alınmaması konusunda fikir ayrılığı olduğunu söyleyen, DEAŞ’ın öldürülen eski lideri Ebu Bekir El Bağdadi’nin yakın arkadaşı olan ve Irak’ta hapiste tutulan Salim El Cubiri, Ebu Ali El Anbari’nin⁴⁵ düşüncesinin Yezidilerin ve Hristiyanların esir alınmaması yönünde olduğunu ama ABD’nin 3 Şubat 2022 yılında Suriye’nin Atme kasabasında öldürdüğü son liderden bir önceki lideri olan Ebu İbrahim el Haşimi el Kureyş’inin ise bu fikre katılmadığını aktarmaktadır. Sonuç olarak, Irak ve Suriye’deki DEAŞ şuralarının ortak uzlaşısı ile Hristiyan kadınlar esir alınmamış ve sadece Yezidiler esir alınmıştır (BBC News Türkçe, “İŞİD’in yeni lideri: Halifeliği olmayan halife”, *YouTube*, (16 Şubat 2021), 00:06:08-00:07:15). DEAŞ, esirler ile ilgili kurallarının olduğu bir kitapçık bile çıkarmıştır (HRW, 2015). DEAŞ’ın Yezidilere yapılan katliamlar, zulümler, işkenceler birçok uluslararası insan hakları kuruluşu tarafından belgelenmiş ve raporlanmıştır. DEAŞ’ın Yezidi katliamının sonuçları ise toplu mezarlar ile hâlâ ortaya çıkmaya devam etmektedir ve 2014’ten 2021 yılına kadar, 81 toplu mezar bulunmuştur (Bianet.org, 2022).

Bazı raporlara göre ise, DEAŞ bu kadın ve kızları sadece kendi aralarında satmamaktadır. Bunları başka ülkelerdeki müşterilere de satmaktır, özellikle körfez ülkelerindeki zenginlere satıldığı düşünülmektedir (USDS, 2020:276). Mağdurların ifadelerine göre de yurtdışı bağlantısı olan alıcıların, bu kadınları ve kızları satın aldığına dair beyanları bulunmaktadır (Alarabiya.net, 2020). Yine bir başka raporda, insan ticareti ile göçmen kaçakçılığının kimi yerlerde rotaları çakışmaktadır. Çatışmalı bölgelerin varlığının bu çakışmayı arttırdığını, EUROPOL ve INTERPOL gibi kurumlar kabul etmektedir. Ama onların daha çok odaklandıkları konu YTS’lerin göçmen kaçakçıları rotalarını kullanmaları ve Avrupa’ya gelmeleri üzerine olduğu için, işin cinsel amaçlı insan ticareti ile terörizm arasındaki bağlantılarını kuracak veriler toplanmadığından, bu verilerin belgelenmesi kısmen zayıf kalmaktadır (Malik, 2017:45). Uluslararası Göç Örgütünün Libya kolunun raporları ve insan kaçakçılarının ifadelerine göre, Libya ve Türkiye limanlarına giriş

45 DEAŞ’ın önde gelen etkili isimlerinden biridir. Irak El Kaidesi’nin lideri Ebu Musab Zerkavi’nin de üzerinde fikirleri ile etkili olan biridir. 2016 yılında yakalanmamak için üzerindeki patlayıcı yelek ile intihar etmiştir.

çıkış yapan, insan satışı ve ticareti yapan insan kaçakçıları ve terör örgütleri birlikte çalışmaktadır (a.g.r).

Yine Türkiye’de yakalanan bazı DEAŞ’lılar, yanlarında Suriye’den kaçak yollar ile getirdikleri kadın ve çocuk yaşta tutsaklar ile beraber yakalanmışlardır (Almonitor.com, 2021). Elbette bu tutsakları kaçakçılar ile beraber çalışarak Türkiye’ye getirebilmişlerdir. Kaçakçılar direkt olarak örgüte ideolojik katılım sağlayarak çalışmasalar bile, bu şahısların terör örgütü mensupları olduklarını bildikleri halde para karşılığı bu işe razı olmaları ve ses çıkarmamaları, onları her koşulda DEAŞ ile aynı suça ortak yapmaktadır ve aralarındaki ilişki simbiyotik bir ilişkidir. Sonuç olarak, DEAŞ’ın insan ticaretini kendi içinde yaptığı ile ilgili kesin deliller mevcut ise de BM Güvenlik Konseyi İzleme Komitesinin ilgili raporlarında, bu tür bir gelirden örgütün kayda değer finansman sağlamadığı sonucuna da ulaşılmaktadır (UNSC, 2020). Bunun sebepleri ile ilgili ise şu engellere ulaşılmıştır (CTED, 2018:9);

- Flu ve örtük sınırlar: Suçun tanımı genelde belli olsa da kişinin neyin mağduru olduğunu belirlemek kolay değildir. Kişilerin göçmen kaçakçılığı, insan ticareti ya da fidye mağduru olup olmadığı her zaman bilinmemektir. Bazen kaçakçılık ile başlayan bir süreç başka bir suça da dönüşebilmektedir.
- Gerçek ve doğru bilginin eksikliği: Terör örgütlerinin insan ticaretini kullandığı bilinmekle beraber, işin finansman yönüyle ilgili bilgi eksikliğinin olması.
- Delilleri toplamamanın zorlukları: Terör örgütler ile iltisaklı insan ticareti olayları, örgütlerin kontrol alanlarında olduğu için bununla ilgili verilerin eksikliği.
- Cezasızlık veya cezadan muaf olma: Çatışmalı bölgelerde hukuk düzeninin olmayışının verdiği cezai yaptırımlardan kaçınma.
- Kapasite, uzmanlık ve farkındalık eksikliği: Terörizmin finansmanı ile ilgili insan ticareti davalarının delillerinin sözlü ifadelerle dayanması, delillendirilip raporlandırılmaması, kaynak ve uzman eksikliği.
- Finansal takip işlemlerinin olmayışı: DEA’nın, bireysel olarak Yezidi kadınların satışından elde edilen paranın, terörün finansmanında kullanıp kullanmadığının tespitini yapacak bir finansal takip sisteminin olmayışı.

- Önemli bir gelir kalemi olmaması: Terör örgütlerinin petrol, uyuşturucu, gasp, vergi gibi diğer gelirlerine kıyasla, bunun çok fazla bir gelir getirmediği halde devletler tarafından olduğundan daha abartılı gösterilmesi gibi nedenler bu suçların tespitindeki engeller arasında sıralanmaktadır .

DEAŞ'ın organ ticareti yaptığına dair ise, Irak eski büyükelçisi Muhammed El Hâkim, 2015 yılında ölü olarak bulunan 12 Iraklı doktorun, DEAŞ tarafından organ ticareti için zorlanan doktorlar olduklarını ve bunu kabul etmedikleri için öldürüldüklerini ve bu iddiasının araştırılması için BM Güvenlik Konseyi tarafından soruşturma talep etmesiyle gündeme gelmiştir (DNI, 2017). Yine DEAŞ'ın bazı hastanelerde tutsaklar üzerinde bazı kimyasallarla işkence metotları uyguladıklarına dair bazı haberler bulunmaktadır (Thesun.co.uk, 2019). Her ne kadar bazı haberler bu konudan bahsediyorsa da organ ticaretine dair, Muhammed El Hakim'in 2015 yılında BM'den talep ettiği öldürülen 12 doktorun soruşturulması olayından başka elle tutulur herhangi bir somut delile ulaşamamıştır.

E. DEAŞ'ın Gelir Kaynakları

DEAŞ Terör Örgütü, Irak ve Suriye'de aldığı yerleri âdeta bir devlet gibi yönetmiştir. Ama sonuç itibariyle bir terör örgütüdür. Her ne kadar kendini devlet olarak adlandırırsa da örgüt olmasının doğasından dolayı, maddi olarak sürekliliğini devam ettirecek her türlü gelire açıktır. Ve bunun için de her türlü illegal gelir yöntemini kullanmaktadır. Çizelge 40'ta genel gelir kalemleri görülmektedir.

Çizelge 40 DEAŞ'ın Yıllık Genel (büyük kalem) Kazanç Türleri (Liang, 2016; Heißner vd., 2017:9-13; Okumuş, 2014:128)

Kaynak	Tahmini Yıllık Gelir (dolar)
Devlet harçları, para cezaları ve vergiler	1 Milyar
Uyuşturucu kaçakçılığı vergisi (Afganistan)	1 Milyar
Petrol satışları	309- 600 Milyon
Tarihi eser kaçakçılığı ve vergilendirme	22- 55 Milyon (muhtemelen 100 Milyon)
Fidye için adam kaçırma	20 Milyon
Kaçakçılık ve insan ticareti	Bilinmiyor
Toplam Yıllık Gelir	2.35- 2.68 Milyar

Çizelge 41 DEAŞ'ın Vergi ve Cezalardan Aldığı Ücretler ve Kazanç Kalemleri
(Liang, 2016; Heißner, vd., 2017:9-13)

Sosyal Davranış	Vergi veya Ceza	Ücret (dolar)
	Sakal Tıraşı	100
	Sakal Kırpma	50
	Geleneğe Uygun Giyinmeme	5
	Kadınların Gözlerini Göstermesi	10 ya da 1 gram altın
	Sigara Paketi Bulundurmak	46 (erkek) 23 (kadın)
	Kadınların Dar Örtü Giymesi	25
Eğitim	İlkokula Kayıt Yaptırma (Ninova)	22
	Ortaokula Kayıt Yaptırma (Ninova)	65
Tarım	Koyuna Çan Takma	Koyuna El Koyma
	Rakka'da 1 Hektar Tarım Arazisini Sulama	46 (yılıda)
Kolluk Hizmetleri	Sahte Kimlik Yapma	46
	Kimlik Taşımama	5
	Hisbe ⁴⁶ Kontrolünden Kaçmaya Teşebbüs	23 ve 39 Kırbaç
	Suçluları Kendi Aracında Taşıma	23 (Her yolcu için)
	Araçların DEAŞ Plakası Taşımaması (Kerkük ve Ninova)	43
	Rakka'dan Ayrılma Ücreti	800
	15 Gün İçinde Rakka'ya Geri Dönmemesi	Mülke El Koyma
	Menbiç'ten Ayrılma Ücreti	183
Hizmet Temini	Mesken İçin Elektrik ve Su (Rakka)	18 (ayda)
	Dükkanlar İçin Elektrik ve Su (Rakka)	90/180 (ayda) Dükkanın bulunduğu konum ve büyüklüğüne göre
	Temizlik Hizmetleri	9 (her dükkân)
	Temizlik Hizmetleri (Musul)	2 (Mesken) 4 (Dükkan)

DEAŞ'ın kazançları sadece petrol ve kaçakçılık türleri ile sınırlı değildir. Görüldüğü üzere halktan aldığı vergiler ve koyduğu kural ve yasakları ihlal edenlere verdiği cezalardan da gelir sağlamaktadır.

46 DEAŞ'ın ahlak polisine verilen isim. Sadece kadınlardan oluşan ahlak polisine ise Hunsu denilmektedir.

F. DEAŞ ve Kaçakçılar Arasında Simbiyotik İlişki

İngilizce “symbiosis” ve Fransızca “symbiose” yani “birlikte yaşam” terimi aslında biyolojik bir terimdir (Özyiğitoğlu, 2017). Ve terimin anlamı aslında, bir alg ve mantarın, yani tamamen farklı iki organizmanın bir araya gelerek oluşturduğu bir yaşam formudur. Mantar, Algden enerji alırken, alg de mantardan co2 alır ve karşılıklı fayda temelli bir yaşam formu oluştururlar (Karamanoğlu, 1971). İşte buna simbiyotik ilişki denir. Günümüzde biyolojik formu ifade eden bu terim, başka kavramları izah etmek için de kullanılmaktadır. Biyolojide, psikolojide, sanatta, askeriyede, işletmelerde ve iş dünyasında ya da ülkeler arasında olduğu gibi, insanın olduğu her yerde mümkün olan bir hal almıştır.

Bundan, legal örgütler ve yapılar faydalandığı gibi illegal örgüt ve yapılarda faydalanmaktadır. Terör örgütleri de bu ilişkinin vazgeçilmez bir parçasıdır. Bu çalışmanın konusu, DEAŞ Terör Örgütü olduğu için bu örgüt ile kaçakçılar arasındaki simbiyotik ilişkinin anlaşılması bu çalışmanın temelidir diyebiliriz. Türkiye’de özellikle güney ve doğu sınırlarında kaçakçılık faaliyetleri Cumhuriyet’in ilk yıllarına kadar gitmektedir. Merkezi olmayan terörizm yapıları Rus- Afgan savaşından sonra yeniden yapılanarak, başta Afganistan olmak üzere tüm dünyada örgütlenmişler ve yeni bir perspektif ve hareket kabiliyeti kazanmışlardır. Örneğin, 2003 İstanbul saldırıları, hücresel örgüt yapısının İstanbul hücresinin kendi inisiyatifiyle yapılmıştır ve El Kaide bu eylemi üstlenmemiştir. Oysa, Suriye iç savaşıyla birlikte ortaya çıkan çok daha farklı bir konsepttir. Merkezi olmayan örgütsel yapıdan, bir merkeze evrilen örgütsel yapı söz konusudur. Vur kaç eylemleri yapmaktan, alan hakimiyetine evrilen bir terör örgütünün, terör devletine gitmesinin en canlı örneği Suriye’de DEAŞ ile birlikte görülmüştür. Gerçi Irak’ta bu yöntem Zerkavi tarafından denenmişse de Irak’taki çoklu dinamikler ve ABD’nin varlığı buna engel olmuştur. DEAŞ önce Suriye’de, ardından da kısmen Irak’ta vücut bulduğunda, varlığını devam ettirmek için insan gücüne ihtiyaç duymuştur. Ve insan gücünü karşılamak için İslami argümanları baz alarak medyayı çok iyi kullanmıştır. Sadece Suriye ve Irak’a komşu ülkelerde ya da sadece Müslüman ülkelerde değil tüm dünyada Suriye’yi Müslümanlar açısından cazibe merkezi haline getirecek propagandayı sosyal medyayı çok iyi kullanarak elde etmiştir (Kazan, 2016:139-140). Bunu sağladıktan sonra başta İslam ülkeleri olmak üzere, Avrupa’dan ve tüm dünyadan İslami hassasiyeti olan mütedeyyin diyebileceğimiz birçok insanı

Suriye'ye çekmiştir. Bu insanların elbette Suriye'ye gidebilmesi için gerekli olan tek şey vardır artık, güvenli ikmal. DEAŞ bunu, bölgeyi çok iyi bilen kaçakçılar üzerinden yapmıştır. Burada Suriye ile 911 km sınırı olan Türkiye'nin rolü büyüktür.

Suriye ve Türkiye arasındaki kaçakçılığın tarihi Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar gitmektedir (Gözcü ve Çakmak, 2019). Zaten iki ülke arasında var olan kaçakçılık farklı bir boyut kazanarak, YTS'lerin Suriye'ye güvenli ikmaline evrilmiştir. Yani bir noktada hem göçmen kaçakçılığı hem de insan kaçakçılığı söz konudur. Her ne kadar hâlâ tartışmalı olsa da hatta tartışılmıyorsa da bazı uzmanlara göre DEAŞ'ın Avrupa'dan getirdiği kadınların kandırıldıkları söz konusudur (Global Justice Blog, 2021). Bu konuyu, Palermo Protokolünün 3. Maddesi A bendi "*tehdit, sahtekarlık veya kandırma yoluyla, kendisini kullanarak ve sömürerek bir fayda ve kar etmek için bir insanı bir yerden bir yere götürmek, taşımak, transfer etmek, barındırmak, teslim etmek veya teslim almak*" olarak tanımlamıştır (OHCHR, 2000). Bu anlamda, bu kadınların arasında bu şartları taşıyanların tespiti yapıldıktan sonra bu protokol kapsamında değerlendirilmesi, söz konusu mağduriyet bu kadınları insan ticareti mağduru yaptığı için burada insan ticaretinin olduğu sonucu da çıkmaktadır. DEAŞ'e katıldığında 15 yaşında olan ve medyada uzun süre gündem olan 3 İngiliz kızdan biri olan, Şamima Begüm'ün durumu da birçok uzman ve medya kuruluşu tarafından tartışılmıştır (Theguardian.com, 2021-c). Buna çalışmamızın birçok bölümünde çeşitli rapor, makale ve kaynaklar ile değinmiştik. Elbette bu gidişin, DEAŞ'ın yenilgisi öncesi ve sonrasında bir de geliş olmuştur. Burada da yine yerel kaçakçılık ağlarından faydalanılarak, ağırlıklı olarak Türkiye olmak üzere, Suriye'ye komşu ülkeler üzerinden bu YTS'ler ayrılmıştır. Onlar için Türkiye'de barınak, pasaport vb. işlemleri sağlayan, zaten var olan kaçakçılık ağları ile irtibatla oldukları ya da kendilerinin bu ağın oluşturulmasında katkıları oldukları düşünülmektedir. Ve buna DEAŞ'ın yenilgisi sonrasında, El Hol ve El Roj gibi SDG'nin kontrolünde olan kamplardan DEAŞ'lı kadınları kaçırmak da dahil, güçlü bir kaçakçılık ağı ile irtibat halindedirler (Azevedo, 2020).

DEAŞ en güçlü olduğu zamanlarında, ham petrol ve akaryakıt kaçakçılığı, tarihi eser kaçakçılığı, uyuşturucu kaçakçılığı, kendi adamlarını getirme ve götürme kaçakçılığı ve özelde Yezidiler üzerinden insan ticareti gibi birçok konuda, kaçakçılar ile kazan kazan ilişkisi ya da literatürdeki adıyla simbiyotik bir ilişki kurmuştur. Sadece bu da değil, DEAŞ kimi zaman bu kaçakçılar arasında kendi

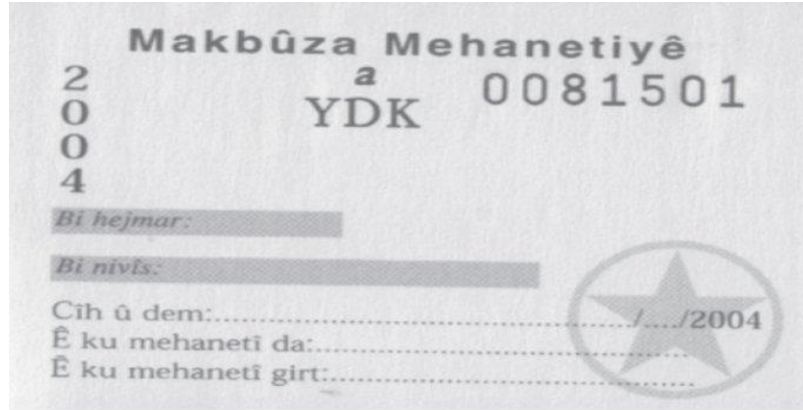
fikirlerinin yer etmesini sağlayarak, kaçakçıları kendileri için sadece kazan kazan ilişkisi ile faydalandığı bir kesim olmaktan çıkarıp, birer gönüllü mensubu haline de getirmektedir. Bu konuya İtalya'ya göçmen kaçakçılığı yapan DEAŞ'ının yakalanması bölümünde değinilmiştir.

Bunun dışında, Türkiye'ye kaçak yollardan sokulan silah ve mühimmatlar da yine kaçakçılar tarafında gerçekleştirilmiştir. Eskiden de Türkiye sınırında yapılan silah kaçakçılığının merkezinde kaçakçılar ve terör varken (Mumcu, 2019:134) şu anda da durum farksızdır. Terör örgütleri her zaman bu tür kaçakçılığın merkezinde baskın bir konumdadır. Ama işi taşeron kaçakçılara yaptırmaktadırlar. Vaka örneklerinde, her ne kadar değinmişsek de örgütün silahlarının kaçakçılar marifetiyle Türkiye'ye sokulmasının en çarpıcı örneklerinden biri, Türk İstihbaratı tarafından Suriye'de yakalanıp Türkiye'ye getirilen, DEAŞ'ın Türkiye sorumlusu Kasım Güler'in iddianamesinde⁴⁷ verdiği ifadeler ve itiraflarda bulunmaktadır (Dw.com, 2022). Kasım Güler, bir zamanlar DEAŞ'ın Türkiye emirliğini yapmış olan, Ankara Garı, Diyarbakır HDP Mitingi ve Suruç Saldırılarının emrini veren, İlhami Balı'nın emriyle, kaçakçılar tarafından Türkiye tarafında sınıra yakın yerlere silah ve mühimmat gömdükleri ve daha sonra bunları Türkiye'deki DEAŞ'luların çıkarıp başka bir yere aktardıkları itirafında bulunmuştur. Yine Diyarbakır'daki HDP Mitingindeki bombalı saldırının soruşturma dosyasında, İlhamı Balı ve kaçakçılar arasındaki telefon konuşmalarının detaylarında, çok yoğun bir simbiyotik ilişki yer almaktadır (Haberturk.com, 2016).

Benzer durumlar, PKK Terör Örgütü için de geçerlidir. Konuya perspektif kazandırması açısından örnekler ile değinmekte fayda vardır. Türkiye'de kaçakçılığın yoğun olduğu yerlerde terör faaliyetlerinin de yoğun olduğu ve terör örgütlerinin de bu işe dahil olduklarıyla ilgili bir paralellik vardır. Ağrı, Van, Hakkâri, Şırnak, Antep, Mardin, Urfa, Hatay gibi şehirlerde kaçakçılık ve terör faaliyetleri iç içedir (İbiş, 2019:752) Bu konuyu örneklendirirsek, Şırnak Uludere'de bölge halkının geçimini kaçakçılıktan sağladığı bilinen bir gerçektir. PKK bölgede, kendisine destek vermeyenlerin kaçakçılık yapmalarına izin vermediği için bölge halkının isteyerek veya istemeyerek destek vermelerine sebep olmaktadır. PKK'nın

47 DEAŞ'ın Türkiye Emiri Kasım Güler'in 74 sayfalık iddianamesine ilk defa DW Türkiye tarafından ulaşılmıştır.

genel taktiği, kaçakçılığı örgüt olarak yapmak yerine kaçakçılara yaptırmaktır. Ve onlardan vergi adı altında haraç almaktadır (Öztürk ve Bulut, 2020:213).

Şekil 68 PKK'nın Bir Kolu Olan YDK⁴⁸ Tarafından Kaçakçılardan Vergi Adı Altında Alınan Haraç (Öztürk ve Bulut, 2020:213; Haber3.com, 2011)

PKK, birçok kaçakçılık türünden haraç almaktadır (Aa.com.tr, 2016). Örgüt uyuşturucudan, kaçak çaya, araç yedek parçasından, kozmetik ürünlere, göçmen ve insan kaçakçılığı ticaretine kadar, kaçakçıların yaptığı her türlü kaçakçılığa, farklı tarifeler koymuştur ve bundan vergi adı altında kazanç sağlamaktadır (Mynet.com, 2017; Hurriyet.com.tr, 2011). Ve PKK'nın kaçakçılık faaliyetleri ile ilgili bilgiler, birçok raporda da yer almaktadır. (Kurubaş, 2018:59-93; Yıldırımoğlu, 2019:18; Sever ve Roth, 2007). Örgüt hem kaçakçılık işinin içindedir hem de kaçakçılardan haraç almaktadır aynı zamanda kaçakçıları, yeri geldiğinde kendi işleri için kullanmaktadır. PKK, kaçakçılar istesin veya istemesin, baskıyla bir simbiyotik bir ilişki kurmaktadır. Fikirselsel, ideolojik ve hedefler anlamında farklı yapıların, düzenin ve yasanın olmadığı ortamlarda doğal bir şekilde geliştirdikleri bu simbiyotik ilişki sayesinde, örgüt ile kaçakçılık yapıları ya da bireysel olarak kaçakçılar arasında uzun yıllar devam eden, terör sorununun ve bunun getirdiği yan sorunların (örgütün organize ettiği kaçakçılıklar) devamlılığı sağlanmıştır.

⁴⁸ Demokratik Halk Birliği isimli örgüt PKK'nın bir koludur.

VII. TARTIŞMA

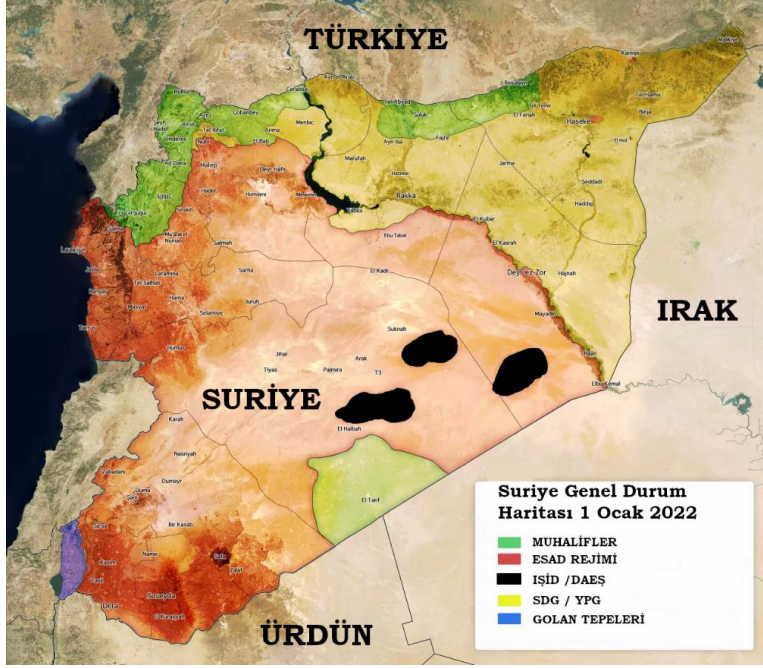
Bu başlıkta konumuzun başından beri irdelenen YTS göçleri ve bu sorunun Türkiye’de ve dünyada bir daha olmaması için neler yapılması gerektiği ile ilgili çeşitli başlıklar altında mümkün olduğunca açıklayıcı bilgiler verilmekte ve özet bir şekilde tartışılmakta ve çözüm önerileri sunulmaktadır.

A. Yeni YTS Göçleri Olma İhtimali ve Önlemler

Elbette DEAŞ Terör Örgütü tamamen bitmemiştir, kırsalda ve çöllerde hâlâ varlığı bulunmaktadır. Ama önceki gücüne kıyasla, eylem kapasitesi bitme noktasına gelmiş olsa da hâlâ mevcuttur. Özellikle tartışmalı bölgelerde varlık bulmaktadır. Şekil 69’da görüldüğü üzere DEAŞ siyah bölgeler ile Suriye’nin sadece kırsal ve çöl alanlarında varlık göstermektedir.

Birleşmiş Milletlerin tahminlerine göre, hâlâ 10 bin civarında militan gücüne ve 300 milyon ile 500 milyon dolar arasında bir para rezervine sahiptir. Soufan Center düşünce kuruluşu çalışanlarından Dr. Colin Clarke’ye göre; DEAŞ’ın bir başlangıç yapma kapasitesinin olduğunu, önceki gibi yarı devlet olmadığı için de çok daha az para ve enerji harcadığını belirtmektedir. Ve örgütün hâlâ Türkiye’yi lojistik bir üs olarak kullandığını, BM’nin tahminlerinden daha iyimser bir rakam vererek, 100 milyon dolarlık bir rezerve sahip olduğunu söylemektedir (Amerikanesi.com, 2021). Sahadaki varlığına değinecek olursak, örneğin 2019 yılında DEAŞ’ın sahadaki hakimiyetinin son bulduğu açıklamasının ardından, 2020 yılında Afganistan’da cezaevine saldırıp en az 20 kişiyi öldürmüştür (Euronews.com, 2020-

b). Avrupa’da bıçaklı saldırılar düzenlemiştir⁴⁹ (Amerikaninsesi.com, 2020-b). 2021 yılında Bağdat’ta pazar yerine yapılan intihar saldırısında, en az 32 kişi hayatını kaybetmiştir ve 100’den fazla kişi yaralanmıştır (Bbc, 2021-b). DEAŞ’ın Türkiye sorumlusu Kasım Güler’in iddianamesinde, örgütün Türkiye’de 6 şehirde gömülü silahları olduğu ve bunu kullanabilmek için bir yapılanma içinde olduklarını ama başaramadıklarını belirtmektedir (Dw.com, 2022).

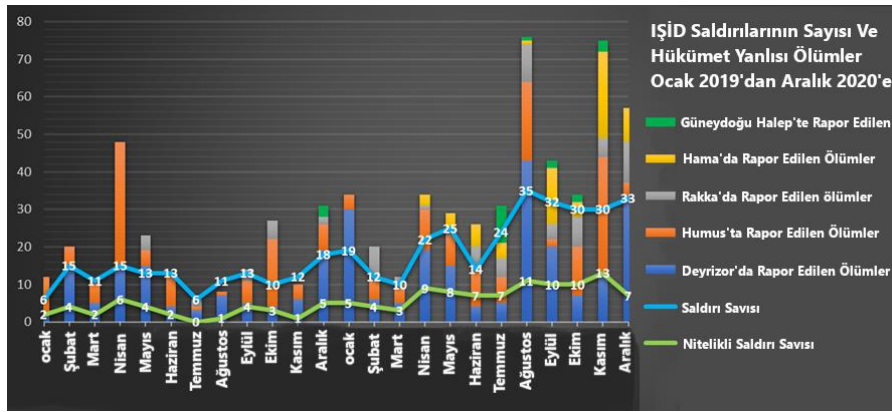

Şekil 69 DEAŞ’ın Suriye Sahasında Güncel Olarak Varlık Gösterdiği Alanlar (Suriyegundemi.com, 2022)

Tüm bunlar göstermektedir ki, DEAŞ Terör Örgütü büyük bir darbe yemiş olsa bile hâlâ istikrarsız, güvensiz ve tartışmalı bölgelerde varlık bulmaktadır. Ve hâlâ gelişmiş ülkelerde bulunan sempatanlarını terörize edebilmektedir. Suriye’de ve Irak’ta çöl şartlarını iyi kullanmaktadır. Nisan 2019’dan Ocak 2021’e kadar gerçekleşen 397 saldırının 101’i Halep, Rakka ve Hama illerinde gerçekleşirken, kalan 296 saldırı Deyrizor ve Humus hattında gerçekleşmiştir. Bu da her 4 eylemden 3’ünün burada olduğu anlamına gelmektedir (Orsam, 2021). DEAŞ’ın yeni eylem taktikleri, geniş çöl alanlarını sığınak edinerek, daha koordineli ve hedefe yönelik, az kaynakla çok büyük zaiyat ve zarar verdirerek rejimi yıldırma şeklindedir. Zaten ekonomik anlamda çökmüş olan Suriye rejiminin, DEAŞ’ın bu yeni maliyetlerini karşılama imkânı ve önceliği bulunmamaktadır. Irak’ta ise IKYB yetkilileri; Irak ve

⁴⁹ Uzmanlar Avrupa’daki bıçaklı saldırıları örgütün emriyle değil sempatanların kendi inisiyatifiyle yaptıklarını söylemektedir.

IKYB arasındaki tartışmalı bölgelerin nasıl yönetileceği hususunda ortak bir karara varamamalarının, örgüte alan açtığını ve bölgedeki güvenlik boşluklarından yararlanarak daha organize, iyi planlanmış ve daha ölümcül saldırılar yaptığını ve askeri karakollara saldırdıklarını belirtmektedirler (Amerikaninsesi.com, 2021). 2022 yılının ocak ayında, DEAŞ'ın Haseki'de bir hapisaneye düzenlediği saldırıda, bazı üst düzey DEAŞ teröristleri ile beraber 30 kişi, bazı kaynaklara göre 100 kişi kaçmıştır ve hem SDG hem de DEAŞ'ten 330 kişi ölmüştür (Alarabiya.net, 2022; MEI, 2022). Suriye'de hapisaneye saldıran örgüt, aynı zaman Bağdat'ta askeri bir kışlaya saldırmış ve 11 irak askeri ölmüştür (Aljazeera.com, 2022).

Şekil 70 Ocak 2019 – Aralık 2020 Arasında DEAŞ'ın Suriye'de Yaptığı Saldırıların Sayısı Ve Hükümet Yanlısı Ölüm Sayıları (Counterextremism.com, 2021)

Yine Savaş Araştırmaları Enstitüsü'nün çalışmasına göre, DEAŞ'ın yeniden eleman devşirdiği ve merkezi olmayan dağıtık örgütlenme metodu ile varlığını düşük yoğunluklu bir şekilde de olsa, istikrarsız bölgelerde yeniden güçlenene kadar devam ettirmeye ve büyük bir isyana hazırlandığına dair, 2018 – 2019 yıllarını mercek altına alan ayrıntılı bir rapor hazırlanmıştır (ISW, 2019). Güvenlik uzmanı Oliver Guitta, 2 yıl yer altına çekilme sonrasında yeniden organize olma sürecinin ardından, DEAŞ'ın bir sonraki aşamaya geçeceğini öngörmektedir (Aljazeera.com, 2021). Örgüt, geçen yıl boyunca saldırılarındaki sıklık ve yoğunluğu arttırmış bulunmaktadır. Şekil 70'te Suriye'de aylara göre artan oranda eylem sayıları görülmektedir. Yine Iraklı yetkililere göre, Irak'taki örgüt saflarına Arap uyruklu savaşçıların Suriye'den geçerek katıldığını ve katılanların sayısının 1500 civarında olduğunu tahmin ettiklerini belirtmektedirler (Amerikaninsesi.com, 2021). Görüldüğü üzere hâlâ örgüte yönelik, en azından Suriye ve Irak arasında olsa bile bir insan akışı söz konusudur. Eğer örgüt yeniden güçlenirse ve kontrol ettiği bölgelerin

sayısı artarsa, örgütün kontrol ettiği bölgelerde görece bir güven ortamı oluşursa, yine dünyanın çeşitli yerlerinden örgüte insan akışı olabilir. Bu süreç, daha önceki 2014 sürecindeki gibi hızlı mı olur, yavaş mı olur bunu zaman gösterecektir. Ama dünyanın çeşitli yerlerinden örgüte katılım sonrası, SDG hapishanelerinde âdeta üst üste yatan DEAŞ'lı erkek ve kadınların bu trajedilerini ve akıbetlerini gören dünya Müslümanları, bir daha böyle bir çağrıya katılır mı orası muğlak olarak durmaktadır.

Şekil 71 Suriye'nin Kuzeyinde SDG Kontrolündeki Cezaevlerinde DEAŞ'lı Mahkumlar (BBC News Türkçe, “Barış Pınarı Harekâtı: BBC IŞİD'lilerin tutulduğu ceza evlerine girdi”, *YouTube*, (11 Ekim 2019), 00:00:20-00:00:20).

Ama tabii ki örgütlerin propaganda makinasını düşünürsek ve arkalarındaki istihbarat ve devlet desteklerini de eklersek, her zaman saf ve kandırılmaya müsait insan profili bulmak da mümkündür. Sonuç olarak, DEAŞ veya başka bir örgüt olsun fark etmeksizin örgütlerin güçlü olduğu yerlerde ve zamanlarda, örgütlere katılımlar en üst seviyededir. Gücün azaldığı, ölümün, sefaletin, tutuklanmaların ve imkânsızlıkların arttığı zamanlarda, örgüte katılımlar çok az seviyelerdedir.

Türkiye, 2015 Hendek Olayları ve özellikle 2016 darbe girişimi sonrası pro aktif bir terör ile mücadele konseptini benimsemiş, yurt içindeki PKK teröristlerini bitme noktasına ve hareket edemez hale getirdiği gibi, terörü yerinde yok etme konsepti ile sürekli Irak ve Suriye'de, teknoloji yoğun İHA – SİHA'lı operasyonlar yaparak, örgütün hareket etme kabiliyetini büyük ölçüde daraltmıştır. 8 Nisan 2021'de ağır yaralı olarak yakalanan ve PKK'nın liderlerinden olan, Murat Karayılan'ın sağ kolu olarak bilinen PKK'nın üst düzey yöneticilerinden Fırat Şişman, bu yeni konsepti şu şekilde itiraf etmiştir; “Örgüt hiçbir zaman bu süreçte yaşadığı kadar büyük zorluklar yaşamadı. Son beş altı yıldır özellikle askeri

performans açısında örgüt büyük bir düşüşe geçmiş durumda. Kitle desteğinin çoğunu kaybetti. Örgüte katılımlar sıfıra indi” Teknolojinin imkanlarına da değinen Şişman; “Özellikle Türkiye’de üretilen yeni modern askeri teknolojiler üretilen SIHA ve İHA’lar genel olarak örgütteki geçmiş süreçteki hareket kabiliyetinin tümünü ortadan kaldırmış oldu” demiştir (Trthaber.com, 2021). Yine Murat Karayılan da benzer bir itirafta bulunmuştur; "Türk devletinin stratejisine ne kadar büyük önem verdiğini buradan da görebiliriz. Türk devleti Avaşın, Metina, Zap hattına bir harekâtı başlattı. Bu 86 gündür devam ediyor. Kullandıkları teknikleri ve istihbaratları da çok kuvvetli bunlar da doğru. İnkâr edemeyiz” (Haberler.com, 2021).

Buradan anlaşılan şudur ki, örgütler ile mücadelenin etkili olması, örgütlere katılımı büyük ölçüde etkilemektedir. DEAŞ için konuşursak, örgütün gücü ve yabancı terörist savaşçı göçü arasında doğru bir orantı mevcuttur. Ve her zaman bu risk, istikrarsız ve çatışmalı ortamlar için pusuda beklemektedir. Bunun için sınırdaki güvenlik önlemleri arttırılmalı ve bu konuda taviz verilmemelidir. Sadece kolluk olarak değil, istihbarat anlamında Türkiye’ye giriş yapan ve riskli grup analizlerine takılanların takip ve tespiti yapıp, sınır dışı edilmeleri sağlanmalıdır. Terörün yeniden vücut bulmaması ve alan kazanmaması için sorunlu bölgelerde askeri ve istihbari varlık gerektiği ölçüde bulunmalıdır. Çatışmalı bölgelerden kaçan yerel halkın dönüşü sağlanmalı, halk devletin yanlarında olduğunu bilmeli ve hissetmelidir.

Ve oradaki güvenliğin sağlanması için yerel halktan, kolluk ve istihbarat gücü oluşturulmalı ve bu insanlar ile beraber bölgedeki terörün zemin bulmasının önüne geçilmesi için sürekli pro-aktif mücadele devam etmelidir. Yine söz konusu kurtarılmış bölgelerde, özellikle Suriye’de hayatın normal akışına dönmesi için projeler yapılmalı ve bu projeler uluslararası toplumun da desteğini alarak hayata geçirilmelidir.

B. Suriye ve İran Sınırına Duvar Önlemi

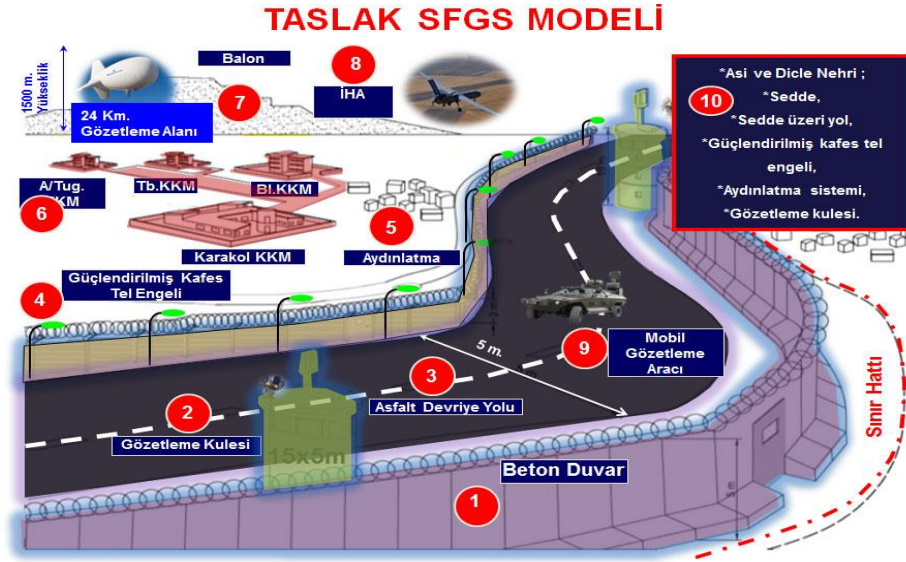
Türkiye, yanı başında yaşanan Suriye iç savaşından resmi rakamlara göre, 3.571.030 sığınmacıyla en çok etkilenen ülkelerin ilk sırasında yer almaktadır. (Multeciler.org.tr, 2022) Bu anlamda Türkiye’nin, dünyanın çeşitli yerlerinden Suriye’ye gitmeye çalışan YTS’lerin geçişini önlemek ya da Suriye’den, Türkiye’yi

kullanarak ülkesine gitmesini önlemek, Türkiye'ye karşı oluşan DEAŞ-PKK-PYD tehditlerinin önüne geçmek amacıyla, sınırda örgütlerin organize ettiği, bu çalışmanın da konusu olan birçok çeşit kaçakçılığın önüne geçmek için, Suriye Türkiye sınırınının 837 kilometresine duvar örmüştür. İran sınırına ise 500 km'lik bir duvar örülmesi planlanmaktadır. Ve İran sınırındaki duvarın 176 km'lik kısmı tamamlanmıştır. Yine Ağrı ve Iğdır sınırlarındaki duvarlar tamamlanmıştır (Hurriyet.com.tr, 2021-d).

Bu duvar; beton duvar, gözetleme kulesi(kulekol), optik kuleler, devriye yolu, güçlendirilmiş kafes, tel, aydınlatma sistemleri, etkin hudut birlikleri, balon, İHA ve mobil zırhlı araçlar ile hava ve karadan gözetleme, akustik sensörler, uzaktan kumandalı silah sistemleri, lazer imha edici silah, otomatik algılama yazılımları ve daha birçok teknolojik bileşenden oluşmaktadır (Sputniknews.com, 2017; Turkiyegazetesi.com.tr, 2022).

Ayrıca sınıra, üzerinde 360 derece dönebilen 8 km menzilli termal kameraların olduğu mini zeplinler yerleştirilerek, 24 km alanı gözetleme imkânı sunan ve 7/24 çalışabilen olağanüstü hareketliliklerde alarm veren ve hafif silahlar ile vurulduğunda, kendi kendini onarabilme özelliğine sahip zeplinler yerleştirilecektir (Aa.com.tr, 2019).

Yapılan bu duvar sayesinde, yabancı terörist savaşçılar ya da Türkiye'de eylem yapmaya çalışan örgütler, Türkiye'ye silah, mühimmat, uyuşturucu, petrol, tarihi eser ya da insan sokmaya çalışan terör örgütleri, suç örgütleri ve bunlar ile beraber çalışan kaçakçılar, büyük oranda engellenmiştir (Pgnhaber.com, 2019). Kaçak geçişler zorlaştığı için, kaçakçılar ve göçmenler yeni yöntemler uygulamaya çalışsa da pek etkili olmamaktadır (Haber3.com, 2017). Ama bu duvarlar, göçmen kaçakçılığını yüzde yüz durdurmaya yetmeyecektir. Bu sadece yavaşlatacak belki daha kabul edilebilir bir orana düşürecektir ama sıfırlanmasını beklemek imkânsızdır. Bunu hiçbir gelişmiş ülke başaramamıştır. ABD bunun örneklerinden biridir. Bu söz konusu önlemlerin devam ettirilmesi ve arttırılması gelecekte olabilecek olası YTS geçişlerini çok aza indirmekle birlikte, düzensiz göçmen kaçakçılığı ile de mücadele Türkiye'nin kontrolünü kolaylaştıracaktır. Güvenlik ile ilgili masraflarda kesintiye gidilmemesi ve ekonomik sorunlardan ayrı bir şekilde değerlendirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Şekil 72 Türkiye Sınırına Yapılan Duvar ve Güvenlik Önlemi (Aljazeera.com.tr, 2015)

C. Diğer Ülkeler ile İş birliği

Suriye’de iç savaş başladıktan sonra, dünya ülkeleri başta izlemekle yetinmiştir. Ve Suriye’ye gidenlere genel anlamda seyirci kalınmış ve belki de neler oluyor diye anlamaya çalışılmıştır. DEAŞ, 2013’ün mayıs ayında kurulduktan sonra ise hızla hem muhalifler ile çatışmış, bir yandan Suriye rejimi ve PKK PYD ile çatışmıştır. 2014 yılında Kobani’yi alıp Suriye’deki PKK PYD’yi köşeye sıkıştırınca, hem Türkiye’de PKK’ya yakın siyasi partiler hem de Batı medyası, Türkiye’yi Suriye’deki Kürtlere yardım etmemek ile ve hatta DEAŞ’ı desteklemek ile suçlamıştır. O dönemde, Türkiye’de Kobani’deki DEAŞ katliamı bahane edilerek 6-7-8 Ekim 2014 tarihlerinde, özellikle doğu ve güneydoğu illerinde, halk ile devlet karşı karşıya getirilmiş ve 50’den fazla vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Kobani’deki DEAŞ ilerleyişi, Batının da baskısıyla, Türkiye’nin, Irak’taki peşmerge güçlerinin Türkiye toprakları üzerinden Kobani’ye geçmelerine izin vermesiyle aşılmıştır. Yine 2014 yılında Musul’u DEAŞ’ın alması üzerine, Türkiye’nin Musul’daki başkonsolosluğu kuşatılmış ve 49 konsolosluk personeli ve aile fertleri DEAŞ tarafından rehin alınmıştır (Aa.com.tr, 2014-b). Daha sonra Türkiye’nin aylar süren çabaları ile 101 gün sonra serbest bırakılmıştır (Haberturk.com, 2014-b). Bu olaylardan sonra, DEAŞ, Musul merkez Bankasındaki bütün paraları alıp, bankayı yağmalamıştır (Dw.com, 2014). Tüm bunlar yaşanırken ve DEAŞ hızlıca büyüyüp, güçlenirken, adım adım Suriye’de ve Irak’ta alan hakimiyetini genişletirken, ülkeler sadece izlemek ile yetinmiştir. Savaşın başından beri insanların ülkedeki haklı

taleplerine yardım etmek yerine, ülkeler bir yerlerde kendi çıkarları için kendilerini konumlandırmışlardır. İran ve Rusya, Esad rejiminin yanında yer aldıklarını belli etmişlerdir. İran milis gücüyle destek verirken, Rusya, Suriye'ye ordusunu göndermiştir. Zaten Suriye'de kendisine ait bir hava ve deniz üssü bulunmaktadır. İsrail, ABD ve Batı, başlarda Esad'ın gitmesini istemişse de daha sonra Libya'daki gelişmelerden dolayı, Esad'ın kötünün iyisi olduğuna ve bir süreliğine daha kalmasına karar vermişlerdir. Ve Suriye'de PKK'nın uzantısı olan PYD-YPG örgütüne destek vermeye başlamışlardır. ABD, PYD-YPG Terör Örgütüne 40 ile 50 bin tır arasında ve 5 binden fazla kargo uçağı ile silah hibe etmiştir. Ve 30 binden fazla terörist ABD subayları tarafından eğitilmiştir. ABD'nin desteğiyle her geçen gün PYD-YPG Terör Örgütü elinde tuttuğu alanı da genişleterek, Suriye'nin kullanılabilir verimli tarım arazisinin yüzde 50'sini, içilebilir su kaynaklarının yüzde 97'sini ve değerli petrol sahalarının yüzde 70'ini elinde tutmaktadır (TBBM, 2021; Ahaber.com.tr, 2021). Türkiye, Katar, Suudi Arabistan ise, Suriye'deki muhaliflere destek vermeyi uygun görmüşlerse de Türkiye'nin Müslüman kardeşlere yakınlığı, daha sonra bu durumun Suud, BAE ve Ürdün gibi ülkeleri tedirgin etmesi ve fikir ayrılıkları sahada da kendini göstermiştir. Sonuçta bu ülkeler, krallıklarla yönetildiği için ve Suriye'de benzer taleplerin kendi ülkelerinde başlayabileceği endişesiyle, Esad'ın başta kalmasını daha uygun gördükleri gibi Türkiye'nin aleyhine çalışmalara başlamışlardır. Her ne kadar Türkiye, Suriye'deki gidişata etki edecek 3 büyük operasyon yapmışsa da ve Idlib'te muhaliflerin olduğu bölgede, gözlem noktaları ile muhaliflerin elindeki son bölgenin düşmesine ve milyonlarca Suriyelinin Türkiye'ye akın etmesine engel olmuşsa da bunların gerçekleşmiş olması gereken iş birliklerinden ziyade, Türkiye'nin askeri seçeneği kendi bekası için kullanmaktan çekinmeyeceğini göstermesiyle olmuştur. Diğer ülkeler ile yapılan iş birlikleri çok sınırlı bir şekilde yürümüştür. Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacı sayısı 3.7 milyondur. Batı ve diğer ülkeler sığınmacı yükünün paylaşımı konusunda Türkiye ile iş birliği yapmadıkları gibi bu yükü taşıyamayacağını söyleyen ve sığınmacılara kapısını açan Türkiye'yi, sığınmacıları birer şantaj aracı olarak kullanmakla suçlamaktadırlar (Euronews.com, 2020-c; Euronews.com, 2020-d). Türkiye İçişleri Bakanlığının açıklamasına göre, 30 Ekim 2021 tarihine kadar 102 farklı uyruktan toplamda 8.585 YTS sınır dışı edilmiştir ve bunların içinde AB ülkeleri, 1.075 YTS ile ilk sırada gelmektedir (İçişleri Bakanlığı, 2021). Türkiye'nin, ülkeye gelen YTS'ler ile ilgili, istihbarat paylaşımı ve iş birliği önerisine sıcak bakmayan Avrupa

lkeleri, Türkiye'nin yaptığı iadelerin kendi güvenlikleri için tehdit arz ettiğini belirterek, bu iadelerden dolayı Türkiye'yi suçlamaktadırlar (Dw.com, 2019-b). Oysa Türkiye havalimanlarındaki uzman ekipleri, risk analizi ve profil değerlendirmesi sonucu birçok olası YTS geçişine engel olmuştur. Türkiye, bu uzman ekiplerin çalışması ve kolluk kuvvetlerinin çabalarıyla 2011-2021 yılları arasında 128 ülkeden 38.269 kişiye “*terör nitelikli şahıs*” şüphesiyle ülkeye giriş yasağı koymuştur. 2016 yılında, Belçika'nın Maalbeek Metrosuna ve Brüksel Havalimanına otomatik silahlar ile saldırıp, sonra kendilerini bombalı yelek ile patlatan saldırganlardan İbrahim Bakraoui'yi, Türk kolluk kuvveti daha önce 2015 yılında Türkiye'de yakalamış, iki gün gözaltında tutmuştur. Sonrasında hem Belçika'ya ve hem de Hollanda'ya nota ile bilgi verilerek iade edilmesine rağmen, Belçika terör bağlantısı olmadığı gerekçesiyle serbest bırakmıştır (Gazetevatan.com, 2021). Yine Fransa'da bir marketi basıp 4 kişiye öldüren ve 14 kişiye rehin alan saldırgan da Türkiye zerinden Suriye'ye gidebilmiştir. Bunun sebebi, Fransa'nın Türkiye ile bilgi paylaşımı yapmamış olmasıdır. Paris saldırılarını yapan İbrahim Abdusselam da Türkiye tarafından Fransa'ya iade edilen ve serbest bırakılan bir YTS'dir. Ve Türkiye'nin şahıs hakkındaki bilgi talebine, Fransa cevap vermemiştir. Bunun dışında sorunlu ve çatışmalı bölgelerde huzur ve güvenin tesis edilmesi, ekonomik sorunların çözülmesi, ülkeler arasındaki iş birliği ile çözüme kavuşturulması için ortak bir irade, çaba ve bütçe ortaya koyulmalıdır ki insanları ülkelerinden ge zorlayan nedenler kalmasın. Ekonomik anlamda kendine yetebilen, huzur ve güvenin tesis edildiği yerler, terör örgütlerinin istemeyeceği ve zemin bulamayacağı yerlerdir. Terör zemin bulamayınca, terör örgütlerine gidecek olan YTS'ler oluşmayacak ve bunların yaratacağı güvenlik zafiyeti de olmayacaktır. Tüm bu tartışma başlığı altındaki farklı ip uçlarını bir araya getirdiğimiz bu resim, bize şunu net bir şekilde ortaya koymaktadır ki, ister g, göçmen, mülteci, sığınmacı ve insan kaçakçılığı olsun, ister bu g mağdurlarının ülkeler tarafından adil paylaşımı olsun, isterse de YTS'lerin rotaları, çatışma bölgelerine giriş çıkış bilgileri, eylem kapasiteleri, yaratacağı sorunlar ve haklarındaki istihbarat şüpheleri ve bilgileri olsun. Tüm bunlar, ülkeler tarafından organize bir şekilde irade gösterilerek, tüm çıkar ve menfaat çatışmaları bir yana koyularak, gerekli iş birliği sağlandığı takdirde, sorunların üstesinden gelebilmek ancak mümkün olabilmektedir. Aksi halde, tüm bu süreçlerde yaşananlar göstermiştir ki, Batının yaptığı gibi sorunları sınırların dışında tutmaya çalışmak, yeterli bir önlem değildir. İşbirliğinin olmadığı bir yerdeki

mücadele, ne suç örgütleri ve onlara çalışan kaçaklık faaliyetlerini, ne de göçmen akınlarını ve YTS akınlarını tutmaya yetmeyecektir. Bir şekilde bu sorunların sınırın dışında beklemesi, kartopu misali, bekledikçe daha da büyüyerek telafisi mümkün olmayan sonuçlara yol açabilmektedir. Bunların üstesinden gelmenin yegâne yolu her anlamda tüm çıkar ve menfaatlerin bir kenara konularak yakın iş birliği yapmaktan geçmektedir.

VIII. SONUÇ

OCCRP, INTERPOL ve EUROPOL raporlarına göre, göçmen kaçakçıları sadece 2015'te, Avrupa'ya kaçırdıkları insanlardan 6 milyar dolar kar elde etmiştir. İnsan ticaretinin boyutu ise birkaç yıl önceki rakamlara göre, 150 milyar dolar seviyesindedir. Çünkü, insan kaçakçılığının içinde insanların mağduriyetlerinden faydalanan, göçmeni götürülen ülkede de sömürme üzerine kurulu bir suç ağı vardır. Bu insanların bir kısmı ise organ mafyasının sermayesi olmaktadır. Maalesef kölelik bitmemiştir, farklı şekil ve isimler altında, eskisinden çok daha gaddarca devam ettirilmektedir. Rakamlar gösteriyor ki dünyada 272 milyon insan göçmen konumundadır. Ve bir şekilde evlerini ve yurtlarını terk etmek zorunda kalmışlardır. Türkiye transit bir ülke olmasından, Asya ile Avrupa arasında köprü ve de sorunlu bölgelere yakın veya komşu olmasından dolayı her zaman kaçak göçmen sorunları ile karşı karşıya kalmıştır. Özellikle 90'lı yıllardan itibaren, dünyada artan bir şekilde Avrupa'ya daha rahat bir yaşam umudu ile yapılan göçler, daha sonra görece Avrupa dışındaki ülkelere de yapılmaya başlanmıştır. Türkiye, bazı göçmenler için transit bir ülke iken, bazıları için hedef ülke haline gelmiştir. Bu durumun sebepleri, Türkiye'nin Avrupa'ya yakın olması, Orta Doğu gibi sorunlu bir bölgeye komşu olmasına rağmen görece istikrarlı bir ülke olması, Müslüman olması ve yine Orta Doğu ve 3. dünya ülkelerindeki yaşam standardından çok daha iyi koşullara sahip olması ile izah edilebilmektedir. Bir başka açıdan ise Avrupa'ya gidişlerin zorlaşması sonucu, Türkiye'ye kadar gelebilmiş göçmenlerin, ne ileri gidebilme imkân ve güçlerinin olması ne de geri gitmek gibi bir arzularının olması onların Türkiye'de kalmalarına neden olmuştur. Elbette bunda Türkiye'de onları ucuz iş gücü olarak kullananların olmasının de etkisi vardır.

Tüm dünyada ve Türkiye'de göçmen-sığınmacı sorunuyla ilgili önlemler alınmaya çalışılmakta ise de tam anlamıyla bir önlem almak mümkün değildir. Bu çerçevede, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti ile ilgili polisiye, güvenlik ve yasal önlemler yeterli olmadığı gibi ülkeler arasındaki iş birliği ve koordinasyon da yeterli

değildir. Elbette bu önlemleri, göçmenleri sadece geldikleri ülkede tutabilmek, kendi sınırlarından sokmamak veya geldikleri ülkelere geri göndermek şeklinde anlamamak lazımdır. Göçmen kaçakçılığı ile mücadele kaynağında yapılmadığı için, yani sorunu oluşturan ve kişileri göç etmeye zorlayan sebepler ortadan kaldırılmadığı için, göçmen sorunu da bitmemektedir. Bunun için başta gelişmiş ülkeler olmak üzere, dünya sermayesinin yüzde 80'ini elinde tutan yüzde 20'lik bir kesimi oluşturan bu ülkelerin, ellerini taşın altına koyması ve bu insanların ülkelerindeki yaşam standartlarının Avrupa ve gelişmiş ülkelerin standartlarında olmasa bile makul bir seviyeye çekilmesi ve insanların bu ülkelere gitmelerine, ölümlü ve tehlikeli yolculukları göze almamalarını sağlayacak bir yaşam standardının sağlanması gerekmektedir. Aksi halde, dünyadaki bu gelir dağılımındaki adaletsizlikler, daha büyük ve daha sancılı göç dalgalarının oluşmasına engel olmayacaktır.

Arap Baharı ile başlayan ve 19 Arap ülkesini etkileyen ve birçoğunu iç savaş ile sınayan halkların isyan dalgası, aslında dünyada ve kendi ülkelerindeki gelir dağılımının adaletsizliğinden kaynaklanmaktadır. İnsanlar, herkes gibi ve Batılılar kadar müreffeh bir ülkede yaşamak istemektedirler. Bu iç savaşlardan en uzun sürenlerin başında gelen ve bu çalışmanın da temelini oluşturan, Türkiye'nin güney komşusu Suriye'deki savaş, başta Türkiye olmak üzere birçok komşu ülkeyi Avrupa'yı ve dünyayı etkilemiştir. Türkiye, ülkede sığınmacı olarak bulunan Suriyelilere Aralık 2019'a kadar 50 milyar dolar (muhalefetin hesaplamalarına göre 68 milyar dolar) bir harcama yapmıştır. Sığınmacılar ve Türk toplumu arasında süreç içinde ortaya çıkan ve artan uyum sorunları ile toplumsal tepkiler, bu çalışmanın konusunu aşan sosyolojik bir araştırma konusudur ki göçmen ve sığınmacı alan bütün ülkelerde bu tarz sorunların çıkması kaçınılmazdır. Bunun dışında Türkiye, hemen güneyinde oluşan istikrarsız komşusunda zemin bulan terör örgütleri ve onların Türkiye'ye yönelik eylem ve saldırıları ile de karşı karşıya kalmıştır. Sadece Suriye Savaşının doğurduğu istikrarsızlıktan beslenen yeni terör yapılanmaları ve bunların Türkiye'deki eylemleri yüzünden başta Ankara Garı saldırıları olmak üzere, yüzlerce vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Hiç şüphesiz örgütler bu eylemleri yapmak için insan gücüne ihtiyaç duymaktadırlar. Bunu istikrarsız olan ülkenin insanından karşılamak bir yere kadar mümkün iken daha fazlasına ihtiyaç duyulduğu için komşu ülkeler ve daha uzak ülkelere, varlık sebeplerini oluşturan ideolojilerinin propagandasını teknolojinin ve sosyal medyanın da yardımıyla çok

uzaklardaki insanlara kadar ulaştırarak yapmaktadırlar. İnandığı ideolojinin saikleri ne olursa olsun bu çağrılara cevap veren ve soluğu Suriye’de alan birçok yabancı ülke (Suriye dışı) vatandaşı süreç içinde ‘Yabancı Savaşçı’ ya da ‘Yabancı Terörist Savaşçı’ isimleriyle adlandırılarak, farklı bir kavramın da doğmasına sebep olmuştur. Bu anlamda Türkiye’ye Suriye’den kaçan insanların dışında, Suriye’ye gitmek isteyen insanlar da eklenmiştir. Ve tersine ve gizli bir göç başlamıştır. Yabancı savaşçılar ya da teröristler, Türkiye’nin kendi sınırını koruma refleksine şiddetle karşılık vermişlerdir. Türkiye’de bu anlamda birçok eylem, YTS’ler tarafından gerçekleştirilmiştir. Bir başka husus ise, YTS’leri barındıran örgütler yenilmeye başlayınca tersine başlayan YTS göçüdür ki Batılı ülkeler bunu kendi güvenlikleri için büyük bir sorun olarak görmektedir. Büyük bir kısmı ölen, bir kısmı ülkelere dönen, bir kısmı başka çatışma bölgelerine dönen ve bir kısmı ise Suriye ve Irak’ta hapiste olan çoğu kadın ve çocuklardan oluşan YTS’ler ve aileleri ise başka bir güvenlik boşluğu ve belirsizliği olarak pusuda beklemektedir.

YTS’lerin katıldıkları terör örgütleri, Türkiye ve Avrupa’da eylemler yapabilmek için her zaman kendi iç örgütlenme yapılarını ve ağlarını kullanmamışlardır. Bazen bunları yapabilmek için bölgeyi daha iyi bilen ve daha az dikkat çekmelerini sağlayan kaçakçılar eliyle ihtiyaç duydukları eleman geçişleri, mühimmat, silah geçişleri ya da örgüte gelir sağlayacak araba, uyuşturucu, tarihi eser, petrol ve akaryakıt geçişleri gibi konularda ücreti karşılığında kaçakçılardan faydalanmışlardır. Burada simbiyotik bir ilişki içine girdikleri kaçakçılar ile terörist yapılar arasında savaşın başlangıcından beri var olan kazan kazan ilişkisi, Türkiye’nin kendi güney sınırına duvar yapması ve sınırlarını daha sıkı kontrol etmesiyle büyük oranda darbe yemiştir. Elbette bunu tek başına sınırdaki duvarlara tek başına bağlamak doğru değildir. Bunda Türkiye’nin Suriye topraklarında yaptığı operasyonlar ile teröristleri sınırından uzaklaştırması ve “*tehdidi kaynağında etkisiz hale getirme*” ya da “*proaktif*” denilen askeri stratejinin de payı büyüktür. Kaçakçılığın güvenliği ilgilendiren boyutları ile birlikte Türkiye’nin ekonomisine de büyük zararlar verdiği veriler ile mevcuttur.

Bu anlamda şunu net söyleyebiliriz ki göçmen ve sığınmacı sorunu, terör sorunu ve kaçakçılık terör ilişkisi ve daha birçok sorunun sebebi, istikrarsız olan bölgelerin varlığıdır. Bu, açlık, kıtlık, kuraklık, iklim veya savaş sebebiyle olabilir. Dünyadaki sömürünün ve savaşların doğrudan ve dolaylı sebebi de sayılan, Batılı ve

gelişmiş ülkelerin başka insanların hayatlarını, zenginliklerini kendi refahlarının devamının garantisi ve gereği olarak görmeleri, kısa vadede olumlu sonuç getirirse de uzun vadede oluşturdukları bu istikrarsızlık kendi ülkelerini de vuracaktır. Göçmen sorunu, terör sorunu, yabancı terörist savaşçılar ve bunların oluşturduğu yan suç kolları ve kaçakçılık gibi yapıların ortadan kalkmasının yegâne çözümü, insanların yaşadıkları ülkedeki sorunların çözülmesi ve şartlarının iyileştirilmesi ile mümkündür. Aksi halde başta gelir dağılımı dengesizliği olmak üzere, iklim gibi, terör ve savaş gibi sebeplerle, şimdikininkatbekat fazlası göçmen ve güvenlik sorunları Türkiye'yi, AB'yi ve dünyayı beklemektedir. YTS'leri Suriye ve Irak'a getiren onları kaçakçılık rotaları üzerinden geçiren kaçakçılar, onlara çatışma bölgelerinde yiyecek, barınma, silah ve eğitim veren terör örgütleri ve ülkelerin zenginliklerinin türlü kaçakçılık yöntemleriyle yağmalanması ve bundan başkaca suç gruplarının ve kaçakçılık yapılarının faydalanmasının sebepleri, bazı ülkelerin, başka bölge ve ülkelerdeki çıkar beklentileri ve daha çok çıkar, menfaat ve güce sahip olma düşüncesinin getirdiği vekalet savaşları ve görünmeyen savaşlardır. Ülkeler arasında sorunlar için sorumluluk alma ve iş birliğinin olmayışı, ya da çok az olması da ayrıca sorunların büyümesinde etkindir. Ayrıca, söz konusu sorunlu ülkelerdeki ekonomik sorunlar, demokrasinin olmayışı, gücü elinde tutan iktidarın otokrat, kleptokrat, oligark ya da diktatör olması, halkın özgürce yönetilmek ve ekonomik refah, kişisel hak ve özgürlüklere saygı beklentisinin karşılanmaması, söz konusu bölgeler ve ülkelerdeki iç çatışmaların, huzursuzlukların, kaosun ve çatışmaların sebebidir. Ve şunu net bir şekilde anlamak gerekir ki, göçler, düzensiz göçmenler, insan ticareti, 'Yabancı Terörist Savaşçı' akımları, terör olayları ve kaçakçılık sebep değil, sonuçtur. Sebepler ortadan kaldırılmadan, sonucun değişeceğini beklemek, gerçekçi ve mümkün değildir.

IX. KAYNAKLAR

KİTAPLAR

- AĞAR, A. (2015). “İşid ve Irak Beled el-nifak vel şikak!”, 1.Baskı, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2015.
- ANDERSON, M. S. (1993). The rise of modern diplomacy, 1450-1919, Longman, London.
- ATIKKAN, Z. (2017). **Avrupa Benim Batı Avrupa’da Aşırı Sağın Yükselişi**, 2.Baskı, Metis Yayınları, İstanbul.
- BAELE, S. J. VD. (2020). **ISIS Propaganda: A Full-Spectrum Extremist Message**, First Published, Oxford University Press, Newyork.
- BALTA, E. (2014). **Küresel Siyasete Giriş 3.Baskı**, İletişim Yayınları, Ankara.
- CASTLES, S. Vd. (2013). **The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World**, Fifth Edition, Red Globe Press, sf. 420.
- DEMİR, E. (2019). **Türk Ordusu ve Fırat Kalkanı Harekâtı**, 1.Baskı, Flipper Yayıncılık, İstanbul.
- DOĞAN, K. (2008) **Göçmen Kaçakçılığı Suçu**, 2.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- HÜSEYİN, F. (2014). **Zerkavi El Kaide’nin İkinci Kuşağı**, Çev. Defne Bayrak, Küresel Kitap, İstanbul.
- İBİŞ, M. (2020). **Petrol Piyasası Hukuku ve Uygulamaları**, 1.Baskı, Yargı Yayınevi, Ankara.
- JALILIAN, H. (2012). **Costs and Benefits of Cross-Country Labour Migration in the GMS**, First Edition, Iseas Publishing, Singapur.
- KÖKYAY, F. (2019). **Stratejik Güç Petrol Türkiye’nin Petrojeopolitiği**, 1.Baskı, Der Yayınları, İstanbul.

- KURUBAŞ, E. (2004). **Kürt Sorununun Uluslararası Boyutu ve Türkiye (Cilt 2)**, 1.Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- LAFREE, G. VE FREILICH, J. D. (2016). **The Handbook of the Criminology of Terrorism**, First Edition, John Wiley & Sons Publication, New Jersey.
- LAKOMY, M. (2021). **Islamic State's Online Propaganda: A Comparative Analysis**, First Published, Routledge, London and Newyork..
- MANAV, H. (2010). **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, 1.Baskı, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara.
- MUMCU, U. (2019). **Silah Kaçakçılığı ve Terör**, 32.Baskı, Um:ag Vakfı Yayınları, Ankara.
- OKUMUŞ, E. (2014). **Ortadoğu ve Işid Gerçeği**, 1.Baskı, Siyah Beyaz Kitap, Ankara.
- ÖZDAL, B. (2018) **Uluslararası Göç ve Nüfus Hareketleri Bağlamında Türkiye**, 1.Baskı, Dora Yayıncılık, Bursa.
- ÖZER, E. (2012). **Kimse Duymaz Türkiye’de İnsan Ticareti Mağdurları Üzerine Bir Araştırma**, 1.Baskı, Ayizi Yayınları, İstanbul.
- ÖZGÖKER, U. VE DOĞAN, G. (2019). **Uluslararası Göç ve Mülteci Krizi**, Der Yayınları, İstanbul.
- SAGEMAN, M. (2008). **Leaderless Jihad: Terror Networks in the Twenty-First Century**, 1.Edition, University of Pennsylvania Press, Pennsylvania / US.
- SEYHAN, O. VE AKGÜL, A. (2014). **Türkiye’de İnsan Ticareti Mağdurları**, 1.Baskı, Adalet Basım Yayım, Ankara.
- SPENER, D. (2009). **Clandestine Crossings: Migrants and Coyotes on the Texas-Mexico Border**. Cornell University Press, Newyork.
- TERRILL, W. A. (2017). **Antiquities Destruction And Illicit Sales As Sources Of Isis Funding And Propaganda**, First Edition, Strategic Studies Institute Department of the Army, Pennsylvania.

MAKALELER

- ADHIKARI, B. (2016). “Organ And Tuman Trafficking In Nepal”, **The Lancet**, London Vol. 387, Iss. 10031
- AMRITH, S.S. (2014). “The art of medicine Migration and health in southeast Asian history”, **The Lancet**, London, Vol 384 November 1, 2014
- AKSOY, Z. (2012). “Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 5 Sayı: 20, 292-303.
- ALGAN, Y. Bisin, A. Manning, A and Verdier, T. (2013) “Cultural Integration of Immigrants in Europe”, **Published to Oxford Scholarship Online**, January 2013.
- BERSANI, G. (2016). “Captagon: use and trade in the Middle East”, **Human Psychopharmacology: Clinical and Experimental**, Volume32, Issue3 May 2017.
- ÇELİK, N. (2014). “İktisadi, Politik ve Mek ânsal Dinamikleri Dâhilinde Küreselleşen Terörizm”, **Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı**, Year 2016, Volume 12, Issue 23, 163- 204.
- DAUBER, C. E. Vd. (2019). “Call of Duty: Jihad – How the Video Game Motif Has Migrated Downstream from Islamic State Propaganda Videos”, **Terrorism Research Initiative**, June 2019, Vol. 13, No., pp. 17-31
- DALACOURA, K. Vd. (2017). “Global Identities: Embedding The Middle East And North Africa Region In The Wider World”, **Working Papers**, No. 2, September 2017.
- ESPENSHADE, T.J Vd. (2003). “The Surprising Global Variation in Replacement Fertility”, **Population Research and Policy Review**, Vol. 22, No. 5/6, (Dec., 2003, pp. 575-583.
- FREIER, L. F. (2013). “Open doors (for almost all): visa policies and ethnic selectivity in Ecuador”, **University of California San Diego Center For Comparative Immigration Studies**, Working Paper 188, May 2013.

- GÖÇMEN, İ. (2014). “Türkiye ile Avrupa Birliği Arasındaki Geri Kabul Anlaşmasının Hukuki Yönünden Analizi”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt:13, No:2 (Yıl: 2014), s.21-86
- GÖZCÜ, A. VE ÇAKMAK, F. (2019). “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Türkiye'nin Güney Sınırında Gerçekleştirilen Kaçakçılık Faaliyetleri”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 21 (3), 683-714.
- GÜLTEKİN, A. A. (2019). “Gettolaşma Söylemi Bağlamında Sosyo-mekânsal Sürgün Yerleri”, **İstanbul Kültür Üniversitesi**, Cilt 10, Sayı 26, ss. 254-277, 2019.
- GÜNEŞ, A. (2014). “Sosyolojik Olarak Din ve Toplum İlişkileri”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 24, Sayı: 1, 2014.
- GÜRLER, R. T. VE ÖZDEMİR, B. Ö. (2014). “El Kaide’den Post-Kaide’ye Dönüşüm: IŞİD”, **Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, ss. 113-155, Mayıs 2014.
- HİSARLIOĞLU, F. (2019) “Güvenikleştirme”, **Doğuş Üniversitesi Güvenlik Yazıları Serisi**, No.24, Ekim 2019
- İNCİ, B. (2019). “Diyarbakır Sur-Hendek Olayları, Öncesi, Sonrası ve Sonuçları”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 6, Sayı 39, ss. 567-608, 2019.
- KARAMANOĞLU, K. (1971). “Türkiye’nin Önemli Liken Türleri”, **Ankara Eczacılık Fakültesi Mecmuası**, 1. 53 (1971), Ankara.
- KARTAL, B. (2017). “İşid’e Katılma Sürecine Psiko-Sosyal Bir Bakış”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, XLV, 2017, ss. 147-164.
- KASSIM, A. VE ZIN, R.H.M. (2011). “Policy on irregular migrants in Malaysia”, **Discussion Paper Series**, No. 2011-34.
- KATSELOU, M. (2016). “Fenethylamine (Captagon) Abuse – Local Problems from an Old Drug Become Universal”, **Basic & Clinical Pharmacology & Toxicology**, 2016, 119, 133–140.
- KAYILIK, H. (2005). “Psikolojik Açından İnanç, İman ve Şüphe” **AÜİFD**, XLVI, Sayı: I.

- KAZAN, H. (2016). “Terör-Medya İlişkisi ve Medyada Terör Haberciliği”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Cilt 12, Sayı 24, 109 – 146.
- KESKİNBORA, K. VE AYDINLI, I. (2006). “Atipikopioid analjezik: Tramadol”, **Ağrı Dergisi**, 18:1.
- KESKİNEL, B. VE DOĞAN, C. (2020). “Göç, Çokkültürlülük ve Toplumsal Uyum”, **Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi**, 2020: 06 (02)
- KHAWAJA, A.S. VE KHAN, A.H. (2016). “Media Strategy of ISIS”, **Institute of Strategic Studies**, Vol. 36, No. 2, 2016, pp. 104-121
- KIBBLE, D.G. (2016). “Dabiq, the Islamic State's Magazine: A Critical Analysis”, **Middle East Policy Council**, Volume23, Issue3, Fall 2016, Pages 133-143.
- KIZMAZ, Z. (2018). “Suriyeli Sığınmacılar: Güvenlik Kaygıları ve Suç”, **Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 2, ss. 392-431, Aralık 2018.
- KİRDAR, M. J. (2011). “Al Qaida in Iraq”, **Center For Strategic and International Studies**, Case Study: 1.
- KOÇAK, Y. (2012). “Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri”, **Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi**, 3 (3), s.165.
- KULA, S. VE ÇAKAR, B. (2015). “Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki”, **Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt: 6 Sayı: 12.
- MANDACI, N. VE ÖZERİM, G. (2013). “Uluslararası Göçlerin Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa’da Radikal Sağ Partiler ve Göçün Güvenlikleştirilmesi”, **Yaşar Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Cilt 10, Sayı 39, ss. 105 – 130, Güz 2013.
- NEHA, B. (2015). “Syria Overview: Trafficking in Persons”, **American University Washington College of Law**, p.6,

- NICOLSON, D. (2017). "Foreign Terrorist Fighters from the North Caucasus: Understanding Islamic State Influence in the Region", **Connections: The Quarterly Journal**, Vol. 16, no. 4 (2017): 69-88.
- PASTORE, F. Vd. (2006). "Schengen's Soft Underbelly? Irregular Migration and Human Smuggling Across Land and Sea Borders to Italy", **International Migration** Vol. 44 (4) 2006.
- PIPER, N. ve CHARBIT, Y. (2019). "Migration in Asia and the Pacific", **Université De Poitiers Revue Européenne Des Migrations Internationales**, vol. 35 – no 1 et 2 | 2019.
- ROLISON, J.J. Vd. (2013) "Risk-Taking Differences Across the Adult Life Span: A Question of Age and Domain", **Oxford University**, 69(6), 870-880.
- ROBINSON, M.D. VE DAUBER, C. (2018). "Grading the Quality of ISIS Videos: A Metric for Assessing the Technical Sophistication of Digital Video Propaganda", **University of North Carolina at Chapel Hill, Studies in Conflict and Terrorism**, December 2018, 42(1-2):1-18.
- ÖZTÜRK, B. (2018). "Avrupa'da Şiddete Varan Radikalleşme ve Sağ Aşırıçılık", **Muhafazakâr Düşünce**, yıl:14- sayı:53.
- ÖZYİĞİTOĞLU, G. (2017). "Türkçe Liken Terminolojisi İçin Yeni Öneriler", **Avrasya Terim Dergisi**, 5(2): 14-18.
- SAYIN, H. (2017). "Göçmen Kaçakçılığı: Yöntemler, Yollar, Güzergâhlar", **Lectio Socialis**, 1 (1), 14-26.
- SAYIN, H. (2017), "Uluslararası Güvenlik ve Göçmen Kaçakçılığı" **İktisadiyat**, 1(1), s:133-144.
- SEVER, M. VE ROTH, M. P. (2007). "The Kurdish Workers Party (PKK) as Criminal Syndicate: Funding Terrorism through Organized Crime, A Case Study", **Studies in Conflict & Terrorism**, Volume 30, Issue 10, Pages 901-920.
- SPECKHARD, A. VE ELLENBERG, M. D. (2020). "ISIS in Their Own Words: Recruitment History, Motivations for

Joining, Travel, Experiences in ISIS, and Disillusionment over Time – Analysis of 220 In-depth Interviews of ISIS Returnees, Defectors and Prisoners." **Journal of Strategic Security**, 13, No. 1 (2020): 82-127.

ŞAŞMAZ, H.Ç. (2020). "Zeynep Atikkan'ın "Avrupa Benim" Batı Avrupa'da Aşırı Sağın Yükselişi Konusundaki Yaklaşımının Önemi", **Milli Kültür Araştırma Dergisi**, (4/1). 80-95.

ULLAH, A.A. VE HOSSAIN, M.A. (2011). "Gendering cross-border networks in the greater Mekong subregion: Drawing invisible routes to Thailand", **Austrian Journal of South-East Asian Studies**, Vol. 4, No. 2. (2011).

VIGNAL, L. (2017). "The changing borders and borderlands of Syria in a time of conflict" **Oxford University Press, International Affairs**, 93: 4 (2017) 809–827.

YENİDÜNYA, A.C. ve ALŞAHİN, M.E. (2009). "Göçmen Kaçakçılığı Suçu" **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı 82, s.1-50.

ZAKUAN, U. A. A. (2018). "Radicalization Of Malaysian Women In Isis: Profiling, Causes And Roles", **Journal of Southeast Asian Studies**, Special Issue 2018, 104-122.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

BBC NEWS TÜRKÇE, (2019). "Barış Pınarı Harekatı: BBC İŞİD'lilerin tutulduğu cezaevlerine girdi", *YouTube*, Yayın Tarihi 11 Ekim 2019, https://www.youtube.com/watch?v=w_k1A5fu04U&ab_channel=BBCNewsT%C3%BCrk%C3%A7e, E.T. 15.08.2021

BBC NEWS TÜRKÇE, (2021). "İŞİD'in yeni lideri: Halifeliği olmayan halife", *YouTube*, Yayın Tarihi 16 Şubat 2021,

https://www.youtube.com/watch?v=NASUHxsynoo&ab_channel=BBCNewsT%C3%BCrk%C3%A7e , E.T. 05.05.2022

OFFICIAL W5, (2019), “W5: Life after surviving the ISIS slave markets”, *YouTube*, Yayın Tarihi 13 Ekim 2019, https://www.youtube.com/watch?v=o_XuUDAcRtE&ab_channel=OfficialW5, E.T.. 05.05.2022

SERDAR, (2021). “Yunanistan'a kaçak gitmek, kaçak geçiş için bize ulaşabilirsiniz.”, *YouTube* Yayın Tarihi 01 Ocak 2021, https://www.youtube.com/watch?v=zBgoadQ3zfg&ab_channel=Serdar, E.T. 15.11.2021

URL – 1 BBC, (2018-b). “Macaristan'da 'mülteci karşıtı önlemler' anayasaya girdi: Yardım edene ceza”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44542375> , E.T. 27.06.2021

URL – 2 AMERİKANIN SESİ, (2019-a). “Bosna'da Mülteci Krizi Büyüyor”, <https://www.amerikaninsesi.com/a/bosna-hersek-multeci-gocmen-siginmaci-sinir-insani-kriz/4957799.html> , E.T. 27.06.2021

URL – 3 YENİŞAFAK, (2018) “Mültecilere çelme takan Macar gazeteci beraat etti”, <https://www.yenisafak.com/dunya/multecilere-celme-takan-macar-gazeteci-beraat-etti-3405690> , E.T. 27.06.2021

URL – 4 HÜRRİYET, (2020). “‘Alalım’, ‘Almayalım’! Almanya’da mülteci kavgası...”, <https://www.hurriyet.com.tr/avrupa/alalim-almayalim-almanyada-multeci-kavgasi-41461295> , e.t 27.06.2021

URL – 5 EURONEWS, (2019-a). “Avrupa Komisyonundan sığınmacılara yiyecek vermeyen Macaristan'a karşı ihlal prosedürü”, <https://tr.euronews.com/2019/07/29/avrupa-komisyonundan-siginmacilara-yiyecek-vermeyen-macaristan-ihlal-proseduru> , E.T. 27.06.2021

URL – 6 NTV, (2021-a). “AB'de mülteci kavgası büyüyor: Frontex, Macaristan operasyonlarını durdurdu”, <https://www.ntv.com.tr/dunya/abde-multeci-kavgasi-buyuyor-frontex-macaristan-operasyonlarinidurdurdu,VUH9xo-uZUexpsiJd2fj6A> , E.T. 08.09.2021

- URL – 7 BBC, (2021-a). “Yunanistan'a göçmenleri geri itme, dayak ve işkence suçlaması AİHM'e taşındı”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-56887194> , E.T. 27.06.2021
- URL – 8 CNN TÜRK, (2020). “Yunan askerleri dövdüğü göçmenleri yarı çıplak gönderdi”, <https://www.cnnturk.com/turkiye/yunan-askerleri-dovdugu-gocmenleri-yari-ciplak-gonderdi>, E.T. 31.07.2021
- URL – 9 TRTHABER, (2014). “Niğde'de terör saldırısı: 2 şehit”, <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/nigdede-teror-saldirisi-2-sehit-121650.html> , E.T. 27.06.2021
- URL – 10 BBC, (2016). “Atatürk Havalimanı'nda saldırı: 42 ölü”, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/06/160628_istanbul_havalimani_saldiri , E.T. 27.06.2027
- URL – 11 AMERİKANIN SESİ, (2017).” Reina Saldırısı: Türkiye Yeni Yıla Terörle Başladı”, <https://www.amerikaninsesi.com/a/reina-saldirisi-turkiye-yeni-yila-terorle-basladi/3658667/p1.html> , E.T. 08.09.2021
- URL – 12 ARCGIS, (2018). “Dünya Üzerindeki Göçler”, <https://www.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=369ed56a1261413a83f5f84c67172e66> , E.T. 05.03.2021
- URL – 13 ANCIENT, (2017). Early Human Migration, <https://www.ancient.eu/article/1070/early-human-migration/> E.T. 05.03.2021
- URL – 14 NİŞANYAN SÖZLÜK, (2019). “Sınır”, <https://www.nisanyansozluk.com/?k=s%C4%B1n%C4%B1r> , E.T. 25.06.2021
- URL – 15 NİŞANYAN SÖZLÜK, (2017). “Hudut”, <https://www.nisanyansozluk.com/?k=hudut> , E.T. 25.06.2021
- URL – 16 MİLLİYET, (2018). “İlk pasaport ne zaman kullanıldı? Pasaportun tarihi”, <http://www.milliyet.com.tr/%C4%B1lk-pasaport-ne-zaman-kullanildi--pasaportun-tarihi-molatik-8653>, E.T. 27.12.2019
- URL – 17 SPUTNİK, (2016). “TOKİ, Suriye sınırına dünyanın en uzun 3. duvarını örüyor”, <https://tr.sputniknews.com/20160928/suriye-turkiye-sinir-duvar-1025033888.html>, E.T. 02.01.2020

- URL – 18 T24, (2021-a). “Göç uzmanı uyardı; "2 milyon Afgan sınırda bekliyor"”, <https://t24.com.tr/haber/goc-uzmani-uyardi-2-milyon-afgan-sinirda-bekliyor,972965>, E.T. 21.08.2021
- URL – 19 THE GUARDIAN, (2021-a). “Afghans flee to eastern Turkey as Taliban takes control amid chaos “, <https://www.theguardian.com/world/2021/jul/16/afghans-flee-to-eastern-turkey-as-taliban-takes-control-amid-chaos>, E.T. 03.08.2021
- URL – 20 YENİŞAFAK, (2021). “Yasa dışı yollardan ülkeye giren Afgan mülteciler konuştu: İran askerleri bizi döverek silah zoruyla Türkiye sınırına bıraktı” , <https://www.yenisafak.com/foto-galeri/gundem/yasa-disi-yollardan-ulkeye-giren-afgan-multeciler-konustu-iran-askerleri-bizi-doverek-silah-zoruyla-turkiye-sinirina-birakti-2051699> , E.T. 10.03.2021
- URL – 20 T24, (2021-b). “CHP'nin raporunda "6,5 milyon Afgan mülteci" uyarısı: İran kaçak geçişlere göz yumuyor, TIR'larla Afganlıları Türkiye'ye gönderiyor”, <https://t24.com.tr/haber/chp-nin-raporunda-6-5-milyon-afgan-multeci-uyarisi-iran-kacak-gecislere-goz-yumuyor-tir-larla-afganlilari-turkiye-ye-gonderiyor,968484>, E.T. 05.11.2021
- URL – 21 EVRENSEL, (2021). “EMEP: Geri Kabul Anlaşması 5. yılını doldurdu, utanç sözleşmesi derhal iptal edilmeli”, <https://www.evrensel.net/haber/428428/emep-geri-kabul-anlasmasi-5-yilini-doldurdu-utanc-sozlesmesi-derhal-iptal-edilmeli>, E.T. 23.06.2021
- URL – 22 BİANET, (2020). “Geri Kabul Anlaşması Neydi? Bugünkü Tablo Ne?”, <https://m.bianet.org/bianet/goc/220938-geri-kabul-anlasmasi-neydi-bugunku-tablo-ne> , E.T. 23.06.2021
- URL – 23 HABER 7, (2019), “Erdoğan kürsüde çok sinirlendi: Bize gülcük atıyorlar! 40 milyar dolar detayı”, <https://www.haber7.com/dunya/haber/2925632-erdogan-kursude-cok-sinirlendi-bize-gulucuk-atiyorlar-40-milyar-dolar-detayi> , E.T. 27.06.2021
- URL – 24 AL MONITOR, (2019). “Mystery surrounds Turkey's \$40 billion refugee bill”, <https://www.al-monitor.com/originals/2019/10/turkey-syria-40-billion-refugee-bill-calls-for-explanation.html> , E.T. 27.06.2021

- URL – 25 AMERİKANIN SESİ, (2019-d). “İstanbul'dan Gönderilecek Suriyeliler Ne Diyor?”, <https://www.amerikaninsesi.com/a/i%CC%87istanbul-dan-g%C3%B6nderilecek-suriyeliler-ne-diyor-/5178186.html>, E.T. 12.12.2021
- URL – 26 BBC, (2021-c). “Economist dergisi Türkiye'ye ulaşan Afgan göçmenleri yazdı : 'Avrupa'ya ulaşmanın yollarını arıyorlar”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-58024895>, E.T. 03.08.2021
- URL – 27 AA, (2018-a). “Afgan mültecilerin Türkiye'ye göçünde İran'ın rolü”, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/-afgan-multecilerin-turkiyeye-gocunde-iranin-rolu-/1114057>, E.T. 03.08.2021
- URL – 28 CUMHURİYET, (2022). “Süleyman Soylu, Türk vatandaşlığına geçen Suriyeli sayısını açıkladı”, <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/suleyman-soylu-turk-vatandasligina-gecen-suriyeli-sayisini-acikladi-1908803>, E.T. 19.02.2022
- URL – 29 BBC, (2021-e). “Türkiye'deki Suriyeliler hakkında güncel bilgiler neler? “, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-58329307>, E.T. 14.12.2021
- URL – 30 AA, (2018-b). “Suriyelilerin karıştığı suç oranı yüzde 1,46'ya düştü”, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suriyelilerin-karistigi-suc-orani-yuzde-1-46ya-dustu/1289461>, E.T. 06.08.2021
- URL – 31 NTV, (2012). “Türkiye cezaevlerinde 108 ülkeden insan yatıyor”, <https://www.ntv.com.tr/turkiye/turkiye-cezaevlerinde-108-ulkeden-insan-yatiyor,2ZGXUTGa7UyJQxx9j-XxPg>, E.T. 27.06.2021
- URL – 32 AMERİKANIN SESİ, (2019-b). “Venezuelalılar Akın Akın Komşu Ükelere Göç Ediyor”, <https://www.amerikaninsesi.com/a/venezuelal%C4%B1lar-ak%C4%B1n-ak%C4%B1n-kom%C5%9Fu-%C3%BCkelere-g%C3%B6%C3%A7y%C3%BCyor/4951936.html>, E.T. 22.06.2021
- URL – 33 REUTERS, (2021). “Venezuela raises minimum wage in fourth year of hyperinflation”, <https://www.reuters.com/world/americas/venezuela->

[raises-minimum-wage-fourth-year-hyperinflation-2021-05-01/](#) , E.T.
22.06.2021

URL – 34 NEW OBSERVER ONLINE, (2018). “NonwhiteCriminalGangs
“Smuggled” 2.5 MillionotherNonwhitesWorldwide in 2016, says UN”,
http://newobserveronline.com/nonwhite-criminal-gangs-smuggled-2-5-million-other-nonwhites-worldwide-in-2016-says-un/?_cf_chl_jschl_tk_=43fee4ee3aea7dfbac1b340e7afcab5257e0a4ff-1577746114-0-AQSrgjZ2YnroJVg0KKGLSx_aaOGI0WUDbhlkDjUpJlkpp-H_I_ZXOulimkcSHhaeIN9qpe-R0ELyVuniQMcySnlr_WxKml8NyVo3lzx-xoPEyyabnvjTnF3lzDRdkYB2_f0QrVA8jDJ8UAYxJu3nXjrqhveQFn_NcNmKRr1rdf8JTpF7JIgeg6tBTlcCYseBNmfwJnX5EfXzyxsQbCaWk_ky_bFMd3uQv2y0aqPIGdtGbdaUhDUZyJKkvZWuIpI9EY3qmQ_vE-MtVCNH2oHZWE8roHZrXDyEN2zUgHTnblnxBTJput1X7JrSPP3p6d6mPAmJ0--zyHPNjwldjq-yZ0xbukbWlk6Qc5mzxjLmyB3QhHtg_O4EEZREsdWfOOEqfg. E.T.
27.12.2019

URL – 35 THE GUARDIAN, (2015). “Shocking images of drowned Syrian boy show tragic plight of refugees”,
<https://www.theguardian.com/world/2015/sep/02/shocking-image-of-drowned-syrian-boy-shows-tragic-plight-of-refugees>, E.T. 7.08.2020

URL – 36 AFRICA CENTER, (2020). “COVID-19 and Africa’s Displacement Crisis “,
<https://africacenter.org/spotlight/covid-19-and-africas-displacement-crisis/> , E.T. 05.03.2021

URL – 37 ARAP NEWS, (2018). “Gulf states can teach the Arab world about brain gain”,
<https://www.arabnews.com/node/1383526>, E.T. 03.08.2021

URL – 38 THE BALANCE, (2021). “Gulf Cooperation Council – GCC Countries “,
<https://www.thebalance.com/gulf-cooperation-council-3306357>,
E.T. 03.08.2021

URL – 39 DW, (2013). ” Demografik dönüşümle gelen açılım”,
<https://www.dw.com/tr/almanya-demografik-dönüşümle-dünyaya-açılıyor/a-16812514> , E.T. 11.11.2021

- URL – 40 BBC, (2021-d). “Belarus migrants: What routes do they use to reach Minsk?”, <https://www.bbc.com/news/59233244>, E.T. 14.11.2021
- URL – 41 DW, (2021). “Germany sees sharp rise in migrants via Belarus route”, <https://www.dw.com/en/germany-sees-sharp-rise-in-migrants-via-belarus-route/a-59489586> , E.T. 14.11.2021
- URL – 42 <https://www.ntv.com.tr/dunya/yunanistandan-turkiye-sinirina-40-kilometrelik-celik-duvar,-p5x0bSNSE2oTvXR2wMk3A>, E.T. 04.11.2021
- URL – 443 HÜRRİYET, (2021-b). “Yunanistan insanlığa duvar örüyor: Sınıra 27 km'lik çit yapımına başlandı”, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/yunanistan-insanliga-duvar-oruyor-sinira-27-kmlk-cit-yapimina-baslandi-41638674>, E.T. 14.11.2021
- URL – 44 REUTERS, (2017). “Hungary builds new high-tech border fence - with few migrants in sight”, <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-hungary-fence-idUSKBN1692MH>, E.T. 14.11.2021
- URL – 45 AA, (2017-a). “AB'nin 12 utanç duvarı”, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abnin-12-utanc-duvari/749838> , E.T. 14.11.2021
- URL – 46 QUARTZ AFRICA, (2019-a). “African migration to the United States is the fastest-rising—in spite of Trump”, <https://qz.com/africa/1727550/despite-trump-african-immigration-is-fastest-rising-to-usa/> , E.T. 21.06.2021
- URL – 47 QUARTZ AFRICA, (2019-b). “The most common destination for African migrants is neither Europe nor North America” , <https://qz.com/africa/1582771/african-migrants-more-likely-to-move-in-africa-not-us-europe/> , E.T. 23.06.2021
- URL – 48 MİLLİYET, (2017). “191 km'lik dram hattı! “, <https://www.milliyet.com.tr/gundem/191-kmlk-dram-hatti-2573627> , E.T. 14.11.2021

- URL – 49 EN SON HABER, (2020). “Mülteciler için Türkiye'den Avrupa'ya gidiş rotası “, <https://www.ensonhaber.com/gundem/multeciler-icin-turkiyeden-avrupaya-gidis-rotasi>, E.T. 15.11.2021
- URL – 50 TRT WORLD, (2021). “Explained: Migrant crisis on Poland-Belarus border”, <https://www.trtworld.com/magazine/explained-migrant-crisis-on-poland-belarus-border-51516>, E.T. 14.11.2021
- URL – 51 AA, (2018-c). “Göçmen kaçakçılarının yöntemleri emniyet raporunda”, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/gocmen-kacakcilarinin-yontemleri-emniyet-raporunda/1297567>, E.T. 30.12.2021
- URL – 52 GAZETE DUVAR, (2021). “Afganistan-Türkiye: Göç trafiği nasıl işliyor?”, [Ghttps://www.gazeteduvar.com.tr/afganistan-turkiye-goc-trafigi-nasil-isiyor-haber-1529958](https://www.gazeteduvar.com.tr/afganistan-turkiye-goc-trafigi-nasil-isiyor-haber-1529958), E.T. 30.12.2021
- URL – 53 DW, (2020). “Göçmen kaçakçılığı sektör oldu: "Yüzde yüz garantili, risk yok"”, www.dw.com/tr/gocmen-kaçakçılığı-sektör-oldu-yüzde-yüz-garantili-risk-yok/a-52015073, E.T. 30.12.2021
- URL – 54 HABER TÜRK, (2015). “Fiziksel görünüşlerini değiştirdikleri göçmenlere estetik yapmadıkları kaldı”, <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1072406-fiziksel-gorunuslerini-degistirdikleri-gocmenlere-estetik-yapmadiklari-kaldi>, E.T. 31.12.2021
- URL – 55 FOX NEWS, (2021). “Human smugglers using social media to transport migrants to US”, <https://www.foxnews.com/us/migrant-smugglers-social-media>, e.t 30.12.2021
- URL – 56 EXPRESS NEWS, (2021). “Human smugglers using TikTok, other social media to recruit drivers for Texas runs”, <https://www.expressnews.com/news/local/article/Human-smugglers-use-social-media-to-recruit-16536175.php>, E.T. 30.12.2021
- URL – 57 TRT HABER, (2022). “4 ilde rüşvet operasyonu: 30 gözaltı”, <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/4-ilde-rusvet-operasyonu-30-gozalti-641431.html>, E.T. 03.12.2022

- URL – 58 QZ, (2019). “This is how much it costs to be smuggled over the US border “, <https://qz.com/1632508/this-is-how-much-it-costs-to-cross-the-us-mexico-border-illegally/> , E.T. 23.06.2021
- URL – 59 NBC SANDIEGO, (2019). “Chinese Migrants Pay Higher Fee to be Smuggled Into U.S.”, <https://www.nbcsandiego.com/news/local/chinese-migrants-pay-higher-fee-to-be-smuggled-into-u-s/2229405/> , E.T. 23,06,2021
- URL – 60 WASHINGTON POST, (2016-a). “Organ Traffickers Lock Up People To Harvest Their Kidneys. Here Are The Politics Behind The Organ Trade.”, <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/12/07/organ-traffickers-lock-up-people-to-harvest-their-kidneys-here-are-the-politics-behind-the-organ-trade>, E.T. 02.01.2020
- URL – 61 TRT HABER, (2019). “İnsanlık Dışı Bir Pazar: Kaçak Organ Piyasası”, <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/insanlik-disi-bir-pazar-kacak-organ-piyasasi-422322.html>, E.T. 02.01.2020
- URL – 62 AA, (2017-b). “Dünya Genelinde Öksüz ve Yetim Çocukların Sayısı 140 Milyon”, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dunya-genelinde-oksuz-ve-yetim-cocuklarin-sayisi-140-milyon/790353> , E.T. 02.01.2020
- URL – 63 İHH, (2018). “Bir dünya yetim İstanbul’da”, 2018, <https://www.ihh.org.tr/haber/bir-dunya-yetim-istanbulda>, E.T. 02.01.2020
- URL – 64 ABBİLGİ, (2010). “İnsan Ticareti nedir?”, <https://www.abbilgi.eu/tr/insan-ticareti-nedir.html> , E.T. 02.01.2020
- URL – 65 MEPA NEWS, (2019). “Zerkavi'den Bağdadi'ye: IŞİD tarihinde neler yaşandı?” , <https://www.mepanews.com/zerkaviden-bagdadiye-isid-tarihinde-neler-yasandi-30704h.htm>, E.T. 03.01.2020
- URL – 66 HABER TÜRK, (2014-a). “İşid,hilafet ilan etti”, <https://www.haberturk.com/dunya/haber/963553-isid-hilafet-ilan-etti>, E.T. 03.01.2020
- URL – 67 BBC, (2019-a). “Ebu Bekir el Bağdadi: Öldürülen IŞİD lideri kimdi?”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40292346>, E.T. 03.01.2020

- URL – 68 DW, (2016). “Gençler nasıl IŞİD’e katılıyor?”, www.dw.com/tr/gençler-nasil-ıside-katiliyor/a-19400985 , E.T. 15.12.2021
- URL – 69 BBC, (2014). “IŞİD karşıtı koalisyon Paris'te toplandı “, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/09/140915_isid_koalisyon_paris, E.T. 15.08.2021
- URL – 70 EVRENSEL, (2019). “09 Ekim 2019 15:22 Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı hareketlerinin bilançosu” , <https://www.evrensel.net/haber/388574/firat-kalkani-ve-zeytin-dali-harekatlarinin-bilancosu>, E.T. 03.01.2020
- URL – 71 HÜRRİYET, (2021-a). “IŞİD katliamına HD prodüksiyon “, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/isid-katliamina-hd-produksiyon-27733673> , E.T. 17.03.2022
- URL – 72 AMERİKANIN SESİ, (2021). “Iraklı Kürtler: “IŞİD Yeniden Güçleniyor”, <https://www.amerikaninsesi.com/a/irakli-kurtler-isid-yeniden-gucleniyor-/5770191.html>, E.T. 15.08.2021
- URL – 73 EURONEWS, (2020-a). “Viyana'da 4 kişinin öldüğü saldırıyı IŞİD üstlendi”, <https://tr.euronews.com/2020/11/03/viyana-da-silah-sesleri-duyuldu-polis-operasyon-baslatt>, E.T. 15.08.2021
- URL – 74 BBC, (2017). “Who are Britain’s jihadists?”, <https://www.bbc.com/news/uk-32026985>, 12.08.2021
- URL – 75 WASHINGTON POST, (2020). “The appeal of ISIS fades among Europeans who returned home from Syria”, https://www.washingtonpost.com/national-security/the-appeal-of-isis-fades-among-europeans-who-returned-home-from-syria/2020/06/14/754b3e0e-acb9-11ea-9063-e69bd6520940_story.html, E.T. 15.08.2021
- URL – 76 BBC, (2019-c). “IŞİD'in kadın ve çocukları: Bu çağın cüzzamlıları mı?” , <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-49263807>, E.T. 01.01.2020
- URL – 77 BBC, (2019-e). “Türkiye'den IŞİD'e katılan İlyas Aydın: İstihbarat servislerinin gayrimeşru çocuklarıyız”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-49242045>, E.T. 15.08.2021

- URL – 78 HÜRRİYET, (2021-c).” Libya, devrimin 8. yıl dönümünde istikrara kavuşmayı bekliyor”, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/libya-devrimin-8-yil-donumunde-istikrara-kavusmayi-bekliyor-41119205> , E.T. 17.12.2021
- URL – 79 CUMHURİYET, (2015). “Eve teslim’ insan ticareti”, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/eve-teslim-insan-ticareti-190249> , E.T. 22.02.2022
- URL – 80 KISADALGA, (2022). “Sınırdaki Gerçekler 2 / Kamptan Kadın Ve Çocukları Çıkarmanın Bedeli 40 - 50 Bin Euro “, https://kisadalga.net/haber/detay/hale-gonultas-sinirda-2_24626 , E.T. 07.03.2022
- URL – 81 THE GUARDIAN, (2022).” This article is more than 3 months old Revealed: how fake passports allow IS members to enter Europe and US” , <https://www.theguardian.com/world/2022/jan/31/revealed-how-fake-passports-allow-is-members-to-enter-europe-and-us> , E.T. 16..03.2022
- URL – 82 FOX NEWS, (2016). “ISIS reveals how Jihadi John evaded security en route from UK to Syria “, <https://www.foxnews.com/world/isis-reveals-how-jihadi-john-evaded-security-en-route-from-uk-to-syria> , E.T. 10.03.2022
- URL – 83 AL ARABIYA, (2021). “US couple arrested after boarding Yemen-bound ship to join ISIS: Justice Department “, <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2021/04/02/Terrorism-US-couple-arrested-after-boarding-Yemen-bound-ship-to-join-ISIS-Justice-Department> , E.T. 12.03.2022
- URL – 84 VOA NEWS, (2019). “IS ForeignFightersDispersingViaLooselyAligned Networks”, <https://www.voanews.com/middle-east/foreign-fighters-dispersing-loosely-aligned-networks>, E.T. 01.01.2020
- URL – 85 INDEPENDENT, (2016). “Ansbach explosion: Angela Merkel under pressure over refugee policy after fourth attack in one week”, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/ansbach-explosion-angela-merkel-under-pressure-refugee-policy-fourth-attack-in-a-week-a7155441.html> , E.T. 01.05.2020

- URL – 86 DAILY MAIL, (2016). “ISIS train axe attacker is a 'Pakistani' who LIED about being Afghan to get higher immigration status in Germany - as he is pictured at a music festival wearing a pink wig”, <https://www.dailymail.co.uk/news/article-3698818/Did-ISIS-axe-attacker-LIE-Afghanistan-Claims-train-jihadi-hid-Pakistani-background-higher-immigration-status-Germany.html> , E.T. 01.05.2022
- URL – 87 TODAY CRONACA, (2016). “Fermato per terrorismo un "detenuto modello": stava per essere scarcerato”, <https://www.today.it/cronaca/terrorista-arrestato-catanzaro.html> , E.T. 01.05.2022
- URL – 88 WASHINGTON POST, (2016-b). “Tracing the path of four terrorists sent to Europe by the Islamic State”, https://www.washingtonpost.com/world/national-security/how-europes-migrant-crisis-became-an-opportunity-for-isis/2016/04/21/ec8a7231-062d-4185-bb27-cc7295d35415_story.html?utm_term=.dcbc2daaaca0 , E.T. 01.05.2022
- URL – 89 NY TIMES, (2016-a). “How ISIS Built the Machinery of Terror Under Europe’s Gaze “, <https://www.nytimes.com/2016/03/29/world/europe/isis-attacks-paris-brussels.html> , E.T. 01.05.2022
- URL – 90 NY TIMES, (2016-b). “Quantity of Explosive Found in Belgium Surprises Officials”, <https://www.nytimes.com/2016/03/24/world/europe/brussels-explosives-tatp.html> , E.t. 01.05.2022
- URL – 91 NY TIMES, (2016-c). “A View of ISIS’s Evolution in New Details of Paris Attacks “, <https://www.nytimes.com/2016/03/20/world/europe/a-view-of-isis-evolution-in-new-details-of-paris-attacks.html> , E.T. 01.05.2022
- URL – 92 THE GUARDIAN, (2019-b). “At least 750 Isis affiliates escape Syria camp after Turkish shelling “, <https://www.theguardian.com/world/2019/oct/13/kurds-say-785-isis-affiliates-have-escaped-camp-after-turkish-shelling> , E.T. 02.05.2022

- URL – 93 BRUSSELS TIMES, (2020). “Three convicted IS wives and their children return to Belgium “, <https://www.brusselstimes.com/119533/three-convicted-is-wives-and-their-children-return-to-belgium> , E.T. 02.05.2022
- URL – 94 “Over 330 killed since ISIS attacked Syria prison: Monitor”, <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2022/01/30/Over-330-killed-since-ISIS-attacked-Syria-prison-Monitor> , E.T. 15.03.2022
- URL – 95 AL JAZEERA, (2022). “Suspected ISIL fighters kill 11 Iraqi soldiers in their sleep”. <https://www.aljazeera.com/news/2022/1/21/suspected-isil-fighters-kill-11-iraqi-soldiers-in-their-sleep> , E.T. 02.05.2022
- URL – 96 BBC, (2021-b). “Bağdat’ta en az 32 kişinin öldüğü bombalı saldırıları IŞİD üstlendi”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55750139>, E.T. 15.08.2021
- URL – 97 AL MONITOR, (2022). “Attacks raise fears of Islamic State resurgence in Sinai”, <https://www.al-monitor.com/originals/2022/02/attacks-raise-fears-islamic-state-resurgence-sinai> , E.T. 20.01.2022
- URL – 98 WILSON CENTER, (2021). “The ISIS-K Resurgence “, <https://www.wilsoncenter.org/article/isis-k-resurgence> , E.T. 02.05.2022
- URL – 99 BBC, (2014). “IŞİD lideri Müslümanları çağırıyor”, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/07/140701_isid, E.T. 03.01.2020
- URL – 100 RUDAW, (2021). “81 ülke IŞİD’le mücadele toplantısına katılacak “, <https://www.rudaw.net/turkish/world/270620213>, E.T. 15.08.2021
- URL – 101 BBC, (2019-f). “IS fight: US-led coalition says it killed 1,300 civilians in Syria and Iraq”, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-48473979>, E.T. 15.08.2021
- URL – 102 NY TIMES, (2021). “Hidden Pentagon Records Reveal Patterns of Failure in Deadly”, <https://www.nytimes.com/2021/01/07/us/pentagon-papers-neil-sheehan.html>, E.T. 19.12.2021
- URL – 103 AP NEWS, (2021). “Costs of the Afghanistan war, in lives and dollars “, <https://apnews.com/article/middle-east-business-afghanistan-43d8f53b35e80ec18c130cd683e1a38f>, E.T. 19.12.2021

- URL – 104 DW, (2019-a). “Suriye’deki yeni tehlike: Tutuklu IŞİD’liler”, <https://www.dw.com/tr/suriyedeki-yeni-tehlike-tutuklu-i%C5%9Fidliler/a-51160585>, E.T. 01.01.2020
- URL – 105 BBC, (2018-a). “Irak 300’ü aşkın kişiyi IŞİD’e üyelikten idama mahkum etti”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43810493>, E.T. 01.01.2020
- URL – 106 INDEPENDENT TÜRK, (2021). “El-Hol Kampı’nda IŞİD yeni devletin temellerini atıyor: Kampta Birleşik Krallık ve Avrupa’dan bin 215 aile de bulunuyor “, <https://www.independentturkish.com/node/305796/el-hol-kamp%C4%B1nda-i%C5%9Fi%CC%87d-yeni-devletin-temellerini-at%C4%B1yor-kampta-birle%C5%9Fik-krall%C4%B1k-ve> , E.T. 15.08.2021
- URL – 107 WASHINGTON ISTITUTE, (2021). “Women and children in the al-Hol Camp are conducting ISIS operations and perpetuating ISIS's ideology”, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/women-isis-and-al-hol-camp> , E.T. 26.11.2021
- URL – 108 THE GUARDIAN, (2019-a). “Up to 3,000 Isis children living in extremely dire conditions”, <https://www.theguardian.com/world/2019/mar/13/up-to-3000-children-born-to-isis-families-housed-in-dire-conditions>, E.T. 12.21.2021
- URL – 109 T24, (2019). “Türkiye’ye getirilen IŞİD’lilerin 250 çocuğu travma tedavisine alındı”, <https://t24.com.tr/haber/turkiye-ye-getirilen-isis-lilerin-250-cocugu-travma-tedavisine-alindi,834805>, E.T. 22.12.2021
- URL – 110 AA, (2021). “8,585 terrorists of 102 nationalities deported from Turkey since 2011”, <https://www.aa.com.tr/en/turkey/8-585-terrorists-of-102-nationalities-deported-from-turkey-since-2011/2407238>, E.T. 22.12.2021
- URL – 111 BBC, (2019-d). “IŞİD kampları: Hiç kimsenin istemediği kadınlar ve çocuklar”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-47911121>, E.T. 01.01.2020
- URL – 112 SON DAKİKA, (2019). “ABD Başkanı Trump’tan Avrupa Ülkelerine: İşid Üyesi Vatandaşlarımızı Geri Alın”,

<https://www.sondakika.com/haber/haber-abd-baskani-trump-tan-avrupa-ulkelerine-isid-uyesi-11751599>, E.T. 01.01.2020

URL – 113 NBC NEWS, (2021). “Taliban unveils interim government after claiming Panjshir”, <https://www.nbcnews.com/news/world/taliban-poised-unveil-new-government-after-claiming-panjshir-n1278584>, E.T. 10.09.2021

URL – 114 BUSINESS INSIDER, (2021) “Video shows thousands of prisoners, reportedly including Islamic State and al Qaeda fighters, freed from Kabul jail by the Taliban”, <https://www.businessinsider.com/watch-afghan-prisoners-isis-al-qaeda-fighters-freed-by-taliban-2021-8>, E.T. 10.09.2021

URL – 115 HABER 7, (2022). “İçinde DEAŞ'luların tutulduğu cezaevine saldırı: 25 terörist firar etti”, <https://www.haber7.com/dunya/haber/3185074-icinde-deasli-larin-tutuldu-gu-cezaevine-saldiri-25-terorist-firar-etti>, E.T. 20.01.2022

URL – 116 HABER TÜRK, (2020). “YPG para karşılığında IŞİD mahkumlarını serbest bırakıyor”, <https://www.haberturk.com/ypg-para-karsiliginda-isid-mahkumlarini-serbest-birakiyor-2751293>, E.T. 10.09.2021

URL – 117 EURONEWS, (2021-a). “Suriye'nin kuzeyinde yüzlerce IŞİD üyesi serbest bırakıldı”, <https://tr.euronews.com/2020/10/15/suriye-nin-kuzeyinde-yuzlerce-isid-uyesi-serbest-birakildi>, E.T. 10.09.2021

URL – 118 AMERİKANIN SESİ, (2020-a). “Suriye'nin Kuzeyinde Yüzlerce IŞİD'li Serbest Bırakıldı”, <https://www.amerikaninsesi.com/a/suriyenin-kuzeyinde-yuzlerce-isidli-serbest-birakildi/5623110.html>, E.T. 15.08.2021

URL – 119 ISW, (2019). “ISIS Prepares for Breakout in Prisons and Camps”, <http://www.iswresearch.org/2019/09/isis-prepares-for-breakout-in-prisons.html>, E.T. 10.09.2021

URL – 120 VOA NEWS, (2020).” Turkey Infiltrates Syrian Displaced Persons Camp, Frees Moldovan Mother”, <https://www.voanews.com/a/middle-east-turkey-infiltrates-syrian-displaced-persons-camp-frees-moldovan-mother/6193008.html> , E.T. 18.02.2022

URL – 121 THE GUARDIAN, (2021-b). “How women of Isis in Syrian camps are marrying their way to freedom”,

- <https://www.theguardian.com/world/2021/jul/02/women-isis-syrian-camps-marrying-way-to-freedom> , E.T. 05.03.2022
- URL – 122 NY TIMES, (2019). “Why We Should Take Back Americans Who Fought for ISIS”, <https://www.nytimes.com/2019/03/04/opinion/isis-foreign-fighters.html>, E.T. 15.06.2021
- URL – 123 MİLLİYET, (2013). “Suriye'de 700 farklı muhalif grup savaşıyor”, <https://www.milliyet.com.tr/dunya/suriyede-700-farkli-muhalif-grup-savasiyor-1766595> , E.T. 10.09.2021
- URL – 124 EURO NEWS, (2014). “İŞİD kaçak petrolden günlük 3 milyon dolar gelir elde ediyor”, <https://tr.euronews.com/2014/09/26/isid-kacak-petrolden-gunluk-3-milyon-dolar-gelir-elde-ediyor>, E.T. 02.01.2020
- URL – 125 EDITION CNN, (2021). “Iraq estimates that \$150 billion of its oil money has been stolen from the country since the US-led invasion of 2003”, <https://edition.cnn.com/2021/05/23/middleeast/iraq-oil-money-us-invasion-intl/index.html> , E.T. 07.05.2022
- URL – 126 AA, (2014-a). “İŞİD petrol satışından günde 3 milyon dolar kazanıyor “, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/isid-petrol-satisindan-gunde-3-milyon-dolar-kazaniyor/128130> , E.T. 01.01.2020
- URL – 127 RT, (2015). “US airstrikes destroy more than 100 ISIS oil trucks in Syria”, 2015, <https://www.rt.com/usa/322330-isis-oil-trucks-destroyed>, E.T. 02.01.2020
- URL – 128 AMERİKANIN SESİ, (2019-c), “Deyrizor’daki Petrol Sahaları Neden Önemli?”, 2019, <https://www.amerikaninsesi.com/a/deyrizor-daki-petrol-sahalar%C4%B1-neden-%C3%B6nemli-/5139680.html>, E.T. 01.01.2020
- URL – 129 MUDPUPPYINC (2019). “Horizontal & Directional Drilling (HDD)”, <https://mudpuppyinc.com/horizontal-and-directional-drilling/>, E.T. 31.07.2020
- URL – 130 FT, (2016). “Inside IsisInc: The journey of a barrel of oil “, <https://ig.ft.com/sites/2015/isis-oil>, E.T. 01.01.2020

- URL – 131 CBS NEWS, (2014). “Turkey cracks down on oil smuggling with ISIS in mind”, <https://www.cbsnews.com/news/turkey-cracks-down-on-oil-smuggling-with-isis-in-mind/> , E.T. 07.05.2022
- URL – 132 COOS BAY, (2019). “Horizontal Directional Drilling Under the Bay”, <http://coosbay.org/archive/news-entry/horizontal-directional-drilling-under-the-bay>, E.T. 31.07.2020
- URL – 133 CNBC, (2021). “America has spent over a trillion dollars fighting the war on drugs. 50 years later, drug use in the U.S. is climbing again.”, <https://www.cnn.com/2021/06/17/the-us-has-spent-over-a-trillion-dollars-fighting-war-on-drugs.html> , E.T. 20.07.2021
- URL – 134 YENİŞAFAK, (2016).” 1.3 trilyonluk zehir”, <https://www.yenisafak.com/ekonomi/13-trilyonluk-zehir-2552246> , E.T. 10.12.2021
- URL – 135 EURONEWS, (2021-b). “BM raporu: Dünyada en fazla uyuşturucu ele geçirilen ülke İran; Türkiye 2. Sırada”, <https://tr.euronews.com/2021/06/24/bm-raporu-dunyada-en-fazla-uyusturucu-ele-gecirilen-ulke-iran-turkiye-2-s-rada> , E.T. 12.12.2021
- URL – 136 ACİLÇİ, (2014). “Tramadol (Contramalvb) gerçekleri”, 2014, <https://www.acilci.net/tramadol-gercekleri> , E.T. 02.01.2020
- URL – 137 SABAH, (2018). “PYD/YPG’nin Afrin’de kurduğu ‘uyuşturucu hap’ üretim tesisi kapandı”, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2018/02/14/pydypgnin-afrinde-kurdugu-uyusturucu-hap-uretim-tesisi-kapandi>, E.T. 02.01.2020
- URL – 138 FORBES, (2015). “What You Need To Know About Captagon, The Drug Of Choice In War-Torn Syria”, <https://www.forbes.com/sites/carmendrah1/2015/11/21/what-you-need-to-know-about-captagon-the-drug-of-choice-in-war-torn-syria/#5ddcde2b3c82>, E.T. 02.01.2020
- URL – 139 MİLLİYET, (2015). “Suriye’de captagon savaşı”, <http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/menderes-ozel/suriye-de-captagon-savasi-2151141>, E.T. 02.01.2020

- URL – 140 SÖZCÜ, (2018). “İŞİD ve PKK’nın uyuşturucu trafiğine büyük darbe”, <https://www.sozcu.com.tr/2018/dunya/isid-ve-pkknin-uyusturucu-trafigine-buyuk-darbe-2527884/>, E.T. 18.12.2021
- URL – 141 YENİŞAFAK, (2019). “Deyrizor, PKK’nın uyuşturucu merkezi”, <https://www.yenisafak.com/dunya/deyrizor-pkknin-uyusturucu-merkezi-3496546>, E.T. 02.01.2020
- URL – 142 EURONEWS, (2022). “Art and crime - the dark side of the antiquities trade”, <https://www.euronews.com/next/2022/04/13/art-and-crime-the-dark-side-of-the-antiquities-trade#:~:text=The%20collection%20of%20art%20and,market%20%2D%20and%20that's%20illegal%20trade.>, E.T. 05.05.2022
- URL – 143 NEWS WEEK, (2017). “Isis Makes Up to \$100 Million a Year Smuggling Ancient Artifacts From Iraq and Syria”, <https://www.newsweek.com/isis-makes-100-million-year-smuggling-ancient-artifacts-iraq-and-syria-647524>, E.T. 17.12.2021
- URL – 144 ARKEOFİLİ, (2015). “İŞİD’in Tarihi Eser Kaçakçılığı Yıkım Videoları ile Gizleniyor”, 2015, <https://arkeofili.com/isidin-tarihi-eser-kacakciligi-yikim-videolari-ile-gizleniyor>, E.T. 02.01.2020
- URL – 145 BBC, (2015). “İŞİD'in tarihi eser kaçakçılığında Türkiye durağı”, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/02/150217_isid_tarihi_eser, E.T. 02.01.2020
- URL – 146 NPR, (2018). “Hobby Lobby's Illegal Antiquities Shed Light On A Lost, Looted Ancient City In Iraq”, <https://www.npr.org/2018/06/28/623537440/hobby-lobbys-illegal-antiquities-shed-light-on-a-lost-looted-ancient-city-in-ira>, E.T. 18.12.2021
- URL – 147 ARTFULLIVING, (2015). “İŞİD ve Tarihi Eser Kaçakçılığı”, <https://www.artfulliving.com.tr/sanat/isid-ve-tarihi-eser-kacakciligi-i-3881>, E.T. 02.01.2020

- URL – 148 BBC, (2019-g). “Antiquities looted in Syria and Iraq are sold on Facebook”, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-47628369> , E.T. 23.12.2021
- URL – 149 EURONEWS, (2019-b). “Orta Doğu'da yağmalanan tarihi eserler sosyal medya üzerinden Avrupa'ya satılıyor”, <https://tr.euronews.com/2019/06/27/orta-dogu-da-yagmalanan-tarihi-eserler-sosyal-medya-uzerinden-avrupa-ya-satiliyor> , E.T. 02.01.2020
- URL – 150 WSJ, (2017). “ISIS Is Selling Syria's Antiquities to the West”, <https://www.wsj.com/video/isis-is-selling-syria-antiquities-to-the-west/78B1261D-3E0C-4513-8F81-5E51568B8809.html>, E.T. 19.12.2021
- URL – 151 BBC, (2021-f). “Freeports: What are they and where will they be?”, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-55819489>, E.T. 18.12.2021
- URL – 152 THE GUARDIAN, (2016). “Dozens of Syrians forced into sexual slavery in derelict Lebanese house”, <https://www.theguardian.com/world/2016/apr/30/syrians-forced-sexual-slavery-lebanon> , E.T. 04.05.2022
- URL – 153 T24, (2014). “Dünya IŞİD Sincar'ı ele geçirdi, 290 bin kişi bölgeden kaçıyor”, <https://t24.com.tr/haber/isid-sincari-ele-gecirdi-290-bin-kisi-bolgeden-kaciyor,266496> , E.T. 04.05.2022
- URL – 154 IRISH TIMES, (2021). “Yazidi women and girls still enslaved by Isis within detention camp “, <https://www.irishtimes.com/news/world/middle-east/yazidi-women-and-girls-still-enslaved-by-isis-within-detention-camp-1.4654184>, E.T. 12.05.2022
- URL – 155 BİANET, (2022). “Sincar'da 2014'ten bu yana Êzidilere ait 81 toplu mezar bulundu”, <https://m.bianet.org/bianet/insan-haklari/259222-sincar-da-2014-ten-bu-yana-ezidilere-ait-81-toplu-mezar-bulundu> , E.T. 06.05.2022
- URL – 156 AL ARABIYA, (2020). “I want a blue-eyed Yazidi:’ Teen describes ISIS slave market”, <https://english.alarabiya.net/perspective/features/2015/09/02/-I-want-a-blue-eyed-Yazidi-Teen-describes-ISIS-slave-market> , E.T. 06.05.2022

- URL – 157 AL MONITOR, (2021). “Online ‘auctions’ of Yazidi captives speak of ongoing Islamic State activity in Turkey”, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/03/turkey-syria-yazidi-captives-speak-of-isis-ongoing-activity.html> , E.T. 05.05.2022
- URL –158 THE SUN, (2019). “Doctors Of Death Brit medics tortured ISIS captives by removing organs and carrying out sick Nazi-style chemical experiments”, <https://www.thesun.co.uk/news/8950274/british-isis-medics-torture-nazis/> , E.T. 05.05.2022
- URL – 159 THE GUARDIAN, (2021-c). “Shamima Begum is a victim of trafficking – and the UK should treat her as such”, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2021/feb/26/shamima-begum-trafficking-uk-citizenship-rights> , E.T. 08.05.2022
- URL – 160 DW, (2022). “İtirafçı Kasım Güler: IŞİD Türkiye'de altı kente silah gömdü”, [www.dw.com/tr/itirafçı-kasım-güler-ışid-türkiyede-altı-kente-silah-gömdü/a-60633354](http://www.dw.com/tr/itirafci-kasim-guler-isis-turkiyede-alti-kente-silah-gömdü/a-60633354) , E.T. 15.03.2022
- URL – 161 HABER TÜRK, (2016). “IŞİD emiri İlhami Balı'nın ses kayıtları çıktı” , <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1264043-isis-emiri-ilhami-balinin-ses-kayitlari-cikti> , E.T. 09.05.2022
- URL – 162 HABER3, (2011) “İşte PKK vergisinin makbuzları”, <https://www.haber3.com/guncel/iste-pkk-vergisinin-makbuzlari-haberi-1043535> , E.T. 26.06.2021
- URL – 163 AA, (2016). “PKK Uyuşturucu, Kaçakçılık ve Haraçtan Besleniyor”, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/pkk-uyusturucu-kacakcilik-ve-haractan-besleniyor-/715477> , E.T. 25.06.2021
- URL – 164 MYNET, (2017). “Paran yoksa biz de çocuğunu dağa alırız” , <https://www.mynet.com/paran-yoksa-biz-de-cocugunu-daga-aliriz-110100550495> , E.T. 09.05.2022
- URL – 165 HÜRRİYET, (2011). “İşte PKK vergisinin makbuzları”, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/iste-pkk-vergisinin-makbuzlari-19323120> , E.T. 09.05.2022

- URL – 166 EURONEWS, (2020-b). “İŞİD Afganistan'da cezaevine saldırdı: En az 20 ölü”, <https://tr.euronews.com/2020/08/03/isid-afganistan-da-cezaevine-sald-rd-en-az-20-olu>, E.T. 15.08.2021
- URL – 167 AMERİKANIN SESİ, (2020-b). “Avrupa 2020'de de Terör Eylemleriyle Sarsıldı”, <https://www.amerikanin sesi.com/a/avrupa-2020-teror-eylemleri/5721118.html>, E.T. 15.08.2021
- URL – 168 COUNTER EXTREMISM, (2021). “ISIS Redux: The Central Syria Insurgency in December 2020 “, <https://www.counterextremism.com/blog/isis-redux-central-syria-insurgency-december-2020>, E.T. 15.08.2021
- URL – 169 AL JAZEERA, (2021). “Constant fear: Iraq and Syria face ISIL resurgence “, <https://www.aljazeera.com/news/2021/3/2/we-liv-in-constant-fear-iraq-and-syria-face-isil-resurgence> , E.T. 05.03.2022
- URL – 170 TRT HABER, (2021). “PKK elebaşı Karayılan'ın sağ kolu örgütteki paniği anlattı”, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/pkk-elebasi-karayilanin-sag-kolu-orgutteki-panigi-anlatti-589427.html>, E.T. 15.08.2021
- URL – 171 HABERLER, (2021). “Kanlı terör örgütü PKK'nın elebaşı Murat Karayılan'dan tarihi itiraf: Zorlanıyorsanız kaçın diye talimat verdik”, <https://www.haberler.com/kanli-teror-orgutu-pkk-elebasi-murat-karayilan-14281859-haberi/>, E.T. 15.08.2021
- URL – 172 HÜRRİYET, (2021-d). “Güvenlik duvarı 1079 kilometreye ulaştı “ , <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/nedim-sener/guvenlik-duvari-1079-kilometreye-ulasti-41924175> , E.T. 09.05.2022
- URL – 173 SPUTNİK, (2017).“Suriye sınırına örülen modüler beton duvarda 774 kilometre tamam”, <https://tr.sputniknews.com/columnists/201711221031106429-suriye-sinirina-orulen-moduler-duvar>, E.T. 02.01.2020
- URL – 174 TÜRKİYE GAZETESİ, (2022). “Sınır hatlarına geçit vermez 230 optik kule “, <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/gundem/858312.aspx> , E.T. 10.05.2022

- URL – 175 AA, (2019). “Mini zeplin sınır nöbetine başlıyor”, <https://www.aa.com.tr/tr/teknofest/mini-zeplin-sinir-nobetine-basliyor/1589170> , E.T. 02.01.2020
- URL – 176 PGN HABER, (2019). “Türk Seddi’yle kaçak geçişler bitti, sınır yerli yazılımla izleniyor”, <https://pgnhaber.com/turk-seddiyle-kacak-gecisler-bitti-sinir-yerli-yazilimla-izleniyor> , E.T. 02.01.2020
- URL – 177 HABER 3, (2017). “Türkiye'nin Suriye sınırına ördüğü duvar işe yaramadı”, 2017, <https://www.haber3.com/guncel/turkiyenin-suriye-sinirina-ordugu-duvar-ise-yaramadi-haberi-4872439>, E.T. 02.01.2020
- URL – 178 AL JAZEERA, (2015). ” İŞİD’e karşı zeplinli, duvarlı, İHA’lı koruma”, <http://www.aljazeera.com.tr/sites/default/files/2015/07/23/sinir%20fiziki%20guvenlik%20sistemi%20harita.jpg>, E.T. 02.01.2020
- URL – 179 AA, (2014-b). “Türkiye'nin Musul Konsolosluğu'na baskın”, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyenin-musul-konsolosluguna-baskin/151918> , E.T. 10.05.2022
- URL – 180 HABER TÜRK, (2014-b). “Musul'daki 49 konsolosluk çalışanı serbest!” , <https://www.haberturk.com/gundem/haber/992001-musuldaki-49-konsolosluk-calisani-serbest> , E.T. 10.05.2022
- URL – 181 DW, (2014). “İŞİD kasayı hızla dolduruyor” , <https://www.dw.com/tr/i%C5%9Fi%CC%87d-kasay%C4%B1-h%C4%B1zla-dolduruyor/a-17720546> , E.T. 10.05.2022
- URL – 182 A HABER, (2021). “İşte ABD’nin terör örgütü PYD-PKK’ya verdiği destekler! Başkan Erdoğan açık açık ABD’yi uyarıyordu.”, <https://www.ahaber.com.tr/gundem/2021/11/03/iste-abdnin-terror-orgutu-pyd-pkkya-verdigi-destekler-baskan-erdogan-acik-acik-abdyi-uyarmisti> , E.T. 10.06.2022
- URL – 183 EURO NEWS, (2020-c). “Fransa Dışişleri Bakanı Türkiye’yi mülteciler üzerinden Avrupa’ya 'şantaj' yapmakla suçladı”, <https://tr.euronews.com/2020/03/04/fransa-disisleri-bakani-turkiye-yi-multeciler-uzerinden-avrupa-ya-santaj-yapmakla-sucladi> , E.T. 10.05.2022

- URL – 184 EURO NEWS, (2020-d). “Avusturya Başbakanı Kurz: Türkiye'nin şantajını kabul etmemeliyiz” , <https://tr.euronews.com/2020/06/22/avusturya-basbakan-kurz-turkiye-nin-santaj-n-kabul-etmemeliyiz> , E.T. 10.05.2022
- URL – 185 DW, (2019-b). “Avrupa Türkiye'den IŞİD'lilere dair bilgi istiyor”, <https://www.dw.com/tr/avrupa-t%C3%BCrkiyeden-i%C5%9Fi%CC%87dlilere-dair-bilgi-istiyor/a-51207791> , E.T. 10.05.2022
- URL – 186 “Biz Yakalıyoruz Onlar Bırakıyor”, <https://www.gazetevatan.com/dunya/biz-yakaliyoruz-onlar-birakiyor-971132> , E.T. 03.04.2022

TEZLER

- DOĞAN, S. (2007). “Avrupa Birliği'nde Uluslararası Göçün Güvenlikleştirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilimdalı, Yıldız Teknik Üniversitesi.
- EICHELBERGER, C. B. (2020). “Human Trafficking: The Hidden Aftermath of U.S. Natural Disasters”, Yüksek Lisans Tezi, Naval Postgraduate School Monterey California.
- GILBEY, W. (2014). “Effects of Religious Motivation on the Relationship between Religion and Well-Being”, Doktora Tezi, College of Social and Behavioral Sciences, Wayne University.
- YILDIRIMOĞLU, (2019). “Terörün Dönemsellik Bağlamında Trendleri: PKK Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Hasan Kalyoncu Üniversitesi.

KANUN MADDELERİ

- CPS, (2020). “Human Trafficking, Smuggling and Slavery”, <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/human-trafficking-smuggling-and-slavery> , E.T. 13.06.2021

- IN BRIEF, (2016). “UK Anti-Trafficking Laws”, <https://www.inbrief.co.uk/offences/human-trafficking-uk-law/> , E.T. 11.06.2021
- LEGIFRANCE, (2005), “Chapitre II : Aide à l'entrée et au séjour irréguliers (Articles L622-1 à L622-9)” , <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGISCTA000006147789/2005-03-01/> , Kanun maddesi, E.T. 08.07.2021
- LEGIFRANCE, (2013), “Section 1 bis : De la traite des êtres humains (Articles 225-4-1 à 225-4-9)” , <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGISCTA000006165299/> , Kanun Maddesi, E.T. 08.07.2021
- LEGISLATION, (2017). “Immigration Act 1971”, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1971/77/section/25A/2017-10-11> , Kanun Maddesi, E.T. 11.07.2021
- LEGISLATION, (2020). “Human Trafficking and Exploitation (Criminal Justice and Support for Victims) Act (Northern Ireland) 2015”, <https://www.legislation.gov.uk/nia/2015/2> , Kanun Maddesi, E.T. 11.07.2021
- GEZETZ, (1998). “Strafgesetzbuch (StGB) 232-233”, <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/StGB.pdf> , sf.120-121. E.T. 12.07.2021
- GEZETZ, (2004). “Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet1 (Aufenthaltsgesetz-AufenthG)”, https://www.gesetze-im-internet.de/aufenthg_2004/AufenthG.pdf , sf.119-120. E.T. 12.07.2021
- GOV INFO, (2020-a). “1591. Sex trafficking of children or by force, fraud, or coercion”, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2020-title18/html/USCODE-2020-title18-partI-chap77-sec1591.htm> , E.T. 15.06.2022
- GOV INFO, (2020-a). “1592. Unlawful conduct with respect to documents in furtherance of trafficking, peonage, slavery, involuntary servitude, or forced labor”, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2020->

title18/html/USCODE-2020-title18-partI-chap77-sec1592.htm , E.T
15.06.2022

MEVZUAT, (2013). “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu”,
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>, E.T. 03.08.2021

OHCHR, (2000). “Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime” ,
<https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/ProfessionalInterest/ProtocolonTrafficking.pdf> , sf.2, E.T. 08.05.2022

RESMÎ GAZETE, (2006). “İskân Kanunu”,
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/09/20060926-1.htm> , E.T.
06.07.2021

RESMÎ GAZETE, (2013). “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu”,
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>, E.T.
04.08.2021

TCK MADDE, (2016-a). “TCK madde 79 ve Gerekçesi”,
<https://www.tckmadde.com/79-2> , E.T. 27.12.2019

TCK MADDE, (2016-b). “TCK madde 80 ve Gerekçesi”,
<https://www.tckmadde.com/80-2> , E.T. 27.12.2019

UC HASTINGS, (2012). “Human Trafficking. Penalties”, California Proposition 35,
http://repository.uchastings.edu/ca_ballot_props/1314 , E.T. 15.06.2022

US CODE HOUSE, (2021). “8 USC 1324: Bringing in and harboring certain aliens”,
<https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title8-section1324&num=0&edition=prelim> , Washington, 2021. E.T. 12.06.2021

RAPORLAR

AĞBABA, V. VD. (2016). “CHP Göç ve Göçmen Sorunlarını İnceleme Komisyonu Mülteci Raporu”, Ankara, 2016.

AL-HASAKEH GOVERNORATE, (2021). “Camp Profile: Al Hol “, Syria, 2021.

AMNESTY, (2014). “Escape From Hell Torture And Sexual Slavery In Islamic State Captivity In Iraq”, London, 2014.

AMNESTY, (2016). “No Safe Refuge Asylum-Seekers And Refugees Denied Effective Protection In Turkey”, London, 2016.

AUSTRALIAN GOVERNMENT, (2017), “Foreign Policy White Paper”, Canberra, 2017.

AUSTRALIAN GOVERNMENT, (2021). “DFAT Country Information Report The Philippines”, Canberra, 2021.

BARRETT, R. (2017) “Beyond The Caliphate: Foreign Fighters and the Threat of Returnees”, Newyork, 2017.

BATTISTELLA, G. ve ASIS, M.M.B. (2013). “Country Migration Report The Philippines 2013”, Philippines, 2013.

BENSMAN, T. (2019). “What Terrorist Migration Over European Borders Can Teach About American Border Security”, Washington, 2019.

BOYD, M. A. Vd. (2016). “Catch Them Coming and Going: Probabilistic Pathway Projection to Counter Foreign Fighters”, Maryland, 2016.

BRODIE, N. WARTENBERG, U. Vd. (2019). “Countering Looting Of Antiquities In Syria And Iraq “, Oxford, 2019.

CARITAS EUROPA, (2014). “A People Sacrificed: Sanctions against Iraq”, Brussels, 2014.

CARTER CENTER, (2017). “Overview of Daesh’s Online Recruitment Propaganda Magazine, Dabiq December 20151”, Atlanta, 2017.

CHRG, (2014). “Isis And The Threat From Foreign Fighters “, Washington, 2014.

CHRG, (2016). “Preventing Cultural Genocide: Countering The Plunder And Sale Of Priceless Cultural Antiquities By Isis, Washington, 2017.

CTED, (2018). “Identifying And Exploring The Nexus Between Human Trafficking, Terrorism, And Terrorism Financing”, Newyork, 2018.

DEA United States Drug Enforcement Administration, (2020). “Drug Fact Sheet”, Virginia, April

- DOC Presidency of Turkey Directorate of Communications, (2020). “The safe Harbour Turkey’s Call To The World: Cooperation For Refugees”, Ankara, 2020.
- DUMANKAYA, E. M. VE LÖHMUS, “Border Security In Contested Environment Workshop” Ankara, 2020.
- ECA (European Court Auditors), (2021). “Special Report EU readmission cooperation with third countries: relevant actions yielded limited results”, Luxemburg, 2021.
- EKİNCİ, M.U. (2016). “Türkiye-Ab Geri Kabul Anlaşması ve Vize Diyalogu”, Ankara, 2016. İstanbul, 2016.
- EMCDDA, (2011). “Amphetamine A European Union perspective in the global context”, Spain, 2011.
- EMCDDA, (2021). “European Drug Report 2021: Trends and Developments”, Lüksemburg, 2021.
- ESCAP, (2020). “Asia-Pacific Migration Report 2020: Assessing Implementation of the Global Compact for Migration”, Bangkok, 2020.
- FATF, (2015). “Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)”, Paris, 2015.
- FELTER, J. VE FISHMAN, B. (2008). “Al Qaidas Foreign Fighters In Iraq”, Combating Terrorism Center Department of Social Sciences US Military Academy, Newyork, 2008.
- FRONTEX, (2021). “Detections of illegal border-crossings statistics download (updated monthly)”, Warsaw, 2021.
- BOUTIN, B. Vd. (2016). “The Foreign Fighters Phenomenon in the European Union”, Hague, 2016.
- GREEN, D. (2012). “Report on the Internal Review of Human Trafficking Legislation”, London, 2012.
- GOREVAN, D. VE ACHILLES, K. (2021). “When am I going to start to live?”: The urgent need to repatriate foreign children trapped in Al Hol and Roj Camps", London, 2021.

- HAID, H. (2018). “Reintegrating ISIS Supporters in Syria: Efforts, Priorities and Challenges”, London, 2018.
- HARKINS, B. (2019) “Thailand Migration Report 2019 United Nations Thematic Working Group on Migration in Thailand”, Bangkok, 2019.
- HARRIS, J. (2021). “Migration Flows In Latin America And The Caribbean Statistics on Permits for Migrants”, Washington, 2021.
- HEIßNER, S. Vd. (2017). “Caliphate in Decline: An Estimate of Islamic State’s Financial Fortunes “, London, 2017.
- HOLMES, A. A. (2020). “Syrian Yezidis under Four Regimes: Assad, Erdogan, ISIS and the YPG”, Washington, No:37, 2020.
- HRC-Human Rights Council, (2016). “They came to destroy”: ISIS Crimes Against the Yazidis”, Geneva, 2016.
- HUMAN RIGHTS FIRST, (2017). “Human Trafficking by the Numbers”, Washington, 2017.
- HOLMER, G. VE SHTUNI, A. (2017). “Returning Foreign Fighters and the Reintegration Imperative”, Washington, 2017.
- ICE- Amerika Göçmen ve Gümrük Muhafaza, (2017). “Human Trafficking vs Human Smuggling”, The Corner Stone Report Volume XIII No. 1, Washington US, 2017.
- ICMPD, (2021). “Regional Migration Outlook 2021 TURKEY & WESTERN BALKANS”, Turkey, 2021.
- ILO, (2017), “Global Estimates of Modern Slavery”, Geneva, 2017.
- ILO, (2020) “Türk İşgücü Piyasasında Suriyeli Mülteciler”, Ankara, 2020.
- INCB, (2020). “Precursors and chemicals frequently used in the illicit manufacture of narcotic drugs and psychotropic substances 2020”, Vienna, 2020. E.T. 1.04.2022
- IOM, (2008). “Situation Report on International Migration in East and South-East Asia”, Bangkok, 2008.

- IOM, (2015). “Adressing Human Trafficking And Explotation In Times Of Crisis – Evidence And Recommendations For Further Action To Protect Vulnerable And Mobile Populations”, Geneva, 2018.
- IOM, (2017). “Iom X Factsheet Human Trafficking”, Switzerland, 2017.
- IOM, (2018). “Migrant Smuggling Data and Research: A global review of the emerging evidence base Volume 2 “,Geneva, 2018.
- IOM, (2017). “South American Migration Report No. 2- 2017 Recent Extra-Regional, Intra-Regional And Extra-Continental Migration Trends In South America” , Geneva, 2017.
- IOM, (2018). “Migrant Smuggling Data and Research: A global review of the emerging evidence base Volume 2 “,Geneva, 2018.
- IOM, (2019-a). “Glossary on migration”, Geneva, 2019.
- IOM, (2019-b). “International Migration Law Glossary On Migration”, Geneva, 2019.
- IOM, (2019-c). “Resettlement and Movement Management”, Geneva, 2019.
- IOM, (2019-d). “World Migration Report 2020”, Geneva, 2019.
- IOM, (2019-e). “Trafficking Of Girls And Young Women In Nepal”, Geneva, 2019.
- IOM, (2021). “Migrant deaths on maritime routes to Europe in 2021”, Geneva, 2021.
- İÇDUYGU, A. (2003). “Irregular Migration in Turkey”, Geneva, 2003,
- İÇİŞLERİ BAKANLIĞI, (2017). “Narkoterörizm ile Mücadele Uyuşturucu ve PKK/KCK”, Ankara, 2017.
- KAS, (2020). “Migration in the Middle East and North Africa”, Tunisia, 2020.
- KHADDOUR, K. ve HASAN, H. (2020). “The Transformation of the Iraqi-Syrian Border: From a National to a Regional Frontier”, Beirut, 2020.
- KEEFE, P.R. (2016). “The Drugs of War—Captagon and the Islamic State”, Newyork, 2016.
- KFIR, I. ve COYNE, J. (2020). “Counterterrorism Yearbook 2020”, Canberra, 2020.
- KIOURKTSOGLOU VE COUTROUBIS, (2015). “Isis Export Gateway To Global Crude Oil Markets”, London, 2015,

- KOM, (2020). “Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2020 Raporu”, Ankara, 2020.
- KORVER, R. (2018). “Money laundering and tax evasion risks in free ports”, Brussels, 2018.
- LANIEL, L. (2017). “Captagon : Déconstruction D’un Mythe”, Lisbon, 2017.
- LEMON, J.F. (2018). “Illegal Immigration and How to Slow the Flow”, Utah, 2018.
- LEVALLOIS, A. Vd. (2017). “The financing of the ‘Islamic State’ in Iraq and Syria (ISIS)”, France, 2017.
- LIANG, C. S. (2016). “The Criminal-Jihadist: Insights into Modern Terrorist Financing”, Geneva, 2016.
- MALIK, N. (2017). “Trafficking Terror How Modern Slavery And Sexual Violence Fund Terrorism”, Londra, 2017.
- MCADAM, M. (2020). “Covid-19 Impacts On The Labour Migration And Mobilty Of Young Women And Girls In South-East Asia And The Pacific” , Geneva, 2020.
- MILLETT, J. VE LASSEN, C. (2018). “Supercharged Freeports The Ultimate Boost For Britain's Economy”, London, 2018.
- MOTUS, M.N. (2020). “Asia–Pacific Migration Data Report 2020”, Geneva, 2020.
- NARKOTİK, (2019). “2019 Türkiye Uyuşturucu Raporu Yayınlandı”, Ankara, 2019.
- NARKOTİK, (2021). “Türkiye Uyuşturucu Raporu Eğilimler ve Gelişmeler”, Ankara, 2021.
- RAN MANUAL, (2017). “Responses to returnees: Foreign terrorist fighters and their families”, Brussel, 2017.
- REACH, (2016). “Migration To Europe Through The Western Balkans Serbia & The Former Yugoslav Republic Of Macedonia Report”, Geneva, 2016, sf.7.
- RENARD, T. Vd. (2019) “Returnees In The Maghreb: Comparing Plicies On Returning Foreign Terrorist Fighters In Egypt, Morocco And Tunisia” Germany, 2019.

- ROSE, C. VE SÖDERHOLM, A. (2022). “The Captagon Threat A Profile of Illicit Trade, Consumption, and Regional Realities”, Washington, 2022.
- R4V, (2022). “Regional Refugee And Migrant Response Plan (Rmrp)”, Colombia, 2022.
- OMTZIGT, P. (2020). “Addressing the issue of Daesh foreign fighters and their families returning from Syria and other countries to the member States of the Council of Europe”, Netherland, 2020.
- OHCHR, (2015-a). “Use of mercenaries as a means of violating human rights and impeding the exercise of the right of peoples to self determination”, Newyork, USA, 2015.
- OHCHR, (2015-b). “Foreign fighters: Urgent measures needed to stop flow from Tunisia – UN expert group warns”, Newyork, USA.
- SARGENT, M. Vd. (2020).” Tracking and Disrupting the Illicit Antiquities Trade with Open-Source Data”, Santa Monica – California, 2020.
- SAYIŞTAY, (2016), “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı 2016 Yılı Düzenlilik Denetim Raporu”, Ankara, 2017.
- SHERREL, H. (2022). “The Central Role of Cooperation in Australia’s Immigration Enforcement Strategy”, Washington, 2022.
- SIMCOX, R. (2018). “The Asylum–Terror Nexus: How Europe Should Respond”, The Haritage Foundation, Report No:3314, Washinhgton, 2018.
- STERMAN, D. VE ROSENBLATT, N. (2018). “All Jihad Is Local Volume II Isis in North Africa and the Arabian Peninsula”, Washington, 2018.
- THE ASIA FOUNDATION, (2017). “A Survey of Afghan People Afghanistan in 2017”, San Francisco,2017.
- TİKA, (2017). “Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu”, Ankara, 2017.
- TUİK, (2020). “Vatandaşlık Ülkesine Göre Türkiye'ye Gelen ve Türkiye'den Giden Göç”, Ankara, 2020.
- TUİK, (2021). “Vatandaşlık Ülkesine Göre Yabancı Nüfus”, Ankara, 2021.

UN, (2018). “Seventh report of the Secretary-General on the threat posed by ISIL (Da’esh) to international peace and security and the range of United Nations efforts in support of Member States in countering the threat”, Newyork, 2018.

UN, (2021), “Joint Statement on the Deteriorating Security at Al Hol Camp”, Amman, 2021.

UNAMA, (2021). “Afghanistan Protection Of Civilians In Armed Conflict Midyear Update: 1 January To 30 June 2021 “, Kabil, 2021.

UN-DESA, (2017). “Population Facts”, Newyork, 2017.

UN-DESA, (2020). “International Migrant Stock 2020 Documentation”, Newyork, 2020.

UNICEF, (2018). “Promoting Recovery and Resilience among Earthquakeaffected Communities”, Nepal, 2018.

UNICEF, (2019). “Protect the rights of children of foreign fighters stranded in Syria and Iraq”, Newyork, 2019. E.T. 12.21.2021

UNHCR, (2005). “Global Report 2005”, Geneva, 2005.

UNHCR, (2014-a). “Guidelines on Temporary Protection or Stay Arrangements”, Geneva, 2014.

UNHCR, (2014-b). “South-East Asia Irregular Maritime Movements”, Geneva, 2014.

UNHCR, (2016-a) “Mülteci ve Göçmen”, Geneva, 2016.

UNHRC, (2016-b). “Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic”, Geneva, 2016.

UNHCR, (2018-a). “Mültecileri Korumak”, Geneva, 2018.

UNHCR, (2018-b). ‘Refugees’ and ‘Migrants’ Frequently Asked Questions (FAQs), Geneva, 2018.

UNHCR, (2018 – 2019). “Refugee Movements In South-East Asia”, Geneva, 2018-2019.

UNHCR, (2019-a). “Migrant definition”, Geneva, 2019.

UNHCR, (2019-b). “Refugee Data Finder”, Geneva, 2019.

- UNHCR, (2019-c). “Bangladesh Refugee Emergency Population Factsheet”, Geneva, 2019.
- UNHCR, (2020-a). “Venezuela Situation”, Geneva, 2020.
- UNHCR, (2020-b). “Refugee Data Finder”, Geneva, 2020.
- UNHCR, (2020-c). “Global Trends Forced Displacement In 2019”, Geneva, 2020.
- UNHCR, (2021). “Refugee Data finder”, Geneva, 2021.
- UNHCR, (2021-a). “Lebanon January - March 2020”, Geneva, 2021.
- UNHCR, (2021-b). “Jordan March 2021”, Geneva, 2021.
- UNHCR, (2021-c). “Germany 11 March 2021”, Geneva, 2021.
- UNHCR, (2021-d). “Belarus”, Geneva, 2021.
- UNHCR, (2021-e). “Turkey Fact Sheet”, Geneva, 2021.
- UNHCR, (2021-f). “Welcome to UNHCR’s Refugee Population Statistics Database”, Geneva, 2021.
- UNHCR, (2021-g). “Western Balkans - Refugees, asylum-seekers and other people in mixed movements as of end November 2021” , Geneva, 2021.
- UNHCR, (2021-h). “Western Balkans - Refugees, asylum-seekers and other mixed movements as of end December 2021”, Geneva, 2021.
- UNODC, (2004), “United Nations Convention Against Corruption “, Vienna, 2004.
- UNODC, (2005). “World Drug Report 2005”, Vienna, 2005.
- UNODC, (2006). “Smuggling of migrants into, through and from North Africa A thematic review and annotated bibliography of recent publications”, Vienna, 2006.
- UNODC, (2010). “Globalization of Crime A Transnational Organized Crime Threat Assessment”, Vienna, 2010.
- UNODC, (2011-a). “Smuggling of Migrants by Sea”, Vienna, 2011.
- UNODC, (2011-b). “Smuggling of Migrants A Global Review and Annotated Bibliography of Recent Publications “, Vienna, 2011.

- UNODC, (2011-c). “Organized Crime In The Fishing Industry Focus on: Trafficking in Persons Smuggling of Migrants Illicit Drugs Trafficking”, Vienna, 2011.
- UNODC, (2012), “Migrant Smuggling in Asia: A Thematic Review of Literature”, Bangkok, 2012.
- UNODC, (2018). “Global Study on Smuggling of Migrants”
United Nations, New York, Raport, Vienna,2018.
- UNODC, (2019-a). “Foreign Terrorist Fighters “, Vienna, 2019.
- UNODC, (2019-b). “Foreign Terrorist Fighters Manual for Judicial Training Institutes South-Eastern Europe”, Vienna, 2019.
- UNODC, (2020). “World Drug Report 2020”, Vienna, 2020.
- UNODC, (2021-a). “Corruption as a Facilitator of Smuggling of Migrants and Trafficking in Persons in the Bali Process Region with a focus on Southeast Asia”, Bangkok – Vienna, 2021.
- UNODC, (2021-b). “Foreign Terrorist Fighters Manual for Judicial Training Institutes Middle East and North Africa”, Vienna, 2021, sf.9.
- UNODC, (2021-c). “Drug Market Trends: Cannabis Opioids World Drug Report 2021”, Vienna, 2021.
- USDS-United State Department Of State, (2020). “Trafficking In Persons Report”, Washington, 2020, sf.276.
- WATANABE, L. (2018). “The Next Steps of North Africa’s Foreign Fighters”, Zurich, 2018.
- WEBB, D. VE JOZEPA, I. (2021). “Government policy on freeports”, Oxford, 2021.
- WESTCOTT, T. (2020). “Destruction Or Theft? Islamic State, Iraqi antiquities and organized crime”, Switzerland, 2020.
- WILLIAMS, S. (2021). “Charting a New Regional Course of Action The Complex Motivations and Costs of Central American Migration”, Cambridge, Massachusetts, 2021.
- WORLD ECONOMIC FORUM, (2017). “Migration and Its Impact on Cities”, Switzerland, 2017.

İSTATİSTİKLER, BÜLTENLER, TUTANAKLAR, BASIN DUYURULARI, GAZETELER, ANALİZLER VE DERGİ MAKALELERİ

- ACHESON, I. VE PAUL, A. (2020). “Marching home? Why repatriating foreign terrorist fighters is a pan-European priority”, https://www.epc.eu/content/PDF/2020/Foreign_Fighters_DP_v5.pdf , Newyork, 2020. E.T. 06.05.2022
- AIC AMERICAN IMMIGRATION COUNCIL, (2022). “Temporary Protected Status: An Overview”, https://www.americanimmigrationcouncil.org/sites/default/files/research/temporary_protected_status_an_overview_0.pdf , E.T. 14.06.2022
- AL GHAZI, (2022). “Drug Smuggling In Syria: Involvement By Assad Regime And Complication On Regional Countries”, https://www.orsam.org.tr/d_hbanaliz/drug-smuggling-in-syria-involvement-by-assad-regime-and-complication-on-regional-countries-.pdf , Ankara, 2022, E.T. 05.04.2022
- ANKARA VALİLİĞİ, (2021). “Basın Duyurusu”, <http://ankara.gov.tr/basin-duyurusu-01092021>, E.T. 12.12.2021
- ASYLUM IN EUROPE, (2022). “Country Report: Content of International Protection”, <https://asylumineurope.org/reports/country/turkey/content-international-protection/> , E.T. 14.06.2022
- AZEVEDO, C. V. (2020). “ISIS Resurgence in Al Hawl Camp and Human Smuggling Enterprises in Syria: Crime and Terror Convergence?”, <https://www.jstor.org/stable/pdf/26927663.pdf> , Perspectives on Terrorism Vol. 14, No. 4 (August 2020), pp. 43-63, E.T. 08.05.2022
- BERGER, J.M. (2016). “Jabhat al Nusra Splits From al Qaeda”, <https://icct.nl/publication/jabhat-al-nusra-splits-from-al-qaeda/>, e.t 12.09.2021
- BESLIN, J. VE IGNJATIJEVIC, M. (2017). “Balkan foreign fighters: from Syria to Ukraine”, <https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Brief%202020%20Balkan%20foreign%20fighters.pdf> , Paris, 2017. E.T. 30.04.2022

- BONGIOVANNI, F. M. (2018). “Turkey: The Nato Alliance’s Wild Card”, http://turkishpolicy.com/files/articlepdf/turkey-the-nato-alliances-wild-card_en_6474.pdf , Turkish Policy Quarterly, İstanbul, Volume: 17, Number: 2, sf.61
- BRITANNICA, (2022-a). “Migrant”, <https://www.britannica.com/dictionary/migrant> , E.T. 14.06.2022
- BRITANNICA, (2022-b). “Refugee”, <https://www.britannica.com/dictionary/refugee> , E.T. 14.06.2022
- BRITANNICA, (2022-c). “Asylum”, <https://www.britannica.com/dictionary/asylum> , E.T. 14.06.2022
- CADTM, (2020). “South/North / Developing Countries/Developed Countries – What is it all about?”, <https://www.cadtm.org/South-North-Developing-Countries-Developed-Countries-What-is-it-all-about> , E.T. 12.10.2021
- CARTALUCCI, T. (2014). “NATO’s Terror Hordes in Iraq a Pretext for Syria Invasion”, <https://journal-neo.org/2014/06/13/nato-s-terror-hordes-in-iraq-a-pretext-for-syria-invasion/> , E.T 14.11.2021
- CHP, (2019). “Chp Genel Başkan Yardımcısı Veli Ağbaba: “Kayıt Dışı Göçmen Emegi Ülkemizin Hem Ekonomisini Hem De Çalışanlarını Etkilemektedir” <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskan-yardimcisi-veli-agbaba-kayit-disi-gocmen-emegi-ulkemizin-hem-ekonomisini-hem-de-calisanlarini-etkilemektedir>, E.T. 14.12.2021
- CIS- Center For Immigration Studies, (2018). “All Data Collected for Study and Analysis: Terrorists and Suspects Killed and Arrested in Europe, 2014-2018”, <https://cis.org/Data-Migrant-Terrorists-Europe> , E.T. 30.04.2022
- CUMOLETTI, M. VE BATALOVA, J. (2018). “Middle Eastern and North African Immigrants in the United States”, [https://www.immigrationresearch.org/system/files/Middle Eastern and North African Immigrants in the United States.pdf](https://www.immigrationresearch.org/system/files/Middle%20Eastern%20and%20North%20African%20Immigrants%20in%20the%20United%20States.pdf) , E.T. 22.05.2021
- CMSNY, (2020). “Where Are Venezuelan Migrants and Refugees Going? An Analysis of Legal and Social Contexts in Receiving Countries”,

<https://cmsny.org/publications/venezuelan-migrants-legal-contexts-wolfe-010421/> , E.T. 22.06.2021

DAYEL, N. VE MUMFORD, A. (2020). “ISIS and Their Use of Slavery”, <https://icct.nl/publication/isis-and-their-use-of-slavery/> , E.T. 04.05.2022

DHS- DEPARTMENT OF HOME SECURITY, (2019). “Persons Obtaining Lawful Permanent Resident Status by Type and Major Class of Admission: Fiscal Years 2017 to 2019”, <https://www.dhs.gov/immigration-statistics/yearbook/2019/table6>, E.T. 21.06.2021

DNI- Office of the Director of National Intelligence, (2017). “International Partnerships Among Public Health, Private Sector, and Law Enforcement Necessary To Mitigate ISIS’s Organ Harvesting for Terrorist Funding”, <https://www.dni.gov/files/NCTC/documents/jcat/firstresponderstoolbox/First-Responders-Toolbox---International-Partnerships-Among-Public-Health-Private-Sector-and-Law.pdf> , Washington, 2017, E.T. 06.05.2022

DRUGABUSE, (2020). “The Financial Toll Of Addiction”, <https://drugabuse.com/blog/financial-toll-addiction/> , E.T. 20.07.2021

ECFR, (2019). “Beyond Good And Evil: Why Europe Should Bring Isis Foreign Fighters Home”, https://www.ecfr.eu/publications/summary/beyond_good_and_evil_why_europe_should_bring_isis_foreign_fighters_home , E.T. 01.01.2020

EDWARDS, M. (2019). “Smugglers report booming market as people try to escape Syria to Turkey”, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2019/06/25/syria-idlib-smugglers-escape-turkey> , E.T. 24.12.2021

ESPON, (2015). “Territorial and urban aspects of migration and refugee inflow”, <https://www.espon.eu/topics-policy/publications/maps-month/territorial-and-urban-aspects-migration-and-refugee-inflow>, E.T. 03.08.2021

EUROPEAN COMMISSION, (2016-a). “Temporary protection”, https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/temporary-protection_en, E.T. 01.08.2021

EUROPEAN COMMISSION, (2016-b). “Refugee Crisis - Eastern and Central Mediterranean Routes - ECHO Daily Map”, <https://erccportal.jrc.ec.europa.eu/getdailymap/docId/1636> , E.T. 02.11.2019

EUROPEAN COMMISSION, (2019-a). “Migrant”, https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/migrant_en , E.T. 06.07.2021

EUROSTAT, (2021). “Asylum applicants by type of applicant, citizenship, age and sex - annual aggregated data (rounded) “, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?query=BOOKMARK_DS-057066_QID_6F69642E_UID_-3F171EB0&layout=TIME,C,X,0;CITIZEN,L,Y,0;GEO,L,Z,0;SEX,L,Z,1;AGE,L,Z,2;ASYL_APP,L,Z,3;UNIT,L,Z,4;INDICATORS,C,Z,5;&zSelection=DS-057066AGE,TOTAL;DS-057066INDICATORS,OBS_FLAG;DS-057066ASYL_APP,NASY_APP;DS-057066GEO,EU27_2020;DS-057066SEX,T;DS-057066UNIT,PER;&rankName1=UNIT_1_2_-1_2&rankName2=INDICATORS_1_2_-1_2&rankName3=SEX_1_2_-1_2&rankName4=ASYL-APP_1_2_-1_2&rankName5=AGE_1_2_-1_2&rankName6=GEO_1_2_0_1&rankName7=TIME_1_0_0_0&rankName8=CITIZEN_1_2_0_1&sortC=ASC_-1_FIRST&rStp=&cStp=&rDCh=&cDCh=&rDM=true&cDM=true&footnes=false&empty=false&wai=false&time_mode=NONE&time_most_recent=false&lang=EN&cfo=%23%23%23%2C%23%23%23.%23%23%23 , E.T. 14.11.2021

EUROPEAN COMMISSION, (2019-b). “Refugee”, https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/refugee_en , E.T. 06.07.2021

EUROPEAN COMMISSION, (2020-a). “Asylum Seeker”, https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/asylum-seeker_en , E.T. 06.07.2021

- EUROPEAN COMMISSION, (2020-b). “Overall figures of immigrants in European society”, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_en, E.T. 14.11.2021
- FBI, (2015). “Isil And Antiquities Trafficking”, <https://www.fbi.gov/news/stories/isil-and-antiquities-trafficking> , E.T. 20.12.2021
- FRONTEX, (2018-a). “Migratory Routes Western Mediterranean Route”, <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/western-mediterranean-route/>, E.T. 03.08.2021
- FRONTEX, (2021). “Migratory Routes Select section: Eastern Mediterranean Route”, <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/eastern-mediterranean-route/> , E.T. 27.24.2020
- FRONTEX, (2022). “Detections of illegal border-crossings statistics download (updated monthly)”, https://frontex.europa.eu/assets/Migratory_routes/2022/Monthly_detections_of_IBC_2022_06_07.xlsx ,
- GLOBAL INITIATIVE, (2017). “How Organized Crime and Terror are linked to Oil Smuggling along Turkey’s Borders”, <https://globalinitiative.net/analysis/how-organized-crime-and-terror-are-linked-to-oil-smuggling-along-turkeys-borders> , E.T. 07.05.2022
- GLOBAL JUSTICE BLOG, (2021). “Human Insecurity: Can ‘ISIS Brides’ Be Victims of Human Trafficking?”, https://www.globaljusticeblog.ed.ac.uk/2021/06/02/human-insecurity-can-isis-brides-be-victims-of-human-trafficking/#_ftn1 , E.T. 08.05.2022
- GOV INFO, (2017). “Preventing Cultural Genocide: Countering The Plunder And Sale Of Priceless Cultural Antiquities By Isis” , <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-114hhrg23891/html/CHRG-114hhrg23891.htm> , E.T. 18.12.2021
- GÖÇMEN BÜRO, (2019). “İnsan Ticareti Nedir?”, <https://gocmenburo.com/insan-ticareti-nedir> , E.T. 02.01.2020

- GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, (2022-a). “Geçici Koruma”, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> , E.T. 09.03.2022
- GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, (2022-b). “Düzensiz Göç”, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>, E.T. 15.05.2022
- HAMMOND, P. (2016). “Freedom Of Information Act 2000 - Request Ref: 1121-15”, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/536185/FOI_1121-15.pdf , London, 2016. E.T. 17.03.2022
- HAVOCSCOPE, (2020-a).” Prices Charged by Human Smugglers”, <https://havocscope.com/black-market-prices/human-smuggling-fees/>, E.T. 23.06.2021
- HAVOCSCOPE, (2020-b).” Human Trafficking Victims Prices”, <https://havocscope.com/black-market-prices/human-trafficking-prices/> , E.T. 28.06.2021
- HELMS, L. (2008). “Horizontal Drilling”, DMR Newsletter, Vol. 35, No. 1, <https://www.dmr.nd.gov/ndgs/documents/newsletter/2008Winter/pdfs/Horizontal.pdf>, E.T. 07.05.2022
- HOME OFFICE OF UNITED KINGDOM, (2015) “How social media is used to encourage travel to Syria and Iraq: briefing note for schools”, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/440450/How_social_media_is_used_to_encourage_travel_to_Syria_and_Iraq.pdf , London, 2015. E.T. 17.03.2022
- HOFFMAN, A. VE FURLAN, M. (2020). “Challenges Posed By Returning Foreign Fighters” <https://extremism.gwu.edu/sites/g/files/zaxdzs2191/f/Challenges%20Posed%20by%20Returning%20Foreign%20Fighters.pdf> , The George Washington University Program On Extremism, Washington, 2020. E.T. 30.24.2022
- HRW-Human Rights Watch, (2015). “Slavery: The ISIS Rules”, <https://www.hrw.org/news/2015/09/05/slavery-isis-rules> , E.T. 07.05.2022

- HUMAN TRAFFIKING HOT LINE, (2019). “What is Human Trafficking? “, <https://humantraffickinghotline.org/what-human-trafficking> , E.T. 02.01.2020
- IOM, (2022). “Información de Retornos a Nivel Regional / Enero – Febrero 2022”, <https://mic.iom.int/webntmi/> , E.T. 20.04.2022
- IRAQ OIL REPORT, (2014). “ISIS earning \$1M per day from Iraqi oil smuggling”, <https://www.iraqoilreport.com/news/isis-earning-1-million-per-day-iraqi-oil-smuggling-12657/> , E.T. 07.05.2022
- ISPI ONLINE, (2017). “The Islamic State's Crisis and Returning Foreign Fighters: The Case of Italy”, <https://www.ispionline.it/en/pubblicazione/islamic-states-crisis-and-returning-foreign-fighters-case-italy-18545#nota3> , E.T. 18.02.2022
- İÇİŞLERİ BAKANLIĞI, (2021). “2011 Yılından Günümüze, 102 Farklı Uyruktan 8.585 Yabancı Terörist Savaşçı Sınır Dışı Edildi” , <https://www.icisleri.gov.tr/2011-yilindan-gunumuze-102-farkli-uyruktan-8585-yabanci-terorist-savasci-sinir-disi-edildi> , E.T. 10.05.2022
- JANDARMA, (2019). “Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticaretiyle Mücadele Dairesi” , <https://www.jandarma.gov.tr/asayis/gocmen-kacakciligi-ve-insan-ticaretiyle-mucadeledairesi#:~:text=Ki%C5%9Filerin%2C%20ge%C3%A7erli%20bir%20pasaportu%20veya,ger%C3%A7ekle%C5%9Fen%20g%C3%B6%C3%A7e%20d%C3%BCzensiz%20g%C3%B6%C3%A7%20denir> , E.T. 15.09.2021
- JENKINS, B. M. (2019). “Options for Dealing with Islamic State Foreign Fighters Currently Detained in Syria”, <https://ctc.usma.edu/options-dealing-islamic-state-foreign-fighters-currently-detained-syria/> , E.T. 03.01.2022
- LOWY INSTITUTE, (2018). “Labour Migration As Complementary Pathways For Refugees In The Asia-Pacific”, <https://www.lowyinstitute.org/publications/labour-migration-complementary-pathways-refugees-asia-pacific> (e.t 02.01.2020)
- MEI, (2019). “Islamic State Ideology Continues to Resonate in Bangladesh “, <https://www.mei.edu/publications/islamic-state-ideology-continues-resonate-bangladesh> , E.T. 02.05.2022

- MEI, (2020). “Life inside Syria’s al-Hol camp “, <https://www.mei.edu/publications/life-inside-syrias-al-hol-camp> , E.T. 10.03.2022
- MEI, (2022). “A closer look at the ISIS attack on Syria’s al-Sina Prison”, <https://www.mei.edu/publications/closer-look-isis-attack-syrias-al-sina-prison> , E.T. 05.03.2022
- MFA DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, (2013). “Türkiye ile AB arasında Vize Serbestisi Diyalogu Mutabakat Metni ve Geri Kabul Anlaşması imzalandı”, <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-ile-ab-arasinda-vize-serbestisi-diyalogu-mutabakat-metni-ve-geri-kabul-anlasmasi-imzalandi.tr.mfa>, E.T. 01.08.2021
- MFA DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, (2019). “Türkiye’de Düzensiz Göç “, https://www.mfa.gov.tr/turkiye_de-duzensiz-goc.tr.mfa, E.T. 12.11.2021
- MIGRANTS-REFUGEES, (2020). “Country Profiles Myanmar”, <https://migrants-refugees.va/country-profile/myanmar/> , E.T. 25.04.2022
- MIGRATION DATA PORTAL, (2017). “Smuggling Of Migrants”, <https://migrationdataportal.org/es/themen/menschenschmuggel> , E.T. 27.12.2019
- MIGRATION DATA PORTAL, (2020-a). “Migration data in South America”, <https://www.migrationdataportal.org/regional-data-overview/migration-data-south-america> , E.T. 21.04.2022
- MIGRATION DATA PORTAL, (2020-b). “Migration data in Central America”, <https://www.migrationdataportal.org/regional-data-overview/migration-data-central-america> , E.T. 21.04.2022
- MIGRATION DATA PORTAL, (2022). “Migration data in South-eastern Asia” , <https://www.migrationdataportal.org/regional-data-overview/south-eastern-asia> , E.T. 06.03.2022
- MIGRATION POLICY INSTITUTE, (2019-a). “As More Migrants from Africa and Asia Arrive in Latin America, Governments Seek Orderly and Controlled Pathways”, <https://www.migrationpolicy.org/data/unauthorized-immigrant-population/state/US> , E.T. 20.04.2022

- MIGRATION POLICY INSTITUTE, (2019-b). “Profile of the Unauthorized Population: United States”, <https://www.migrationpolicy.org/data/unauthorized-immigrant-population/state/US> , E.T. 20.04.2022
- MISSING MIGRANTS IOM, (2021). “Migration Within The Mediterranean”, <https://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean>, E.T. 14.11.2021
- MONARCH SHORES, (2017). <https://www.monarchshores.com/drug-addiction/how-much-does-the-war-on-drugs-cost/> , E.T. 20.07.2021
- MÜLTECİLER, (2021) “Suriyeliler Devletten Maaş Alıyor mu?”, <https://multeciler.org.tr/suriyeliler-devletten-para-aliyor-mu/> , E.T. 05.05.2021
- MÜLTECİLER, (2022). “Türkiye’deki Suriyeli Sayısı Nisan 2022” , <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> , E.T. 19.04.2022
- OHCHR, (2021). “Syria: UN experts urge 57 States to repatriate women and children from squalid camps”, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=26730>, E.T. 21.12.2021
- ORSAM, (2021). “İŞİD Suriye Çölü’nde Yeniden Canlanıyor “, <https://orsam.org.tr/tr/isid-suriye-colunde-yeniden-canlaniyor/> , E.T. 15.08.2021
- ÖZTÜRK, B. VE BULUT, İ. (2020). “Küreselleşen Dünyada Devletlerin Sınır Güvenliği: Uludere Sınırı Örneği”, Türkiye Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi, [https://tasam.org/Files/Icerik/File/%C4%B0GK2Kitap_\(4\)_pdf_6af453d5-916d-4252-8cdd-38b52c834936.pdf](https://tasam.org/Files/Icerik/File/%C4%B0GK2Kitap_(4)_pdf_6af453d5-916d-4252-8cdd-38b52c834936.pdf) , E.T. 25.06.2021
- PBS, (2021). “Repatriating ISIS Foreign Fighters Is Key to Stemming Radicalization, Experts Say, but Many Countries Don’t Want Their Citizens Back”, <https://www.pbs.org/wgbh/frontline/article/repatriating-isis-foreign-fighters-key-to-stemming-radicalization-experts-say-but-many-countries-dont-want-citizens-back> , E.T. 27.12.2021

- PEW RESEARCH, (2016). “Middle East’s Migrant Population More Than Doubles Since 2005”, <https://www.pewresearch.org/global/2016/10/18/middle-east-s-migrant-population-more-than-doubles-since-2005/>, E.T. 03.08.2021
- PEW RESEARCH, (2019). “5 facts about illegal immigration in the U.S.”, <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/06/12/5-facts-about-illegal-immigration-in-the-u-s/> E.T. 21.06.2021
- R4V, (2022). “Venezuelan Refugees & Migrants In The Region”, https://www.r4v.info/sites/default/files/2022-04/2022.04.R4V_R%26M_Map_Eng.pdf , E.T. 21.04.2022
- REGJERINGEN, (2015). “Meld. St. 37 (2014–2015) Globale sikkerhetsutfordringer i utenrikspolitikken— Terrorisme, organisert kriminalitet, piratvirksomhet og sikkerhetsutfordr”, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-37-20142015/id2423339/sec2>, E.T. 02.01.2020
- RHIPTO, (2017-a). ”Foreign Fighters To Syria, Iraq and Libya, And Their Routes Out Of Fight” , <https://www.rhipto.org/maps-and-graphics?lightbox=dataItem-jdbr5oag1> , E.T. 01.01.2020
- RHIPTO, (2017-b). “Syria and Iraq Smuggling Routes From And Into Turkey”, <https://www.rhipto.org/maps-and-graphics?lightbox=dataItem-j4tj9420>,
E.T. 02.01.2020
- RHIPTO, (2017-c). “Tramadol Smuggling Into IS Combat Area”, <https://www.rhipto.org/maps-and-graphics?lightbox=dataItem-isvwi02v2>
E.T. 02.01.2020
- RHIPTO, (2017-d). “ISIS in Syria and Iraq” , <https://www.rhipto.org/maps-and-graphics?lightbox=dataItem-isvwi02t> , E.T. 02.01.2020
- RHIPTO, (2017-e). “Syria smuggling routes from and into Turkey, 2016” , https://www.rhipto.org/files/ugd/655326_2468665159794185922163e83b4077b8.pdf , E.T. 05.05.2021

- RHIPTO, (2017-f). “Syria and Iraq smuggling routes from and into Turkey”, https://www.rhipto.org/files/ugd/655326_6ca28727de3e435a9394d6f2636e5130.pdf , E.T. 05.05.2021
- SBB – STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI, (2019). “2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı”, https://sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2018/11/2019_Yili_Cumhurbaşkanligi_Yillik_Programi.pdf , Ankara, 2019, sf. 295. E.T. 27.06.2021
- SCMP, (2021). “Isis support in Indonesia drops, but militants aren’t sitting still, warns IPAC think tank”, <https://www.scmp.com/week-asia/politics/article/3118807/isis-support-indonesia-drops-warnings-pop-terror-cells> , E.T. 02.05.2022
- SNM, (2022). “Movimiento Migratorio Mensual De Viajeros Por La República De Panamá Por Todos Los Pcm: Año 2022” , https://www.migracion.gob.pa/images/img2021/pdf/MOVIMIENTO_MIGRATORIO_MARZO_2022.pdf , Panama, 2022, E.T. 21.04.2022
- SOHR, (2020), “2020 – 2006 14 Year Of Defending Human Rights”, <https://www.syriahr.com/en/wp-content/uploads/2020/06/14-y-en.pdf> , Syria, 2020, E.T. 22.12.2021
- STATE, (2019). “Country Reports on Terrorism 2019: Malaysia”, <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/malaysia/> , E.T. 02.05.2022
- STEIN, A. (2016). “Islamic State Networks in Turkey: Recruitment for the Caliphate” , Atlantic Council Rafik Hariri Center For The Middle East <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep03474.pdf> , Washington, 2016. E.T. 18.03.2022
- SURİYE GÜNDEMİ, (2022). “Suriye Genel Durum Haritası [01.01.2022]” , <https://www.suriyegundemi.com/suriye-genel-durum-haritasi-01-01-2022> , E.T. 11.05.2022

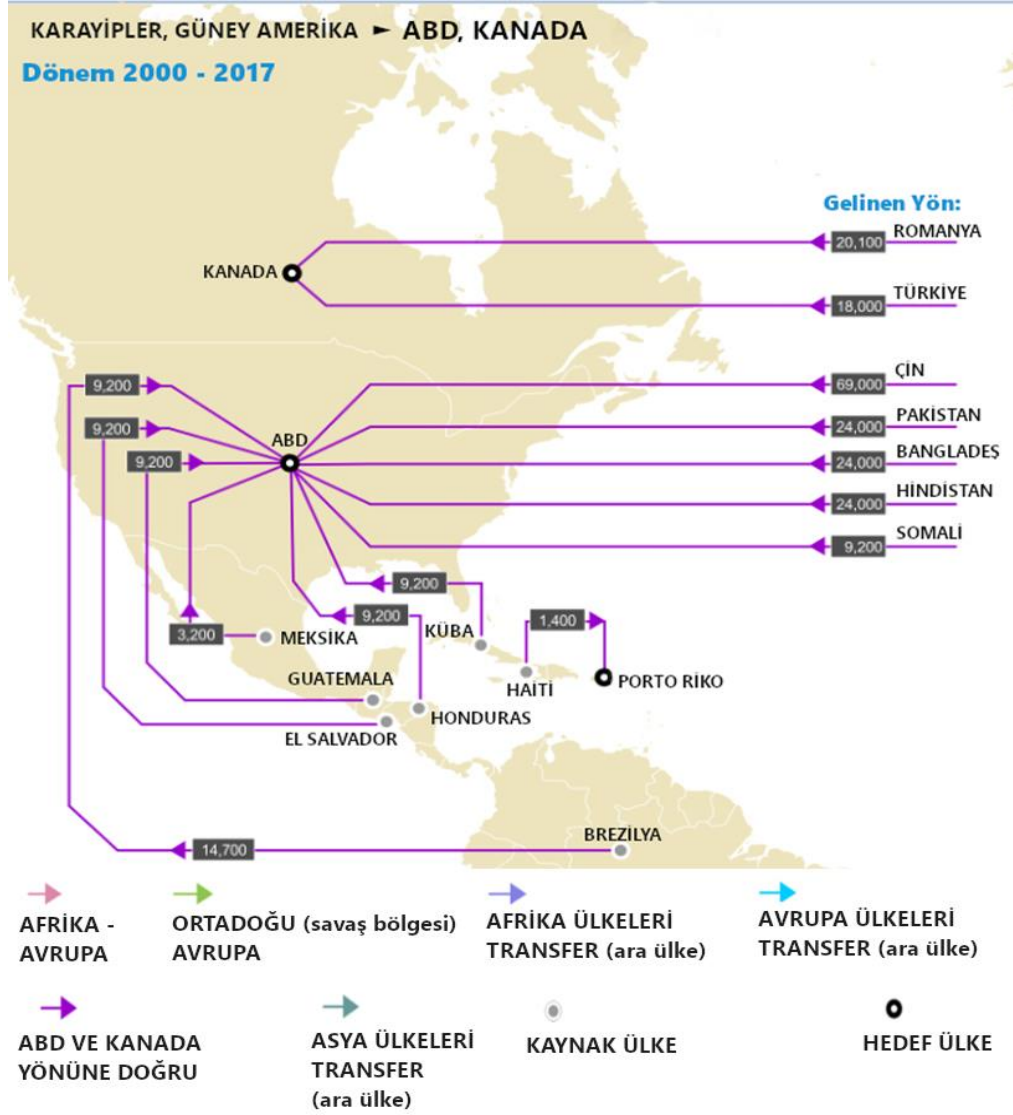
- TETİK, Ü. VE GÖRÜCÜ, K. (2019). “The Pyd/Pkk’s Drug Trafficking & Turkey’s War On Narco-Terrorism”, https://setav.org/en/assets/uploads/2019/06/52_PKK_Drug.pdf , SETA, 2019. E.T. 15.03.2022
- TIME, (2003). “People Smugglers Inc.”, <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,474582,00.html> , E.T.
- TBBM, (2018). “İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Tutanak Dergisi”, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=2216 , Dönem:27, Cilt:1, Yasama Yılı:2,14 Kasım 2018. E.T. 27.06.2021
- TBBM, (2021). “2022 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/283) ile 2020 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/282) ve Sayıştay tezkereleri a) Millî Savunma Bakanlığı b) Akaryakıt İkmal ve NATO POL Tesisleri İşletme Başkanlığı”, <https://www.tbmm.gov.tr/Milletvekilleri/UyeKomisyonKonusmaTutanakDetay?tutanakId=47039> , E.T 10.06.2022
- TREATIES UN, (2022). “12. a Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime”, <https://treaties.un.org/doc/Publication/MTDSG/Volume%20II/Chapter%20XVIII/XVIII-12-a.en.pdf> , E.T 11.06.2022
- TÜRK DİL KURUMU SÖZLÜKLERİ, (2022-a). “Göçmen”, <https://sozluk.gov.tr/gocmen> , E.T 14.06.2022
- TÜRK DİL KURUMU SÖZLÜKLERİ, (2022-b). “Göçmen”, <https://sozluk.gov.tr/siginmaci> , E.T 14.06.2022
- UNSC, (2015). “Statement by the President of the Security Council “, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/433/50/PDF/N1543350.pdf?OpenElement> , S/PRST/2015/25, Newyork, E.T. 04.05.2022

- UNSC-, (2016). “Report of the Secretary-General on the threat posed by ISIL (Da’esh) to international peace and security and the range of United Nations efforts in support of Member States in countering the threat”, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N16/023/53/PDF/N1602353.pdf?OpenElement> , Newyork, 2016, E.T. 05.05.2022
- UNSC, (2020). “Letter dated 16 July 2020 from the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolutions 1267 (1999), 1989 (2011) and 2253 (2015) concerning Islamic State in Iraq and the Levant (Da’esh), Al-Qaida and associated individuals, groups, undertakings and entities addressed to the President of the Security Council” , <https://www.un.org/sc/ctc/news/document/s-2018-705-twenty-second-report-analytical-support-sanctions-monitoring-team-submitted-pursuant-resolution-2368-2017-concerning-isil-daesh-al-qaida-associated/> , Newyork, 2020, E.T. 06.01.2021
- WARD, C. (2015). “The Bureau of Educational and Cultural Affairs. Conflict Antiquities: Forging a Public/Private Response to Save Iraq and Syria's Endangered Cultural Heritage. <https://eca.state.gov/video/conflict-antiquities-panel-2-video/transcript> , Washington, Usa. E.T. 06.05.2022
- WOERTZ, E. (2014). “How Long Will Isis Last Economically?”, Notes Internacionals – CIDOB, https://www.cidob.org/en/content/download/56924/1464842/version/12/file/NOTES%2098_WORTZ_ANG.pdf , Barcelona, 2014, E.T. 07.05.2022
- WORLDTLAS, (2020). “What Are The Five Regions Of Asia?”, <https://www.worldatlas.com/articles/the-four-regions-of-asia.html> , E.T. 25.04.2022
- WORLDMETER, (2021). “Northern Africa Population”, <https://www.worldometers.info/world-population/northern-africa-population/>, E.T. 07.08.2021
- WORLDMETER, (2022-a). “Syria Population (LIVE)”, <https://www.worldometers.info/world-population/syria-population/> , E.T. 22.06.2021

- WORLDMETER, (2022-a). “Central America Population”,
<https://www.worldometers.info/world-population/central-america-population/>
, E.T. 22.04.2022
- WORLDMETER, (2022-b). “South-Eastern Asia Population”,
<https://www.worldometers.info/world-population/south-eastern-asia-population/> , E.T. 25.04.2022
- 21YYTE, (2021). “Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Suç İstatistikleri “,
<https://21yyte.org/tr/merkezler/islevsel-arastirma-merkezleri/gecici-koruma-altindaki-suriyelilerin-suc-i-statistikleri>, E.T. 14.12.2021

EKLER

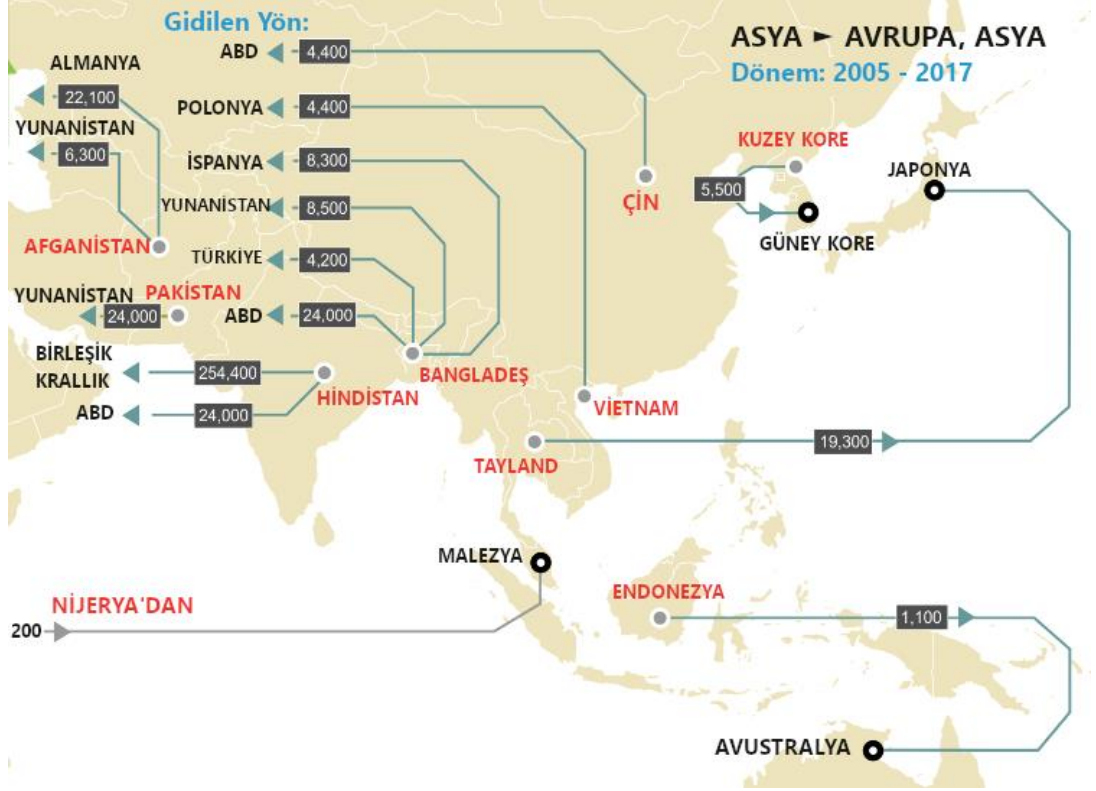
EK 1

Şekil 73 Karayipler ve Güney Amerika'dan ABD ve Kanada'ya Olan Rotalarda Göçmen Kaçakçılığı Fiyatları (Migrationdataportal.org, 2017)

Kaçakçıların Avro üzerinden aldıkları fiyatlar 2017 tarihi itibarıyla yürürlükte olan kurlar baz alındığında 1 Avro = 1.12 ABD Doları, 1.50 Avustralya Doları, 123.8 Japon yeni (Fiyatlarda değişimler olduğu için 2017 sonrası güncel fiyatlar yansıtılmamıştır.)

EK 3

Şekil 73 Devam Asya'da Avrupa'ya – Asya'dan Asya'ya Olan Rotalarda Göçmen Kaçakçılığı Fiyatları

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Berat İNCİ
Yabancı Dil : İngilizce / Almanca

Eğitim

Ön Lisans: Ankara Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği

Ön Lisans: Atatürk Üniversitesi, İş sağlığı ve Güvenliği

Lisans: Anadolu Üniversitesi, İşletme

Lisans: Anadolu Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler

Yüksek Lisans: İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler ve Terörizm Araştırmaları

Yayınlar

Makale: Diyarbakır Sur – Hendek Olayları, Öncesi, Sonrası ve Sonuçları

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science, Yıl: 6, Sayı: 39, Ağustos 2019, s. 567-608

Tez Atıf

İNCİ, B. (2022). “Göçmen Kaçakçılığı Rotaları ve Yabancı Savaşçılar, Kaçakçılık-Terör İlişkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ve Terörizm Araştırmaları, İstanbul Aydın Üniversitesi.

